

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**«ІНФОРМАЦІЯ ТА КУЛЬТУРА
В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА»**

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
04 листопада 2015 року

Маріуполь 2015

УДК 316.7:004(063)
ББК 73я431

Інформація та культура в забезпеченні сталого розвитку людства: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., Маріуполь, 04 листопада 2015 р. / Маріупольський державний університет; за заг. ред. Г. І. Батичко. – Маріуполь: МДУ, 2015. – 220 с.

Редакційна колегія:

Г. І. Батичко, к. н. з мист., доцент; *І. О. Петрова*, к. і. н., доцент;
Ю. М. Нікольченко, доцент; *Ю. В. Рябуха*, к. і. н., доцент.

Збірник містить матеріали Міжнародної науково-практичної конференції з проблеми забезпечення сталого розвитку людства, яка відбулася 04 листопада 2015 року. Ключовою темою конференції стало виявлення ролі інформації та культури як ключових чинників, що здатні забезпечити стабільне функціонування суспільної моделі в умовах підвищених ризиків. До збірника увійшли тези доповідей, присвячених дослідженню інформаційно-культурних процесів в різних дискурсах суспільного буття.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та студентам, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль праць,
опублікованих у збірнику

Комп'ютерна верстка: Н. В. Стахієва

ПЕРЕДМОВА

Протягом останніх семи років проведення науково-практичної конференції на базі кафедри культурології та інформаційної діяльності Маріупольського державного університету стало вже доброю традицією. Започаткування цієї традиції було пов'язано з проведенням в 2009 році науково-практичної конференції регіонального рівня «Проблеми формування інформаційної культури особистості», учасниками якої стали студенти та молоді науковці Сходу України. Обговорення проблеми інформаційної культури в контексті соціалізації особистості поступово набуло обертів, стало важливою і очікуваною подією в межах цілої країни, про що свідчить географія, статус та кількість учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції 2010-2013 років.

Поступово до обговорення злободенних проблем, обумовлених становленням інформаційного суспільства, долучилися провідні фахівці та авторитетні вчені України і зарубіжжя, що дозволило конференції набути статусу Міжнародної (2014 рік). Конференція здобула авторитет, стала майданчиком для обговорення і апробації наукових досліджень. Автори підвищували свій статус, успішно здобуваючи дипломи про вищу освіту, захишаючи кандидатські та докторські дисертації.

На сьогодні щорічна конференція в м.Маріуполь стала важливим елементом наукової комунікації, надала можливість окреслити найбільш важливі та болючі проблеми, серед яких проблема стабілізації суспільного розвитку в нестабільному світі. Не випадково, що в 2015 році відбувся своєрідний «ребрендінг» комунікативного заходу. Для обговорення була запропонована проблема сталого розвитку суспільства в інформаційно-культурному дискурсі. Як свідчить кількість доповідей, заявлених на конференцію, означений ракурс висвітлення проблеми сталого розвитку є актуальним, оскільки віддзеркалює нагальні потреби сьогодення.

Важливим завданням сучасної освіти є формування компетенцій, як здатності людини до вирішення певних виробничих проблем отже й сприяння стабілізації економічного розвитку. Серед найважливіших компетенцій, необхідних для успішного професійного становлення в ХХІ столітті: комунікація, мультикультурність і відкритість та вміння застосовувати інформаційні технології, що дозволяє системно підходити до вирішення проблем в умовах невизначеності. Всі ці компетенції неможливо сформулювати протягом лише студіювання. Означений процес – це робота над формуванням і вдосконаленням навичок протягом всього життя, що вимагає від людини іншого ставлення до суспільних проблем і визначення свого місця в цьому процесі. Лише усвідомлене ставлення до траєкторії індивідуального розвитку, як частини суспільного життя, може стати залогом не тільки індивідуальної успішності, а й забезпечити сталий розвиток людства в цілому.

В своєму вітальному слові на пленарному засіданні Яцек Курчевський, завідувач кафедри соціології та антропології звичаїв та права Варшавського університету, наголосив, що налагодження культурної комунікації, культивування енергії любові може стати єдиним виходом з кризової ситуації, особливо коли мова йде про поліетнічні регіони. Акцентування уваги саме на цій тезі надало початку конференції оптимістичного забарвлення, не зважаючи на українські реалії і прифронтовий статус м. Маріуполя.

Пропонована читачам збірка створена на основі доповідей, що прозвучали на конференції. Структура її відповідає секціям конференції і дозволяє висвітлити цілий комплекс проблем, що супроводжують розробку і впровадження стандартів сталого розвитку. Сподіваємося, що обговорення заявлених проблем продовжиться і наступного року.

Завідувач кафедри культурології
та інформаційної діяльності МДУ,
кандидат мистецтвознавства, доцент

Г.І. Батичко

ВІТАННЯ

учасникам Міжнародної науково-практичної конференції
«Інформація та культура в забезпеченні сталого розвитку людства»

Шановні пані та панове!

Від імені ректорату, викладачів і студентів Маріупольського державного університету та від себе особисто щиро вітаю учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Інформація та культура в забезпеченні сталого розвитку людства».

Незважаючи на складний для нашої країни час цей традиційний авторитетний форум найвищого наукового рівня засвідчує великі можливості Маріупольського державного університету по об'єднанню зусиль вчених і студентства різних європейських країн у пошуках шляхів виходу з кризи задля забезпечення сталого розвитку суспільства як єдино можливої на сьогодні стратегії, що здатна прокласти шлях для спільного майбутнього людства в умовах всебічної глобалізації.

Інформаційна складова поступово стає найважливішим інтегруючим чинником суспільного розвитку. Підтвердженням цього є урочисте відкриття 21 жовтня 2015 року на базі нашого університету Інформаційного центру Європейського Союзу, у якому взяли участь Посли Греції, Кіпру, Франції і Чехії, а також Глава Представництва ЄС в Україні.

Виключна актуальність і важливість проблеми розвитку інформаційної культури у сучасному світі обумовила необхідність постійного розширення напрямків роботи конференції. А відповідно до наукових інтересів розширюється і коло її учасників. Сьогодні це – доктори і кандидати наук, професори і доценти, викладачі і студенти ВНЗ, співробітники науково-дослідних центрів, керівники і працівники державних структур, установ і підприємств з Києва, Миколаєва, Одеси, Острога, Харкова, Маріуполя та інших міст України.

Значний науковий інтерес до проблем, які розглядаються на конференції, засвідчує участь у форумі вчених з Польщі.

Висловлюю впевненість, що результати роботи конференції позитивно вплинуть на пошук нових прогресивних шляхів інформаційно-аналітичної діяльності в Україні з метою прискорення її інтеграції до ЄС.

Щиро бажаю учасникам Міжнародної науково-практичної конференції «Інформація та культура в забезпеченні сталого розвитку людства» плідної роботи, творчих дискусій і дружнього спілкування!

З глибокою повагою,
ректор МДУ,
доктор політичних наук, професор

К. В. Балабанов

НАУКОВІ ДОПОВІДІ ТА ВИСТУПИ НА ПЛЕНАРНОМУ ЗАСІДАННІ

УДК316.77:316.42 (043)

Г.І.Батичко
/м. Маріуполь/

ІНФОРМАЦІЙНО-КУЛЬТУРНА СКЛАДОВА КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Наприкінці ХХ століття людство усвідомило, що техногенний розвиток цивілізації, яка базується на безконтрольній експлуатації природного середовища, може мати катастрофічні наслідки. Найважливіші тези щодо ефективності існуючої економічної моделі були висловлені представниками «Римського клубу» в книзі «Межі зростання». Усвідомлення, що екологічні ресурси планети мають межу, за якою існування людства в цілому може припинитися, призвело до обґрунтування необхідності формування нової моделі економічного розвитку, яка отримала назву концепції сталого розвитку. В основі нової концепції розвитку наголос на необхідності якісних системних змін заради збереження існуючої цивілізації. Глобальність задання передбачала залучення до її вирішення як світової наукової спільноти, так і громадських діячів та політичних лідерів всіх країн.

Активна розробка концепту «сталий розвиток» тривала протягом 70-90-х років за участю міжнародних організацій. Так, за ініціативою Генерального секретаря ООН в 1984 р. було створено Міжнародну комісію з оточуючого середовища і розвитку, яку очолила прем'єр-міністр Норвегії Гру Харлем Брундтланд. В 1987 року Світовою комісією (доповідь Брундтланд «Наше загальне майбутнє») було запропоновано визначення сталого розвитку як такого, що «задовольняє вимогам сучасного часу, не ставлячи під загрозу можливість майбутніх поколінь задовольняти свої потреби». Наступний Самміт ООН («Ріо плюс десять») відбувся в 1997 році в Йоханесбурзі, а через 20 років обговоренню проблеми сталого розвитку була присвячена Конференція ООН «Ріо плюс двадцять», в роботі якої взяли участь 135 глав держав та урядів. Головною тезою форуму став вислів Президента Бразилії Ділми Ресейф: «Ціна бездіяльності сьогодні вища за ціну кроків в ім'я майбутнього». Означена теза є підтвердженням того, що за 20 років не змінилися базові підходи до визначення сталого розвитку як такого, що забезпечує задоволення потреб сучасності з урахуванням потреб майбутніх поколінь, але повільність вирішення завдань викликає сумнів в їхній ефективності.

Першочерговими завданнями сьогодення стають оптимальне використання природних ресурсів і розвиток природо-, енерго- та матеріалозберезувальних технологій, підтримка стабільності в соціальній і культурній сферах, забезпечення життєздатності біологічних і природних систем. Такий дискурс вимагає створення балансу між потребами та свідомим обмеженням, як проявом відповідального ставлення особистості перед спільним майбутнім, і висуває на перший план проблему формування нової ціннісної моделі як основи трансформації існуючої цивілізації заради її збереження.

Антропоцентричне спрямування концепції сталого розвитку вимагає підвищеної уваги до інформаційно-культурної складової, в основі якої створення бази для обґрунтованої і усвідомленої зміни ціннісних настанов, як на особистісному, так і на суспільному рівнях. Забезпечення сталого розвитку, як динамічного просування в окресленому спільними інтелектуальними зусиллями напрямку, вимагає підвищення уваги до культури як чинника соціалізації особистості, потужного механізму інтеграції та, врешті-решт, засобу міжпоколінної трансляції соціального досвіду.

Культура особистості часто асоціюється з розвинутим творчим потенціалом, високоморальною соціально свідомою поведінкою людини як члена суспільства. Формування культури особистості відбувається шляхом освіти і виховання. Отже, формування свідомого ставлення до необхідності збалансованості економічного розвитку

повинно розпочинатися з раннього дитинства. Своєрідними повчальними прикладами в цьому сенсі може стати популяризація тих проєктів, розробка яких здійснена з урахуванням екологічної складової (досвід Стокгольму і Фрайбурга, роз'яснення сутності «Зеленої промислової платформи»).

Відповідно до досліджень Е.Дюркгейма, засвоєння культури здатне створити відчуття причетності до єдиного народу, релігії, нації. Культура є потужним чинником інтеграції. Водночас, культивування розбіжностей, акцентування уваги на системі цінностей притаманних певній субкультурі, здатне спричинити культурні конфлікти, активізуючи тенденції дезінтеграції. Переключення культурної енергії на спільні завдання (збереження єдиного простору як єдино можливий сценарій майбутнього) може допомогти подоланню негативних тенденцій і включити регіональну культуру до світового контексту.

Культура, як складна знакова система, може стати і своєрідною захисною системою, оскільки створення ідеально-образної моделі світу дозволяє сприймати його як впорядковану і структуровану інформацію. В цьому сенсі художня інтерпретація концепції сталого розвитку, як моделі відповідального ставлення особистості до оточуючого світу, здатна стати тією вихідною тезою, на основі якої можна створити картину світу, що має потенціал для розвитку, що в свою чергу підвищує значення інформаційно-культурного дискурсу в сучасному світі. Саме це метафорично окреслено Світлоною Алексієвич, Нобелівським лауреатом в галузі літератури 2015 року, як найважливіше завдання сучасності – «згуртованість заради подолання викликів сучасності, заради збереження ЛЮДИНИ в собі».

УДК 32.019.51: 070 (043)

С. П. Пахоменко
/м. Маріуполь/

МЕТОДИ ПРОПАГАНДИ ТА КОНТРПРОПАГАНДИ (НА ПРИКЛАДІ КОНФЛІКТУ НА ДОНБАСІ)

Порушення територіальної цілісності України та збройний конфлікт на Донбасі отримали в західному експертному співтоваристві та медіа загальне визначення «українська криза». Натомість вважаємо, що більш повне уявлення про причини і природу даних подій надає термін «гібридна» війна, яка веде Росія проти України. Гібридна війна (англ. Hybrid warfare) – військова стратегія, яка об'єднує звичайну війну, малу й кібервійну. В умовах гібридної війни бойові дії є другорядними, а на перший план виходять інформаційні операції та інші важелі впливу. Війна полягає у прагненні однієї держави агресивно діяти на свідомість жителів іншого. Іншими словами — це прагнення не знищити мільйони людей, а залякати й деморалізувати їх. Гібридність - непряме зіткнення, а завуальоване втручання з боку РФ (підбурювання, «відпускники», диверсанти, регулярні війська без розпізнавальних знаків, заперечення своєї участі у бойових діях і при цьому наявність дипломатичних відносин, економічного торгового співробітництва). Оскільки більша частина цієї гібридності обумовлюється власною інтерпретацією реальності і, не тільки інтерпретацією, але й її конструюванням, роль інформаційної складової неймовірно висока. Цю інформаційну складову забезпечує пропаганда.

Пропаганда –це коли певну складну проблему зводять до рівня чорно-білої картинки, коли усуваються півтони, і коли меседж робиться дуже простим, щоб його можна було сприйняти на рівні емоцій.

Що потрібно для успіху пропагандиста? : 1) єдина інтерпретація реальності, відсутність альтернативної думки, 2) безперервність комунікації 3) вплив на емоції.

Відповідно, чи не перше, що зробили "ополченці" і "зелені чоловічки" на окупованих територіях, це відключили українські телеканали і масовано включили російські.

Формування єдиного і повністю контрольованого інформаційного простору - очевидна стратегія розгортання інформаційної складової конфлікту з боку агресора. Це можливо при певному типі політичного режиму, коли влада контролює інформаційні потоки. Ось чому успішною є пропаганда при тоталітарних і авторитарних режимах.

Канали комунікації: ТБ- для обивателя; онлайн видання; блоги, соціальні мережі, професійний троллінг. Методи технології:

1. Маніпулювання порядком денним («че там у хохлов»)
2. Спотворення подій, фейкові новини («заборона російської мови», «розп'ятий хлопчик»)
3. Однобічні коментарі
4. Лексичні позначення - «ополченці» «повстанці»
5. Формування асоціацій – «фашисти», «хунта» .
6. Чутки
7. Спецподії, провокації до пам'ятних дат і масових заходів.

Пропагандисту дуже важливо вбудуватися в стереотипи масової свідомості. Приєднатися до образів, які вже є в головах людей, створити асоціації. Пропаганда сильна саме своєю опорою на старий набір символізації, упереджень і бажань. Пропаганда піднімає їх з глибин свідомості, роблячи працюючими, а не пасивними.

Інформаційний фронт «гібридної війни» розгортається відразу на декількох напрямках. Насамперед: 1) серед населення в зоні конфлікту; 2) серед населення країни, проти якої здійснюється агресія, проте територія якої не охоплена конфліктом; 3) серед громадян країни-агресора; 4) серед міжнародного співтовариства.

Протистояти інформаційній агресії дуже складно. Існує думка, що найкраща контрпропаганда - це правда. Але одержувачу пропаганди не потрібна правда. Йому потрібне постійне підживлення своїх поглядів. Тому найкраща контрпропаганда - це заборона ворожої пропаганди, де це можливо. Виникає питання- як же свобода слова? Це завжди складно для журналістів, бо вони стикаються з дилемою патріотизму и професійних цінностей. Характерним для цієї ситуації є або «невидимість» противника, або порівняння двох сторін, персоналізація історій «своїх» хлопців и демонізація ворога, антропомінімізація супротивника (заниження в ньому людських якостей), яка проявляється навіть у лексичних позначеннях з того чи іншого боку - «укропи», «колоради ».

1) Волонтерські інформаційні проекти - Інформаційний опір Тимчука, блоги Семенченка, проект Stopfake, сайт Інформнапалм. Але отримувачі даної інформації, - це в основному патріоти, кого не треба переконувати.

2) Телебачення і преса.

3) Міністерство інформаційної політики, яке справедливо критикують через малу ефективність.

4) У прифронтових районах дуже важливі зустрічі військовослужбовців з учнями шкіл, студентами, проведення спільних заходів з патріотичного виховання.

УДК 1.316(043)

С. В. Янковський
/м. Маріуполь/

СТРУКТУРНА СВОЄРІДНІСТЬ КОНЦЕПТУ «СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ СВІТ»

Концепт «соціокультурний світ» визначає суспільство з особливим, специфічним для нього типом культури. Тип культури визначається не тільки історичними, але й структурними особливостями.

Фундаментальні ознаки соціальної системи набувають значення через відношення протилежності автопойезису, процесу репродукції та відтворення суспільства, та аллопойезису, процесу виробництва. Термін «автопойезис» був створений Умберто Матурана та Фраціско Варела та впроваджений в статті «Автопойетичні системи» («Autopoietic Systems», 1972) [2]. Або ж має розглядатися як самоорганізація та самопосилання суб'єкта, що становить базову модель витоків свідомості, мови, культури [5, р. 203]? Аллопойезис як відмінність «машин», що виробляють, впровадив Ф. Варела. Аллопойезис означає, що процес виробництва має результат відмінний від тих матеріальних елементів, з яких його складено. Більшість виробничих процесів є аллопойетичними [2]. Прикладом, є продукція, вироблена на конвеєрі, виробничій лінії тощо. В аналізі символічного виробництва Проблема співвідношення автопойезису та аллопойезису соціальних систем є проблемою «онтологічного дзеркала» (когнітивна метафора свідомості, мови, культури, що сходить до традицій платонівських діалогів [3, р. 99]).

До внутрішньо-системних процесів суспільства належать ритуали та традиції, процеси пов'язані із економічною діяльністю, комунікація та інтеракції, демографічні та міграційні процеси а також очікування, планування. Які з них належать до автопойетичних, а які до аллопойетичних? Чи кожний соціальний процес може розглядатися під кутом відмінності автопойезису та аллопойезису? Зрештою, що саме визначає ця відмінність? Ці питання можуть бути узагальнені, пропонованою Н. Луманом тезою: соціальні системи відтворюють себе лише гарантуючи взаємопроникнення «життя» та «свідомості» [1, с. 292]. Із цього слідує, що соціальні системи автопойетичні. З іншої сторони саморефрентність таких систем може бути гарантована за наявності спостереження, планування, контролю, самописання. Зазначимо, що відношення цих елементів становить замкнену гілку диз'юнктивного зв'язку, яка може бути проінтерпретована як інформаційна модель соціальної системи.

Таким чином, структурна своєрідність концепту соціокультурного світу визначається протилежність аутопойетичних та аллопойетичних структур соціальної системи, маємо наполягати на тезі, що вони відображають протилежність комунікаційної та інформаційної моделі соціальних систем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Луман Н. Социальные системы. Очерк общей теории / Н. Луман ; пер. с нем. И. Д. Газиева ; под ред. Н. А. Головина. – Санкт-Петербург : Наука, 2007. – 641 с.
2. Allopoiesis [Electronic resource] // Web Distionary of Cybernetics and Systems. – Mode of access: <http://pespmc1.vub.ac.be/ASC/ALLOPOIESIS.html>
3. Barilier É. Le Banquet / É. Barilier. – Lausanne ; [Paris] : l'Âge d'homme, 1984. – 111 p.
4. Kremer-Marietti A. Réflexions sur l'autopoïèse [Electronic resource] / A. Kremer-Marietti // Dogma. Revue de philosophie et de sciences humaines. – 2012. – octobre. – P. 1–6. – Mode of access: <http://www.dogma.lu/pdf/AKM-Autopoiese.pdf>
5. Smith J. Qualitative Complexity: Ecology, cognitive processes and the re-emergence of structures si post-humanist social theory / J. Smith, C. Jenks. – Abingdon, Oxon, 2006. – 320 p.

УДК 008:14+791(084)(043)

Д. С. Воронік
/м. Маріуполь/

«КУЛЬТУРНИЙ ГЕРОЙ» В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ КІНО (НА МАТЕРІАЛІ ФІЛЬМІВ «ТОЙ ХТО ПРОЙШОВ КРІЗЬ ВОГОНЬ» ТА «ПОВОДИР»)

На сучасному етапі Україна постала перед потребами виробити здатність у всіх громадян країни ототожнювати себе з великою національною спільнотою, її символами та

цінностями, історією та культурою. Виникає потреба відродити традиції, які є важливими чинниками формування суспільства сталого розвитку. Як зазначають деякі експерти це ототожнення не лише раціональне, але також емоційне і естетичне [1, с. 176]. Кінематограф в цьому плані виглядає одним з головних засобів, який спроможний транслювати ідеї та ідеали широкому колу громадян.

Специфікою кінематографа є те, що він, не дивлячись на те, що є відносно новим видом мистецтва, засвоює й інтегрує в себе канони вироблені літературою чи живописом. Бо перевагою кінематографа є саме його можливість поєднувати «слово» та «образ». Більш того, саме кіно, як найбільш масовий засіб передачі інформації, формує масову свідомість. При цьому в більшості фільмів автори постійно звертались до міфологічних конструкцій та сюжетів.

Найважливішим елементом в даних конструкціях виступає герой, навколо якого автор(и) вибудовує(ють) сюжет. Більшість кіногероїв, так чи інакше, конструюються за відомими архетипами. В мейнстрімному кінематографі герої виступають моделями для наслідування, трансляторами суспільних цінностей та, можуть бути, знаками відповідних ідеологічних та світоглядних систем. Використовуючи міфічні категорії автори наповнюють їх сучасним змістом і нерідко, таким чином, створюють «нові міфології» з новими героями. Не дивлячись на вже хронічні проблеми української кінематографії, в останні роки режисери зробили спробу створити образи таких героїв.

В даній статті ми спробуємо проаналізувати характерні риси героїв двох найбільш, на нашу думку, репрезентабельних українських фільмів останніх років: «ТойХтоПройшовКрізьВогонь» (2012 р.) Михайла Ілленка та «Поводир» (2014 р.) Олеся Саніна. Не вдаючись до оціночних суджень якості даних творів чи майстерності акторської гри, ми простежимо особливості формування героїв даних стрічок, спробуємо визначити їх міфологічну складову та виділити ті цінності, які вони репрезентують.

Обидва режисери зняли фільми про радянський період, оскільки саме тоді, на їх думку, були спроби викоренити національні українські традиції. Проаналізувавши дані кінострічки, ми прийшли до висновку, що їх головні персонажі є трансформацією культурних героїв. Для початку визначимо концепт «культурного героя». Найбільш повну характеристику культурного героя висвітлив у своїх працях радянський дослідник міфологічних традицій Є. Мелетинський. Він дає таке визначення: «культурний герой – міфічний персонаж, який добуває чи створює для людей різноманітні предмети культури, вчить їх мисливським прийомам, ремеслам, мистецтвам, створює соціальну організацію... ритуали, свята» [2]. На сьогодні дослідники виділяють кілька ролей культурного героя. Це культурні герої – деміурги, які виготовляють культурні та природні об'єкти за допомогою гончарних інструментів. Пізніше вони виступають борцями з чудовиськами, з демонічними силами природи, з Хаосом. Вони створюють світ та гармонію, першопорядок тощо. Культурний герой – рятувальник виступає, як прихильник Добра в останній битві із Злом, щоб потім зруйнувати «старий світ» та ствердити «новий», гармонійний, з новими цінностями (таким є, наприклад, Бальдр в скандинавській міфології), герої – прабатьки зазвичай мисляться як прабатьки родів і племен, вони моделюють родову громаду як соціальну групу, що протистоїть іншим громадам і природним силам. Культурні герої - міфічні персонажі, які добувають або вперше створюють для людей різні предмети культури (вогонь, культурні рослини, знаряддя праці), вчать їх мисливським прийомам, обробці землі, ремеслам, мистецтвам, вводять соціальні та релігійні встановлення, ритуали і свята, шлюбні правила і т. і. [3, с. 33]. Дані визначення відносяться до архаїчних культурних героїв. Поступово ці «вічні смисли» наповнювались актуальним змістом. Яскравим прикладом цього є сучасний кінематограф.

В фільмі О. Саніна «Поводир» події відбуваються на початку 1930-х рр. в Харкові (тодішній столиці УРСР) в період колективізації та репресій проти представників

«розстріляного відродження». Історія в фільмі розповідається через хлопчика – американця Пітера Шемрока, батька якого вбили. За словами режисера саме з хлопчиком мають асоціювати себе глядачі: «Мені потрібно було познайомити людей з світом героїв, про яких ніхто нічого не знає. Потрібен був той, з ким себе б асоціював герой, який сидить у залі. Для глядача хлопчик-американець у 1932 р. більш близький, ніж люди, які тоді жили: співачка, незрячий бандурист чи дядя-енкаведист. Ми нічого про них не знаємо, так само, як той хлопчик» [4].

Проте Пітер не є головним героєм картини. Центральну роль відіграє сліпий бандурист – Іван Кочерга. Його хлопець зустрічає, втікаючи від переслідувачів. Все це відбувається на фоні З'їзду кобзарів та їх розстрілу (ця подія не є доведеним історичним фактом). За сюжетом фільму Пітер стає ніби поводитирем Івана. Але, уважно розглядаючи фільм, можна дійти висновку, що, навпаки, сліпий Іван стає провідником Пітера. Як було вже зазначено, хлопчик виконує функцію «глядача» та помічника бандуриста, а саме Іван Кочерга відкриває йому смисли навколишньої дійсності.

Автор, вважаючи що ми (тобто глядачі) будемо ототожнювати себе з американцем, натякає, що ми самі є іноземцями у власній країні, бо відірвані від власних традицій. Повернення ж до українських національних традицій та цінностей є головним меседжем стрічки. І нашим (як і Пітера) провідником в даному випадку стає саме Іван. Отже він і є головним героєм фільму, а Пітер виконує роль помічника, що й відсилає нас до міфологічних основ сюжету. Якщо ми повернемося до аналізу архаїчного культурного героя то побачимо, що Іван має його основні риси. Він є транслятором національних ідеалів та смислів, вчить Пітера (а отже й глядачів) українським традиціям та оберігає й намагається боротись за національне визволення. Тому не дивно, що режисер вдається до оповіді про його службу в армії УНР. Саме тоді він активно боровся проти ворога за національне визволення. Проте, залишившись сліпим, здавалося б боротись не можливо, але Іванн має ще одну зброю – кобзу.

Музичний інструмент постає не просто предметом реального світу, а стає знаком – символом, що, за теорією Ю. Лотмана означає, що предмет «на екрані...наповнюється деякими додатковими, часом зовсім несподіваними, значеннями» [5]. Кобза стає символом боротьби, культурного опору та нескореності. Вона є національним інструментом, а отже може трактуватись як знак всієї української культури, яку намагалася знищити радянська влада. В фільмі можна виділити основні ідеологічні слова-коди, маркери, які транслює герой глядачам. Це: віра (навчання хлопця молитись) – церква (епізод засудження Іваном весілля без вінчання) – народні традиції (приготування їжі з приповідками, вміння слухати природу та власне «я», народна медицина) – патріотизм. Отже, ідеологічною основою фільму є просування консервативних ідеалів як шлях збереження традиційної культури, а через неї і реалізації принципу національної ідентифікації..

Будь – які герої діють в рамках бінарної системи: «свій - чужий», «добро - зло», «правда - брехня» тощо. Для того, щоб чітко проявилися соціально-значущі смисли існування героя потрібен антигерой [3, с. 42]. Таким антигероєм стає співробітник ОДПУ Володимир, який брав участь ще у розстрілах «уенерівців». Як і повинно бути в національному варіанті міфотворчості, герой гине, вбивши свого ворога власноруч і врятувавши хлопчика. Його він навчив всьому що вмів, отже своєю жертвою торує шлях майбутньому .

Схожі риси має й головний герой фільму Михайла Ілленка «Той хто пройшов крізь вогонь» - Іван Додока. Прототип головного героя — льотчик-ас часів Другої світової війни, Герой Радянського Союзу, старший лейтенант Іван Даценко уродженець села Чернечий Яр під Диканькою, який нібито після нацистського і радянського полонів потрапив до Канади, де став вождем індіанського племені, що входило до конфедерації ірокезів.

Режисер сам говорить, про те, що його ціль полягала в створенні нового міфологічного героя, який би міг замінити героїчних персонажів з іноземних фільмів: «Зупинили кіно українське, і воно не продукує героїв, не продукує міфології. Сьогодні молоду людину виховують не батьки, так само, як націю – не президенти або прем'єр-міністри, а телевізійний екран, DVD-диск, сателітна антена, Інтернет, кабель, а ще не так давно виховувала книжка. Російські та американські режисери активно створюють свою міфологію, дистриб'ютори її розповсюджують, захоплюють і окуповують, а ми сидимо і думаємо, де взяти закони, які спрямують гроші на кіновиробництво» [6].

Автор також обирає історичний переломний час – період Другої світової війни. Іван також проходить шлях героя від залишення дому до випробувань (війна, табори) та навчання людей українським традиціям. Режисер звертається до родоvodu героя акцентуючи увагу на тому, що його предки були козаками-характерниками (що має символізувати тяглість традиції), а його батько був глибоко віруючою людиною (фільм починається з епізоду, коли в дитинстві Іван знаходить ікону і батько йому розповідає про Бога). Герой кінострічки потрапляє не до українців, а до індіанців. Тут він навчає їх народним заклинанням, приготуванню борщу і, символічно, будує українську хату із словами, що кожен чоловік має побудувати дім. Ворогом героя постає не так його друг, який зраджує, а сама радянська влада, через яку герой так і не повертається до дому.

Також в фільмі важливою є мова, яка стає індикатором причетності людини до своєї культури. В стрічці Михайла Ілленка мова є одним з ідеологічних посилів фільму. Герой, не зважаючи на те, що постійно потрапляє в іншомовне середовище, не забуває своєї рідної мови. Більше того - він навчає їй інших. Таким чином, в даному фільмі основними словами-кодами, маркерами, що окреслюють вектор культури творчої діяльності героя, стають (як і в вище проаналізованій кінострічці) віра – традиції – патріотизм – рідна мова.

Отже, можна зробити висновок, що в сучасному українському кіно режисери починають вибудовувати образи національних героїв, використовуючи існуючий концепт культурного героя. Проте вони наповнюють його актуальними смислами. Культурні герої як визначники матриці соціальної поведінки є кристалізаторами суспільних ідеалів і трансляторами ідей. Таким чином, сучасні автори намагаються об'єднати суспільство навколо нових героїчних взірців. Основною ідеєю проаналізованих стрічок стало повернення до національних традицій, символів, а отже, консервативних ідеалів. Саме вони, на думку українських режисерів, є запорукою національного відродження та сталого розвитку країни, що переживає складний стан на шляху до національної єдності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Иванова Е. Мифологическое смыслообразование (образ культурного героя): дис. ... доктора филол. наук: 09.00.13. / Иванова Евгения Владимировна. – Екатеринбург, 2005. – 269 с.
2. Костіна С. Криза національної самоідентифікації в Україні // Українська державність: історія і сучасність: зб. Матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. / С. Костіна, І. Пономарьова – Маріуполь: Маріупольський державний університет, 2012. – 342 с.
3. Лотман Ю. Семиотика кино и проблемы киноэстетики [Електронний ресурс] / Ю. Лотман. – Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Lotm_Kino/03.php
4. Мелетинский Е. Культурный герой / Е. Мелетинский // Мифы народов мира. – Энциклопедия, Т.2, М., 1982. – С. 25-28
5. Тетерюк М. Михайло Ілленко: українському кіно потрібні міфологічні герої [Електронний ресурс] / М. Тетерюк. – Режим доступу: http://www.ktm.ukma.edu.ua/show_content.php?id=1313
6. Черевко А. Олесь Санін: «Кінотеатри Сходу відмовляються демонструвати «Поводиря». Бояться, що їх сплять» [Електронний ресурс] / А. Черевко. – Режим доступу: <http://glavcom.ua/articles/24380.html>

СЕКЦІЯ: ТРАДИЦІЯ ЯК ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

УДК 72.035.3(477)(043)

В. С. Абрамов
/м. Маріуполь/

ГОТИЧНИЙ АРХІТЕКТУРНИЙ СТИЛЬ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ

Кінець XIV – перша половина XV століть – один з найбільш цікавих періодів в історії архітектури України. Саме в цей час на землі західної України проникає новий європейський архітектурний стиль – готика.

Колискою готичного стилю була Франція, де ще у XIII столітті вона з'явилась при перебудові монастиря Сен-Дені в Іль де Франс.

Готичний храм, зберігши ту саму форму базиліки, набув нової конструкції склепіння, основою якого стала каркасна система з нерв'юрами. Нерв'юри сходяться в пучки на опорних стовпах, на яких концентрується все навантаження перекриттів.

На перший погляд важко розібратися в складній композиції фасаду собору, що вражає перенасиченістю деталей, майстерно витесаних з каменю. Тут і величезні стрілчасті портали, схожі на ніші, скомпоновані так, що підсвідомо хочеться увійти у храм, і величезне, кругле вікно – роза над ними, немов затягнуте камінною павутиною, прозорі галереї і високі витягнуті доверху вікна і масивні стовпи-лопатки, що тягнуться від ярусу до ярусу і незвичайні башти; складні, немов кристалічні будови, що підняли свої шпилі на десятки метрів.

Але чим більше ми вдивляємося у всі ці деталі, що нібито вирізьблені не з каменю, а з якоїсь незвичайної твердої матерії, тим чіткіше усвідомлюємо собі задум архітектора – створити споруду, котра незважаючи на свої великі розміри, не тисне на людину своєю масивністю, а відволікає її від оточуючої сірості буденного життя; розбудити і приголомшити її свідомість, направити її думки до неба.

Архітектура перестала бути каменем і інертною матеріальною масою, вона як би летіла в гору... *Ad maiorem Dei gloriam...* (для більшої слави Божої). Були максимально зменшені членування конструкцій і товщина опор, котрі виконувалися у вигляді пучків колон. Стіни між колонами полегшені за рахунок великих вікон з різнокольоровими скляними композиціями – вітражами. Інтер'єр готичних храмів наповнений повітрям і казковим світлом від вітражів. Для готичного стилю характерна стрільчата арка. Склепіння будувались із системи арок, що перетинаються в декількох напрямках, виділених гуртами і нерв'юрами – потовщеними кам'яними гуртами. Навантаження від склепінь передавались на контрфорси, що виходили назовні, а розпір склепінь – на аркбутани, похилі підпорні арки, що мають вигляд ребер. Глуха романська стіна перетворилась на ряд вузьких простінків та великих вікон, масивні об'єми романського стилю змінив кам'яний каркас [4, с.214].

Готика – період розвитку монументальної скульптури. Скульптура почала вкривати увесь храм. У скульптурному декорі панують сюжети із Священного писання та життя святих. Постаті статичні, у фронтальних позах. Поступово скульптура відокремлюється від стіни, набуває округлого об'єму.

У живописі місце фресок зайняв вітраж – живопис із шматочків скла, а згодом живопис по склу у свинцевій обводці.

Готичні собори будували по півтора століття, і башти часто так і залишались не добудованими. Ранній період готики відноситься до початку XII століття. Яскравим його представником є собор Нотр-Дам в Парижі. Розквіт готичного стилю відноситься до кінця

XII – XIII століття. І в XIV – XV столітті настає його завершальний етап, – період так званої прикрашеної готики.

В кінці XIV століття після монголо-татарської навали поступово відновлюється будівництво на українських землях, насамперед на території Волині та на Галичині, які найменше потерпали від нападів. Тут зростають міста, розвиваються ремесла і торгівля. В міста прибувають численні поселенці, переважно німці, які принесли в архітектуру нові стильові риси. Частина Західної України входила тоді до складу Польщі, там будувалося багато католицьких костьолів в готичному стилі. Визначною рисою готичного стилю для країн Центральної Європи є цегляне будівництво на ряду з кам'яним. На тлі мурованих з червоної цегли стін вивищувалися білокам'яні різьблені портали.

В Україні готика також набуває національних рис. Так, наприклад, нервюрні склепіння нагадують за формою хрещаті, нефі як правило однієї висоти; часто вони мають чотири опорних стовпи, які несуть склепіння, так, як це практикується у хрестово-купольних храмах. Щодо невеликих однефних костьолів, то вони майже нічим не відрізняються від українських традиційних храмів, лише відсутність бань та наявність гостролуких вікон і контрфорсів свідчить про їхній готичний характер.

Серед культових споруд заслуговують на увагу: Кафедральний костьол у Львові (XIV – XV ст.), Дрогобичі (XV ст.), Вижницях (1400 р.), Рогатині (XV ст.). Вирішальну роль у формуванні нового стилю відіграв Львівський кафедральний костьол. Його заклали на початку шістдесятих років XIV століття, а завершили в вісімдесятих роках XV століття. Серед будівничих цього храму відомі Нічко, Йоахіш Гром, Амброзій Рабіш, одним з найтурботливіших опікунів будівництва в міських актах зазначено Петра Штехера [2, с.178].

Розквіт кафедральної готики в Україні припадає на часи правління короля Владислава II Ягайла (1386 – 1434). Найпомітнішою ознакою її є сполучення витягнутого «капличного хору» з компактным зібраним об'ємом нав. При цьому останній створюється, як правило, на основі центричної фігури квадрата, або фігур близьких до нього. Цікаво, що центричний план корпусу переважав на землях з давньою православною традицією: в Україні, Білорусії, Литві.

Дещо не типовою для «адаптованої» української готики є каплиця Святого Мартина в Мукачеві збудована у XIV столітті. Кам'яна, однефна, базиліка з граненою абсидою та невеликою округлою башточкою з гостроконечним завершенням. З усіх сторін стіни костьолу укріплені масивними контрфорсами. Портал оформлений стрільчастою аркою та прикрашений вікном – «розою».

В стінах вузькі стрільчасті вікна. В бічних фасадах вмуровані плити з епітафіями, багато з них датовано. В каплиці збереглися розписи датовані XIV століттям. Каплиця відноситься до типово центральноєвропейської готичної школи і збудована ймовірно будівничими з Угорщини [3, с.267].

В цілому готика, як конструктивна стильова система, не набула широкого розповсюдження в українській архітектурі, вона проявилася головним чином в архітектурних деталях. Це пояснюється не тільки тим, що у будівництві культивувався центрально-купольний тип храму, але й також тим, що коли українські землі звільнилися від монголо-татарської навали і з'явилася можливість розпочинати будівництво, готика як стильова система вже віджила себе у країнах Західної та Центральної Європи.

Неоготика в архітектурі України постала на початку XX століття. Вона представлена Миколаївським костьолом у Києві (1899 – 1909 рр., архітектори В. Городецький, С. Воловський) та костьолом св. Єлизавети у Львові (1903 – 1907 рр., архіт. Т. М. Тальовський) та багатьма іншими зразками цього стилю. Перший збудовано у вигляді хрестоподібної в плані тринефної базиліки із розвиненим трансептом, з двома високими баштами по головному фасаду, невеликою баштою-сигнатуркою над середохрест'ям. Він відтворює об'ємно-планувальну структуру готичних соборів європейського середньовіччя.

На відміну від споруди в Києві костюл Єлизавети у Львові не повторює середньовічні прототипи, а має ускладнену асиметричну об'ємно-просторову композицію з п'ятьма різновеликими вежами, що не властиво цьому типу споруд. До кращих споруд київської неоготики належить зведений у 1912 – 1914 рр. будинок Товариства швидкої медичної допомоги на вулиці Рейтарській. Автори проекту, архітектори Й. Зекцер і Д. Торов відтворили на фасадах будинку майже весь арсенал архітектурних форм, притаманних цьому стилю [5, с.145].

Отже, твори мистецтва – неоціненне надбання людства, без яких неможливо уявити собі світової культури. Важливе місце в цьому надбанні займає архітектура – «кам'яний літопис світу», в якому втілюються провідні ідеї минулого, геній народів, їх слава і гордість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Історія української культури / За ред. І. Крип'якевича. – К.: Либідь, 2002. – 656 с.
2. Історія української культури: Зб. матеріалів і документів / За ред. С. М. Клапчука, В. Ф. Остафійчука. – К., 2000. – 421 с.
3. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: Підручник / М. В. Кордон. 3-тє видання. – Київ: ЦУЛ, 2010. – 584 с.
4. Попович М. В. Нарис історії культури України / М. В. Попович. – К.: АртЕк, 1999. – 728 с.
5. Українська та зарубіжна культура: Навч. посібник / За ред. М. М. Заковича. – К., 2000. – 317 с.

УДК651.4/.9(477)''14/15''(043)

М. Ю. Анищук
/м. Маріуполь/

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЛОВОДСТВА В УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У XV-XVI ст.

У XV-XVI ст. вітчизняне діловодство як окрема галузь знань про документ ще не була сформована. Дослідження діловодних процесів у зазначений період потрібно проводити у розрізі розкриття історичних подій та державного устрою того часу. Джерелом інформації щодо організації діловодства виступають документальні джерела. Історіографія проблеми представлена працями вітчизняних і зарубіжних істориків, правознавців і документознавців.

Для українських земель XV-XVI ст. є одним з періодів її територіального перерозподілу між державами-сусідами. Процес загарбання українських земель сусідніми монархіями завершилося у кінці XV-на початку XVI ст., у результаті якого вони перейшли до Польського королівства (Західна Волинь і Галичина), Великого князівства Литовського (ВКЛ) (Волинь, Поділля, Київщина і Лівобережжя), Московській державі (Чернігово-Сіверщина), Молдавського князівства (Буковина і Покуття), Угорщини (Закарпаття), а в Північному Причорномор'ї, Приазов'ї та Криму почали володарювати кримські хани та їхні сюзерени – турки-османи.

Вся документація литовсько-польської доби в історії України складала архіви, які зберігалися в замках удільних князів, магнатів, в резиденціях воєвод, культових установах. Їх діяльність представлена насамперед за допомогою документів актового та ділового характеру [1; 2]. У XVI ст. створюються архіви при магістратах та градський (міських) судових установах. У XVI-XVII ст. з'являються законодавчі акти, в яких значне місце вже відводиться питанням, пов'язаним з «ретельним зберіганням» всіх справ державних установ [7].

Практика діловодства у литовсько-польський період простежується завдяки діяльності канцелярій – польської Коронної канцелярії і великокнязівської. Відповідно, канцелярські книги та архіви в цілому велися окремо. З середини XV ст. в обох канцеляріях стала регулярною практика ведення книг, в які записувалися офіційні копії більшості документів,

виданих головною канцелярією і підканцелярією (на чолі з канцлером і підканцлером). Звідси беруть початок паралельні комплекси книг, відомих, відповідно, як Литовська метрика і Коронна метрика.

Відповідальними за створення, редагування, а також збереження документів були канцелярії й підканцелярії ВКЛ та Польського королівства. Під керівництвом канцлера або підканцлера службовці нижчих рангів – регенти, писарі, передплати – готували і реєстрували документи у відповідних книгах, в які записувалися офіційні копії більшості документів. Документи видавалися від імені великого князя, ради та сеймів. Термін зберігання документації був необмеженим.

Староукраїнська мова була державною мовою ВКЛ, нею велося все діловодство, у той час як у Польському королівстві – латинською. Доказом цього є приказка, автором якої є Ян Казімір Пашкевіч: «Полска квітне латиною, Литва квітне русчиною» («Квітне Польща латиною, квітне Литва русиною»). Майже 90% населення ВКЛ становили білоруси й українці [6].

Діловодство українських земель у XV-XVI ст. під владою Литви та Польщі припадає на період актового (з XIII по XVIII ст.) діловодства. Період актового діловодства поклав початок використання книг, що фіксували діяльність судів, які на той момент були установами, що надавали чинності документу на юридичному рівні. Ці книги отримали назву від виду документу, зміст якого вносився до них – актові. Вони поділялися на секретні або декретові (фіксували виключно судові протоколи кримінальних і цивільних справ та велися лише під час судової сесії); записні (містили особистісно-правові документи такі як дарчі, купчі, боргові, продажні, умови, а також контрактні документи, королівські жалувані грамоти й привілеї, сеймові конституції, люстрації, інвентарі та ін.); поточні (фіксували заяви, скарги, свідчення, повідомлення різноманітного характеру) книги.

Акти, як правило, вписували на папір певного формату, який мав вид зошити. Такі зошити мали назву секстерни та складались з 4-6 аркушів паперу. Секстерни за рік зшивалися в актову книгу. Якщо документів збиралося багато, з них формували кілька томів.

Литовська доба залишила величезні і багаті архіви центральних та місцевих установ. Особливістю державного устрою ВКЛ було зосередження центрального управління в руках великого князя. З великокнязівської канцелярії, яка мала загальнодержавний характер, виходили документи, що регламентували життя на території князівства: господарство, фінанси, військову справу, суд, зносини з іншими державами. Централізація влади відобразилася і на архівах. Акти, видані від імені великого князя, зосереджувалися в архіві, відомому під назвою «Литовська метрика» [3].

Склад документів литовської метрики визначив характер діловодства великокнязівської канцелярії. Канцелярія встановлювала порядок видавання грамот. Виготовлену грамоту переписували і відпуск («отпуск») заносили до книги. Далі грамоту передавали писареві для її скріплення. У свою чергу, за «скріпою» писаря грамота могла виходити від імені князя без його підпису. Канцлер чи підканцлер затверджував грамоту печаткою.

Важливе нововведення в діловодстві середньовічних установ було введення реєстрів (реєстрів) – фасцикул (зшитків) та книг з записом текстів вихідних документів, що було поштовхом для розвитку різновидів актових книг, до яких вписували різні документи. У середньовічному діловодстві термін «метрика» відповідав термінові «реєстр». У вузькому розумінні литовська метрика означає реєстри канцелярії Великого князівства Литовського, куди заносили записи важливих, як правило, вихідних з канцелярії документів.

Слід зазначити, що до XVI ст. місцем зберігання фасцикулів (зшитків) та книг архіву, на думку сучасних дослідників, був Троцький замок (нині в смт. Тракай, Литва). Тамтешнім архівом завідував підскарбій. У середині XVI ст. архів було перевезено до Віленського замку. Спосіб зберігання архівних та оригінальних (зовнішньополітичні договори, станові привілеї тощо) актів був різний. Усі оригінали документів, окрім загальноземських актів, у

1570-х рр. зберігалися в 12 саквах (спеціальних валізах), які були позначені літерами та розмежовані по воєводствах Книгами Литовської метрики завідував канцлер литовський, а з 1566 р. – і підканцлер.

Метрична система фіксації документації поширилась й на Польське королівство, де функціонувала Коронна метрика (КМ). Ця назва закріпилася за урядово-адміністративними книгами, які вели в Коронній канцелярії. До таких книг вписували документи, що виходили з королівської канцелярії. Серед них можна виділити наступні: королівські універсали, привілеї шляхетським родам і католицькій церкві, приватноправові акти, конституції, документи зовнішньополітичної діяльності. З огляду на те, що за Люблінською унією 1569 р. на українських землях у складі Речі Посполитої діяло не коронне, а русько-литовське право, офіційною мовою визнавалася українська («руська») мова, що і було підставою для виділення «руських» книг у діловодстві Коронної канцелярії.

З серпня 1569 р. у Коронній канцелярії започаткували окрему групу книг для інкорпорованих до Корони Польської воєводств – Волинського, Брацлавського і Київського, яка мала назву Руська (Волинська) метрика. Волинська метрика стала структурною частиною Коронної метрики. Книги перебували у віданні коронного канцлера, які вели окремі «руські писарі» Коронної канцелярії. Таким чином, відмінність у мові офіційного діловодства зумовила появу «руської» серії у складі Коронної метрики. До книг записували не тільки грамоти, привілеї, а й судові рішення короля [7].

Значний вплив на розвиток діловодства в українських землях XV-XVI ст. зробила діяльність канцелярій Московської держави, куди входила Чернігово-Сіверщина. Якщо на території Литовсько-польської держави діяло актове діловодство, то у Московській державі – приказне. Свою назву воно отримало через те, що активного використання набули такі види документів як накази та устави, що мали свої особливості оформлення.

У Московській державі справочинство вели дяки, а при намісниках – писарчуки та піддячі. Створення Російської централізованої держави вимагало розвинутіших форм державного управління. У зв'язку з цим відбувалася поступова перебудова органів великокнязівського управління. На кінець XV-початок XVI ст. склалася система приказів – центральних органів державного правління, що відали окремими галузями, виступаючи в якості відомчих установ. На чолі приказу стояв суддя, який разом з товаришами (заступниками та помічниками) керував дяками. Дяки з простих писарів ставали начальниками приказних канцелярій і займались всіма повсякденними справами та діловодством. У своєму розпорядженні вони мали «письмові голови» різних рангів, піддячих (старших, середньої руки та молодших), писарів, переписувачів, були також перекладачі, сторожа, пристапи. [4, с.62-63].

Матеріальний носій також відрізнявся від литовсько-польського, де інформація фіксувалась на листах-зошитах. У приказному діловодстві, інформація записувалась на вузьких (15-17 см) смужках паперу, які за необхідності склеювали. Зворотний бік залишали чистим. Якщо у актовому діловодстві листи зшивались у справи (зошити), то у приказному – до першого документа підклеювали послідовно інші, і довгу паперову смужку згортали в рулон. Смужки при читанні тягнулись.

Спираючись на вище означене можна зробити висновок, що на українських теренах у XV-XVI ст., які входили до складу Великого князівства Литовського, Польського королівства та Московської держави, у діловодстві використовувалися системи документування, притаманні діючим у цих країнах з урахуванням місцевих особливостей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анищук М. Ю. Державотворчі документи литовсько-польського періоду / М. Ю. Анищук // Проблеми формування інформаційної культури особистості: Зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., Маріуполь, 5 листопада 2014 р. / за загал. редакцією Г. І. Батичко. – Маріуполь: МДУ, 2014. – С. 27-29.

2. Анищук М. Ю. Класифікація документного потоку з історії литовсько-польської доби в Україні / М. Ю. Анищук // Проблеми формування інформаційної культури особистості: Зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю, Маріуполь, 1 листопада 2013 р. / за загал. редакцією Г. І. Батичко. – Маріуполь: МДУ, 2013. – С. 216-217.
3. Блануца А.В. Литовська метрика [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 6: Ла-Мі / А.В. Блануца, Д.П. Ващук; Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во «Наукова думка», 2009. - 790 с.: іл. – Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Litovska_metryka.
4. Комова М. Діловодство: Навч. посібн. для студентів вищих навчальних закладів/ Марія Комова,; Мін-во освіти і науки України, Нац. ун-т "Львівська політехніка". - Львів: Тріада плюс, 2006. - 217 с.
5. Литовська та Коронна метрики. Волинська метрика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fan-5.ru/best/best-129678.php>.
6. Полска квітнет лациною...[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wikisource.org>.
7. У період Литовсько-польського володарювання [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://boycottcreative.com>

УДК 651:069(477)(043)

Г. І. Біличенко
/м. Маріуполь/

ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ ФОНД У ДЕРЖАВНИХ МУЗЕЯХ УКРАЇНИ: КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ КОМПЛЕКТУВАННЯ

У доповіді розглядається питання щодо особливостей комплектування, визначення видових ознак та класифікації документального фонду в державних музеях України.

Музейний фонд України – це сукупність рухомих пам'яток природи, матеріальної і духовної культури, які мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення, незалежно від їх виду, місця створення і форм власності, та зберігаються на території України, а також нерухомих пам'яток, що знаходяться в музеях України і обліковані в порядку, визначеному Законом України «Про музеї і музейну справу» Згідно з даним Законом до Музейного фонду України можуть належати також пам'ятки, що знаходяться за межами України і відповідно до міжнародних договорів підлягають поверненню в Україну [3].

Музеї, а також підприємства, установи, організації, громадяни, які є власниками музеїв, зобов'язані забезпечувати збереження Музейного фонду України та сприяти його поповненню.

Рішення про обмін музейних колекцій та музейних предметів, що належать до державної частини Музейного фонду України, приймається Міністерством культури і мистецтв України.

Музейний фонд України є національним багатством України, невід'ємною складовою частиною культурної спадщини України, яка охороняється законом. Положення про Музейний фонд України затверджується Кабінетом Міністрів України.

Музейний фонд України складається з державної і недержавної частини.

До державної частини Музейного фонду України належать музейні предмети, музейні зібрання, що є державною власністю, зберігаються у державних музеях, у тому числі такі предмети і зібрання, що зберігаються в музеях, які належать до сфери управління місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також у музеях, створених при установах, організаціях, підприємствах і навчальних закладах державної та комунальної форми власності чи у їх складі. До державної частини Музейного фонду України належать

також предмети музейного значення, що підлягають внесенню до державної частини Музейного фонду України, музейні колекції, музейні зібрання, що зберігаються на підприємствах, в установах та організаціях державної і комунальної форми власності [2].

До недержавної частини Музейного фонду України належать музейні предмети, музейні зібрання, що зберігаються в музеях приватної форми власності, музеях підприємств, установ, приватної форми власності та не віднесені або не підлягають віднесенню до державної частини Музейного фонду України, зокрема предмети музейного значення, що підлягають внесенню до недержавної частини Музейного фонду України та є власністю релігійних організацій, громадян та об'єднань громадян [2].

Музейне зібрання поділяється на основний та науково-допоміжний фонди. У науково-допоміжному можуть бути виділені фонд сировинних матеріалів та експериментальний фонд. Основний музейний фонд становлять оригінальні пам'ятки історії, природи, матеріальної і духовної культури людства. Науково-допоміжний фонд – частина музейного зібрання, що складається з різноманітних матеріалів, які не мають властивостей музейних предметів, але допомагають їх вивченню та експонуванню.

У музеях України – «документальний фонд» – це сукупність оригінальних музейних предметів, об'єднаних за наступною видовою ознакою [1]:

- письмові джерела;
- кінофотофонодокументи.

Основними шляхами надходження документів до музеїв є: приватні колекції прихильників музейної справи, документальні звіти та фотографії проведених наукових експедицій, передавання документів та фотографій учасників Другої світової війни та партизанського руху, заслужених учителів, видатних діячів науки, освіти та культури; подарунки музеям, закупівля через фондово-закупівельну комісію, передавання музею вилучених речей із митниць; збирання рекламної продукції під час виборчих кампаній в Україні різного рівня тощо.

Поповнення складу документального фонду відбувається відповідно до профілю музеїв. Джерела надходжень до документальних фондів музеїв чітко не визначені в нормативній базі. У зв'язку з цим музейне комплектування документальним фондом певною мірою залежить від суб'єктивних та об'єктивних результатів пошуку документів, що мають музейну цінність.

Кожен документ, який взятий у музеї на облік і знаходиться у його фондах, має статус «музейного предмета». В експозиції він отримує назву «експонат».

Опрацьовані документи зберігаються у фондах музеїв в окремих папках відповідно до тематики, у яких облікова одиниця зберігання має номер за записом у книзі надходжень, інвентарний номер та порядковий наскрізний номер. Інвентарні книги та інвентарні картотеки в музеї призначені не тільки для обліку і зберігання музейних предметів, але й слугують науково-довідковим матеріалом.

Важливе місце серед документальних джерел інформації, тобто серед документальних зібрань, займають кінофільми, діафільми, грамплатівки, магнітні фонограми, які у сукупності мають назву кінофотофонодокументи.

Як найбільш ширше поняття, згідно з яким кінофотофонодокумент містить зображувальну, звукову або зображувально-звукову інформацію, яка відтворюється за допомогою спеціальних технічних засобів (діаскоп, фільмоскоп, діапроектор, кінопроектор, магнітофон, програвач).

За класифікаційними ознаками, прийнятими у вітчизняному документознавстві, документальний фонд в музеях України поділяється на [4]:

- письмові зібрання – це музейні предмети, що містять інформацію, зафіксовану за допомогою знаків письма – букв, цифр та інших символів. Письмові джерела дуже

різноманітні, наприклад, хроніки, літописи, документи політичних партій, статистичні матеріали, літературні і публіцистичні твори, приватна переписка, рідкісні книги;

- зображувальні зібрання – це музейні предмети, які містять інформацію, зафіксовану за допомогою зорового образу. Одні образи передають зорове уявлення, нехай і умовне, про загальний вид, форму, матеріал, колір предметів. Ці образи створюють твори образотворчого мистецтва – живопис, графіка, скульптура. Інші образи мають віддалені риси подібності з зображувальним об'єктом та містять елемент геометричної подібності. Це схематичні зображення – креслення, плани, карти;

- фоно-зібрання – музейні предмети, на яких за допомогою спеціальних технічних пристосувань зафіксована інформація у вигляді звуків людської мови, шумів, музики та ін. Це воскові валики або циліндри – первинні носії запису, патефонні і грамофонні пластинки, магнітні стрічки, компактні диски;

- фото-зібрання – музейні предмети, що містять інформацію у вигляді зображення, отриманого за допомогою фотоапаратури. Це можуть бути не тільки фотографії, але і негативи на склі, плівці та інших матеріалах, фотовідбитки на папері, кераміці, металі, діапозитиви на склі або плівці;

- кіно-зібрання – музейні предмети, що містять інформацію у вигляді динамічного зображення, яке фіксується і відтворюється за допомогою технічних засобів.

Спираючись на праці вітчизняних документознавців, можна зробити висновок, що до складу документального фонду України крім письмових джерел необхідно включати колекції та окремі одиниці збереження кінофотофонодокументів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Діденко Л. М. Документальні фонди музеїв Київщини: історія формування, склад, організація, використання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.10. «Документознавство, архівознавство» / Л. М. Діденко. – К., 2005. – 34 с.
2. Про затвердження Положення про Музейний фонд України: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.07.2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 1147.
3. Про музеї та музейну справу: Закон України від 29 червня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 249/95-ВР - ст. 191.
4. Швецова-Водка Г.Н. Общая теория документа и книги: учеб. пособие / Г.Н. Швецова-Водка. – К.: Знание, 2009. – 487 с.

УДК 651.5(477)«1917/1920»(043)

К. В. Білоус

/м. Маріуполь/

ОРГАНІЗАЦІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ У ПЕРІОД НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917-1920 РОКІВ У ДОКУМЕНТАХ

Одним з основних факторів ефективного ухвалення та реалізації управлінських рішень як в органах державного управління, так і місцевого самоврядування (ОМС) в сучасній Україні, є формування ефективної системи їхнього документного забезпечення, яка була започаткована в період Національно-демократичної революції 1917-1920 рр. У зв'язку з цим, аналіз джерел документаційної системи ОМС в Україні вище означеного періоду дає можливість проаналізувати історичну значущість документів та їхню інформаційну складову.

В Україні проблему досліджували І.О. Петрова, Р.Я. Пиріг, Д.Ф. Розовик, В.Ф. Солдатенко, Ф.Г. Турченко, Л.М. Усаченко, та інші. Джерельну базу доповіді складають документи періоду Національно-демократичної революції 1917-1920 рр.: закон

Центральної Ради «Про поділ України на землі» [4], «Грамота до всього українського народу» Гетьманату Павла Скоропадського [2], «Декларація Директорії» УНР [3].

В початковий період діяльності уряду Центральної Ради, питанню ефективної організації влади на місцях не надавалося належної уваги. За висловом М. Грушевського, провідна ідея управління була такою: «хто керує в Києві, той панує по всій Україні», проте вже через короткий час, владна верхівка зіткнулася з анархією та безладдям на місцях, що підтверджувало помилковість управлінської стратегії Центральної Ради. Спроба виправити становище вилітала у затвердження 6 березня 1918 р. Закону «Про поділ України на землі», згідно з яким ліквідовувались губернії і утворювались «Землі».

Текст Закону поділено на 6 пунктів. Інформаційний обсяг становить 2025 символів, 283 слова. Інформаційний об'єм в кілобайтах – 49, 5 (1 сторінка * 25 строк * 2025 знаків = 50625:1024 = 49, 5) [1, с. 13]. Найбільш повторювані (ключові) слова документу: «центр», «земля», «української», вони становлять відповідно 14.36 %; 2.48 % та 1.49 % щільності. Структура тексту поділена на пункти, кожен з яких виражає розпорядчу інформацію. Текст документу не містить епітетів, емоційно забарвлених слів та окликів, характерних для законодавчих актів доби Центральної Ради. Кількість тексту, що не містить корисної інформації визначено в 1%. Заспамленість документу (процентне відношення кількості слів, що часто повторюються в тексті) становить 51%.

В законодавчій діяльності П. Скоропадського домінували питання формування центральних органів влади, менша увага приділялася місцевому самоврядуванню. «Закон про тимчасовий устрій України» практично не торкався цієї проблеми. Лише в гетьманській «Грамоті до українського народу» від 29 квітня 1918 р. повідомлялося, що разом із Центральною радою розпускаються й усі земельні комітети. Стосовно інших місцевих органів у Грамоті нічого не сказано, але це давало підставу до висновку, що це стосується й інших сформованих Центральною радою місцевих органів управління. З відновленням міських дум і земств система місцевого управління наближалася до колишньої російської моделі. Обсяг документу становить 3059 символів, 501 слово. Інформаційний об'єм в кілобайтах: 466,02 кб (2 сторінки* 78 строк* 3059 знаків = 477 204:1024= 466,02). Часто повторювані слова у тексті документа: «України» (щільність 3.35 %), «всі» (1.29 %), «праці» (1.03 %). Формально текст документа не поділений на розділи, проте візуально можна виділити наступні основні його положення

- вступна частина, яка відображає ситуацію, що склалася в Україні на час створення документа, наводиться негативна оцінка діяльності попереднього уряду;
- основна частина, в якій містяться відомості про основні напрями діяльності Гетьманату на чолі України;
- заключна частина є закликом до українського народу підтримати Гетьманат.

Текст, що не містить корисної інформації становить 6% загального об'єму документа. Процентне відношення спаму – 50%.

Павло Скоропадський намагався створити дійову систему органів державного управління як у центрі, так і на місцевому рівні. Однак об'єктивні та суб'єктивні чинники не дозволили йому це зробити й тим самим виконати поставлені ним завдання, що стало причиною його падіння й приходу 14 грудня 1918 р. до влади Директорії УНР.

Директорія намагалася активізувати діяльність органів місцевого самоврядування, які за свідченням сучасників не мали для цього жодних засобів. 26 грудня 1918 р. було офіційно затверджено «Декларацію Директорії», що остаточно визначила стратегічний напрям державотворення в країні. Обсяг документу – 9493 знаки, 1437 слів. Інформаційний об'єм документа визначимо в кілобайтах: 4 сторінки*239 строк* 9493 знаків = 9075308:1024= 8862,606 кб. Ключові слова документа: «Директорія», «народу», «всі», становлять 2.50 %, 1.73 %, 0.95 % щільності тексту.

Документ, за своєю структурою, чітко розподілений на окремі частини, в кожній з яких, розкривається певна мікротема:

- преамбула, в якій характеризується ситуація в Україні;
- десять підрозділів, у яких фіксуються плани дій Директорії, визначаються проблеми, пропонуються шляхи вирішення: «Кому належить влада?», «Гріхи буржуазії», «Вся влада трудовому народові», «Конгрес», «Повернення контрибуцій», «Робітничий контроль», «Боротьба зі спекуляцією», «Соціальні реформи», «Міжнародні відносини», «Внутрішня політика»;
- заключна частина – «Поклик до спільної праці», містить заклик до підтримки політики нового уряду.

Документ містить емоційно забарвлену лексику, оклики, епітети, метафори, що дозволяє зробити висновок щодо його пропагандистського характеру. Текст, що не містить значущої інформації до загального обсягу документа становить 4%. Спам у тексті виявлено у процентному співвідношенні у 56%. Разом з тим, Директорія УНР зробила спробу сформувати більш ефективні органи державного управління, ніж попередні уряди, але їй цього не вдалося зробити через негативні для неї політичні, військові та соціально-економічні обставини, які склалися в Україні у 1919-1920 рр.

Законодавчі акти періоду Національно-демократичної революції 1917-1920 рр. стали фундаментом творення сучасної нормативно-правової основи функціонування ОМС в Україні. Окремі положення, закріплені у документах 1917-1918 рр. знайшли своє відображення у сучасному українському законодавстві щодо проблем місцевого самоврядування.

Вважаємо за доцільне, у майбутньому, продовжити дослідження джерел щодо організації місцевого самоврядування національно-демократичних урядів в Україні у період 1917-1920 рр. за допомогою методик сучасного вітчизняного документознавства. Це дозволить скласти всебічне уявлення не тільки про колізії у складному процесі українського державотворення, а й відкриє нові сторінки в історії вітчизняного діловодства і документування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоус К. В. Документне забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування в Українській народній республіці (листопад 1917-березень 1918 років) / К. В. Білоус // Суспільні науки: напрями та тенденції розвитку в Україні та світі: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Одеса: ГО «Причорноморський центр досліджень проблем суспільства», 2015. – С. 12-15.
2. Грамота до всього українського народу [Електронний ресурс] // Державний вісник. – К.: 1918.–№1. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>.
3. Декларація Української Директорії від 26 (13) грудня 1918 р. [Електронний ресурс] // Невідомі конституції України. – К.: Філософська і соціологічна думка, 1992. – Конституційні акти України 1917-1920 р. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>.
4. Закон про поділ України на землі (6 березня 1918 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://textbooks.net.ua/content/view/1007/17/>
5. Солдатенко В. Ф. Українська революція: [монографія] / В.Ф. Солдатенко. – К.: Либідь, 1999. – 976 с.

**УКРАЇНСЬКИЙ ЕТНОДИЗАЙН: ВИТОКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ
(НА ПРИКЛАДІ РОБОТИ Г. ПАВЛУЦЬКОГО
«ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО ОРНАМЕНТУ»)**

Кінець XIX – початок XX ст. позначився поживанням інтересу вітчизняних науковців до вивчення на той час ще зовсім не дослідженої сторінки вітчизняного мистецтва – історії орнаменту. Як відзначають сучасні дослідники, цього часу формувалася матеріальна база для дослідження орнаменту, відбувався процес накопичення матеріалу, а збирання орнаменту здебільшого поповнювало етнографічні студії. Також українськими науковцями проводився критичний аналіз та визначення методів, які мали бути застосовані при дослідженні орнаменту.

У різні часи до вивчення даної проблеми зверталися такі корифеї вітчизняної науки, як Ф. Вовк, М. Сумцов, М. Біляшівський, К. Широцький, Є. Кузьмін, В. Модзалевський, Г. Павлуцький та інші. Останній, як відмічає О. Коновалова, використовуючи порівняльно-історичний метод працює над історією українського орнаменту мотивуючи актуальність проблемами часу та схильністю сучасного мистецтва до декоративності [2, 284].

Слід зазначити, що життєпис та наукова спадщина Г. Павлуцького залишаються майже поза увагою сучасних дослідників. Не є виключенням і його остання робота «Історія українського орнаменту». Стислий огляд ключових положень дослідження подають Н. Красніцька [3] та В. Афанасьєв [1], відтворюючи біографію науковця. І. Удріс [5] звертаючись до історії вивчення українського етнодизайну, посиляється на цей доробок Г. Павлуцького серед праць інших мистецтвознавців, етнографів та археологів. Слід звернути увагу на статтю Н. Німенко «До історії українського орнаменту (Науковий доробок Г. Г. Павлуцького очима М. О. Макаренка)» [4], у якій дослідниця не характеризує роботу як таку, робить акцент на проблемах її видання 1927 року. Отже, питання наукового доробку Г. Павлуцького потребують більш глибокого вивчення, що і обумовлює актуальність теми.

Залюблений у мистецтвознавчу справу, Г. Павлуцький наприкінці свого життя (хоча 1923 р. сповнений творчих планів дослідник й не здогадувався, що то кінець) присвячує себе вивченню нової для себе галузі народного мистецтва – дослідженню українського орнаменту. Слід відзначити, що у своїй роботі «Історія українського орнаменту» Г. Павлуцький розвиває ідеї, вже озвучені його колегами: походження українського орнаменту та пошук спільних рис з орнаментами європейських країн, еволюція його форм тощо. За кілька років по його смерті Археологічний Комітет Української Академії Наук вирішив на знак вшанування пам'яті дослідника видати його незакінчену працю під заголовком «Історія українського орнаменту». Зредагувати працю, написати передмову та короткий життєпис автора Комітет доручив українському археологу та мистецтвознавцю М. Макаренку [6, 6 – 7].

«Історія українського орнаменту» – найзагадковіша робота Г. Павлуцького. Одразу стає зрозуміло, що вона була задумана як широкомасштабне монографічне дослідження, проте у друкарні М. Макаренку вдалося відшукати лише декілька невинуватених розділів. Додаткові матеріали видавець сподівався знайти вдома в дослідника, проте «на превеликий жаль, у авторової удови не знайшлося жоднісінького шпартала, що б стосувався до цієї роботи».

Методологія дослідження історії українського орнаменту та висновки з теми – передові для початку XX ст. – є дещо застарілими з точки зору сучасної культурологічної думки. Проте, як відмічає Н. Красніцька, безперечною є наукова цінність останньої праці Г. Павлуцького, яка становила першу спробу комплексно проаналізувати історичний розвиток української орнаментики. Широка ерудиція автора дозволила відшукати цінні аналогії

витворам українського народного мистецтва серед творів світової мистецької спадщини, що наводяться у тексті та у ілюстративних додатках наприкінці книги. Там же наводяться також й самі пам'ятки українського народного мистецтва [3, 65].

«Історія українського орнаменту» може розглядатися як втілення характерних рис українського мистецтвознавства початку минулого століття. Сучасна дослідниця І. Удріс відзначає високу фаховість цієї роботи Г. Павлуцького. Науковець трактує український орнамент як елемент загальносвітового художнього процесу. Розглядаючи розповсюджені в українському мистецтві в різні часи ті чи інші типи орнаменту, він вводить це явище в загальнолюдське мистецьке середовище. Широка ерудиція, масштабність співставлень та аналогій дозволяють дійсно прослідкувати генезу різних орнаментальних мотивів. Ця тенденція поєднується з майстерним аналізом окремих пам'яток – від скіфських виробів до мініатюр Пересопницького Євангелія. Ці характеристики, за визначенням І. Удріс, належать до найкращих надбань вітчизняної науки про мистецтво [5].

В «Історії українського орнаменту» дослідник залишився вірним своєму науковому стилю та принципам побудови досліджень. Починаючи розглядати будь-яку тему, чи то особливості Коринфського архітектурного ордеру, чи то специфіку українського сакрального зодчества, дослідник перш за все звертається до їхніх витоків. Той же підхід ми зустрічаємо і в його «Історії українського орнаменту». Як зазначає Н. Німенко, автор монографії на численних прикладах пояснював як формувався самобутній український орнамент, як змінювався і під впливами яких чинників набув тепер уже сталих національних рис [4, 211].

Говорячи про власне витoki українського орнаменту, Г. Павлуцький зазначає, що «... український орнамент склався під чужим впливом і особливо зв'язаний зі східним мистецтвом». Другим важливим фактором у формуванні вітчизняної орнаментальної традиції дослідник вважає «... те, ще раніш, перед великим слов'янським розселенням, степові племена іранські товклися по наших степах тисячу літ... З тими ордами, що сунули сюди з Азії, з Туркестану, міг з'явитися орнамент на килимах і тканинах, що прикрашали намети степняків».

Звірина орнаментика, походження якої дослідник пов'язує з кочовими племенами скіфів, набула свого довершеного стилю під впливом грецьких мистецьких традицій. Так, на думку дослідника, «йонійці надали рис шляхетності тим зразу, так мовити, безформним початкам, що були в Скитії перед тим, як з'явилася йонійська торгівля. Тільки йонійці вперше утворюють тут справжні художні форми, справжній стиль» [6, 12 – 18].

Як відмічає Н. Красніцька, поширений на українських сорочках, писанках, посуді, хатах і церковних брамах геометричний орнамент Г. Павлуцький пов'язує із грецьким вазописом, наводить паралелі серед пам'яток мистецтва етрусків, проводить паралелі з середньоазіатським килимарством. На думку дослідника, цей орнамент у різних народів має спільне джерело походження – індоєвропейське або близькосхідне. Наводячи думки різних дослідників, сам Г. Павлуцький схиляється до визнання близькосхідного походження геометричного орнаменту [3, 66].

Коло наукових завдань, які ставив перед собою Г. Павлуцький, вивчаючи історію українського орнаменту, не обмежувалося лише встановленням його витоків. Дослідник намагається з'ясувати призначення орнаменту в українській традиції, встановити, які верстви суспільства брали участь у його творенні. Так, на сторінках своєї роботи Г. Павлуцький неодноразово доводив, що орнамент виконував не стільки естетичні функції, скільки служив елементом відправлення релігійних культів.

Які верстви суспільства виступали творцями орнаменту? Чи було це мистецьке явище суто народним, чи його простий люд запозичив у панівних верств населення? Як зазначає Г. Павлуцький, коли почали складатися перші форми українського орнаменту, явно вираженого поділу суспільства на класи ще не існувало. Тож, початки української орнаментики

дослідник не пов'язує з якоюсь конкретною верствою населення: «... народне мистецтво належало всьому народові» [6, 13].

Отже, на думку дослідника, орнамент не був рафінованим витвором якоїсь окремої верстви суспільства, його виникнення і розвиток були результатом багатовікової наполегливої праці багатьох поколінь землеробів, ремісників, купців, служителів культу тощо. Місцеві мистецькі традиції зазнали іноземних впливів, окрім вже названих східних, азійських, грецьких, ще й візантійських.

Так, найяскравішим прикладом візантійських орнаментальних традицій Г. Павлуцький називає вітражі та фрески Софії Київської. Розглядаючи особливості цих останніх витворів мистецтва, дослідник наголошує, що в них тісно переплелися традиції рослинного та геометричного орнаментів [6, 22 – 24].

Аналіз рослинного орнаменту на оздобленні рукопису Пересопницького Євангелія розпочинає розділ, присвячений українському орнаменту доби відродження [3, 66]. Г. Павлуцький наголошує, що рослинні орнаменти рукопису мають особливе значення: вони важливі як джерело до вивчення орнаментального стилю «Ренесанс». Порівняльному аналізу орнаментальних прикрас Пересопницького Євангелія та Загоровського апостола присвячено останній абзац останньої, незавершеної роботи Г. Павлуцького. Дослідник знайшов у них багато спільних рис, проте довести свою думку до кінця йому завадила передчасна смерть 15 березня 1924 р. [6, 26].

Таким чином, у своїй роботі Г. Павлуцький ставив собі на меті подати комплексний аналіз української орнаментальної традиції. Дослідник доводить, що вона формувалася під впливом азійських, грецьких, візантійських мистецьких традицій, а отже була частиною загальносвітової орнаментики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьєв В. Дослідник українського мистецтва Григорій Павлуцький [Електронний ресурс] / В. Афанасьєв // Народна творчість та етнографія. – 2003. – №4. С. 13 – 22. – Режим доступу: <http://nte.ethnolog.org.ua/zmist/2003/N4/Art01.html>.
2. Коновалова О. Методи дослідження орнаментики декоративно-прикладного мистецтва у другій половині ХХ ст. як передумова системних змін вітчизняного мистецтвознавства [Електронний ресурс] / О. Коновалова // Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття. – Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. 16 – 17. 10. 2014 р., м. Київ. – с. 283 – 290. – Режим доступу: http://elibrary.kubd.edu.ua/4855/1/0_Konvalova_16_10_14_konf_IM.pdf.
3. Красніцька Н. Григорій Павлуцький – дослідник українського та світового народного мистецтва [Електронний ресурс] / Н. Красніцька. – Режим доступу: http://www.history.univ.Kiev.ua/ethnologi/journal/ethnic_history_35/35_10.pdf.
4. Німенко Н. До історії українського орнаменту (Науковий доробок Г. Г. Павлуцького очима М. О. Макаренка) [Електронний ресурс] / Н. Німенко // Актуальні питання вітчизняної та світової історії: Збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції, 23 – 24 квітня 2010 року / За ред. С. Дегтярьова. – Суми: СумДУ, 2010. – С. 209 – 212. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/7576>.
5. Удріс І. Вивчення вітчизняного етнодизайну українськими мистецтвознавцями початку ХХ ст. [Електронний ресурс] / І. Удріс. – Режим доступу: <http://storinka-m.kiev.ua/article.php?id=1472>.
6. Павлуцький Г. Історія Українського орнаменту. З передмовою М. Макаренка. – Київ: Друк. Акад. Наук, 1927. – 26 с.

СИСТЕМА ВИХОВАННЯ У ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ В УСРР (1919-1933)

У доповіді на основі аналізу документальних джерел та спеціальної літератури досліджуються напрямки діяльності дошкільних закладів у системі соціального виховання в УСРР у 1919-1933 рр., що дає можливість більш повно реконструювати процес формування української освітньо-виховної системи у різні історичні та соціально-економічні епохи.

Розбудова України як демократичної правової держави висуває на перший план питання формування власної соціальної парадигми, що передбачає визначення статусу та взаємовідносин усіх її складових. У зв'язку з цим важливою проблемою сьогодення є переосмислення історичного досвіду, об'єктивна оцінка розвитку національної освітньо-виховної системи у різні соціально-економічні епохи.

Разом з тим, у контексті державного соціального будівництва, в останні роки помітно посилилась увага до проблем дошкільного виховання, серед яких помітне місце займає період, що охоплює в історії і культурі України 1919-1933 рр. І це цілком закономірно. Адже саме порівняльний аналіз практичного досвіду у цій сфері робить можливим виокремити позитивне та негативне у цьому процесі.

Питання дошкільного виховання посіло своє належне місце у загальній системі культурного й освітнього розвитку населення, яку почали впроваджувати більшовики після перемоги радянської влади спочатку у східних регіонах у 1919 р., а потім і на усій території радянської України. Згідно з партійними програмами та рішеннями більшовицького уряду, виховання дітей, починаючи з наймолодшого віку, повинно було стати повністю прерогативою суспільних органів виховання.

Якщо у РФСРР провідниками цих ідей були, насамперед, такі партійно-державні діячі, як В. Ленін, Н. Крупська, О. Колонтай, то в УСРР прихильником нової педагогіки став Г. Гринько – перший нарком народної освіти. Під його керівництвом була розроблена концепція української системи освіти та виховання підростаючого покоління. Згідно з нею, сім'я не могла бути центром виховного процесу тому, що, на його думку, в Україні відбувалася деградація традиційних сімейних основ і виховання дітей відбувалося під впливом вулиці [1, с. 10].

У 1919-1923 рр. відбувається процес бурхливої диференціації мережі дошкільних закладів, стихійністю її розгортання та соціальною спрямованістю. Велику допомогу у її формуванні надавала республіканському Народному комісаріату освіти (НКО) спеціально створена декретом Ради Народних Комісарів (РНК) УСРР від 14 червня 1919 р. «Рада захисту дітей». Вона була державним органом, який очолював Голова РНК Х. Раковський [3, с. 4]. До її складу входили народні комісари охорони здоров'я, соціального забезпечення, продовольства, землеробства, а також завідувачка жінвідділу ЦК КП(б)У. Положення «Про Раду захисту дітей» наділяло цей орган масимальними повноваженнями, що давало змогу оперативно і комплексно вирішувати питання соціального захисту дітей. У п'ятому параграфі Положення зазначалось: «Постанови Ради захисту дітей обов'язкові для виконання усіма радянськими установами» [4, с. 26].

Аналогічні структури створювались на місцях. При органах народної освіти в губерніях і повітах формувались місцеві «Ради захисту дітей». Статут про губернські «Ради», підписаний 25 червня 1920 р., передбачав створення їх без утримання службового апарату [3, с. 4].

Окремі освітньо-виховні заклади – дитячий садок, школа, позашкільний заклад – повинні були злитися в «єдиний соціальний організм» з суспільним соціальним вихованням. Таким «організмом» мав стати дитячий будинок, у якому дитина перебувала б протягом усього «соцвихівського» віку.

До 1923 р. не існувало єдиної державної статистики закладів соціального виховання в Україні, в т.ч. і дошкільного. Однією з головних причин цього була відсутність єдиних вимог до статистичного опису діяльності органів і закладів соціального виховання. 3 лютого 1923 р. НКО УСРР прийняв постанову, якою остаточно затвердив єдиний план статистичного обліку [5, с. 59].

На другому етапі (1924-1933) у суспільстві відбувалися процеси, які сприяли якісним та кількісним змінам у системі соціального виховання. До них слід віднести: суттєве поліпшення економічного і соціального становища в країні; покращення демографічної ситуації; плановий розвиток мережі, який базувався на реальних потребах у відповідних дошкільних закладах. У звіті НКО УСРР за 1923-1924 навчальний рік зазначалось, що з початком поточного навчального року мережа установ соціального виховання виходить на нову стадію – стабілізацію і поступове розширення.

Виконання цих планів вимагало проведення великої організаційної роботи при участі державних органів влади та громадських організацій. В Україні цей рух по створенню дошкільних закладів набув масового характеру. В результаті його реалізації відбулися суттєві зрушення у розвитку суспільного дошкільного виховання. Динаміка їхня така: на початку 1930 р. функціонувало 474 стаціонарних дитячих садка, в яких виховувалося 21328 дітей; на початку 1931 р. – 1,5 тис. дошкільних закладів на 74 тис. дітей. У 1933 р. мережа дошкільних закладів зросла до 5 тис. і відвідувало їх 272 тис. дітей [2, с. 461].

Підводячи підсумок зауважимо, що дошкільна система виховання у радянській Україні 20-х-30-х рр., являла собою перехідний етап, який складався з двох періодів, коли суспільство відмовлялося від дореволюційної спадщини і активно шукало нові шляхи розвитку, спираючись на принципи нової педагогіки. Отже, попри усю складність, пов'язану з відсутністю необхідного фінансування, досвідчених фахівців, методичного забезпечення галузі, в УСРР була створена досить ефективна та розвинута система суспільного дошкільного виховання.

Вона знайшла своє місце у структурі народної освіти як її важлива складова частина. На користь цього свідчать відповідні документи не тільки галузевого наркомату, а й Ради Народних Комісарів. Саме у період з 1919 по 1933 рр. в Україні під керівництвом партійно-державного апарату сформувався типовий напрямок виховання дітей віком до семи років. Завдяки цьому комуністична система отримувала для подальшого формування суспільства впливове, відповідно підготовлене, підростаюче покоління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар А. З історії розвитку дошкільного виховання на Україні (1917-1941 рр.) / А. Бондар // Дошкільне виховання. – 1966. – № 11. – С. 9-12.
2. Культурне будівництво в Українській РСР (1917-1941 рр.) // 3б. документів. – Т.1. – К.: ДПВ, 1969. – 620 с.
3. Про Ради захисту дітей // Збірник декретів, постанов, наказів та розпоряджень по Народному Комісаріату освіти УСРР. – Вип. 2. – Харків: Вид. НКО УСРР, 1920. – С. 4.
4. Про соціальне виховання дітей // Збірник декретів, постанов, наказів та розпоряджень по Народному Комісаріату освіти УРСР. – Вип. 1. – Харків: Вид. НКО УСРР, 1920. – С. 26-28.
5. Радянське будівництво на Україні у 1919–1930 рр. // Збірник документів і матеріалів – К.: ДПВ, 1957. – 167 с.

ІДЕОЛОГІЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА СИСТЕМИ КУЛЬТУРИ

Основним об'єктом нашого дослідження є ідеологія. Методологічне значення має виявлення поняття ідеології, її типів, а головне, зв'язку ідеології з культурою, відповівши на питання, що таке ідеологія. Необхідність відповіді на питання, що є ідеологія, диктується тим, що хоча термін «ідеологія» досить часто вживається в суспільних, і не тільки суспільних, науках, поки не вироблено однозначного його визначення. Більше того, теоретиками ідеології взагалі ставиться під сумнів сама можливість такого визначення.

З'ясуванню суті ідеології як елемента культури приділяється багато уваги в літературі. Запропоновано безліч її визначень. Автори у своїх підходах до визначення ідеологій прагнуть вийти за межі короткого її визначення, дати більш повне, розкрити її зміст, зв'язок з інтересами різних соціальних груп, а також роль у суспільстві.

Багатоаспектний аналіз поняття «ідеологія» міститься в роботах В.А. Ядова. «Ідеологія, – зазначає він, – являє собою відображення буття крізь призму класових інтересів ... Як ціле – сукупність ідеологічних форм – ідеологія є система ідей поглядів певного класу або соціальної групи».

Своє розуміння ідеології пропонує Д. Т. Жовтун. Ідеологія для нього – це система ідей, поглядів, уявлень, що містить концептуальне, теоретичне осмислення соціального буття з точки зору інтересів, потреб, цілей та ідеалів певних соціальних груп і прошарків, національних утворень.

Представлена в літературі різноманітність визначень пов'язана з тим, що ідеологія, як і культура, вельми складне, багаторівневе і багатофункціональне утворення, що належить конкретній культурно-історичній епосі. Залежно від ситуації виявляються різноманітні властивості і якості цього явища, розкривається його сутність. Саме це дозволяє авторам виокремлювати ті чи інші її сторони, які представляються їм найбільш значущими.

При більш загальному підході ідеологія – це взаємопов'язана система ідей і уявлень про суспільний ідеал, про шляхи розвитку соціальної системи, про групові (класові та ін.) інтереси, про природу, суспільство і людину, що існує на рівні теоретичної та буденної свідомості суб'єкта історичної дії, займає певне місце в системі поділу праці та володіє певною часткою багатства.

Пізнання ідеології як феномена культури потребує з'ясування її структури, а також ролі в житті суспільства і типів. Ідеологія як сукупність логічно пов'язаних ідей, являє собою систему. Ідеї – структурні елементи цієї системи. Їх зв'язок звичайно стійкий, який зберігається протягом певного часу, утворює структуру ідеології. Оскільки ідеологія являє собою складне системне утворення, можливі різні підходи до її структурування.

Для пізнання ідеології як елемента культури представляється необхідною її типологія, здійснення якої можливе на різних підставах. Можна виділити наступні типи ідеології. З погляду соціального прогресу – консервативну і революційну, прогресивну і реакційну. Консервативна ідеологія виражає інтереси тих, хто виступає проти серйозних перетворень в системі суспільних відносин, зокрема, у відносинах власності, в духовному житті. На відміну від консервативної, революційна ідеологія містить в собі ідеї корінних, якісних змін в усіх сферах суспільного життя – в економіці, політиці, в духовному житті, культурі в цілому, але зі збереженням всього цінного, що накопичено культурою минулого.

Революційна ідеологія є одночасно і прогресивною або містить в тій чи іншій мірі елементи подібного роду, бо передбачає здійснення заходів, що забезпечують розвиток суспільства або окремих його сторін по шляху прогресу. Прогресивній протистоїть реакційна ідеологія, в якій неадекватно оцінюється соціальна дійсність, здійснюються дії, які

відповідають об'єктивним потребам і можливостям просування суспільства по шляху прогресу. Вона здатна завдати значної шкоди суспільству, людям.

З погляду соціальних спільнот можна виділити класову, або соціально-групову, національну та ідеологію глобалізму. Класова, або соціально-групова диференціація суспільства створює об'єктивні передумови і для створення ідеологій, покликаних виражати і захищати інтереси різних соціальних шарів. Що стосується національної ідеології, то вона виражає специфічні інтереси нації як соціальної спільноти, може містити ідеї збереження та розвитку національної культури, прогресивних звичаїв і традицій, мови та інше, а в певних умовах – добиватися національної незалежності. На цій основі можуть виникати політичні партії та рухи.

Становлення людства як системи зі все зростаючими зв'язками між країнами і народами робить необхідним вироблення глобальної, загальнолюдської ідеології, яка містила б у собі об'єктивне відображення і оцінку існуючого стану речей, намічала реальні, дієві заходи порятунку людства, всіх країн і народів, їх культур.

Ґрунтуючись на політичному аспекті, можна виділити такі типи ідеології, як демократична, авторитарна і тоталітарна. Демократична ідеологія містить ідею народовладдя, тобто такої системи управління, при якій народ, громадяни країни приймають активну участь у вирішенні суспільних і державних проблем. Авторитарною можна вважати ідеологію, яка на противагу демократичній віддає перевагу такій формі правління, при якій величезною владою наділяється перша особа держави. Нав'язливість ідеї порядку відкриває шлях від авторитаризму до тоталітаризму.

Не виключається можливість типології ідеології на інших підставах. При цьому жорстка градація їх ускладнена, бо одна і та ж ідеологія може мати характеристики різних типів.

Своєрідне вирішення проблеми типології ідеології запропонував А. Тойнбі. Він звернув увагу на три форми ідеології: націоналізм, індивідуалізм і комунізм. А. Тойнбі вважав, що «конкуруючий індивідуалізм, бджоло- або мурав'їноподібний комунізм і націоналізм, який базується на племінному рівні свідомості, – всі вони в плані знеособлення подібні один одному та схожі з технологією».

Розвиток культури стимулює оновлення традиційних ідеологій, появу їх неокласичних форм. Основні колишні їхні установки зберігаються, але можливі і радикальні зміни, наприклад, в оцінці економічної діяльності держави.

Отже, ідеологія як невід'ємний елемент культури як системи впливає на інші її елементи, у тому числі на мистецтво, науку, філософію, релігію, мораль, право. Але вона й сама є системою має свою структуру, що включає комплекс взаємопов'язаних елементів. Ідеологія, як і культура, являє собою складне системне утворення, цим пояснюється різноманіття підходів до її визначення, розуміння і структурування.

УДК 792(477.6)"1946/1950"(043)

*О. О. Демідко
/м. Маріуполь/*

ТЕАТРАЛЬНА СПРАВА В ПІВНІЧНОМУ ПРИАЗОВ'І (1946 –1950-ті рр.)

В останні десятиліття неабиякого значення набули об'єктивні підходи та поглиблений інтерес до питань національного відродження і наукового переосмислення певних історично обумовлених особливостей культурного поступу в Україні. Зокрема, переоцінка театрального мистецтва, його місця і ролі в культурно-духовному розвитку окремого регіону дає можливість найбільш повно виявити світоглядні орієнтації суспільної свідомості. Північне Приазов'я вирізняється своєрідною театральною культурою, вивчення якої

видається актуальним сьогодні, оскільки сприяє формуванню більш повної картини історико-культурного життя України.

Друга половина 1940-х років, пов'язана з початком змін в ідеологічній політиці. Головні зусилля державного апарату СРСР були спрямовані на досягнення цілковитої слухняності і «соціалістичної» єдності суспільства. Саме тому театральний процес України розвивався за схожим сценарієм: одноманітність репертуару (афіші були однаковими по всій країні), дотримання принципів сценічного реалізму К. Станіславського, використання ілюстративності в декораціях. Відмінною рисою театральних труп на той час був лише рівень професіоналізму режисури і акторів.

У серпні 1946 р. Оргбюро ЦК ВКП (б) приймає чергову ідеологічну постанову «Про репертуар драматичних театрів і заходи щодо його поліпшення». У ній партія визнала стан репертуару театрів незадовільним і з усією різкістю і прямою вимагала від радянського театру активного втілення комуністичних ідеалів у мистецтві [1, с. 592]. Театри, які протягом історії свого існування представляли різні цілісні художні системи, моделі світобудови під впливом ідеологічного пресингу радянської тоталітарної системи почали втілювати в собі загальні образи художнього мислення, таким чином, доводячи схематичність радянського театального процесу у вказаний період.

У репертуарі театрів Північного Приазов'я починають переважати п'єси лауреатів Сталінської премії: «Казка про правду» М. Алігер, «Переможці» Б. Чиркова, «Російське питання» К. Симонова та п'єси радянської драматургії, що оспівували пафос соціалістичного творення. Заслужений артист РРФСР, голова комісії культосвітрова при міськвиконкомі, режисер маріупольського театру, А. Ходирев зазначав, що «реалізуючи рішення ЦК ВКП (б) «Про репертуар драматичних театрів і заходи щодо його поліпшення» колектив нашого театру в новому році мобілізує всі свої творчі сили для створення спектаклів високого ідейно-художнього змісту» [2, с. 3].

Тим часом у Бердянську знищення будівлі театру гітлерівцями у 1943 р. позначилося на розвитку театальної культури міста. Однак у єдиному міському будинку культури Бердянська проводилася активна робота колективів художньої самодіяльності, репертуар яких був знайомий і в інших містах Північного Приазов'я. Першим режисером став К. Дудко. Його спектаклі добре відомі сучасникам того періоду: «Знатне прізвище», «Інженер Сергєєв», «Казка про правду». З останньою виставою у 1947 р. театральний колектив посів перше місце на обласному огляді в Запоріжжі, а у листопаді того ж року вистава була представлена в Києві. Коли в колектив прийшов молодий режисер М. Фельдштейн, репертуар поповнився класичними творами: «Розлом» А. Лаврентьєва, «Слуга двох панів» К. Гольдоні, «Одруження» М. Гоголя, «Бідність – не порок» О. Островського. Робота над цими спектаклями стала важливою школою акторської майстерності [3].

З 1948 р. маріупольський театр, як і багато інших театрів країни було переведено на роботу без дотації. Це зобов'язувало колектив покращити якість своїх постановок, залучати на вистави найбільше число глядачів. Трупа артистів почала посилено працювати над поповненням свого репертуару, до якого увійшли твори світової класики: «Живий труп» Л. Толстого, «Господиня готелю» К. Гольдоні, «Учень диявола» Б. Шоу, «Овід» Е. Войнич та інші. З радянських п'єс в репертуар були включені: «Лев на площі» І. Еренбурга і «Подвиг залишається невідомим» К. Михайлова. Для популяризації діяльності театру колектив проводив творчі зустрічі артистів з інтелігенцією і робочими. Крім того, проводились конференції глядачів, присвячені обговоренню діяльності театру [4, с. 2].

В кінці 1949 р. Маріупольський театр припинив свою діяльність. Частина акторів роз'їхалася по інших театрах, інші влилися в трупу Костянтинівського театру. Об'єднаний театр переїхав в Єнакієво і працював там як обласний російський драматичний театр ім. Пушкіна. Ймовірно, причин тут декілька: і брак коштів, і відсутність приміщення. Не

останню роль зіграла горезвісна постанова ЦК КП(б)У «Про репертуар драматичних театрів України...» від 1946 р. Разом з тим Маріуполь відносився до необласного міста, тому не мав права на існування постійної театральної трупи.

Проте театральне життя в регіоні продовжило свій розвиток завдяки гастролям професійних труп та виступам колективів художньої самодіяльності.

Гастрольне життя Маріуполя протягом 1950-х рр. рясніло афішами, в яких анонсувалося про прибуття в місто Сталінського українського музично-драматичного театру ім. Артема, Московського драматичного театр ім. Станіславського, Ленінградського БДТ ім. Горького, Київського Державного Республіканського театру юного глядача, Харківського драматичного, Дніпропетровського російського драматичного театру ім. О. Пушкіна, Армавірського театру та інших. Репертуар театрів складався з української та радянської класичної драматургії. Актори і режисери приїжджих театрів часто зустрічалися з робітниками заводів, установ і підприємств міста. Маріупольський глядач намагався віддавати належне великій творчій роботі режисерів і акторів, залишався вдячним за яскраві і цікаві вистави. Як правило, різнопланові за своєю тематикою, але написані досвідченими драматургами, вистави інших театрів знаходили реалістичне сценічне втілення на маріупольській сцені.

50-ті роки XX ст. стали часом розквіту аматорських колективів. Вистави йшли на сценах маріупольських клубів і палаців культури «Азовсталь», «Будівельник», ім. Карла Маркса, Коксохім-заводу, клубу порту.

У Бердянську розвиток самодіяльних театральних гуртків продовжився завдяки роботі талановитого актора і режисера А. Алексєєва («Раки» С. Михалкова, «Фальшива монета» М. Горького). Його постановки дозволили колективу підвищити свій рівень та зайняти перше місце на обласному огляді [3].

Великий авторитет і повагу у робітників заводу та мешканців Маріуполя заслужив іллічівський російський драматичний гурток клубу ім. Карла Маркса, члени якого поставили на сцені ряд чудових творів радянських драматургів. Активною була творча діяльність українського драматичного гуртка при Палаці культури металургів «Азовсталі». З тогочасної преси стало відомо, що репертуар театального колективу складався з п'єс: «Матинаймика», «Нескорена полтавчанка», «Сорочинська ярмарка», «Безталанна», «Дай серцю волю – заведе в неволю», «Глитай, або ж павук» та ін. Керівники аматорських колективів підтримували творчу ініціативу учасників та за допомогою художніх засобів правдиво відтворювали найважливіші проблеми сучасності.

Яскравими були й виступи російського драматичного колективу Палацу культури «Азовсталь». У грудні 1953 р. в місті Сталіно (Донецьку) проходив заключний етап обласного огляду художньої самодіяльності. У ньому взяло участь 18 кращих драматичних колективів. Перше місце серед них зайняв драматичний колектив азовстальців, який представив постановку п'єси французького драматурга Р. Вайяна «Полковник Фостер визнає себе винним». Талановита гра свідчила про досягнутий високий виконавський рівень акторів. За творчі успіхи в розвитку самодіяльного театального мистецтва колективу було присвоєно почесне звання «Робочий самодіяльний театр». Найбільша заслуга в успіху театру належала досвідченому, талановитому режисеру і не менш талановитому педагогу П. Виноградову. З дня присвоєння почесного звання репертуар трупи азовстальців поповнився творами російської та радянської класики. Позитивне враження залишила постановка комедії В. Шкваркіна «Чужа дитина». Наприкінці 1950-х рр. у виставах робочого самодіяльного театру були вже відчутні пристрасті колективу – повага до автора, інтерес до внутрішнього світу людини. Саме ці якості визначили всю подальшу його діяльність, а також посприяли отриманню звання «Народний самодіяльний театр» [5, с. 10].

Пожвавлення театального життя в Бердянську пов'язано з ім'ям Т. Волошиної, яка з 1958 р. очолила колектив самодіяльного драматичного театру міського Палацу культури. Це

була на диво смілива і рішуча жінка. Вона бралася за постановку таких вистав, осилити які міг далеко не кожен професіонал. Т. Волошина завжди з властивою їй наполегливістю, намагалася удосконалювати себе і свій колектив. Впевнено впроваджуючи в життя систему К. Станіславського, режисер вела своїх вихованців до високої майстерності, до створення на сцені сильних і цілісних характерів. Особливо приємно відзначити любов Т. Волошиної до української драматургії. «Назар Стодоля», «Маруся Богуславка» мали великий успіх у бердянської публіки. Зберігся також один з примірників сценарію вистави «За двома зайцями» і, що особливо цінно, з авторськими поправками режисера Тамари Волошиної. Успіх вистав приводить колектив до присвоєння звання «Народний». Разом з Т. Волошиної свій внесок у розвиток театрального мистецтва Бердянська зробив В. Матяш, який з 1958 р. став керівником і режисером самодіяльного драматичного колективу клубу заводу «Шляхмаш» [3].

Таким чином, театральна справа Північного Приазов'я з 1946 р. відчула на собі ідеологічний тиск та контроль влади. Театральні колективи були змушені виконувати вказівки партії та повсякчас пропагувати політику радянської держави. Ідеологічні перепони та відсутність постійних професійних театрів у регіоні компенсували гастрольні тури і унікальна творчість самодіяльних театральних гуртків Маріуполя та Бердянська. Останні заповнили собою культурний простір Північного Приазов'я та посприяли розвитку театрального мистецтва регіону.

ЛІТЕРАТУРА

1. О репертуаре драматических театров и мерах по его улучшению 26 августа 1946 г. Постановление Оргбюро ЦК ВКП(б). // Документы ЦК РКП(б) –ВКП (б), ВЧК –ОГПУ – НКВД о культурной политике. 1917-1953. Под ред. А.Н.Яковлева. Сост. А.Н.Артизов, О.В.Наумов. М.: Международный фонд «Демократия», 1999. – С. 592–596.
2. Ходырев А. С. Город культуры, веселья и радости / А. С. Ходырев // Приазовский рабочий. – 1947. – № 1. – 1 января. – С. 3.
3. Экспозиция Бердянского краеведческого музея. – БКМ – КП 37870 Д 17050 (Программа к 50-летию Народного драматического театра). – Л. 1-1об.
4. Приазовский рабочий. – 1948. – № 42. – 10 апреля.
5. Проценко А. Д. Народному драматическому театру «Азовстали» 70 лет. Очерк творческого пути художественного коллектива / Аркадий Дмитриевич Проценко. – Мариуполь, 2001. – 107 с.

УДК 394.1 (043)

Е. Н. Золотарева

/г. Мариуполь/

ПУБЛИЧНАЯ ТРАПЕЗА КАК ФОРМА ПРЕЗЕНТАЦИИ ЭТНИЧЕСКИХ ОБЩИН В УСЛОВИЯХ ПОЛИКУЛЬТУРНОСТИ

Концепция «устойчивого развития», которая своими корнями уходит в учение В. Вернадского о ноосфере, призвана разрешить задачу обеспечения паритетности социальной, экономической и экологической составляющих с целью удовлетворения потребностей нынешнего и будущих поколений. Основой устойчивого развития является сбалансированные отношения в цепочке «природа – человек – хозяйство». Социальная составляющая данной концепции нацелена на развитие человека, обеспечение стабильности общественных и культурных систем, на уменьшение количества конфликтов в обществе.

Реализация заявленной концепции должна привести к переосмыслению роли человека в социуме, который становится активным субъектом общественного развития, что, в свою очередь, призвано способствовать сохранению разнообразия культурного капитала, и,

прежде всего, наследия не доминирующих культур. Наибольшую актуальность проблема обеспечения условий для реализации устойчивого развития общества приобретает в полиэтнических регионах, где сохранение уникальной культуры этносов призвано способствовать устойчивому функционированию социокультурного пространства региона в целом. Одним из показательных в этом плане регионов в масштабах Украины является Северное Приазовье с его культурным центром – городом Мариуполем.

Исторические особенности освоения Приазовских степей и оформления города Мариуполя закономерно привели к сосуществованию на ограниченной территории большого количества этносов. Спецификой национальных общин Мариуполя всегда была их социальная активность. Именно общественность города стала инициатором возвращения Мариуполю его исторического названия, что и произошло 13 января 1989 года в соответствии с Постановлением Совета Министров СССР N 46 «Об отмене решений Правительства СССР, связанных с увековечением памяти А.А. Жданова». Возвращение городу исторического имени, в свою очередь, стало толчком для системной трансформации культурного пространства на основе активизации национального самосознания.

По данным Всеукраинской переписи населения 2001 года на территории Приазовья проживает 130 национальностей и народностей: 399 тыс. украинцев (54%), 276 тыс. русских (37%), 43,5 тыс. греков (6%), 5 тыс. белорусов (0,6%), 1,5 тыс. армян (0,2%), 1,2 тыс. евреев (0,15%) и 334 немцев (0,04%) [1]. Закономерным следствием полиэтничности населения стало появление активных национальных общин, главная задача которых - сохранить национальное наследие при гармонизации культурного пространства региона в целом.

На сегодня в Мариуполе функционируют 7 национальных обществ: азербайджанское, армянское, греческое, еврейское, немецкое, польское, русское. Специфика современного сосуществования национальных общин города проявляется в стремлении к интеграции, что соответствует одной из функций культуры как способа освоения человеком окружающего мира. Одним из проявлений указанной тенденции стала традиция презентации национальных общин в рамках празднования Дня города (начиная с 1987 года).

Учитывая разную конфессиональную направленность, лингвокультурологические различия основных этнических групп города, интегрирующим фактором должен был стать наиболее универсальный, такой как пища. Универсальность пищи, как необходимейшего средства существования человека, приводит к тому, что она является наиболее устойчивым элементом материальной культуры любого этноса. Говоря о национальной кухне, мы имеем в виду систему коллективных представлений о пищевых привычках этнической общины, включающую в себя блюда, которые считаются репрезентативными для данной культуры. Эти представления очень устойчивы и разделяются всеми носителями данной культуры, а также транслируются за ее пределы. Таким образом, национальную кухню можно рассматривать в качестве механизма формирования национальной идентичности на уровне повседневности. В условиях полиэтничного региона особую актуальность приобретают представления о своём и чужом. Как справедливо отмечает А. Капатти, «представления о национальной самобытности складываются только при соприкосновении с другой культурой» [3. С. 9].

Как показывает анализ отчетов о праздновании дня города, успешно интегративно-коммуникативную задачу выполняют кулинарные выставки национальных общин, параллельное функционирование которых в условиях открытости для взаимодействия создают семантику единой трапезы [2]. Указанная традиция является уникальной не только для региона, но и Украины в целом, отмечает Г.Друзенко [4]. Возможно, именно эта традиция совместной трапезы дает основание и оценивать межэтнические отношения в городе как вполне гармоничные.

Необходимость пояснить отличия между своими культурными традициями и культурой соседей порождает особо бережное отношение к различиям. В условиях эмиграции, разрыв с

материнської культурою і бажання забезпечити збереженість історически складившоїся ідентичності приводять до спробам компенсації цього розрива через воспроизведення звичайних культурних маркерів, коим і є традиційна кухня, і дотримання прийнятих в метрополії нормам.

В умовах паралельного функціонування кулінарних виставок в течение цілого дня створюється можливість культурного діалогу в самій толерантній і дійсній формі – спільної трапези. Трапеза, як спільний ритуал застолья, була і буде залишатися важливим зв'язуючим ланкою, яке, з однієї сторони, об'єднує генетичну пам'ять того або іншого етносу, виражену традиціями і ритуалами, а з іншої - сприяє створенню комунікаційних зв'язків, без яких неможливо людське спілкування ні на одному з соціальних і культурних рівнів суспільства.

Події 2014 року в Маріуполі показали необхідність збереження культурної ідентичності будь-якого етносу, недопущення розмитості самоідентифікації, і в те ж час вміння уживатися в мультикультурному суспільстві, не порушуючи його стабільного розвитку.

Думається, ініціатива по створенню культурного центру, з якою виступили керівники етнічних громад міста, може стати тим недостаючим ланкою, яке спроможно створити єдину регіональну картину при збереженні етнічної специфіки, а популяризація національної їжі різних етносів – способом актуалізації культурного діалогу не тільки в рамках святкування Дня міста, а постійно.

Забывая свої корні, будь-яка культура піддається загрози бути поглищеною іншою, більш активною, а іноді і агресивною в освоєнні оточуючого світу. Як надмірний упор на національне, так і недостатнє увагу до нього приводять до порушенню балансу, і наша завдання прикласти всі зусилля для гармонічного розвитку.

Література

1. Всеукраїнський перепис 2001 року. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://2001.ukrcensus.gov.ua/rus/regions/reg_don
2. День міста в Маріуполі. [Електронний ресурс]- Режим доступу: <http://mariupoltv.com.ua/den-goroda-v-mariupole/>
3. Капатті А. Італійська кухня. Історія однієї культури / А. Капатті, М. Монтанарі; пер. з іт. В. Бабицька, А. Красильщик, К. Тименчик. - М.: Нове літературне об'єднання, 2006. – 480 с.
4. Панков А. Національні громади Маріуполя висловили ідею – створити Національний рада в нашому місті.- Приазовський робітничий .-№ 140 .- 04.01.2012

УДК 651.5:930.253(477)(043)

Ю. М Качура
/м. Маріуполь/

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ДОКУМЕНТІВ НАЦІОНАЛЬНОГО АРХІВНОГО ФОНДУ

На сучасному етапі розвитку архівної справи питання використання інформаційних ресурсів Національного архівного фонду України (далі НАФ) набули надзвичайної актуальності. Необхідність їх дослідження зумовлена посиленням значення інформації (в тому числі архівної) в інформаційному суспільстві. Інформація в документах і самі джерела інформації потребують достатнього догляду та зберігання. Тому, актуальність даного питання полягає в тому, що потрібно знати і розуміти, як правильно потрібно користуватися та розпоряджатися документами Національного архівного фонду, а головне – як це можна робити завдяки сучасним формам та технологіям. До основних напрямків діяльності

державних архівів належить створення умов для всебічного використання відомостей, що містяться у документах НАФ.

Мета роботи полягає у висвітленні найпоширеніших форм використання документної інформації архівів та застосуванні інформаційних ресурсів у цьому напрямку діяльності архівів.

Національний архівний фонд - сукупність архівних документів, що відображають історію духовного і матеріального життя Українського народу та інших народів, мають культурну цінність і є надбанням української нації [1].

Документ Національного архівного фонду - архівний документ, культурна цінність якого визнана відповідною експертизою та який підлягає державному обліку і зберіганню [1].

Найпоширенішими формами використання документної інформації архівів є: ініціативне інформування; виконання соціально-правових, генеалогічних і тематичних запитів громадян; експозиційна робота архіву; використання через засоби масової інформації; користування документами у читальному залі; публікація документів. Отже, розглянемо деякі форми використання документної інформації архівів.

Ефективним засобом розкриття інформаційного потенціалу НАФ та доведення суспільного значення архівів традиційно лишається ініціативне інформування, з допомогою якого формуються суспільно-державні потреби в архівній інформації, стимулюється постійне звернення до архівів. Особливість ініціативного інформування полягає у випереджальному задоволенні попиту великих суспільних груп, владних структур, установ, організацій, окремих громадян. Тематика інформаційних документів має бути спрямованою на забезпечення пріоритетних напрямків державного управління, економічного, соціального, культурного та наукового життя, відповідати профілю діяльності юридичних осіб. Користувачі інформації вважають, що це дуже потрібна форма використання і забезпечення громадян, населення, організацій документною інформацією. В останній час найбільший інтерес викликає пошук інформації, пов'язаної з святкуванням ювілейних дат. Сюди відноситься: документальне підтвердження часу заснування міст і сіл рідного краю, дата організації підприємств, організацій та установ. Зміст наданої інформації може мати рекламний або довідковий характер. Ініціативні повідомлення можуть бути використані для підготовки доповідей, лекцій, виставок документів та інше [4].

Крім традиційних видів ініціативного інформування, завдяки реалізації Концепції комп'ютеризації архівної справи у 2000-2004 рр., сформувався новий вид ініціативного інформування, який полягає в репрезентації на веб-порталі ДКАУ повідомлень про склад і зміст документів, що допомагає активізації процесу звернень фізичних та юридичних осіб до архіву з метою задоволення потреб у ретроспективній інформації. Задля удосконалення цього виду інформування доцільно подавати відомості кількома мовами: українською (обов'язково) та мовами, поширеними у світі (факультативно), що сприятиме активному використанню інформаційних ресурсів НАФ як складової світової архівної спадщини [4].

За даними звітів Держкомархіву України, стосовно аналізу використання документів 2014 року, зазначено, що органам державної влади, місцевого самоврядування та іншим зацікавленим установам і організаціям архівними установами направлено 946 інформаційних документів (на 9% більше запланованого). Більшість цих інформацій містить відомості про місце зберігання документів з особового складу ліквідованих підприємств, установ та організацій, про перейменування підприємств та зміну їхньої форми власності, ювілейні дати установ, організацій, видатних суспільно-політичних діячів, представників науки та культури, біографічні матеріали. Найбільш активними в ініціативному інформуванні були Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України)(39), Центральний державний науково-технічний архів України Державної архівної служби України (ЦДНТА) (72), Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва

України (ЦДАМЛМ) (33), Центральний державний архів зарубіжної українки (ЦДАЗУ) (27), Держархів Харківської області (26), архівні відділи райдержадміністрацій Одеської (71), Сумської (73), Херсонської (62) областей та архівні відділи міськрад Дніпропетровської області (39). Не здійснювали ініціативне інформування Центральний державний історичний архів України (ЦДІАК), держархіви Івано-Франківської та Львівської областей [2].

Важливе значення для повноцінної репрезентації інформаційних ресурсів НАФ має експозиційна робота. Упродовж 2014 р. науковцями спостерігається тенденція до зростання кількості підготовлених держархівами виставок. На 27% перевиконано планові показники з підготовки виставок документів: загальна кількість виставок – 1 516, з яких 118 підготовлено центральними державними архівами, 460 – держархівами областей, 751 – архівними відділами райдержадміністрацій, 187 – архівними відділами міськрад. Розпочато використання державними архівними установами України власних веб-сторінок для організації експозиційної діяльності.

Наприклад, на сайті Державної архівної служби України представлені документальні виставки он-лайн, в яких можна ознайомитись з потрібними або цікавими документами будь-якого періоду з різною тематикою. Щороку зростає кількість on-line виставок, що готують державні архіви. Такі виставки, на відміну від традиційних документальних виставок, є доступними широкому загалові користувачів в усьому світі. Упродовж 2014 року на офіційному веб-порталі Укрдержархіву опубліковано 10 on-line виставок (920 документів), на веб-сайтах державних архівів – 212 on-line виставок (близько 6 тис. документів). Найбільшу кількість on-line виставок опубліковано на веб-сайтах ЦДАВО (14), ЦДАГО (12), держархівів Запорізької (14), Івано-Франківської (13), Миколаївської (17) та Одеської (15) областей [2].

Також, на сайтах архівів можна роздивитися електронні документи, електронні архіви, які можуть бути корисними у своїй діяльності. Можна подати електронний запит щодо пошуку потрібного документа чи потрібної інформації, лише заповнивши форму-анкету й надіславши на задану електронну адресу [3].

Отже, експозиційна робота архіву є активною формою пропаганди архівних документів; організація документальних виставок, які надають можливість значній кількості відвідувачів наочно знайомитися з унікальними документами НАФ України – це дуже зручно й корисно для споживачів інформації, а головне – легко. Не потрібно шукати на незрозумілих сайтах та продивлятися велику кількість непотрібної документації з зацікавленого питання.

Ще однієї активної ролі архівіста вимагає така форма використання архівної інформації як оприлюднення архівних документів у ЗМІ. В процесі комунікації на рівні “архівіст - архівний документ - користувач” можна констатувати наявність ще однієї ланки - медіатора (посередника) між архівною інформацією, репрезентованою архівістом, і користувачем. Роль медіатора може виконувати будь-який вид ЗМІ. Тобто, цей процес можна розглядати за схемою “архівіст - архівний документ - ЗМІ - користувач”.

Взаємодія з засобами масової інформації та громадськістю відбувається відповідно до щоквартальних, щомісячних та щотижневих планів найважливіших заходів, що потребують висвітлення у засобах масової інформації та участі у їх проведенні громадськістю. У 2014 році до Укрдержархіву, державних архівних установ та спеціальних установ СФД інформаційні запити та скарги від представників засобів масової інформації на неналежний розгляд їх запитів не надходили. У 2014 році архівні установи підготували і провели 352 радіопередачі (на 12 % більше від запланованого на 2014 р. показника), 310 телепередач (на 55 % більше від запланованого на 2014 р. показника), на сторінках періодичної преси опубліковано 1355 документальних публікацій (на 19 % більше від запланованого на 2014 р. показника). У тому числі центральними держархівами та держархівами областей підготовлено 243 радіопередач, 287 телепередач, 451 публікації у пресі [2].

Основна тематика інформаційних повідомлень про діяльність Укрдержархіву у ЗМІ у 2014 році – це: виставкова діяльність, виконання запитів соціально-правового та генеалогічного характеру, склад та зміст документів НАФ, процес розсекречування архівних документів, умови зберігання документів, архівне законодавство, видавнича та міжнародна діяльність у сфері архівної справи. Також увага була присвячена питанням забезпечення збереженості документів НАФ, що зберігаються на тимчасово окупованій території у Державному архіві в АР Крим та в зоні АТО, в держархівах Донецької та Луганської областей та доступу до них, зокрема можливості отримати довідки на запити соціально-правового характеру [2].

Можна по-різному оцінювати діяльність архівних установ з організації доступу до документів НАФ. Переважна частина показників з року в рік неухильно збільшується. Це свідчить як про зростаючий попит суспільства на ретроспективну документну інформацію, так і діяльність архівістів щодо задоволення цього попиту. Очевидно, що з різних причин архівна галузь ще не сповна відповідає на ці суспільні потреби.

Розвиток інформаційного суспільства та зміни, які відбуваються у державному управлінні, сприяють зростанню потреб суспільства в отриманні повної та актуальної інформації про діяльність державних органів. Відповідно, офіційний веб-портал Укрдержархіву, офіційні веб-сайти Державного департаменту СФД та державних архівних установ мають стати ефективними інструментами для громадян та організацій не лише в отриманні публічної та суспільно значущої інформації, але й у забезпеченні їхніх потреб на отримання електронних послуг, стати ефективним майданчиком для комунікації, за допомогою якого користувачі матимуть змогу отримати якнайбільше інформації для задоволення своїх потреб.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» : станом на 24 грудня 1993 року / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – К. : Парламент. вид-во, 1993. – № 15.
2. Звіти Держкомархіву за 2014-2015 рр. [Електронний ресурс] / Держкомархів, 2014. – Режим доступу до звітів: http://www.archives.gov.ua/Archives/Pidsumky_diyalnosti.php
3. Положення державної установи про «Центральний державний електронний архів України», від 21.05.2007 [Електронний ресурс] / Держкомархів, 2007. – Режим доступу до положення : <http://www.archives.gov.ua/Access/>
4. Юдіна, Л.М. Використання інформаційних ресурсів НАФ України: науково-методичні засади, напрями та форми (1993-2004 рр.)[Текст]: автореф.дисерт. на здобут. наук.ступ. канд..іст.наук (07.00.10) / Юдіна Лариса Миколаївна. - Київ, 2005. – 31 с.

УДК 930.253(477)(043)

В. О. Кучеренко
/м. Маріуполь/

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРАЛЬНОГО ДЕРЖАВНОГО ІСТОРИЧНОГО АРХІВУ (м. КИЇВ)

На початку ХХІ ст. в умовах змін соціокультурного життя в Україні важливого значення набуває дослідження архівної справи, як сфери життєдіяльності суспільства, що охоплює наукові, організаційні, правові, технологічні, економічні та інші питання діяльності юридичних і фізичних осіб, пов'язані із нагромадженням, обліком, зберіганням архівних документів та використанням відомостей, що в них містяться. З розширенням сфери діяльності архівів, збагаченням їхніх функцій та підвищенням ролі у державно-політичному, науково-культурному і духовному житті країни надзвичайно важливим стає дослідження основних напрямків діяльності провідних державних архівних установ.

Архів – це установа, що забезпечує облік і зберігання архівних документів та використання відомостей, що в них містяться. Архіви беруть участь у формуванні Національного архівного фонду, здійснюють управління, науково-дослідну та інформаційну діяльність у сфері архівної справи і діловодства [1].

У доповіді аналізуються основні напрямки діяльності провідної архівної установи України – Центрального державного історичного архіву України (м. Київ) (ЦДІАК) – одного з найдавніших архівосховищ держави, у якому зберігаються винятково цінні та унікальні документи. Він бере свій початок з 1852р. Формування його основних фондів, чисельність яких перевищує 1,6 тис., а одиниць зберігання понад 1,5млн., завершилося після Другої світової війни. Тут зібрано колекції документів, що зберігалися у колишньому архіві при Університеті Святого Володимира у Києві, Всеукраїнському центральному архіві давніх актів, частина фондів Центрального архіву революції у Харкові та Київського обласного історичного архіву.

ЦДІАК (м. Київ) зосередив у своїх фондах документи з 1369 до 1917 рр. Вони стосуються перебування українських земель у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої, містять цінну інформацію про зародження українського козацтва, його боротьбу за національне визволення і державність.

Важливими документами архіву є збірки Коша Запорозької Січі, документи Генеральної військової канцелярії, Малоросійських колегій. В архіві зберігається значний масив документів щодо діяльності російських владних структур в Україні ХІХ-початку ХХст., релігійних установ, зокрема Канцелярії київського митрополита, Києво-Печерської лаври, а також матеріали науково-технічного, історичного та культурних товариств. У фондах цензурних установ зберігаються документи, пов'язані з виданням та розповсюдженням творів Т.Г. Шевченка, Лесі Українки, І.Я. Франка, М.М. Коцюбинського. В архіві зберігаються фамільні фонди Ханенків, Максимовичів, Терещенків, Грушевських.

В ЦДІАК зберігаються понад 40 колекцій мікрофільмів документів з української історії ХVІ-початку ХХ ст., що були виявлені під час підготовки до видання збірників документів, оригінали яких знаходяться в архівах Москви, Санкт-Петербурга, у рукописних колекціях зарубіжних бібліотек [2].

Архів складається з наступних відділів:

–Відділ забезпечення збереженості документів (зберігає документи, що утворилися у ході діяльності установ та організацій, які існували на території Правобережної, Слобідської, Лівобережної та Південної України з кінця ХVІІІ ст. до 1917 р., документи приватних, станових та інших корпоративних архівів; колекції документів; документальні пам'ятки історії та культури, документи особового походження, що надійшли у власність держави);

–Відділ давніх актів (зберігає документи, що утворилися в діяльності установ і організацій, які існували на території Правобережної, Лівобережної, Слобідської та Південної України з найдавніших часів до кінця ХVІІІ ст., а також документи приватних, станових та інших корпоративних архівів, колекції документів, документальні пам'ятки історії та культури, документи особового походження);

–Відділ довідкового апарату та обліку документів (створює та удосконалює систему науково-довідкового апарату до документів архіву, здійснює облік документів, зберігає страховий фонд та фонд користування, забезпечує роботу користувачів у каталозі архіву, проводить наукові дослідження з питань створення та удосконалення систем науково-довідкового апарату і т.д.);

–Відділ використання інформації документів (виконує запити юридичних і фізичних осіб з України і зарубіжжя, здійснює прийом громадян, які звертаються до архіву, організовує виставки архівних документів та підготовку збірників документів, путівників, покажчиків, довідників, співпрацює зі ЗМІ, надає консультативну та методичну допомогу з питань складу документів архіву та використання їх інформації);

–Відділ інформаційних технологій (організовує забезпечення роботи та розвиток офіційного зовнішнього та внутрішнього web-сайтів, контролює та забезпечує чітку і безперебійну роботу комп'ютерної мережі архіву, здійснює роботи з виготовлення цифрових копій рукописних описів та документів і т.д.);

–Фінансово-економічний відділ (забезпечує ефективне та економне використання бюджетних асигнувань, матеріальних та трудових ресурсів, веде бухгалтерський облік та звітність, розробляє схеми посадових окладів та систем оплати працівників);

–Сектор організаційно-кадрової роботи (забезпечує реалізацію державної політики з питань кадрової роботи та державної служби а архіві, відповідає за ведення діловодства та контролює дотримання працівниками виконавської дисципліни, здійснює підбір та ефективне використання кадрів, організовує підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації працівників, забезпечує документальне оформлення проходження державної служби та трудових відносин).

Основними завданнями ЦДІАК є [2]:

–участь у реалізації державної політики у сфері архівної справи та діловодства;

–координація діяльності підприємств, установ, організацій і об'єднань громадян у питаннях архівної справи та діловодства;

–забезпечення формування Національного архівного фонду, комплектування ЦДІАК України профільними документами, їх обліку та зберігання, використання відомостей, що в них містяться;

–організація роботи щодо нормативно-правового, науково-методичного та інформаційного забезпечення архівних підрозділів та служб діловодства, державних архівних установ, що зберігають профільні документи;

–забезпечення реалізації прав громадян на вільний доступ до відомостей, що містяться в архівних документах;

–забезпечення дотримання законодавства України про Національний архівний фонд та архівні установи;

–ведення науково-методичної роботи в галузі архівознавства, документознавства і археографії, впровадження досягнень науки, техніки в діяльність ЦДІАК України.

Архів має досконалий довідковий апарат, у якому нараховується 1618 фондів, 4284 описів, 660226 карток, систематичний, географічний та іменний каталоги, створюється сучасна інформаційна система, функціонують облікові й тематичні локальні бази даних [2]. Він виступає не тільки як установа, що виконує безпосередньо архівні функції, а є центральним в Україні науково-методичним центром з архівної справи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Національний архівний фонд і архівні установи: Закон України від 21.05.2015р. №3814-ХІІ (Зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2015.– № 26. – Ст. 218. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>.

2. Центральний державний історичний архів України, м. Київ (ЦДІАК України): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cdiak.archives.gov.ua>.

УДК 352.077.1 (477) «1649/1764»(043)

Ю. С. Литвин
/м. Маріуполь/

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЛОВОДСТВА В АДМІНІСТРАТИВНИХ СТРУКТУРАХ ГЕТЬМАНЩИНИ (1649-1764 рр.)

Процес становлення і розвитку діловодства у часи Гетьманщини був поступовим й ефективним. Він охоплював увесь період її існування від 1649 до 1764 рр. коли формується суто українська система адміністративного апарату, що має власні діловодні традиції.

Генеральна військова канцелярія (ГВК), як центральна діловодна установа гетьманського уряду, була сформована на досвіді установ Запорізької Січі та традиціях

литовсько-польської системи адміністрування, пристосованої для українських і білоруських земель. ГВК виконувала функції подвійного характеру: з одного боку, була урядовою установою й здійснювала керівництво полковим канцеляріями, з іншого, – була канцелярією у вузькому значенні слова й готувала документи з різних питань державного та судового характеру. ГВК виконувала функції й архівних установ з відповідною системою упорядкування та збереження документів [2, с.58].

Наприкінці XVII ст. ГВК набула значення особливого адміністративного колегіального органу з правом розгляду й вирішення важливих питань поточного державного управління. Саме на ці часи припадає формування достатньо кваліфікованого штату канцеляристів, які організовували роботу з документами та забезпечували життєдіяльність усіх верств населення козацької держави. Високі вимоги висувалися до підбору штату «військових служителів» ГВК, серед яких були: генеральний та військові писарі; старші військові канцеляристи; молодші канцеляристи або підканцеляристи, які називалися: підписки, протоколісти, регістратори, товмачі, перекладачі тощо [3, с.136].

Організацію діловодства здійснював генеральний писар. Він мав виняткові повноваження у цій сфері й виконував відповідні функції, до яких входило:

- обнародування вхідної документації;
- доведення до підлеглих рішень гетьмана;
- ведення листування;
- складання чи редагування листів до сусідніх держав, приватних та офіційних осіб;
- вичитування та редагування документів, їх підписання від імені гетьмана;
- засвідчення копій документів.

Зважаючи на те, що ГВК вела справи, як внутрішнього, так і міжнародного характеру, то і роль генерального писаря в політичному житті України була значною. Атрибутом генерального писаря була державна печатка. Її відбирали у генерального писаря, коли він залишав свою посаду.

Підлеглим генерального писаря був безпосередньо старший канцелярист. Він також вичитував, перевіряв та редагував документи, розподіляв обов'язки між підлеглими. Канцеляристам треба було добре знати граматику, синтаксис, риторику, логіку, володіти однією або кількома мовами. У канцелярії вони вдосконалювали фаховий рівень, набували практичних знань з юриспруденції, військової теорії, оскільки їм доводилося не лише організовувати діловодство, а й брати участь у вирішенні господарських та адміністративних справ. Інколи канцеляристи виконували обов'язки гетьманських посланців, входили до складу посольств інших держав. Отже, ГВК була своєрідною школою щодо підготовки писарів та канцеляристів.

Серед основних функцій канцеляристів розрізнялися діловодні та господарські. До діловодних відносяться: складання чорнових варіантів документації; виготовлення відпусків та оригіналів; реєстрація вхідних та вихідних документів, їх нотаріальне засвідчення та копіювання, засвідчення документів від імені іншої особи, у разі не писемності останньої тощо. До господарських функцій можна віднести збір податків, перевезення товарів з Гетьманщини на Січ, участь у стягненні боргів та в боротьбі з фінансовими злочинами [3, с.138].

У період з другої пол. XVII до 30-х рр. XVIII ст. писарі та канцеляристи під час складання текстів ділових документів користувалися переважно термінологією, характерною для тогочасної української писемної мови.

Підканцеляристи, або молодші канцеляристи, були найнижчою категорією посадовців військової канцелярії. Функції підканцеляристів дублювали компетенцію канцеляристів, зокрема вони займалися складанням та копіюванням документів, їх засвідченням, залучались до збору податків. У свою чергу, товмачі – це окремий прошарок серед канцеляристів, які займалися усними перекладами. Товмачі запрошувалися для усних

перекладів при слідчих комісіях. Серед товмачів можна виокремити військових та рядових товмачів. Військові товмачі перебували на службі у військовій канцелярії і використовувались для контррозвідки. Рядові товмачі «товмачили» у посольствах, у армії під час військових дій.

Варто зазначити, що серед писарів великих міст виділялися особи, які керували всім діловодством міста: перш за все – міський писар, або писар городского уряду, полковий писар, сотенний писар, а навколо них групувалися чиновники міської, полкової, сотенної канцелярій. Справи, що вирішувалися на засіданнях міських урядів, записувалися до актових книг. Це, здебільшого, записи судових процесів, купівлі і продажу земельних володінь, нерухомого майна, ухвал щодо адміністративних питань. У книги вносились також різні договори, наприклад, на спорудження та утримання гребель і млинів, рішення Генерального військового суду, що стосувалися справ міста та його жителів, записи на пожертвування, різні свідчення, результати проведених розслідувань тощо.

На території Гетьманщини також були інші канцелярії, кожна з яких виконувала свої діловодні функції. Похідна генеральна військова канцелярія створювалася на час військових походів й вирішувала організаційні питання щодо забезпечення війська, зокрема вирішення питань щодо постачання, комплектування, медичного обслуговування полків.

Судова канцелярія була створена в роки Національно-визвольної війни 1648-1658 рр. Її очолював писар Генерального військового суду, який підпорядковувався безпосередньо генеральному судді. Кандидат на цю посаду окрім уміння вести діловодство, писати каліграфічним почерком, повинен був володіти знаннями з юриспруденції на одному рівні з суддею. У разі відсутності генерального судді його заміщав писар, якого в таких випадках називали наказним суддею. Діяльність Генерального суду фіксувалася в «книгах судових військових генеральних», а окремі документи виходили з канцелярії у вигляді «виписок» з цих книг, судових записів, актів тощо.

Полкові канцелярії функціонували безпосередньо на місцях й відали військовими, адміністративними і судовими справами на території кожного полку. Діяльність їх була пов'язана з роботою полкових судів, оскільки до них входили як судді, так і старшини. Полкові канцелярії також посвідчували договори купівлі-продажу майна, заповіти, втручались у справи спадщини, складали компоти – списки козаків полку з відомостями про їхнє майнове становище та проходження військової служби тощо.

Діяльність полкових канцелярій поступово поєднувалася з діяльністю міських, оскільки наявність влади в руках полкової старшини, поставили міські уряди в залежне від них становище. У полкових канцеляріях велися різноманітні записи, для яких існувало кілька книг. У «Книзі декретовій» записували вхідні та вихідні папери, ухвали, прийняті щодо різних справ. У «Книзі протестів» велася попередня реєстрація різних протестів і позовів. Була ще «Книга справ поточних», в якій реєструвалися справи, що розслідувалися, і справи закінчені [1, с.547].

Діловодством у сотнях відали сотенні канцелярії, які були створені в другій половині XVII ст.. Вони вважалися військовими, адміністративними та судовими органами на території сотні як військово-адміністративної одиниці. Сотенне управління очолював сотник, а канцелярією – писар, який мав у своєму розпорядженні помічників-підписків. Паланкові канцелярії в узагальнених рисах на своєму рівні мали ті ж функції, що зосереджувалися у Військовій канцелярії.

Крім суто діловодних, ця канцелярія виконувала судові та військові функції. Зокрема, судові повноваження включали прийом позовів та свідчень, військові – допит полонених. Та на відміну від Військової, у паланкових канцеляріях штат був сталим: писар та підписар. Головне завдання писаря та підписаря на перевозах полягало у веденні

книг прибутків та видатків з мита, що знімалися з подорожніх до військового скарбу [3, с. 144].

Загалом, документація Гетьманщини оформлювали в чернетках, відпусках, оригіналах. При потребі робилися діловодні копії та переклади. З нумерації вихідних документів випливає, що з 1759 р. річний обіг документації Генеральної військової канцелярії становив в середньому близько 4 тис. документів, в Похідній канцелярії близько 1-2,5 тис. документів.

Виходячи з вище означеного можна зробити висновок, що переважна більшість адміністративних установ Гетьманщини виконували власні діловодні функції, а повноваження канцеляристів були чітко визначеними.

Традиція діловодства і документування, вироблена у період з 1649 по 1764 рр. адміністративних структурах Гетьманщини, стала основою для розвитку вітчизняної національної системи документообігу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Історія українського козацтва: Нариси у 2 т. / Редкол.: В. Смолій та ін. / Історія українського козацтва. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія». – Т.2. – 2007. – 724 с.
2. Литвин Ю.С. Універсали Гетьманщини у контексті розвитку української документної традиції / Ю.С.Литвин // Проблеми формування інформаційної культури особистості: 36. матеріалів Міжнародна науково-практична конференція, Маріуполь, 05 листопада 2014 р. / за загал. редакцією Г. І. Батичко. – Маріуполь: МДУ, 2014. - С.58-60
3. Палеха Ю. І. Історія діловодства (документознавчий аспект): навч. Посібник / Ю. І. Палеха, Н. О. Леміш. – К.: Видавництво Ліра-К, 2011. – 328 с.

УДК: 94(477.7) “178/191”:2(043)

О. С. Манякіна
/м. Маріуполь/

РЕЛІГІЙНО-ДУХОВНЕ ЖИТТЯ ІНОЗЕМНИХ КОЛОНІСТІВ ПІВНІЧНОГО ПРИАЗОВ'Я: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД

Релігія як соціокультурний феномен є важливим чинником, що позначає ідентичність сучасного українця, його ставлення до цілого ряду історичних, культурних, політичних явищ, а релігійна спадщина минулого ще й досі відчутно впливає на політичні та суспільні процеси, що відбуваються в Україні.

Особливо виразно простежується зв'язок та переплетіння етнічної та релігійної ідентичності у національних меншин. Для відірваних від основного етнічного ядра спільнот церква завжди слугувала важливим чинником суспільної консолідації і збереження культурної самобутності, часто саме вона була наочним проявом етнокультурної відмінності. Це породжувало досить складну систему взаємовідносин у трикутнику “держава – етноконфесійна більшість – етноконфесійна меншість”, особливо у регіонах з поліетнічним складом населення. У цьому зв'язку актуальним є вивчення історичного досвіду функціонування різних етноконфесійних структур у локально-територіальному вимірі Північного Приазов'я наприкінці XVIII – I чверті XX ст., оскільки комплексно це не було ще предметом самостійного наукового дослідження.

Історіографічний огляд представленої проблеми розділено на декілька груп, виходячи із хронологічного та проблемного критерію. Конкретні історичні умови та суспільно-політичний контекст історіографічного процесу зумовлює виділення трьох етапів вивчення теми: 1) XIX – початок XX ст.; 2) 1920-ті рр. - 1980 – ті рр.; 3) 1990-ті рр. – сьогодення. Водночас, у межах кожного з етапів проведемо додаткову сегментацію наявної літератури і виокремимо в її масиві такі тематичні сюжети: а) іноземна колонізація Півдня України,

зокрема Північного Приазов'я; б) історія відповідних етнічних спільнот (греків, німців, євреїв) на приазовських теренах; в) історія церкви та релігійних конфесій в краї.

На першому етапі відбулося зародження інтересу до проблематики. В рамках дослідження колонізації Новоросії питання облаштування іноземних колоній розглядали А. Скальковський та Д. Багалій, які здебільшого акцентували увагу на господарському освоєнні краю. Питання релігійного життя греків порушувалися у розвідках Г. Розанова, Феодосія Макар'євського, С. Серафімова, які у рамках церковної історіографії висвітлили питання розбудови церковної інфраструктури у грецьких селах.

Більш широку презентованість в історіографії отримали німецькі колонії. А. Клаус, зосереджуючи увагу на великому обсязі статистичної інформації, здійснив спробу комплексного аналізу стану німецького колоністського населення, обґрунтовуючи своєрідність громад колоністів їх релігійною самовизначеністю. Церковно-релігійне життя протестантських громад у контексті іноземної колонізації Південної України висвітлили Г. Писаревський, О. Веліцин, К. Ліндеманн. А. Фрізен вважав головною причиною високого рівня добробуту менонітів саме правильний спосіб життя, відповідно до принципів своєї (менонітської) віри.

Ю. Гесен вперше систематично виклав історію єврейського народу в Росії, а С. Дубнов дав загальну картину розвитку єврейської культури другої половини XIX - початку XX ст.

Історії православ'я на півдні України упродовж 1775-1885 рр. присвячені праці М. Нікольського та Ф. Міляновського. Водночас, історія протестантських та римокатолицьких конфесій не розглядалася як окремих предмет дослідження.

У радянський період, з характерним для нього атеїстичним підходом, зумовленим політичною ідеологією та кон'юктурою, необхідністю доводити реакційну сутність церкви та духовенства, дослідження релігійного життя на півдні України були непопулярними. Тому із усіх сюжетів, дотичних до нашої проблематики, активно студіювалася лише проблема заселення регіону (О. Дружиніна, В. Кабузан) й питання матеріальної та духовної культури його населення (В. Наулко, Ю. Іванова).

Щодо етнічної історії, то після короткого сплеску активності подібних студій у 1920-1930-ті рр., викликаного політикою коренізації, настав час довгого забуття історії національних меншин. Але й ті автори, що спромоглися зробити певний внесок у дослідження етнічних груп краю, порушували сюжети їхнього церковно-релігійного буття порушували мимохідь, при чому з неодмінно критичною, оцінкою (С. Ялі, М. Кривохатський, І. Вейцблін).

Історія окремих конфесій як предмет вивчення розглядалася виключно в контексті атеїстичної ідеології, що призводило до заангажованості оцінок православної церкви (Г. Носова), католицької церкви (М. Мchedlov), сектантського руху (Ф. Федоренко), менонітських громад (О. Іпатов, В. Клібанов).

В умовах незалежності України етнічні та церковно-релігійні студії набули самодостатності і вийшли з підпорядкованості "колонізаційним" та "етнографічним" сюжетам. Одна з перших спроб дослідити міжконфесійні відносини на Півдні України у XVIII–XIX ст. представлена в колективній монографії А. Бойка, О. Ігнатуші, І. Лимана, В. Мільчева. У цей час відбувається становлення нової вітчизняної школи релігієзнавства та історії церкви. У 1994 р. вийшов навчальний посібник "Історія церкви та релігійної думки в Україні" О. Крижанівського та С. Плохія. Перші підсумки нових підходів до вивчення історії християнських конфесій, а саме історії православ'я, католицизму та протестантизму в Україні знайшли відображення у 10-томній "Історії релігій в Україні".

Новими фактами з історії РПЦ на Півдні України останньої чверті XVIII – першої половини XIX ст. збагатив історіографію І. Лиман, визначивши церковно-територіальний устрій, особливості єпархіальної системи управління, основні напрями церковної політики

Російської імперії, охарактеризувавши державне регулювання і практику храмового будівництва.

У монографії В. Меші досліджені організаційно-функціональні питання історії православної церкви в Україні наприкінці XIX ст., висвітлені проблеми міжконфесійної взаємодії.

На окрему увагу заслуговує робота В.М. Константінової «Урбанізація: південноукраїнський вимір (1861-1904 роки)», в якій авторка в контексті урбанізаційних студій розглядає релігійне життя представників різних конфесій південноукраїнських міст.

Грунтовні дослідження історії християнських конфесій Катеринославщини та Донбасу здійснено у дисертаціях Н. Буланової та Л. Моїсеєнко.

Питання церковно-релігійного життя греків Північного Приазов'я розглядаються побіжно в контексті господарських, культурно-освітніх процесів у їхньому середовищі. Втім, у роботах А. Гедьо, Н. Терентьєвої, Л. Якубової, Н. Бацак висвітлено деякі аспекти проблеми – зокрема, розбудова церков у грецьких селах, роль грецького духовенства у освітній справі.

За останні 20 років з'явилися численні публікації та дисертації, присвячені різноманітним аспектам життєдіяльності німецької спільноти у XVIII – XIX ст., включаючи церковно-релігійне життя (І. Кулініч, О. Безносова, Н. Осташева, М. Белікова, К. Лях, Л. Хрящевська, Т. Захарченко, О. Замуройцев).

У окремий напрям вітчизняної історіографії оформилися і єврейські студії. Значною у методологічному плані роботою є стаття М. Феллера “До питання про опис регіональних груп євреїв”. У ній вперше у вітчизняній історіографії було вказано на регіональні особливості єврейських громад України і виділено їх як окремий субетнос – “українські євреї”. У дисертації В. Гончарова звернуто увагу на зміни у вихованні та освіті євреїв Південно-Східної України, зумовлені впливом релігійних чинників та історичних традицій.

У 1992 р. О. Я. Найман і Я. С. Хонігсман у своїй книзі “Євреї України” виділили розділ “Євреї України в Російській імперії”, де розглядається статус євреїв на землях сучасної України. Історики намагалися, переважно тезово, охопити усі сторони життєдіяльності єврейського населення різноманітних регіонів України. Однак, обраний авторами формат стислого нарису не дозволив розглянути питання формування, зміни чисельності єврейської громади регіону, детально проаналізувати систему виховання й освіти.

Найбільш повну картину життя євреїв Південно-Східної України змальовує ізраїльський історик М. Поліщук. Вдало поєднує концепції радянської та ізраїльської історичних шкіл та висвітлює соціально-політичну картину життя євреїв Одеси та інших міст на багатому фактичному матеріалі. Дослідження здійснене з урахуванням стислих часових меж (1881 - 1904 рр.) та широкого географічного ареалу (досліджуваною територією є Херсонська, Катеринославська і Таврійська губернії).

Отже, досліджуючи питання етноконфесійної історії Північного Приазов'я переважна більшість авторів керувалася пануючою ідеологією свого часу – офіційним православ'ям або державним атеїзмом. Серйозна наукова розробка проблеми розпочалася лише в останні роки, в умовах незалежної України, але питання церковно-релігійного життя етнічних громад Північного Приазов'я ще не дістали належного висвітлення. УДК

**АНАЛІТИКО-СИНТЕТИЧНА ПЕРЕРОБКА ІНФОРМАЦІЇ З ІСТОРІЇ ДІЛОВОДСТВА
І ДОКУМЕНТУВАННЯ В УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ
ЛИТОВСЬКО-ПОЛЬСЬКОЇ ДОБИ**

З огляду на методику аналітико-синтетичної переробки інформації (АСПІ), у доповіді, аналізуються наукові публікації, присвячені історії діловодства в українських землях під владою Польського королівства, Великого князівства Литовського (ВКЛ) та Речі Посполитої у XV-XVI ст., опубліковані у вітчизняних фахових виданнях: «Українському історичному журналі» (УІЖ) та Науковому віснику «Гілея» з 2005 по 2015 рр.

У XV-XVI ст. долю України формували спершу Велике князівство Литовське (ВКЛ) і Польське королівство, а потім при підписанні Люблінської унії 1569 р. – Річ Посполита. Литовсько-польський період відзначився нестабільними територіальними обставинами – постійним поділом земель. В цей період в історії українських земель відбулися вагомні етапи:

- втрата залишків автономії українських земель у XV ст.;
- виникнення українського козацтва у другій половині XV ст.;
- посилення литовсько-російської боротьби за право бути центром розширення повноважень на українські землі в останній чверті XV-першій половині XVI ст.;
- експансія Речі Посполитої у другій половині XVI ст.;
- початок боротьби українського народу за національну, соціальну та духовну гідність в останній чверті XVI ст.

Серед офіційних паперів ВКЛ і Польщі цього періоду, в українських землях поширюються актові книги, листи, угоди, грамоти, реєстри тощо. Проте, незважаючи на постійне розширення практики діловодства, казати про його українське походження ще немає підстав. Разом з тим, це був етап формування системи майбутнього вітчизняного діловодства, накопичення досвіду у створенні, обробці й зберіганні документів з життєдіяльності як місцевого населення так і держави в цілому. Конкретно практику діловодства та документування в українських землях у зазначений період забезпечували канцелярії ВКЛ і польської корони. Ці документи завжди були і будуть предметом наукових пошуків у різних галузях вітчизняної науки, що складають інформаційні потоки, які, на думку автора доповіді, перевищують можливості споживачів щодо їхнього ефективного використання. У зв'язку з цим, впровадження інформаційних систем, ефективних засобів і методів переробки та пошуку даних дають можливість користувачам з інформаційного масиву вибрати потрібну релевантну інформацію.

Слід зазначити, що в інформаційних масивах інформаційно-пошукові системи представлені не самі документи, а їхній бібліографічний опис, анотації, реферати, тобто вторинна інформація, тому основним призначення АСПІ є створення вторинної інформації. АСПІ будується на використанні методів інформаційного аналізу та синтезу.

АСПІ – це процеси перетворення змісту документів з метою їх аналізу, виявлення необхідних відомостей, а також оцінки, співставлення та узагальнення, тобто створення вторинної інформації.

У процесі переробки відбувається згортання інформації, завдання якого полягає у змістовній характеристиці значимості документа та зменшення фізичного об'єму або змін знакової форми документа за умови мінімальної втрати інформативності

У залежності від змістовності аналізу, розрізняють макроаналітичне та мікроаналітичне згортання інформації. До макроаналітичного згортання відносяться такі процеси як складання бібліографічного огляду, анотування, а до мікроаналітичного – реферування, реферативні та аналітичні огляди, індексування.

У доповіді використаний спосіб згортання інформації у вигляді бібліографічного опису. Бібліографічний опис (БО) – це записана за певними нормами множина бібліографічних даних, що ідентифікують документ. Друга задача – творення образу документа. Бібліографічні дані є конкретними відомостями про назву, автора твору, місце, рік видання тощо. БО дає уявлення про зміст, вид, призначення, актуальність документа, а також дає змогу його ідентифікувати. БО є складовою бібліографічного запису (БЗ), який може подавати, окрім БО – заголовок, класифікаційні індекси, предметні рубрики.

Бібліографічний пошук статей за визначеною темою відбувався в електронному архіві фахового журналу історичного спрямування, яким є УІЖ [6]. Бібліографічний опис здійснено за наступною хронологією: початок – з першого числа 2005 р., завершено – третім числом 2015 р.

Другим фаховим виданням, на сторінках якого здійснювався бібліографічний опис видань з історії діловодства в українських землях XV-XVI ст., став науковий вісник «Гілея» [2]: з першого випуску у 2005 р. по дев'яносто дев'ятий випуск у 2015 р.

У процесі дослідження було визначено наступне: в УІЖ надруковано одинадцять тематичних статей (автори: Н.О. Білоус, А.В. Блануца, Д.П. Ващук, О.О. Дячок, К.В. Кириченко, В.В. Поліщук); у науковому віснику «Гілея» – дванадцять (автори: І.Г. Адамська, О. В. Гапченко, Г.Л. Гладка, О.М. Звягіна, О.О. Клеймьонова, І.А. Мельчук, Ю.М. Нікольченко і Г.М. Лисенко, П.Г. Редько, О.В. Тимощук, С.С. Черкасов)

Проаналізувавши історіографічну кон'юнктуру, можемо зробити висновок щодо регулярності звертання авторів «Українського історичного журналу» [Рис. 1] та наукового вісника «Гілея» [Рис. 2] до проблеми історії діловодства в українських землях XV-XVI ст.

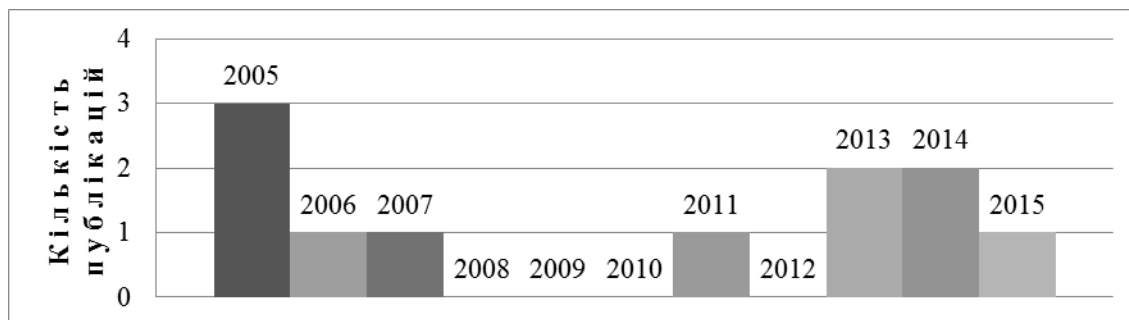

Рис. 1. Частота звернення авторів «Українського історичного журналу» до висвітлення питань діловодства в українських землях XV-XVI ст. на сторінках видання за 2005-2015 рр.

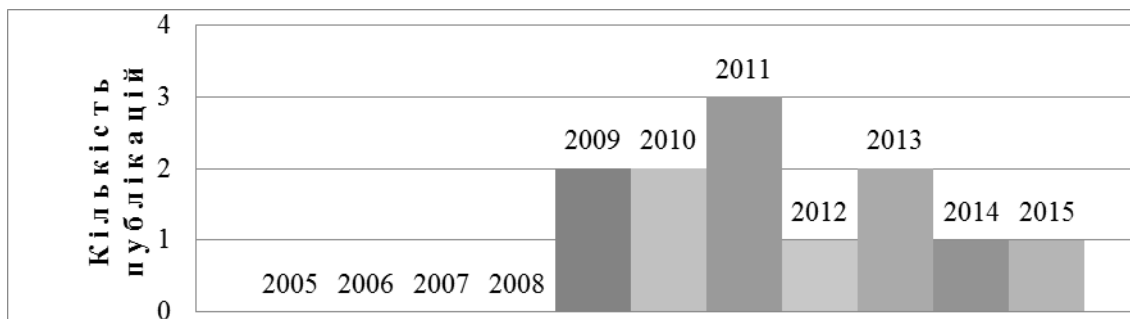

Рис. 2. Частота звертання авторів наукового вісника «Гілея» до висвітлення питань діловодства в українських землях XV-XVI ст. на сторінках видання за 2005-2015 рр.

Максимальна кількість статей з даної тематики на сторінках УІЖ зафіксована у 2005 р. У подальшому цей показник знижується, в 2008-2010 рр. та 2012 р., констатуємо повну відсутність тематичних публікацій, а в 2013-2015 відзначаємо присутність лише однієї-двох статей.

Відповідно у науковому віснику «Гілея» констатуємо наступні результати дослідження: з 2005 по 2008 рр. – відсутні тематичні публікації; у числах 2009-2011 рр. та у 2013 р. кількісний показник стабільно тримається у наступних межах – 2-3 статті на рік, у 2012 р., 2014 р., та 2015 р. – по одній статті.

Бібліографічний опис дав можливість визначити коло наукових питань, які автори розглядали у своїх публікаціях. Поміж видань переважають питання політичного та культурницького характеру по сім статей, соціального – п'ять та економічного – чотири. Разом з тим, необхідно зазначити, що в деяких статтях проблема дослідження розглядається комплексно: політично-економічна, військово-політична, соціально-культурна тощо.

У доповіді визначено, що автори у своїх публікаціях з певною періодичністю і частіше за інші, аналізували наступні документи XV-XVI ст. [5, с. 21]:

- Литовські Статути у трьох редакціях (1529, 1566 і 1588 рр.), у яких викарбувалися прагнення литовських і польських феодалів закріпити свої політичні і економічні права на окупованих українських і білоруських землях;

- Люблінську унію 1569 р., яка документально завершила процес інкорпорації ВКЛ до складу Польського королівства і ствердила утворення Річі Посполитої, до складу якої насильницьким шляхом була включена переважна більшість українських земель;

- Статут великого князя литовського і польського короля Казимира Ягайловича (29 лютого 1468 р.) – звід законів ВКЛ, в якому було систематизовано правові норми щодо покарання за кримінальні злочини і повинності громадян і який органічно завершився створенням Статутів Великого Князівства Литовського – найбільш досконалих зводів законів у Європі Нового часу;

- «Уставу на волоки» 1557 р. – унікальний документ щодо формування поземельних відносин в українських землях у складі ВКЛ, Польського королівства і, пізніше, у Річі Посполитої.

Бібліографічний опис, як складова АСПІ, дозволив автору доповіді з'ясувати коло наукових інтересів у вітчизняних дослідників за вище означеною проблемою.

ЛІТЕРАТУРА

1. «Гілея». Науковий вісник: архів номерів [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://gileya.org/index.php?ng=library_
2. Власова Г. В. Аналітико-синтетична переробка інформації: навч. посіб. / Г. В. Власова, В. І. Лутовинова, Л. І. Титова – К.: ДАКККиМ, 2006. – 290 с.
3. Карпенко О. О. Аналітико-синтетична переробка документної інформації: бібліографічний опис: навч. посіб. / О. О. Карпенко. – 2 ге вид., доповн. і переробл. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2010. – 138 с.
4. Мирошник В. І. Бібліографічний опис публікацій з історії документування в українських землях литовсько-польської доби у фахових виданнях України / В. І. Мирошник // Сучасні тенденції в історії, соціології, політології та філософії»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 25-26 вересня 2015 року). – Львів: ГО «Львівська фундація суспільних наук», 2015. – С. 80-83
5. Мирошник В. І. Класифікація литовсько-польських документів в українських землях XV-XVI ст. / В. І. Мирошник // «Суспільні науки XXI століття: перспективи та пріоритетні напрями досліджень»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 01 серпня 2015 року). – Дніпропетровськ: НО «Відкрите суспільство», 2015. – С. 19-23

6. Український історичний журнал: архів номерів [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.history.org.ua/?litera&askAbout=journal>.

УДК 002(477).«165/177»(073)(043)

Ю. М. Нікольченко
/м. Маріуполь/

ТИПОЛОГІЯ І КЛАСИФІКАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-РОЗПОРЯДЧОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ УЧАСНИКІВ БЕРЕСТЕЦЬКОЇ БИТВИ

Серед героїчних сторінок Національно-визвольної війни 1648-1658 рр. Берестецька битва (червень-липень 1651 р.) знайшла своє відображення у свідченнях сучасників, вітчизняній та зарубіжній історіографії, художній і мемуарній літературі, унікальних пам'ятках матеріальної культури, здобутих під час дослідження її території археологічними методами. Проте найважливішими свідками подій, що розгорнулися 364 р. тому між містечком Берестечко (сучасна Волинська область) та селами Пляшева, Острів, Солонів сучасного Радивилівського району Рівненської області, є документальні джерела, дослідження яких зі стабільною періодичністю з'являються на сторінках українських наукових часописів та у матеріалах наукових конференцій різних рівнів.

Вперше класифікацію документальних джерел Берестецької битви здійснив її дослідник, видатний український археолог, історик і краєзнавець, доктор історичних наук І. Свешніков (1915-1995) [8]. У 2005 році побачила світ хрестоматія В. Виткалова і Т. Пономарьової «Берестецька битва мовою документів: за матеріалами наукової спадщини І. Свешнікова» [1]. У спеціальних статтях документальні джерела Берестецької битви ґрунтовно аналізуються О. Златогорським і В. Баюком [2], Ю. Мициком [4] та Ю. Нікольченком [5].

Метою доповіді є визначення типології та класифікаційних ознак організаційно-розпорядчої документації учасників Берестецької битви за методикою, прийнятою в українському документознавстві як один із варіантів їхнього ґрунтового дослідження. Для реалізації поставленої мети організаційно-розпорядча документація була поділена на дві основні групи: офіційну документацію і документацію інформаційного характеру.

Офіційні документи учасників події, а саме – «урядові документи, матеріали письмових підтверджень фактів та подій, які повинні бути виготовлені так, щоб протягом всього терміну зберігання забезпечувалась їхня юридична сила та інформаційна функція, а також можливість виготовлення їхніх копій» [3] представлені розпорядчими актами адміністративно-політичного характеру гетьмана Богдана Хмельницького, польського короля Яна-Казимира II, представниками генеральної старшини Гетьманщини і генералітету війська Речі Посполитої.

Групу документів інформаційного характеру становлять джерела, що несуть безпосередню інформацію про підготовку, початок, розвиток, завершення та наслідки Берестецької битви: реляції, донесення, конфесати (протоколи допиту полонених), вестові листи (дипломатичне листування), листування офіційних і приватних осіб щодо подій Берестецької битви. На думку Г.М. Швецової-Водки, кожен лист за класифікаційною ознакою є інформаційним свідченням про певну діяльність людини «як матеріальний об'єкт, що був спеціально призначений для передачі зафіксованої на ньому інформації» [9, с. 21].

У документах інформаційного характеру присутній текст на речовому носії та необхідні реквізити: кому, від кого, дата, місце і час події. Прикладом можуть слугувати реляції про битву невідомого польського шляхтича від 12-13 липня 1651 року та вишгородського стольника Млоцького [1, с. 35-39].

Зразком оперативного дипломатичного листування є «вестовое письмо» і «статейный список» разом з «распросом» піддячого Розрядного приказу Московського царства

Г. Богданова, який прибув до гетьмана Богдана Хмельницького у Корсунь вже після Берестецької битви – 13 липня 1651 року [1, с. 45-48].

Також необхідно звернути увагу на листи-донесення, що виконували роль офіційної інформації. Прикладом можуть слугувати 23 листи галицького стольника, ротмістра Анджея М'ясківського, який під час битви був секретарем короля Яна-Казимира II [4].

Розглянемо вище означені групи документів за інформаційною складовою, їхньою видовою ознакою, фізичною (матеріальною) складовою, умовами використання документів як системних об'єктів у зовнішньому середовищі:

- за характером знакових засобів вони є текстовими документами;
- за характером запису інформації – двомірними: інформація фіксувалася буквами та мала свій формат і об'єм. Українські, польські і московські документи були писані напівуставом;
- за призначенням – для оперативного інформування певних категорій населення (Речі Посполитої; України): зміст універсалів і наказів доводився до населення королівськими або гетьманськими вістовими;
- за каналом сприйняття ці документи можна віднести до візуальних, коли людина особисто їх читала, та аудіальних, коли інформація передавалася посередником;
- за ступенем розповсюдження – не мали традиції бути опублікованими і тиражованими;
- за способом документування – рукописні;
- за класифікацією фізичної (матеріальної) складової – були паперовими, а за матеріальною конструкцією – аркушеви;
- за обставинами існування – були неперіодичними, приймалися лише у зв'язку з певними подіями;
- за умовами використання і появою у часі офіційні документи, як системні об'єкти у зовнішньому середовищі, були оригінальними, а за місцем походження – загальнодержавними.

Серед писемних джерел, що розкривають події Берестецької битви, необхідно виокремити суперечливу групу, яку складають так звані «летючі листки» – німецькомовні інформаційні листівки на кшталт газет невеликого формату, що видавалися у Західній Європі в XVI-XVIII ст. У нашому випадку вони були оперативним друкованим носієм інформації для широкого кола споживачів безпосередньо з місця подій.

У статті «Німецький «летючий листок» про Берестецьку битву» Н. Підгорна, Ю. Мицик і Б. Проїслер (ФРН) опублікували «летючий листок», оригінал якого зберігається у Воеводському державному архіві міста Гданська (Польща). У цьому джерелі надруковано донесення невідомого німецького офіцера на польській службі, у якому він стисло описав початковий період битви й вказав на конкретні і досить важливі її деталі [7].

Виникає питання – чи можна віднести ці джерела до статусу документів? З одного боку, як донесення чи лист приватної особи «летючі листки» представляють собою певний вид документів, що відповідають усім документним вимогам. З іншого – це вже не донесення, а газетний матеріал. Проте він являє собою матеріал для прочитання та візуальний примірник документа. Далі можна констатувати, що за ступенем розповсюдження «летючі листки» вже публікувались, а за способом інформативності вони представляли собою рукописні первинні документи, які пізніше публікувались у друкованому або мальованому вигляді.

Щодо фізичної складової «листків», то вони писалися на паперовому носії та мали аркушеву конструкцію. Стосовно класифікації за обставинами у зовнішньому середовищі, їх можна віднести до періодичних, оригінальних та місцевих документів. Отже, ми маємо у «летючих листках» всі головні ознаки документа. За призначенням серед них були оригінали і копії – дублікати, що повністю відтворювали інформацію оригінального документа.

Бельгійський письменник, бібліограф, документаліст, засновник наукового документознавства Поль Отле (1868-1944) надавав газетам статус документа. Пояснюючи поняття «книга» та «документ», він підкреслював, що книга – це термін, який застосовується умовно для позначення усього масиву документів. Він поєднує у собі не лише книгу у власному значенні слова, рукописну або друковану, але й журнали, газети, рукописи [6].

Наведена у доповіді типологія та класифікація організаційно-розпорядчої документації учасників Берестецької битви враховує переважно ознаки, що характеризують способи запису інформації і матеріальну форму документа, тобто особливості носія інформації. Ця класифікація є засобом пізнання документа як явища.

Необхідно звернути увагу і на той факт, що серед джерел битви присутні не тільки комплекси документів Гетьманщини, а й організаційно-розпорядча документація Речі Посполитої, Московського царства та інших європейських країн.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виткалов В.Г. Берестецька битва 1651 року мовою документів: за матеріалами наукової спадщини І.К. Свешнікова: хрестоматія / В.Г. Виткалов, Т.О. Пономарьова. – Рівне: РДГУ. 2005. – 403 с.
2. Златогорський О. Берестецька битва в документальних джерелах / О. Златогорський, В. Баюк // *Минуле і сучасне Волині і Полісся: рух опору тоталітарним і окупаційним режимам на теренах Волинської області. / Горохівщина в історії України та Волині – Матеріали XXXI Всеукраїнської науково-практичної історико-краєзнавчої конференції.* – Луцьк, 2009. – С.40-44.
3. Кулешов С.Г. Документознавство. Історія. Теоретичні основи / С.Г. Кулешов. – Київ: УДНДІАС; ДАКККіМ, 2000. – 161 с.
4. Мицик Ю.А. З незначених донесень учасника Берестецької битви / Ю.А. Мицик // *Берестецька битва в історії України: Збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної конференції 14-15 червня 1996 року у м. Рівному з нагоди 345-ої річниці Берестецької битви 1651 року.* – Рівне, 1995. – С. 23-24.
5. Нікольченко Ю.М. Битва під Берестечком у контексті розвитку документної традиції українського козацтва / Ю.М. Нікольченко // *«Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки.* – Випуск 56 (№ 1). – К., 2012. – С. 5-10.
6. Отле Поль. Библиотека, библиография, документация / Поль Отле. – М.: Фаир-Пресс, Пашков дом, 2004. – 350 с.
7. Підгорна Н.М., Мицик Ю.А., Проїслер Б. Німецький «летючий листок» про Берестецьку битву / Н.М. Підгорна, Ю.А. Мицик, Б. Проїслер // *Берестецька битва в історії України: Тези III республіканської науково-практичної конференції 26 червня 1992 року у м. Рівному.* – Рівне, 1992. – С. 63-66.
8. Свешніков І.К. Битва під Берестечком. Видання доповнене / І.К. Свешніков. – Рівне: СПД Нестеров С.Б., 2008. – 304 с.
9. Швецова-Водка Г.М. Документознавство: Навч. посіб. / Г.М. Швецова-Водка. – К.: Знання. 2007. – 398 с.

УДК 378: 000.141+930:159.953(043)

О. А. Онофрійчук
/м. Миколайів/

«ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ» ЯК СУЧАСНА ФОРМА ЗАСВОЄННЯ СОЦІАЛЬНОГО ДОСВІДУ

Духовні чинники в життєдіяльності особистості відіграють важливу роль, особливо у переломні історичні епохи, тісно пов'язані зі зміною парадигм. Домінуюче положення серед

них займають історична пам'ять, свідомість і самосвідомість, культура, звичаї і, безумовно, традиції. У сучасних умовах особливу актуальність набуває розробка філософського аспекту трансформаційних процесів, пошук тих елементів, структур соціального процесу, що сприяють підвищенню тривкості соціуму, перетворенню його в систему, що ефективно розвивається. На наш погляд, необхідно переглянути роль і місце традицій в сучасних умовах зміни соціальних орієнтирів. Дослідження традиції як соціального феномену має достатньо серйозну розробку в світовій і вітчизняній філософській думці. Її постановка і розв'язання в певні історичні епохи була обумовлена різними історичними, соціально-політичними обставинами і культурними чинниками. Багато уваги приділялось аналізу традицій в історичному процесі, їхньому впливові на формування самобутності культурного світу людини. Зазначалось, що без традицій неможливе збереження, передача, реконструкція і вдосконалення досвіду попередніх генерацій, бо вона є носієм латентного соціокультурного досвіду людства, що актуалізувався. Кожна національна культура виробляє свій духовний досвід, який складає умови спадкоємності поколінь. Але для соціуму, що знаходиться в умовах суттєвої зміни соціальних орієнтирів, традиції перестають відігравати провідну роль у формуванні духовного світу, відчувають на собі наслідки соціальної мобільності, порушень соціальних зв'язків тощо. У такі переломні моменти, стверджують науковці, на передній план виступають інші форми накопичення та передачі соціального досвіду. Одна з них - історична пам'ять, яка у добу втрати традицій стає основним способом збереження та трансляції минулого як індивідуальна пам'ять про минуле, як частина соціального запасу знань [5, с. 191].

Наукові дослідження засобів реконструкції «минулої реальності» сьогодні перестали бути виключно прерогативою істориків. Механізми функціонування колективної пам'яті вивчаються філософами, соціологами, психологами, філологами. Філософи ж, перш за все, на нашу думку, повинні зосередитися на методологічних засадах формування сучасних способів збереження та трансляції минулого у сучасність, розглядати пам'ять як частину соціального запасу знань і досліджувати роль цього знання в процесі формування духовності сучасного індивіда. З розвитком інформаційних та комунікативних технологій історична пам'ять, до того ж, стає потужним засобом впливу на масову свідомість і тому потребує обговорення її в контексті сучасних українських реалій, виходячи із розуміння та відчуття українців, що роблять сьогодні вибір ідентичності. «Щоб належно виховати молодь, потрібно їй дати таке бачення українського минулого, яке могло б захоплювати, надихати і щоб це було всім добре зрозумілим» [2, с. 9].

Історична пам'ять є складним, до кінця не розпізнаним соціокультурним феноменом. Вона не тільки формує фундамент ідентичності, але й наділяє національні спільноти почуттям культурної винятковості та спільної історичної долі [1, с. 32]. Французький теоретик пам'яті П.Нора зазначає: «Ми живемо у добу торжества пам'яті... Світ затопила хвиля спогадів, міцно з'єднавши вірність минулому – дійсному або уявленому – з почуттям приналежності, з колективною та індивідуальною самосвідомістю, з пам'яттю та ідентичністю» [3, с. 202].

Як і будь-який інший соціокультурний феномен, історична пам'ять важко піддається однозначній характеристиці. На думку німецького дослідника Й. Рюзена, як самостійна тема для досліджень, вона виникла разом із постмодерністськими підходами в історії як джерело для творення історичного смислу і розкрила нові можливості, які закорінені у фундаментальній і універсальній функції пам'яті як засобу формування ідентичності та життєвого орієнтиру [4]. Отже, складний комплекс онтологічних, гносеологічних, аксіологічних, антропологічних проблем, з якими пов'язано вивчення історичної пам'яті, зумовлює величезний діапазон її трактувань: від символічної репрезентації історичного минулого, історичної свідомості, історичної культури до національної пам'яті поколінь. Така термінологічна невизначеність поняття не заважає дослідникам однозначно стверджувати,

що формування власної ідентичності здійснюється зазвичай через акцентування уваги на тих моментах у романтизованій історії, які народ морально звеличує. Так, наприклад, англійці звикли звеличувати добу короля Артура, який нібито об'єднав Англію. Французи славили боротьбу Роланда з сарацинами, усіляко романтизували постать Жанни д'Арк [2, с. 22]. Йдеться про використання легенд для формування історичної пам'яті, які сформувалися «природним» чином і стали у тих чи інших країнах загальнонародним набутком і є прийнятними для будь-яких їхніх регіонів.

В сучасній Україні політика «формування історичної пам'яті» також має зважати на інтереси всіх регіонів України й з цього погляду мати компромісний характер. До того ж, варто запозичити європейські методики викладання історії, відповідно до яких для усвідомлення пропонується кілька альтернативних поглядів на певні історичні процеси, даючи можливість тим, хто вивчає історію, самостійно обирати таку інтерпретацію фактів, яка видається їм найбільш прийнятною. Треба сформувати у молоді модерне сприйняття національної історії, коли українцем бути престижно. На жаль, деякі моменти нашої історичної пам'яті сьогодні ще мало осмислені. Тому є надзвичайно важливим вироблення ефективної державної політики формування історичної пам'яті, бо нація повертається до своєї гідності через історію.

Отже, історична пам'ять нації є, з одного боку, інструментом творення національної ідентичності й національного культурного простору, з іншого – механізмом відтворення соціального досвіду в історичному процесі, передачі досвіду для використання його позитивних складових у ті чи інші моменти. Зафіксована у формах знань, культурних стереотипів, символів, міфів, історична пам'ять є унікальною сукупністю уявлень національної спільноти про своє минуле. Спільність в уявленнях та оцінках історичного процесу спроможна консолідувати суспільство, зробити його здатним до розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зерній Ю.О. Генеза та сучасний зміст поняття історичної пам'яті // Стратегічні пріоритети, №1(6), 2008. С. 32 – 39.
2. Історична пам'ять як поле змагань за ідентичність: матеріали «круглого столу», 22 квітня 2008 р. / за заг. ред. Ю.О. Зерній. – К.: НІСД, 2008. – 68 с.
3. Нора П. Всемирное торжество памяти. – М.: Неприкосновенный запас. - № 2-3. –2005. С. 202-208.
4. Рюзен Й. Утрачивая последовательность истории (некоторые аспекты исторической науки на перекрестке модернизма, постмодернизма и дискуссии о памяти) // Диалог со временем. Альманах интеллектуальной истории. – Вып. 7. – 2001. – С. 8-26.
5. Савельева И., Полетаев А. «Историческая память»: к вопросу о границах понятия. Феномен прошлого / Отв. Ред.. И. Савельева, А. Полетаев. – М.: Изд-во дом ГУ ВШЭ, 2005. – с. 170 – 220.

УДК 1(130.2)+ 168.522(043)

О. Б. Покуль
/м. Миколаїв/

ПОТРАКТУВАННЯ ФЕНОМЕНУ «СОФІЙНОСТІ» В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІЙ ДУМЦІ

В умовах динамічного розвитку сучасного наукового знання виникає необхідність у формулюванні інноваційних підходів до трактування змісту філософсько-методологічних понять. Співіснування у науковому обігу відмінних дефініцій одного і того ж терміну викликає дискусію довкола його використання. Мова йде, насамперед, про інтерпретацію феномену «софійності» в сучасній українській культурно-історичній думці [5; с. 273]. Актуальність даної теми викликана необхідністю з'ясування наративної природи цього

поняття, а також осмислення крізь призму «софійності» змісту лексем «історіософія» та «культурософія», які набули поширення у вітчизняних наукових працях істориків (В. Шкварець, В. Потульницький, М. Малиновський та ін.), філософів та культурологів (К. Кислюк, П. Крально, В. Бабенко та ін.).

В українській культурології «софійність» студіював С. Кримський, інтерпретуючи його як премудрість, герменевтичне пізнання світу. Вчення, що походить із часів античності, найкраще розкриває глибокий філософсько-символічний смисл історії та культури [5; с. 273].

Варто відзначити, що терміни «історіософія» та «культурософія», хоч і перебувають у науковому обігу понад півтора століття, набули значної популярності серед вітчизняних вчених у останні два десятиліття. На користь даної тези вступає факт захисту дисертацій, публікації наукових статей, присвячених історіософським поглядам видатних особистостей (В. Березинець «Історіософія Михайла Грушевського» (дисертація, 1996 р.); Л. Грінберг «Історіософське світобачення П.Куліша (культурологічний аспект)» (дисертація, 2001); Ю. Ковалів «Поетична історіософія Олега Ольжича» (стаття, 2007 р.); В. Артюх «Історіософія Миколи Костомарова» (стаття, 2011 р.) та ряд інших.

Первинний семантичний аналіз терміну «історіософія» продемонстрував розмаїтість його використання, але спроба звести ці суб'єктивні трактування до спільного знаменника привела нас до альтернативи: поняття «історіософії» або тотожне «філософії історії» (В. Потульницький, Т. Яшук, В. Коломійцев, В. Кузнецов), або вживається для позначення специфічного виду історико-пізнавальної діяльності (О. Пріцак, І Бойченко та ін..) [3; с. 10]. Це певна філософська теорія історичного процесу, вона не завжди трактує події за хронологічною послідовністю, а за своєю, часто суб'єктивною логікою осмислення історичного процесу. Тому зрівняння історіософії та філософії історії є суперечливим, зважаючи на те, що історіософія хоч і претендує на дослідження і розкриття історичних закономірностей, теоретичну основу її складають суб'єктивні шукання авторів концепцій, їх онтологічне моделювання.

Історична розвідка показала, що поняття «історіософія» вперше використано у докторській дисертації польського філософа А.Цешковського «Пролегомена до історіософії» (1833 р.) для характеристики концепції «світового духа» Г. Гегеля. Згідно концепції А.Цешковського історіософія є цілісною концепцією історичного процесу, заснованого на онтологізмі, детермінізмі, універсалізмі та позитивізмі [1; с. 6]. Така інтерпретація здобула популярність серед інших «гегельянців» та лягла в основу класичної філософії історії.

У вітчизняній науковій думці фактично відбулося спрощення історіософії до філософії історії, яке подекуди зустрічається і сьогодні. Але загалом, історіософія сходиться до внутрішньокультурної функції, яка виробляється в ході поступального розвитку суспільства, тобто, її слід визначити як специфічну форму філософського осмислення історичного процесу, як засіб трактування його логіки, тенденцій, закономірностей.

Щодо історіософії культури, то вона передбачає усвідомлення історичної культурної реальності, філософське розуміння культури на концептуальному рівні, перспективи її подальшого розвитку [3; с. 63]. Це своєрідний історико-пізнавальний аналіз культури, який у період глобальних суспільних змін транслює духовний досвід поколінь.

Рефлексія філософів до культури виводить ще одне поняття – «культурософія», яке становить самостійну філософську парадигму у галузі культури. На сьогодні не існує чіткої дефініції даного терміну, а тому продовжує існувати певна дихотомія з приводу його змісту та смислових характеристик, а саме: з одного боку зміст «культурософії» зводиться до філософії культури, з іншого – кількість суб'єктивних трактувань вказаної лексеми зростає прямопропорційно інтеграції вітчизняних дослідників у світове наукове співтовариство.

О. Овчарук трактує культурософію як ціннісну сферу, яка через світовідчуття, світорозуміння торкається життєдіяльності кожної людини, що є представником певної

національної культури [10; с. 69]. Дослідниця, аналізуючи творчу спадщину Г. Сковороди, виводить його культурософську позицію – зосередження на роздумах про людину, її внутрішній світ, моральне вдосконалення, самопізнання.

Культурософський концепт Г. Сковороди запозичує і П. Загребельний [11; с. 374]. У романах «Євпраксія», «Диво», «Собор» письменник екстраполює до кордоцентричної філософії Григорія Савовича, кожен його герой є певним ретранслятором культурної спадщини покоління, історичної пам'яті, національної свідомості. Таким чином, українська культурософія набуває антропоцентричного характеру та наближається до філософії культури.

О. Новоставська виводить культурософію із внутрішньої предметної структури філософського знання (разом із націософією, етнософією, гендерною філософією та ін.) і наголошує на її володінні власним предметним полем та категоріальним апаратом [9; с. 56]. Але в її представленні культурософія лише претендує на статус самостійної філософської дисципліни, будучи тільки напрямом філософії.

В. Личковах асоціює культурософію із шеллінгівською «метафілософією» Дослідник виводить поняття «метафілософія культури», що виявляє трансісторичні закономірності культурного розвитку з позицій універсальних гуманітарних цінностей і категорій. Культурософія як неklasична філософія історії культури, що доповнює і розширює класичну культурологію, виявляє глибинні, універсальні виміри культури, її космічні, історичні, духовні детермінації. До універсальних категорій, які знаходяться в царині дослідження культурософії В. Личковах відводить світовідношення, цінність, спілкування, діалог, толерантність, відповідальність, творчість, духовність, етос, пафос історії [6; с. 9]. Таким чином, культурософія виступає певною творчої ідеєю, базисом, на якому сформувалась культурологія. На перший погляд вона здається ризоморфною, але як і кожній ризомі, культурософії притаманна іманентна внутрішня самоорганізація [8; с. 656], і це виявляє її синергетичний характер.

С. Гатальська називає «культурософією» культурологічною герменевтикою. Завдання культурософії полягає у трактуванні смислу культури, пошуків сталості та неперервності культурного процесу, тотожності культури самій собі [2]

Культурософія, по суті, являється трансцендентальною надбудовою культури, такою, що акумулює увесь духовно-субстанціальний досвід культури, її зміст та сенс. На нашу думку, не слід ототожнювати культурософію та філософію культури, яка здійснює пошук культурних універсалій, тобто норм культуротворчості.

Як і у випадку з історіософією, яка не є синонімом філософії історії, культурософія – це не філософія культури. Кожне з цих понять існує відокремлено, хоча і є дотичним. Їх спільним елементом є «софійність» – знання та мудрість.

Філософія історії, філософія культури – іманентні, вони існують у зв'язку із внутрішньою природою цих явищ, але разом з тим представляються первинною мудрістю культури, її абстрактно-філософським рівнем.

Проведений науковий аналіз свідчить, що за своїм смисловим наповненням культурософія більш наближена до історіософії культури, ніж до філософії культури. Філософію культури можна звести до рівня теоретичної системи, що конкретизовано у ряді наукових досліджень. Культурософія є трансцендентальною реальністю культури, це певне «культурне підсвідоме», що транслює духовний досвід на різних рівнях: персональному, соціальному та макрокультурному (загальнолюдському).

ЛІТЕРАТУРА

1. Артюх В. Це слов'янське слово «історіософія» [Текст] / В. Артюх // Світогляд – Філософія – Релігія : збірник наукових праць. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2013. – Вип. 4. – С. 5-15.

2. Гатальська С. М. Філософія культури : Підручник для студ. вузів / С. М. Гатальська . – Київ : Либідь, 2005 . – 326 с.
3. Кислюк К. В. Історіософія в українській культурі: від концепту до концепції [Текст] : моногр. / К. В. Кислюк. — Х.: ХДАК, 2008. — 288 с.
4. Колесник О. С. Культурологічна герменевтика як методологічна основа дослідження феномена інтерпретації / О. С. Колесник // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. - 2014. - № 4. - С. 13-16. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vdakkkkm_2014_4_5.pdf
5. Кримський С. Б. Архетипи української ментальності / С. Б. Кримський // Проблеми теорії ментальності / відпов. ред. М. В. Попович. – К. : Наукова думка, 2006. – С. 273-301.
6. Личковах В. Дивосад культури: Вибрані статті з естетики, культурології, філософії мистецтва / В. А. Личковах. - Чернігів : Деснянська правда, 2006. - 160 с.
7. Малиновський М.О. Українська історіософія: стан і перспективи вивчення // Вісник ХДАК. – Випуск № 44. – 2014. – с.
8. Можейко М. А. Ризома // Постмодернизм. Энциклопедия / Сост. и науч. ред. А. А. Грицанов, М. А. Можейко. – Мн.: Интерпрессервис; Книжный Дом, 2001. – С. 656-660. – 1040 с.
9. Новоставська О. І. Філософська термінологія: специфіка, класифікація, еволюція / О. І. Новоставська // Філологічні трактати. - 2013. - Т. 5, № 4. - С. 52-61. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Filtr_2013_5_4_9.pdf
10. Формування антропологічних засад в історико-культурологічній думці України / О. В. Овчарук // Культура і сучасність. - 2013. - № 2. - С. 68-73.
11. Чухонцева Н. Культурософська проблематика у циклі романів Павла Загребельного про Київську Русь / Н. Чухонцева // Історико-літературний журнал . – 01/2010 . – N17 . – С. 371-380.

722 (043)

К.В.Проценко
/м. Маріуполь/

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ КУЛЬТУРИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ВИМІРІ

Сучасний стан людства характеризується багатьма проблемними моментами, пов'язаними, перш за все, з глобалізацією людської діяльності. Глибокі принципові зміни відбулися практично в усіх сферах життєдіяльності людини, і у зв'язку з цим сьогодні триває вироблення нового світобачення з урахуванням змін, що відбулися, динаміки розвитку сучасного світу та із залученням фундаментальних основ культурного минулого.

Водночас, з різкою інтенсифікацією розвитку сучасного світу, обумовленою, в першу чергу, темпами трансформації інформаційних технологій, у розвитку культури чітко простежується відставання цивілізаційного прогресу від науково-технічного. Цивілізаційний прогрес підкоряється закономірностям, пов'язаним з культивуванням усього традиційного, що актуалізує питання гармонізації сучасних і традиційних форм культури. Одним з варіантів вирішення цієї проблеми могла б стати глобалізація культури, що розуміється як єдність різноманіття, плюралізм культурних форм у межах єдиного універсального культурного простору [5,с.151-152].

Серед науковців, які розглядали питання глобалізації загалом та глобалізації культури зокрема, слід відмітити таких вчених, як Д. Гелбрейт, М. Данилевський, М. Делягін, А.Дріккер, Т. Савицька, В. Самохвалова, Л. Скворцов та інші. Будучи авторами відомих концепцій і розглядаючи такі поняття, як «культура», «цивілізація», «інформаційні технології» тощо, вчені зробили значний внесок у дослідження проблем глобалізації та її впливу на культурний розвиток суспільства[1,с.15-16].

Зміст процесів і тенденцій, які сьогодні знаходять своє конкретне емпіричне вираження, зводяться до понять техніки, технології, інформації, глобалізації, традиції, інновації, матеріальних і духовних цінностей, постмодернізму, філософії тощо. Ці поняття є достатньо широкими і тим чи іншим чином пов'язані із сутнісними характеристиками двох фундаментальних категорій - цивілізації і культури, від розуміння характеру взаємовідношень яких залежить конкретний зміст сучасного соціо - культурного простору.

Слід зазначити, що поняття «цивілізація» і «культура» мають більше кількох визначень, оскільки практично кожен дослідник, вивчаючи проблеми, пов'язані з феноменами цивілізації і культури, дає нове їх визначення. В результаті і термін «цивілізація», і термін «культура» використовуються для позначення того, що одні автори позначають як цивілізацію, а інші як культуру, і навпаки[2,с.170].

Стратегічними складовими еволюції культури є науково-технічний і цивілізаційний прогрес. Глобалізація посилює суперечності в розвитку цих складових, призводить до стратегічної нестабільності глобального і локальних соціумів. Соціально-історичний розвиток людства являє собою ускладнення системи суспільного буття, удосконалення його структури й організації. Цей процес, що включає елементи цивілізаційного і технічного розвитку, веде до досягнення все більшої свободи і зменшення залежності від природного середовища. В процесі безперервного і поступального історичного розвитку людської культури формується і закріплюється особливий комплекс знань, переконань, ідей, принципів і цінностей, культурних традицій, соціальних настанов і стереотипів, які і є вираженням цивілізаційного прогресу. Проте в умовах сучасної інформаційно-технічної цивілізації відбувається відчуження людини від традиційних форм культури, руйнування створеного попередніми епохами в ході культурно-історичного розвитку.

Зазначимо, що в умовах глобалізації культури саме науково - технічна складова цього процесу символізує собою його об'єктивну необхідність, дозволяє управляти суспільством як найраціональніше і говорити про можливість потенційної появи нових рішень глобальних проблем [1,с.20].

Розгляд проблем процесів глобалізації у культурі припускає аналіз самого поняття «глобалізація», яке, як і поняття «культура» і «цивілізація», є багатозначним і багатоаспектним. З цього приводу В. І. Самохвалова відзначає: «Кажучи про глобалізацію, слід враховувати, що дане поняття може мати не лише різні сенси, а й різні цілі, що визначає і різні ціннісні вектори цих різних значень, і різну стратегію досягнення цілей. В одному випадку глобалізація розуміється як організація єдності різноманіття, забезпечувана взаємодією різних культурних традицій, зразків і цінностей, настанова на їх збереження для збагачення змісту культурного життя людства і його культурного простору. В іншому випадку глобалізація розуміється як уніфікація культурних моделей, що з неминучістю означатиме і гомогенізацію культурного простору людства»[6,с.5]. Таким чином, глобалізація це зміна всієї парадигми життя - і людства в цілому, і кожної окремої людини.

Процеси глобалізації певним чином пов'язані з деградацією культури і падінням духовної складової життя суспільства та окремих людей, із згортанням соціальних програм, розривом між економічними і культурними моделями розвитку різних суспільних систем, що ще більше посилює цивілізаційну кризу.

Інформаційна революція, процеси формування інформаційного суспільства гостро актуалізували проблему взаємодії інформації і культури. У зв'язку з цим Л. В.Скворцов відзначає, що «культура стає моментом інформаційного поля: вона виходить із свого етнічного, національного, соціального середовища і потрапляє в універсальне інформаційне середовище. Сучасна людина має систематичний контакт з універсальним інформаційним середовищем, і це радикальним чином змінює тип її ментальності - як несвідомі, так і усвідомлені реакції на події»[4,с.83].

Отже, сутність глобалізаційних процесів у сучасній культурі виражається, перш за все, в тих перетвореннях, які відбуваються не в якійсь окремій сфері дійсності, а в просторово-часових характеристиках двох основних компонентів культури: науково-технічному і цивілізаційному. У свою чергу, цивілізаційний прогрес, реагуючи на панування інформаційних технологій, прагне нейтралізувати дегуманізацію науки і техніки за допомогою впливу на особу, демократичну сім'ю, громадянське суспільство і правову державу через культуру індивідуальної і соціальної самосвідомості, що виявляється в таких формах, як культура інформаційного вибору особи і культура інформаційного відбору в інформаційній політиці.

На сьогодні інформація стає важливим чинником зміни якості життя, під її впливом формується нова інформаційна свідомість, формуються відповідні норми і цінності, що відповідають потребам усебічного розвитку окремого індивіда і суспільства в цілому.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гэлбрейт Д. К. Кризис глобализации / Д. К. Гэлбрейт // Проблемы теории и практики управления. - 1999. - № 6. - С. 15-21.
2. Дриккер А. С. Эволюция культуры: информационный отбор / А. С. Дриккер. - СПб., 2000. - 184 с.
3. Пелипенко А. А. Культура как система / А. А. Пелипенко, И. Г. Яковенко // Человек. - 1997. - № 5. - С. 80-90.
4. Скворцов Л. В. Информационная культура и цельное знание / Л. В. Скворцов. - М., 2001. - 288 с.
5. Сорокин П. А. Человек. Цивилизация. Общество / П. А. Сорокин. - М. : Республика, 1992. - 453 с.
6. Самохвалова В. И. Метафизика глобализации. От утопии к антиутопии / В. И. Самохвалова // Труды Клуба ученых «Глобальный мир». 2002. - М. : Новый век, 2003. - Т.2. - С.5-15.

УДК 091(44)(043)

Ю. В. Рябуха
/г. Мариуполь/

«ЛИСТЫ ПРИПОВЕДНЫЕ» В ДОКУМЕНТООБОРОТЕ РЕЧИ ПОСПОЛИТОЙ В XVI-XVII В.В.

Появление «листов приповедных» (*listy przypowiednie*) в Польском королевстве связано с переходом к системе наемничества. Прообразом «листов приповедных» были «*litterae inscriptionis stipendii*», которые в произвольной форме указывали количество нанятых на службу солдат и размер их жалования. Эти грамоты не были чем-то новым для европейской традиции документирования деятельности в военной сфере – во Франции они были известны как «*lettre de retenue*», в Англии – «*indenture*», а в Италии – «*condotta*».

Термин «лист приповедный» используется в польской системе документирования с начала XVI в.

Процесс создания документа выглядел следующим образом. Первоначально гетман обращался к королю с прошением нанять на воинскую службу новый отряд (хоругвь) под командованием определенного ротмистра. В случае согласия правителя, королевская канцелярия готовила документ о найме. С середины XVII в. (а возможно и ранее) существовали заранее написанные тексты документов с пропущенной фамилией, которая вписывалась позднее, т.е. наблюдается унификация документа. С 30-х годов XVI в. требовалось утверждение королевского «листа приповедного» сеймом. В периоды «безкоролевья» выдача подобных документов находилась исключительно в руках сейма.

Текст выданных «листов приповедных» записывался в Книге записей Метрики Коронной. Оригиналы с подписями короля и представителя королевской канцелярии с

соответствующими печатями отдавались командирам хоругвей. Со временем эти документы, подчеркивающие заслуги владельца, оседали в шляхетских родовых архивах, что привело в последствии к распространению их по разным архивным собраниям.

По своему содержанию «лист приповедный» был документом, который фиксировал договор (контракт) между королем и ротмистром, поступавшим к нему на службу с набранной хоругвью. За невыполнение указанных в документе обязательств ротмистр нес личную ответственность. В случае смерти ротмистра, его преемник получал новый документ на свое имя. Любопытно, что в случае смерти короля, договор не перезаключался, и тут уместно согласиться с мнением К. Лопатецкого, что «лист приповедный» представлял собой «контракт, заключенный между государством (представленным в особе короля) и физическим лицом, исполняющим обязанности ротмистра» [1, s.80].

«Листы приповедные» имели схожую структуру и состояли из двух частей – введения и основной части. Введение начиналось с титулатуры короля, после чего указывалось для каких целей нанимается ротмистр с хоругвью. Зачастую подчеркивалось, что документ выдан с согласия всех делегатов, участвовавших в сейме. С XVII в. иногда, упоминалось о компетентности ротмистра в военных делах, и о том, что именно это побудило короля взять этого человека на службу. В основной части указывалась численность солдат, которые должны были составить набираемую хоругвь, срок службы, а также сумма их квартальной оплаты. Значительное внимание уделялось перечню вооружения и экипировке, с которыми солдат поступал на королевскую службу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Łopatecki K. „Disciplina militaris” w wojskach Rzeczypospolitej do połowy XVII wieku /Karol Łopatecki. - Białystok 2012. – 802 s.

УДК 929Пер(043)

*Н. В. Стахівца
/м. Маріуполь/*

ДІЯЛЬНІСТЬ ВОЛОДИМИРА МИКОЛАЙОВИЧА ПЕРЕТЦА: МИСТЕЦТВОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ

Постать Володимира Миколайовича Перетца (1870–1935 рр.) широко відома науковому загалу як філолога, історика літератури, дослідника стародавніх пам'яток, однак на сьогодні відсутні роботи, присвячені діяльності В. М. Перетца на терені культури. Не висвітленими залишились періоди його роботи у Губернському музеї та Російському інституті історії мистецтв. Отже, окреслені питання є недослідженими, що спонукає до розгляду його діяльності в контексті мистецтвознавства.

Мистецтвознавча діяльність науковця ознаменувалась появою його публікації «Джерела давньо-руського мистецтва», у якій він розглянув стан вивчення історії культури, охарактеризував наявні наукові праці, а також обґрунтував необхідність наукових пошуків для усунення невирішених питань. Серед проблемних тем ним було виокремлено питання щодо положення й розвитку художньої промисловості й мистецтва у давній Русі. У лаконічній формі він узагальнив досвід наукового знання в цій галузі.

Захоплення театром втілювалося у викладацькій діяльності В. М. Перетца, який викладав курс історії європейського театру та драми у музикально-драматичній школі ім. М. В. Лисенка та у театральному училищі товариства мистецтв і літератури в Києві. Також він був помічником керівника драматичного відділення М. М. Старицької, виконуючи роботу з організації та прийому вистав, водночас був театральним рецензентом прем'єр у театрі М. М. Соловцова. На цей період припадає поява його роботи «До історії українського мистецтва» у якій автор визначив стан вивченості проблеми історії українського мистецтва, зокрема історії орнаменту. Ним було згруповано матеріал вилучений із роботи

І. С. Свенцицького «Церковно та руськослов'янські рукописи» з метою привернення уваги фахівців до художнього багатства старих українських рукописів.

Подальша мистецтвознавча діяльність В. М. Перетца була пов'язана із науковою та організаційною роботою експертом у самарському губернському архіві та головуванням підвідділом охорони культурних цінностей у музеї (з 1918 р.). У результаті чого, музейні фонди були поповнені великою кількістю цінних пам'ятників мистецтва, рукописів та стародруків, а також складено опис цих культурних цінностей. В. М. Перетц сприяв раціоналізації прийомів збереження й наукового описування пам'ятників матеріальної культури. Значний внесок було зроблено ним у започаткування відділу іконопису при семінарії археології та мистецтв, який він створив з ікон XVIII й початку XIX ст. та колекції мідно–литих ікон. Цим реліктам мистецтва була присвячена праця науковця «Про деякі підстави для датування давньоруського мідного лиття» у якій автор розглянув пам'ятники давності з мідного матеріалу, віднесені до галузі християнського мистецтва.

В. М. Перетц працював у першому в Росії і одному з перших у світі спеціальному мистецтвознавчому науковому закладі – Російському інституті історії мистецтв (РІМ), який, готував фахівців у галузі образотворчого, музичного, театального і словесного мистецтв. Влітку 1920 р. В. М. Перетц увійшов до складу перших 8 професорів створюваного відділення історії театру по кафедрі історії нового театру. З 1921 р. завідував Комітетом з історії російського театру цього відділу. З 1923 р. професор очолював кафедру історії російського театру. Дослідницька діяльність вченого була відображена у багатьох театрознавчих виданнях. Одночасно вчений числився по кафедрі теорії поезії на відкритому факультеті словесних мистецтв, де вперше було реалізовано вивчення літературних творів з формальної точки зору, як словесне мистецтво. З осені 1921 р. був обраний почесним головою Товариства вивчення художньої словесності при РІМ. З 1925 р. став головою, а з 1928 р. – заступником голови секції поетичного фольклору цього відділу. Більш ніж десять років він працював у існуючому при інституті навчальному закладі – Вищі державні курси мистецтвознавства (ВДКМ) (1921–1932 рр.).

В інституті В. М. Перетц читав курси «Методологія історії російської літератури» для студентів словесного відділення, цикл лекцій «Вступ до історії старовинного російського театру», вів практичні заняття «Старовинний російський театр», «Семінарії з історії старовинного російського театру» – для студентів театального відділення, «Історію російської комедії XVIII ст.» – для студентів словесного та театального відділення ВДКМ, «Руський старовинний театр до Сумарокова» – для слухачів відділення історії театру на курсах з підготовки фахівців. У другій половині 1920-х рр. на ВДКМ читав курси з давньоруської літератури і фольклору.

У рамках науково–педагогічної роботи вчений підготував чимало дослідників мистецтвознавства, театральних діячів, серед них: поет, драматург Б. А. Алборов, мистецтвознавець С. О. Бугославський, театральний критик О. Й. Дейч, історик мистецтвознавства К. М. Зонненштраль, мистецтвознавець Д. С. Ліхачов, історик театру Б. С. Манджос, літературознавець С. І. Маслов, театрознавець Б. В. Нейман, музикознавець Д. М. Ревуцький, театрознавець П. І. Рулін та інші.

Таким чином, В. М. Перетц тяжів до вивчення проявів творчої складової людського буття, виражених у різних формах, витворах мистецтва (словесного, театального), звертаючись до нього, як духовної складової культури людини. Він прагнув винайти, дослідити та зберегти для майбутніх поколінь ці історичні пам'ятники, що є трансляторами культурних цінностей. Так, діяльність В. М. Перетца на терені мистецтвознавства пов'язана із багатогранною роботою у якості дослідника й знавця культурних пам'ятників мистецтва, автора мистецтвознавчих праць, критика та рецензента, колекціонера й експерта у збереженні культурних цінностей, а також науково–педагогічного діяча. Результати його роботи стали важливим етапом у вивченні культурного різноманіття, пам'яток старовини й

мистецтва та заклали стійкий фундамент для подальшого наукового розвитку культурологічного знання.

УДК 050 (477): 002«1990/2015»(043)

Ю. В. Ткач
/м. Маріуполь/

РОЗВИТОК ДОКУМЕНТОЗНАВЧОЇ ПЕРІОДИКИ У 1990-Х РОКАХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ В УКРАЇНІ

Для розвитку документознавства як науки важливе значення має система представлення та розповсюдження наукових результатів, однією зі складових якої є наукова документознавча періодика. Вона посідає в цій системі одне з провідних місць: саме їй надають перевагу науковці для оприлюднення своїх наукових розроблень. Документознавча періодика забезпечує реципієнтів оперативною інформацією щодо нових розробок в галузі документознавства; надає можливість стежити за результатами досліджень, які ще тривають; за розвитком документознавства як науки; сприяє впровадженню документознавчих досліджень у практику. Тому звернення до вивчення тенденцій розвитку документознавчої періодики як засобу наукової комунікації є вкрай необхідним завданням.

Якісно новий етап розвитку українського документознавства припадає на 1990 роки – початок ХХІ століття. За цих обставин виробництво, передання і споживання наукової інформації через різні засоби комунікації набули особливого значення у безлічі контекстів (науковий, освітній, практичний). Тоді ж з'являються перші спеціалізовані періодичні видання, які орієнтовані на документознавчу проблематику дослідження.

У вітчизняній науковій літературі дослідженню проблематики появи та розвитку документознавчої періодики присвячено роботи таких науковців: А.А. Батрак [1], В.В. Бездрабко [2], М.В. Ковтун [3], І.Б. Матяш [4], Н.В. Назаренко [5].

В Україні на сучасному етапі документознавча періодика репрезентується науковими, науково-практичними та інформаційними виданнями, серед яких «Студії з архівної справи та документознавства», «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія», «Архіви України», «Вісник книжкової палати», «Вісник Харківської державної академії культури», «Бібліотечний вісник». Чільне місце серед фахових видань з документознавства займають «Студії з архівної справи та документознавства» та «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія». На їх сторінках відображається теоретичний і практичний внесок вчених у розвиток документознавчої науки.

У 1996 році Українським науково-дослідним інститутом архівної справи та документознавства було засновано щорічник «Студії з архівної справи та документознавства». Засновником щорічника стала редакційна колегія на чолі з В.П. Ляхоцьким, І.Б. Матяш, Н.П. Марченко. Тематикою щорічника стало висвітлення актуальних проблем архівознавства та документознавства, архівної справи, джерелознавства, спеціальних історичних дисциплін, історії України та біографістики.

Програмні засади наукового щорічника його редакція визначила вже у першому номері: «... вийти на якісно новий для України рівень історичного наукового видання, гідного вимог сучасного архівознавства», сприяти об'єднанню «істориків та архівістів навколо розроблення питань теорії та історії архівної справи, практичній реалізації здобутків архівознавства та документознавства», ознайомлювати «з досягненнями світової архівістики та документознавства», висвітлювати «проблеми підготовки архівних кадрів» [3, с. 56].

Склад редколегії неодноразово зазнавав змін. Нині головним редактором наукового збірника є доктор історичних наук, професор С.Г. Кулешов; відповідальним секретарем – М.В. Горбатюк. До складу редколегії входять відомі науковці: В.В. Бездрабко, Г.К. Волкотруб, О.Я. Гаранін, В.М. Горовий, Л.А. Дубровіна, В.О. Дятлов, С.Л. Зворський,

А.М. Катренко, О.Б. Коваленко, О.О. Ковальчук, І.М. Мага, А.Є. Рибаків, Н.М. Христова, К.М. Ячменіхін.

Щорічник «Студії з архівної справи та документознавства» складається з 9 рубрик: «Архівна справа: історія та сучасність», «Документознавство: історія, теорія, практика», «Історія установ, товариств і об'єднань», «Джерелознавчі та суміжні галузі знань», «Персоналії», «Огляди архівних фондів», «Огляди архівних фондів», «Ювілеї», «Некролог». Все це свідчить про багатоаспектність видання.

Варто зазначити, що щорічник включено до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук зі спеціальності «Історичні науки» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12 травня 2015 р. № 528).

У лютому 2004 року Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв заснувала науковий журнал «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія» («БДІ»). Програмні завдання часопису редакція виклала у першому номері першого року видання «БДІ», де зазначалося, що мета нового фахового видання – «комплексне відображення споріднених проблем розвитку бібліотекознавства, документознавства, інформології та висвітлення теоретичних засад цих наук і їх впливу на практику» [5, с.142]. Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів, студентів, усіх, хто прагне отримати ґрунтовні знання теоретичного і прикладного характеру. Виходить видання щоквартально.

Головним редактором наукового збірника є доктор історичних наук, професор С.Г. Литвин; відповідальним секретарем – В.В. Добровольська. До складу редколегії входять відомі науковці: В.В. Бездрабко, Г.В. Боряк, Т.Г. Боряк, І.О. Давидова, Л.А. Дубровіна, Р.Н. Єсипенко, О.Г. Кириленко, С.Г. Кулешов, Н.М. Кушнарєнко, В.А. Маркова, Р.С. Мотульський, Г.В. Папакін, А.В. Соколов, Ю.М. Столяров, О.О. Федотова, Г.М. Швецова-Водка, Г.В. Шемаєва, В.Д. Шинкарук.

Цей журнал практикує політику негайного відкритого доступу до опублікованого змісту, підтримуючи принципи вільного поширення наукової інформації та глобального обміну знаннями задля загального суспільного прогресу. Видання складається з наступних розділів: «Вітаємо ювіляра», «Бібліотекознавство», «Документознавство», «Архівознавство», «Соціальні комунікації».

Порівнюємо склад редакційних колегій обох видань.

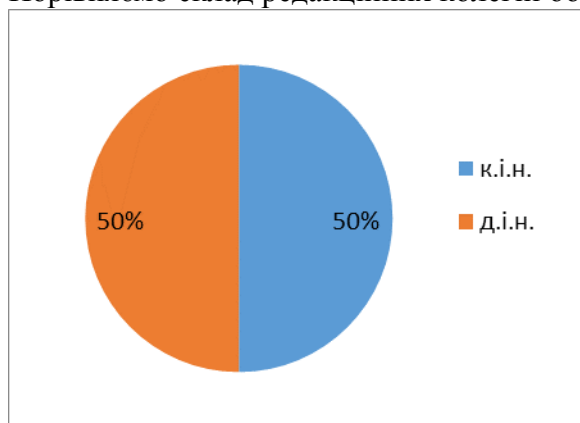

Рис. 1 Склад редколегії щорічника «Студії з архівної справи та документознавства»

Рис. 2 Склад редколегії журналу «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія»

Редакційна колегія щорічника «Студії з архівної справи та документознавства» складається з 16 чоловік (рис.1): 8 з них мають науковий ступінь кандидата історичних наук, 8 – доктора історичних наук. Щодо складу редакційної колегії журналу «Бібліотекознавство.

Документознавство. Інформологія», то він налічує 15 осіб (рис. 2). Наукові ступені представлені вже більш широко: 8 осіб мають науковий ступінь доктора історичних наук, 2 особи – доктора педагогічних наук, 1 особа – кандидата наук з соціальних комунікацій, 3 особи – кандидата історичних наук, 2 особи – доктора наук з соціальних комунікацій. Відповідно до рис. 1 та рис. 2 бачимо, що склад редакційних колегій складається з поважних науковців, серед яких 19 осіб – це доктори наук (61%), а 12 – кандидати наук (39%).

Треба зазначити, що загалом упродовж 1996-2015 рр. вийшло 23 томи «Студій з архівної справи та документознавства» (іноді щорічно виходило по два томи) та упродовж 2004-2015 рр. вийшло 45 випусків журналу «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія».

Таким чином, складовою джерельної бази документознавства в Україні є фахові періодичні видання. Вони виступають носієм інформації, фіксуючи здобутки науки та сприяють їх поширенню. У центрі документознавчої періодики в Україні є два часописи – це «Студії з архівної справи та документознавства» та «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія». За масштабністю поширення їх можна класифікувати як центральне та відомче, оскільки перший належить провідній галузевій інституції Державного комітету архівів України – Українському науково-дослідному інституту архівної справи та документознавства, другий – Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв Міністерства культури України. Документознавча періодика відображає реальний стан українського документознавства, напрями наукових пошуків українських дослідників, актуальну тематику.

ЛІТЕРАТУРА

1. Батрак А.А. Висвітлення проблем документознавства на сторінках періодичних видань Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства / А.А. Батрак // Студії з архівної справи та документознавства. – 2004. – Т. 11. – С. 183-187.
2. Бездрабко В.В. Українські документознавчі видання : історіографічний і наукометричний виміри / В.В. Бездрабко // Зб. пр. Наук.-дослід. центру періодики. – Львів, 2008. – Вип. 1 (16). – С. 340–375.
3. Ковтун М.В. «Студії з архівної справи та документознавства» – фахове вітчизняне видання з архівознавства / М.В. Ковтун // Архіви України. – 2013. – № 4. – С. 54-69.
4. Матяш І.Б. Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства / І.Б. Матяш // Вісник спілки архівістів України. – К., 1994. – № 3. – С. 32–33.
5. Назаренко Н.В. Фахові видання з документознавства в сучасній Україні / Н.В. Назаренко // Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття: матер. VI Міжнар. наук.-практ. конф. – Одеса, 2013. – С. 140-143.

СЕКЦІЯ: ПРОБЛЕМА МОДЕРНІЗАЦІЇ ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ

УДК 004 (65.011)(043)

Т. Л. Бірюкова, Н. О. Довгаленко
/м. Одеса/

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР УСПІХУ КОМПАНІЇ

Актуальність теми полягає в тому, що значущість інформаційної підтримки діяльності компанії не тільки є незаперечним фактом, а й стала необхідністю, яку неможна не враховувати, розробляючи стратегічні плани на майбутнє. Належне управління і використання інформації та інформаційних технологій – основного інструменту сполучення всіх напрямків роботи сучасної організації, сприяє зростанню її іміджу та економічному успіху. Закономірності управління інформацією та управління організацією за допомогою інформації виведені теорією та практикою інформаційного менеджменту.

На думку О. М. Блюміна і Н. О. Феоктистова, однією з проблем сучасних організацій стало те, що їх інформатизація перетворилася на спробу побороти несумісність різних стандартів і об'єднати їх в одне ціле. Крім того, автори вважають, що значно ускладненою є взаємодія між структурами в інформаційних відносинах [2]. На наш погляд, виправити становище може тільки грамотне використання інформаційного менеджменту, орієнтованого на зміни, самоорганізацію персоналу і самоорієнтування бізнес-процесів, що вважається новим підходом у бізнесі. Важливим моментом у цьому процесі є створення відповідної інформаційної структури організації – сукупності центрів виробництва, збору, аналізу, поширення інформаційних потоків [1, с. 111].

Багато керівників вже усвідомлюють, що інформація є кодом до підвищення конкурентної переваги компанії. Вони навіть готові використовувати всі новітні розробки, створені в ході останньої інформаційної революції. І вони успішно їх встановлюють, але не бачать в них ключа до успіху.

Джоан Магретт, досліджуючи роботи М. Портера, доносить до нас його ключові ідеї про конкуренцію в бізнесі і вплив на цей процес інформаційної революції:

«... Інформаційна революція істотно впливає на конкуренцію трьома способами:

- Змінює структуру галузі, і таким чином встановлює нові правила конкуренції.
- Створює конкурентну перевагу, надаючи компаніям нові можливості перевершити конкурентів у продуктивності.
- Породжує абсолютно нові види бізнесу, часто на основі вже існуючих в компанії процесів і операцій»[3].

М. Портер стверджує, що кожен маючий цінність вид діяльності містить як фізичний компонент, так і компонент обробки інформації. Фізичний компонент включає всі матеріальні завдання, необхідні для виконання діяльності. Компонент обробки інформації включає дії щодо одержання, обробки і передачі даних, необхідних для здійснення діяльності. Системи звіту дозволяють відстежувати прогрес на шляху до наміченої мети і контролювати фактори, що сприяють успіху. За допомогою інформаційних технологій компанії отримали можливість точніше оцінювати ефективність усіх видів своєї діяльності й забезпечити мотивацію менеджерів для успішної реалізації обраної стратегії [3].

Зараз на інформаційному ринку представлена величезна різноманітність програмних продуктів, що сприяють удосконаленню інформаційного середовища організації. Ідеї Workflow Management, Knowledge Management, Enterprise Content Management активно впроваджуються у великих компаніях. Місія цих нових інформаційних технологій і методик полягає в тому, що інтеграція їхніх компонентів дозволяє збільшити ефективність

обслуговування за рахунок скорочення інформаційних баз і звичайних проблем часу, простору, організаційної структури [4, с. 54]. Все це має бути орієнтоване на успіх компанії.

Замість висновків підкреслимо, що для того, щоб інформаційні технології стали фактором успіху організації, тобто сприяли створенню позитивного іміджу, підвищенню економічних показників, впливали на конкурентоспроможність, вони повинні відповідати таким вимогам:

- відповідність процесам, що потребують інформаційного забезпечення;
- ретельна розробка ПЗ (або вибір з наявного на інформаційному ринку);
- відсутність нагромадження зайвих функцій;
- мобільність, можливість доопрацювання.

Ступінь оволодіння керівником і його помічниками навичками інформаційного менеджменту, а саме: розробці інформаційної політики та інформаційної стратегії компанії, вмінню оперативно реагувати на зміни зовнішнього або внутрішнього інформаційного середовища, регулювати інформаційне забезпечення того чи іншого процесу, і стає підтвердженням, конкретно для кожного окремого випадку, чи є використовувані інформаційні технології тим фактором, від якого залежить успіх всієї компанії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бірюкова, Т. Л., Спрінсян В. Г. Ресурси та технології інформаційного менеджменту [Текст] : навч. посіб. / Т. Л. Бірюкова, В. Г. Спрінсян. – Одеса: Сімекс-прінт, 2012. – 252 с.
2. Блюмин, А. М. Мировые информационные ресурсы [Текст] : учеб. пособ. / А. М. Блюмин, Н. А. Феоктистов ; Ин-т гос. упр. права и инновационных технол. – М. : Дашков и Ко, 2010. – 294 с.
3. Магретта, Д. Ключевые идеи. Майкл Портер / Д. Магретта. – М. : Манн, Иванов и Фербер, 2013. – С. 272.
4. Abrosimova, A., Biryukova T. From the Workflow Management, Knowledge Management, Collaboration to Enterprise Content Management: the mission of the new technologies in the enterprise [Text] / A. Abrosimova, T. Biryukova // Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології ХХІ століття : зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. конф., Одеса, 10-12 вересня 2015 року / під заг. ред. В. Г. Спрінсяна. – Одеса : ФОП Гаража, 2015. – 625 с.

УДК 347: 004(043)

О. О. Вдовіна
/м. Харків/

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНОГО СУДОЧИНСТВА НА ПРИКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Інформатизація системи судочинства за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій є одним із головних напрямків розвитку інформаційного суспільства [4]. Впливаючи на обмін інформацією та швидкість передачі даних, що обробляються в судах, вона дозволяє поліпшити якість роботи судових органів, а також реалізувати права громадян на вільний доступ до судової інформації.

Інформатизація системи судочинства є складовою Національної програми інформатизації України. Пріоритетними напрямками інформатизації в цій галузі є розробка мережевих технологій для органів судової влади, створення, упровадження та вдосконалення системи електронного документообігу, створення автоматизованих систем узагальнення судової практики та аналізу діяльності судів, розробка сучасної телекомунікаційної структури судів, створення єдиної судової бази даних тощо [3].

Протягом останніх років в області інформатизації судової системи нашої країни було зроблено чимало. Розроблено офіційні веб-сайти всіх судових органів, створено Єдиний

державний реєстр судових рішень України, Єдину базу даних електронних адрес, номерів факсів (телефаксів) суб'єктів владних повноважень, проводяться судові засідання за допомогою відеоконференцз'язку, працює інформаційне вікно суду, створено соціальну професійну мережу «Феміда», активно використовуються системи електронного документообігу у судах «Діловодство суду» тощо. Проте, особливості використання та впровадження інформаційних технологій різняться в залежності від спеціалізації (юрисдикції) судового органу влади. Яскравим прикладом інформатизації судової гілки влади є Верховний суд України (ВСУ).

Наразі у ВСУ використовується Автоматизована система судового діловодства «КАРС», Система планово-економічного відділу «Радамант», Система «Кадри Верховного Суду», «Довідкові системи» та Система «Судові рішення».

Перша розроблена у 1998 році та охоплює весь цикл діловодства за скаргами і зверненнями від їх надходження до накопичення в архіві Верховного Суду України та передачі матеріалів до Державного комітету архівів України. Вона автоматизує процесі реєстрації скарг, оснащена засобами пошуку та містить підсистему «Архів», що забезпечує як щорічну передачу проваджень на зберігання в архів із канцелярій, так і щоденну взаємодію. Система «КАРС» оснащена засобами, призначеними для підтримки роботи відділу прийому громадян — робоче місце «Прийом громадян». Впровадження цієї підсистеми значно полегшує і прискорює роботу працівників суду. Друга - Система планово-економічного відділу «Радамант» призначена для підтримки процедур складання плану бюджету та аналізу його виконання, автоматизації статистичної звітності, створення баз даних для збереження архівної інформації про фінансові операції.

Система «КАДРИ Верховного Суду України», використовується для ведення кадрового обліку в управлінні кадрів та дає можливість дає змогу оперативно, не звертаючись до паперового варіанта, переглянути будь-яку інформацію з особової справи та вести штатний розклад установи. Довідкові системи, які забезпечують відбір та перегляд раніше підготовленої інформації — «Законодавство», «Закон», «Суди України». Остання система «Судові рішення» містить бази даних рішень суду починаючи з 1998 року [2].

Таким чином, основними завдання інформатизації органів судової влади в Україні є: забезпечення збирання інформації з питань судового розгляду від першоджерел в електронній формі; підготовка, узгодження, виготовлення і передавання в електронній формі підтримуючих і реєструючих документів судочинства за єдиними правилами в усіх інстанціях; організація внутрішнього і зовнішнього електронного документообігу; систематизація архівного збереження електронних документів за єдиними правилами їх збереження, пошуку і використання у системі органів судової влади; інформаційна підтримка прийняття рішень голів судів і керівництва державної судової адміністрації; збирання та оброблення судової статистики тощо [5].

Враховуючи вище викладене, можна зробити висновок, що інформатизація судочинства впливає на підвищення оперативності інформаційної взаємодії судів з Верховним Судом України, державною судовою адміністрацією, слідчими органами, прокуратурою, Міністерством юстиції, органами державної влади; сприяє забезпеченню прозорості правосуддя, підвищенню якості роботи судів, налагодженню комунікаційних зв'язків між судами та суспільством та, зрештою, наближує рівень вітчизняного правосуддя до європейських та міжнародних стандартів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гадецька З.М., Сотула М.О. Проблеми та перспективи інформатизації судів – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/12_ENXXI_2010/Informatica/65276.doc.htm. – Заголовок з екрану.

2. Комп'ютерні технології в юридичній діяльності – Режим доступу: http://litr.at.ua/publ/komp_juterni_tekhnologii_v_juridichnij_dijalnosti/tema_9/9_2_struktura_informacijnoi_sistemi_verkhovnego_sudu_ukrajini/16-1-0-71.- Заголовок з екрану.
3. Логінова Н.І. Упровадження електронного правосуддя в систему судочинства/ Н.І.Логінова – Режим доступу: <http://apdp.in.ua/v72/61.pdf.-> Заголовок з екрану
4. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.05.2013 р. // Офіційний вісник України. – 2013. – № 44. – С. 79. – Ст. 1581.
5. Сегай М. Концептуальні засади інформатизації судочинства // Вісник Академії правових наук України. – 2000. - № 4. – С. 193-200.

УДК 651.5:004(043)

*А. В. Влас
/м. Маріуполь/*

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ АРХІВНОЇ СПРАВИ

Розвиток інформаційного суспільства докорінно змінює умови розвитку архівної справи, вимагає трансформації окремих напрямів науково-практичної діяльності архівних установ, розвитку відповідних положень архівознавства, узгодження теоретичних та практичних складових науково-інформаційної діяльності архівів, формування власної документально-інформаційної інфраструктури та інформаційну підтримку державотворчих процесів, соціальної сфери суспільства, української науки та культури.

Необхідною умовою для підвищення ефективності діяльності архівних установ України є впровадження сучасних інформаційних систем, здатних впоратися із збільшеним потоком звернень з боку громадян і організацій, тобто забезпечити своєчасне виконання запитів і регламентований доступ до історичних та соціально значущих документів в рамках надання державних послуг в електронному вигляді. З огляду на це, надзвичайно актуальною є тема інформатизації архівної справи.

Архівна справа – галузь життєдіяльності суспільства, що охоплює наукові, організаційні, правові, технологічні, економічні та інші питання діяльності юридичних і фізичних осіб, пов'язані із нагромадженням, обліком, зберіганням архівних документів та використанням відомостей, що в них містяться [1].

Інформатизація архівної справи – це комплексна система організаційних, науково-методичних і технологічних заходів, що забезпечують розроблення на єдиних методологічних та методичних засадах взаємопов'язаних інформаційних технологій в галузі архівної справи, створення мережі локальних і централізованих баз даних, формування національної архівної інформаційної системи [2]. Дослідженням проблеми інформатизації архівної справи в Україні загалом та її окремих аспектів займалися Г. В. Боряк, Л. А. Дубровіна, С. М. Кіржаєв, І. М. Кисельов, О. П. Гінзбург та інші.

Інформатизація архівної справи також спрямована на вдосконалення управління системою архівних установ, вироблення перспективних напрямів інноваційного розвитку архівної справи, інтенсифікацію соціальної та наукової комунікації, забезпечення широких зв'язків архівних установ та споживачів архівної інформації, налагодження співпраці з Інтернет-сайтами історичного й архівознавчого профілю та ін.

Основна мета інформатизації архівної справи полягає в оптимізації формування Національного архівного фонду та зберігання документів, захисті національних інтересів в архівній справі, вирішенні проблем оперативного і повноцінного доступу до архівної інформації, актуалізації інформації, що міститься в документах, та прискорення залучення її до суспільного обігу, інтеграції документальних ресурсів у світових інформаційних мережах. Засобом реалізації інформатизації є комп'ютеризація, яка забезпечує програмно-

технологічне і матеріально-технічне забезпечення технологічних процесів завдяки обчислювальній техніці, інформаційним системам та базам даних [2].

Процес інформатизації складається з: розроблення взаємопов'язаних інформаційних технологій комплектування, експертизи документів, їх описування й обліку, каталогізації та використання документної інформації, створення страхового фонду копій; формування електронних архівних інформаційних ресурсів, створення локальних баз даних (БД) в архівних установах та централізованих БД галузі, створення єдиної національної архівної інформаційної системи (НАІС); формування архівних веб-ресурсів, включення їх у міжнародний інформаційний простір через систему Інтернет, використання архівних інформаційних ресурсів різних країн, міжнародних товариств та організацій.

Інформатизація архівної справи в науково-методичному плані поєднує і взаємоузгоджує увесь цикл документотворення, документозберігання та використання документної інформації, й базується на поєднанні методик архівознавства, археографії, документознавства. Процес інформатизації архівної справи має три взаємопов'язані складові:

- науково-архівознавчу - визначення об'єктів комп'ютеризації технологічних процесів архівної справи на етапах комплектування, обліку, використання, зберігання документів, розроблення методичних засад каталогізації та методики архівного описування для комп'ютеризованих систем;

- інформаційно-технологічну – вибір оптимального програмного забезпечення та його раціональне пристосування до специфіки різних об'єктів комп'ютеризації, побудова інформаційних систем і мережі відповідно до завдань, що стоять перед архівною справою, а також постійна підтримка функціонування систем, захист інформації, оновлення обладнання та модифікації програмних рішень тощо;

- науково-організаційну та управлінську - організація роботи та реалізація концепції інформатизації архівної справи, вдосконалення системи управління архівною справою, прийняття оптимальних фінансово-економічних та організаційних рішень для різних об'єктів комп'ютеризації [3].

Історія інформатизації архівної справи в Україні налічує понад 20 років. Формальною точкою відліку на цьому шляху стало рішення колегії Головархіву України про створення автоматизованої інформаційної системи на базі Центрального фондового каталогу. Значним етапом у розробці теоретико-методологічних засад інформатизації архівної справи в Україні стала Державна програма «Національна архівна інформаційна система (НАІС) «Архівна та рукописна україніка». Програму НАІС можна розглядати як кумулятивну базу внутрішньосистемного рівня комунікації на міжнародному рівні між архівними установами України, з одного боку, та архівними службами світу – з іншого. В цей час було розроблено широку програму автоматизації ключових процесів в архівній справі: розробку стандарту описування архівного документа для комп'ютерної інформаційної системи; автоматизацію роботи з каталогом; комплексну програму автоматизації роботи архівної установи; пропозиції з роботи з текстовою і нетекстовою документацією, з фондами підприємств і установ на електронних носіях тощо. Паралельно з опрацюванням у першій половині 90-х років теоретико-методологічних засад системної інформатизації галузі, в Головному архівному управлінні України робляться енергійні кроки з їх практичної реалізації. Цілком успішним можна вважати пілотний проект – створення діючої моделі архівної інформаційної системи на базі Центрального фондового каталогу.

З середини – другої половини 90-х років розпочинається новий етап інформатизації галузі, що характеризується стрімким процесом «стихійної» автоматизації регіональних і деяких центральних архівів – архіви самостійно, на власний розсуд почали купувати комп'ютери, встановлювати програмне забезпечення, запрошувати спеціалістів для створення власних електронних інформаційних ресурсів.

Початок нинішнього етапу системної інформатизації архівної справи пов'язаний із створенням у 2000 р. Центру інформаційних технологій Державного комітету архівів України. В цей же час приймається низка законопроектів, спрямованих на актуалізацію усіх національних інформаційних ресурсів. В епоху глобалізації та інформатизації архівної справи в нашій державі важливого значення набувають процеси електронної комунікації в архівній сфері, що базується на супутниковому радіозв'язку, мікроелектронній та комп'ютерній техніці, оптичних засобах запису.

Концепція представлення архівних ресурсів галузі у створюваній інформаційній системі передбачає кілька рівнів: перший рівень – верхній, інституційний, представлений опублікованим в Інтернеті електронним довідником «Архівні установи України» (центральної і регіональні державні архіви, галузеві державні архіви, архівні установи і підрозділи Національної академії наук України, наукові бібліотеки і музеї). Другий рівень – пофондовий - представлений інформаційною системою «Центральний фондовий каталог». Та третій, поглиблений рівень представлятиме дані про структурні частини фондів - описи.

У сучасних умовах розвитку процесу інформатизації для архіву одним з головних, основоположних напрямів діяльності є повне й оперативне задоволення потреб суспільства в соціально значущій ретроспективній документній інформації через надання інформаційних послуг та інформаційних продуктів (продукції). На сьогодні, в архівній справі переважно практикується технологія баз даних (БД), а також інші інформаційні технології (сканування документів, мережеві технології). Серед автоматизованих архівних технологій кількісно переважають бази даних найпростішої структури на великі однорідні масиви даних. Всі бази даних, створювані в архіві, умовно поділяються на облікові та інформаційно-пошукові. Облікові бази даних служать для обробки статистичних масивів – обліку документів і справ в архіві, обліку використання, контролю за забезпеченням збереження і т.д. Інформаційно-пошукові бази даних служать для створення і ведення таких архівних довідників, як архівні описи, зведені номенклатури справ, каталоги, картотеки, а також для вдосконалення процесів інформаційного пошуку в архіві. Інформаційну основу БД становлять відомості про склад і обсяг документів, склад і обсяг страхового фонду копій документів, державного обліку і науково-довідкового апарату до документів, складу і обсягу науково-довідкової бібліотеки, будівлях.

Важливе значення в діяльності архіву в Україні відіграють виставки архівних документів, які функціонують у мережі Інтернет у режимі on-line. Виставки, як важливий напрям PR-технологій архіву в сучасному соціально-комунікаційному середовищі, розраховані на всі три види взаємодії з оточуючим середовищем: зовнішньо системним, внутрішньо системним та міжсистемним. На веб-сайті Держкомархіву України розташовані постійно діючі документальні виставки on-line. Для зручнішого пошуку необхідної інформації створено тематичний покажчик виставок та окремих розділів. Окремим напрямом діяльності архівних установ є забезпечення доступу до документів в електронному вигляді та створення електронних архівів. Ще одним елементом взаємодії з громадськістю за допомогою інформаційних технологій є Інтернет-приймальня Держкомархіву України. Завдяки їй налагоджується зворотний зв'язок в електронній формі зі споживачами ретроспективної документної інформації.

Але, не дивлячись на такий великий обсяг зробленої роботи в напрямку інформатизації архівної справи, державні архівні установи продовжують потребувати забезпечення їх сучасними технічними засобами, комп'ютерним обладнанням, відповідним програмним забезпеченням, новими інформаційними технологіями, централізованими сховищами даних з відповідними умовами для зберігання документів. Подальший розвиток інформаційних технологій в галузі можна прогнозувати лише за умови гарантованого фінансування технологічного фундаменту інформатизації.

Отже, інформатизація архівних установ дозволяє істотно поліпшити інформаційне обслуговування споживачів як в самих архівах, так і його абонентів, що користуються каналами зв'язку. А це, у свою чергу, сприяє поглибленню і підвищенню ефективності наукових досліджень, здійснюваних на основі архівної інформації. Застосування сучасних засобів комунікації спільно з автоматизацією процесів пошуку архівної інформації дозволить значною мірою прискорити її залучення до суспільного обігу у світових інформаційних мережах, зміцнити міжрегіональні, міжгалузеві і міжнародні зв'язки в архівній справі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Національний архівний фонд та архівні установи: Закон України від 24.12.1993 № 3814-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1994. – № 15. – 86 с.
2. Архівознавство: підруч. для студ. іст. ф-тів вищ. навч. закладів України / за заг. ред. Я. С. Калакури та І. Б. Матяш. – К. : Видавн. дім «КМ Академія», 2002. – 356 с.
3. Кисельов І. М. Про автоматизовану інформаційну систему архіву [Текст] / І.М. Кисельов // Студії з архівної справи та документознавства: Т. 2. – К., 1997. – С. 29-33.

УДК 651(477.62–2Мар)(043)

А. В. Глок
/м. Маріуполь/

СУЧАСНИЙ СТАН ІНФОРМАТИЗАЦІЇ В МАРІУПОЛЬСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Заснований в 1991 році, Маріупольський державний університет пройшов шлях стрімкого розвитку довжиною в два десятиліття. Протягом цього часу Маріупольському державному університету вдалося вирости від коледжу при Донецькому національному університеті до класичного вузу, відомого як в Україні, так і за кордоном.

Навчальний процес будується на основі добрих традицій вітчизняної вищої школи та з урахуванням сучасних тенденцій і напрямків розвитку європейської системи отримання освіти. В умовах сучасної інформатизації суспільства важливу роль відіграє програмне забезпечення, яке дає можливість полегшити роботу працівників структурних підрозділів. На діяльності всіх структурних підрозділів Маріупольського державного університету (відділів, кафедр, факультетів тощо) ґрунтується його інформаційне забезпечення. Всі ці елементи постійно перебувають у взаємозв'язку, тобто відбувається обмін інформацією [1].

Комп'ютерний парк Маріупольського державного університету налічує 350 одиниць комп'ютерної техніки, 9 комп'ютерних класів обладнаних сучасними моделями комп'ютерів, які підключені до локальної мережі і мають вихід в Інтернет. В університеті є сегмент мережі, побудований на бездротовій технології Wi-Fi, яку використовують працівники і студенти для доступу до ресурсів Інтернет, у тому числі зі своїх комп'ютерів та мобільних пристроїв. По мережі передається учбова, наукова, адміністративна та господарча інформація. Маріупольський державний університет має 3 виділені сервери в складі мережі: 1 сервер безпеки, 2 файлових сервери, 1 контролер домену та Web-сервер.

Результатами правильної організації інформаційного забезпечення діяльності вищого навчального закладу є отримання його керівництвом чіткої системної інформації про роботу структурних підрозділів закладу, вчасне прийняття управлінського рішення, здійснення координації діяльності науково-педагогічного персоналу установи. В цілому, налагоджений механізм взаємодії дозволяє діяти без зривів, ефективно і відповідально. Ефективність, оперативність цієї діяльності підвищується за рахунок використання автоматизованих систем, систем електронного документообігу.

Одним з відділів вищого навчального закладу є приймальна комісія, головним завданням якого є формування контингенту студентів усіх форм навчання, профорієнтаційна робота, робота з абітурієнтами тощо. Приймальною комісією Маріупольського державного

університету використовується автоматизована інформаційна система «Абітурієнт», яка призначена для автоматизації обліку та контролю вступників до навчальних закладів.

Система «Абітурієнт» покликана вирішити:

- внутрішні завдання приймальної комісії: зробити роботу співробітників приймальної комісії більш комфортної та ефективної, спростити документообіг і побудова звітної документації, надати можливість взаємодії з іншими інформаційними системами;
- зовнішні завдання: зробити діяльність приймальної комісії більш якісної та прозорої, надати можливість абітурієнтам та іншим зацікавленим особам, які мають на це право, отримувати оперативну інформацію про хід прийому документів, результати вступних випробувань та процесі зарахування [5].

Приймальна комісія працює з Єдиною державною електронною базою з питань освіти, яка є автоматизованою системою збирання, верифікації, оброблення, зберігання та захисту даних, у тому числі персональних.

Навчальний відділ – структурний підрозділ університету, що забезпечує вдосконалення навчального процесу, сприяння професійній, методичній підготовці професорсько-викладацького складу, координацію діяльності підрозділів університету з питань організації навчального процесу. Навчальний відділ у своїй діяльності використовує автоматизовану систему управління «Деканат». Основною метою розробки АСУ «Деканат» є створення інформаційної системи автоматизованого обліку відомостей по контингенту студентів, автоматизація та вдосконалення технологічних процесів у роботі відділу. Система «Деканат» покликана спростити і прискорити роботу з ведення документації всередині деканату і взаємодію деканату з іншими підрозділами. Система дозволить зберігати в упорядкованому електронному вигляді повну інформацію про студентів, які навчаються у вищих навчальних закладах, і мати оперативний доступ до цієї інформації, а також мати можливість формувати різні звіти, довідки, накази, розпорядження.

Канцелярія як структурний підрозділ Маріупольського державного університету забезпечує чітку роботу з документами, веде контроль за підготовкою та їх оформленням, своєчасним виконанням, вживання заходів щодо скорочення термінів проходження і виконання документів, узагальнення та аналіз даних про хід і результати цієї роботи, організація використання та зберігання документів, закінчених діловодством.

Основною метою канцелярії є встановлення єдиного порядку роботи з документами в університеті, документаційне забезпечення на основі використання сучасної техніки, автоматизованої технології роботи з документами і оптимізація документообігу. У своїй роботі канцелярія керується Microsoft Office 2010 – пакет програм від компанії Microsoft, який містить програми для роботи з текстами, з таблицями, відеопрезентаціями тощо. Також відділ застосовує Outlook Express, програму для роботи з електронною поштою, та програму «Корпоративний клієнт» для групових поштових відправлень.

Бухгалтерія Маріупольського державного університету в своїй роботі використовує інформаційну систему «Парус – Заробітна плата» та «Парус – Бухгалтерія». «Парус – Заробітна плата» – інформаційна система, що дозволяє автоматизувати облік заробітної плати (розрахунок заробітної плати та нарахування заробітної плати). За допомогою системи здійснюється процес автоматизації нарахування заробітної плати на всіх його етапах – від ведення особових рахунків співробітників до розрахунку заробітної плати і всіх супутніх їй податків, виплат та утримань з формуванням та печаткою всіх необхідних документів.

Відділом кадрів з 2003 року використовується програма «Парус – Персонал», яка має на меті зниження трудомісткості збору, обробки первинної інформації про кадри, підвищення оперативності видачі статистичної, довідкової та аналітичної інформації, а також поліпшення інформаційного обслуговування керівництва. Ця система призначена для автоматизації роботи відділів кадрів в установах незалежно від розміру та форм власності.

Взагалі всі структурні підрозділи Маріупольського державного університету

використовують загальне програмне забезпечення, а саме: повний пакет програм Microsoft Office. Microsoft Office – офісний пакет, створений корпорацією Microsoft для операційних систем Microsoft Windows, Apple (на iPad). До складу цього пакету входить програмне забезпечення для роботи з різними типами документів: текстами, електронними таблицями, презентаціями, базами даних. Для створення організаційно-розпорядчих документів, матеріалів, які забезпечують навчально-виховний процес використовується Microsoft Office Word. Microsoft Office Word – текстовий процесор, що дозволяє готувати документи різної складності. Продукт займає провідне положення на ринку текстових процесорів, і його формати використовуються як стандарт в документообігу більшості підприємств [3].

Для створення статистичних звітів, з елементами наочності у вигляді графіків та діаграм – Microsoft Office Excel. Microsoft Office Excel – табличний процесор. Підтримує всі необхідні функції для створення електронних таблиць будь-якої складності. Займає провідне положення на ринку.

Для перегляду, друкування та коментування PDF-документів – Adobe Reader. Portable Document Format (PDF) – формат електронних документів, створений фірмою Adobe Systems, що є крос платформних. У першу чергу призначений для зручного представлення текстово-графічної інформації в електронному вигляді, обробляти PDF безпосередньо може значна кількість сучасного професійного друкарського обладнання. PDF – універсальний формат файлів, який підтримується на даний момент усіма можливими системами.

Для створення архівів та управління – WinRAR. WinRAR – це файловий архіватор для Windows з високим ступенем стиснення, є одним із найкращих архіваторів за співвідношенням ступеня стиснення до швидкості роботи.

Для перегляду різноманітних інтернет-ресурсів – веб-браузери Opera та Internet Explorer [3].

Наукова бібліотека Маріупольського державного університету використовує програму «ІРБІС», яка містить п'ять модулів та інструкцій до них, зокрема «Комплектувальник», «Каталогізатор», «Читач», «Книговидача», «Адміністратор». «ІРБІС» є системою автоматизації бібліотек, яка водночас відповідає міжнародним вимогам та підтримує всі традиції бібліотечної справи. Програмне забезпечення ІРБІС 64 призначене для забезпечення доступу користувачів Інтернет до електронних каталогів та інших бібліографічних баз даних. Вона використовується як одна з основних компонентів бібліотечних інтернет-серверів та інтернет-комплексів.

Головним призначенням програмного забезпечення є оперативне отримання достовірної інформації та підвищення продуктивності праці співробітників структурних підрозділів Маріупольського державного університету.

Аналіз процесу інформатизації в Маріупольському державному університеті показав, що численні інформаційні системи, розроблені у вищих навчальних закладах, розв'язують різноманітні конкретні проблеми, пов'язані з окремими задачами автоматизації управління освітніми процесами. Це, наприклад, задачі управління кафедрою, деканатом, задачі бухгалтерії, навчального відділу тощо.

Таким чином, побудова, підтримка і розвиток єдиної інтегрованої інформаційної системи управління університету надзвичайно складний та трудомісткий процес, який повинен узгоджуватись з концепцією діяльності та стратегією розвитку навчального закладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гнедко Н. Дослідження комп'ютеризації освіти в Україні / Н. Гнедко, І. Войнович // Вимірювальна та обчислювальна техніка в технологічних процесах. – 2011. – № 1. – С. 296 – 301.
2. Козлакова Г. О. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес вищої школи: аналіз стану, проблеми, перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://novyn.kpi.ua/2009-3-2/07_Kozlakova.pdf

3. Орлов П. І. Інформаційні системи і технології в управлінні, освіті, бібліотечній справі : наук.-практ. посіб. / П. Орлов, О. Луганський. – Донецьк: Альфа-прес, 2004. – 292 с.
4. Про Національну програму інформатизації: закон України від 02.12.2012 р. №74/98 // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 27-28. – Ст.181[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>
5. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки: закон України від 09.01.2007 р. №537-16// Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – Ст. 102.

УДК 004.91: 091(043)

Л. Ф. Грінберг
/м. Київ/

СУЧАСНИЙ СТАН РЕІНЖЕНЕРІЇ ДОКУМЕНТООБІГУ

Сьогодні **реінженерія** (англ. – перебудова, перепланування, перепроєктування) є однією з найбільш ефективних інновацій у менеджменті, оскільки підходи, що використовувалися раніше, себе вже не виправдовують. Організації, установи, підприємства наповнені прихованими штампами роботи, що залишилися від попередніх десятиріч.

Реінженіринг як засіб конвергентного мислення і технологія активного якісного управління базуються на концепції перервності. Це означає відшукування застарілих правил і фундаментальних припущень, що в концентрованому вигляді є стереотипами, на яких у минулому була побудована діяльність організації (компанії), і рішуче їх подолання. Обґрунтованість існуючих фундаментальних припущень глибоко і критично переглядається, відбувається різке заперечення застарілих правил, які призводять до зменшення ефективності того чи іншого процесу в нових умовах діяльності.

Перспективи розвитку галузі документознавства та інформаційної діяльності сьогодні визначаються оптимальним поєднанням комплексу фахових знань, вмінь, навичок та високої професійної мобільності спеціалістів. Вирішальне значення тут мусять мати управлінська культура, ініціатива, творчість і активність персоналу, адже значна частина професійних знань отримується під час роботи.

Сучасний рівень менеджменту характеризується тим, що прийняття рішень як головне завдання управління, реалізується за умов повної або часткової невизначеності, активної, досить часто агресивної, протидії конкуруючих сторін. За цих умов на служби діловодства покладено завдання не тільки і не стільки створення документації та забезпечення документообігу, але головним чином питання інформаційної підтримки всіх управлінських рішень на підставі досконалої організації їх документаційного забезпечення.

Служба діловодства як серцевина організації, що відображає і забезпечує її діяльність, сьогодні мусить бути потужним інструментом, що в змозі за допомогою процесів управління документацією, орієнтувати всі інші підрозділи та окремих виконавців на спільні цілі, мобілізувати ініціативу співробітників, виховуючи в них корпоративне почуття єдності і відданості, поліпшувати процеси ділової комунікації й корегувати організаційну поведінку всіх його членів.

У сучасних установах діловодство стає високотехнологічним виробничим процесом, системою організаційного, інформаційного, аналітичного, правового, ретроспективного та прогностичного забезпечення її функціонування, документування управлінської інформації й організації обігу службових документів, в т.ч. електронних. Воно об'єктивно виділяється у високооплачуваний вид професійної діяльності, отримує відповідне технологічне й організаційне оформлення й вимагає значного обсягу знань.

Головна мета сучасної служби діловодства – це досконале документаційне забезпечення управління, якісне надання документно-інформаційних послуг, вчасна обробка

і передання на різні рівні керування необхідної для прийняття управлінських рішень інформації.

Разом з тим, важливість якісної організації інформаційно-документаційного забезпечення управління в ряді підприємств та установ країни недооцінюється.

Творча й логічно-послідовна робота з документами начебто розчиняється в діяльності апарату управління. Діловодством займаються начебто всі, але виконують цю роботу в більшості неякісно й зі значними невиправданими витратами часу. Навіть висококваліфіковані працівники, які отримали системну вищу освіту й призовані по суті вирішувати питання управління.

Нагальною стала проблема кардинальної зміни ролі і місця служб діловодства в апараті управління. В сучасній установі необхідним є створення єдиного підрозділу інформаційно-документаційного обслуговування з підпорядкуванням його керівникові установи. Цей підрозділ, оснащений новітніми засобами комп'ютерної та іншої багатофункціональної організаційної техніки, мусить виконувати головну обслуговуючу функцію управління – досконале документно-інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень.

Зростання ролі документно-інформаційних процесів у всіх видах практичної людської діяльності, прояв спільної основи, притаманний багатьом інтелектуальним напрямам суспільного розвитку, його глобалізації. Створюються не тільки інформаційно-аналітичні підрозділи, інформаційно-рекламні агенції, розширюється коло центрів науково-технічної інформації, патентних структур, а й посилюється значення високоякісного документно-інформаційного забезпечення керівництва усіх рівнів і напрямів соціального управління на базі новітніх технологій й застосування глобальних світових мереж.

Технологічні аспекти автоматизації документних потоків вийшли на рівень надзвичайних можливостей. У цих умовах виникає необхідність створення цілісної концепції архівної справи в Україні. Разом із тим увага до цієї проблеми з боку державних органів поки не досягла належного рівня: архівна справа залишається поза межами пріоритетних науково-технічних напрямів, а питання інформатизації суспільства обмежуються виключно технологічними питаннями створення комп'ютерних систем і мереж.

Моделі даних містять стандартизовану структуру списування архівної інформації, яка застосовується в усіх вертикальних і горизонтальних структурах архівної галузі й має стати обов'язковим нормативним документом, що забезпечує взаємозв'язок різних технологічних процесів і систем.

Найбільш загальною і цілісною системою, що займає вищу сходинку на ієрархічних сходах документотворення, можна розглядати загальнодержавну систему документації, яка включає всі види систем документації, що виникають та взаємодіють в державі.

Підвищення продуктивності праці в сфері управління досягається насамперед впровадженням засобів автоматизації і механізації, але впровадження засобів оргтехніки потребує однорідності форм документів і такої побудови технології опрацювання документів, щоб однотипні операції були зосереджені в одному місці. Тільки дотримання цих умов дозволять підготувати документи для машинного опрацювання.

ЦДДА України розробив ряд нормативно-методичних документів на основі Концепції планування життєвого циклу електронних документів. На думку авторів Концепції та фахівців, які брали участь в її рецензуванні та обговоренні, Концепція має розвиватись із визначенням нових стратегічних планів розбудови електронного діловодства та електронного архівознавства.

Позитивним є власне побудова системи документно-інформаційного забезпечення управління, яка дозволяє здійснювати інформаційний обмін з іншими суб'єктами ринку у визначені строки та на визначених умовах. Негативним є неефективна побудова системи документаційного забезпечення на більшості підприємств України, що зумовлює можливість

втрата важливої інформації, невчасного поінформування суб'єктів документообігу, численні помилки та неточності в організації роботи системи.

Документи мають велике значення в управлінському процесі, є інструментами управління, через те що вони відображають діяльність організації, на їх основі приймаються управлінські рішення, документи є головними аргументом у спірних ситуаціях, закріплюючи права особи і виступаючи способом доказу. Управлінські документи становлять ядро документації установи. В основу управлінської діяльності будь-якої організації покладено процеси отримання інформації, її обробки, прийняття рішення, доведення його до відома виконавців, здійснення контролю, виконання та підбиття підсумків. Особливо велике значення має документаційне забезпечення управління у здійсненні дієвого контролю за виконанням управлінських рішень. Перевірка ж виконання є головною ланкою в організаційній роботі будь-якої установи.

Варто зауважити, що наразі в Україні помітна відсутність чіткої, конструктивної і зрозумілої політики щодо документації та документаційного забезпечення управління. Вітчизняні традиції, світовий досвід засвідчують необхідність державного регулювання питань управління документацією, важливість рішення раціонального скорочення обсягів документообігу в країні.

Для роботи в умовах модернізації документно-інформаційного забезпечення управління студенти напряму підготовки „Документознавство та інформаційна діяльність” Київського національного університету культури і мистецтв набувають професійної компетентності під час проходження виробничої практики на базі установ, які активно удосконалюють організацію роботи з документами, використовують у своїй діяльності найсучасніші технології.

УДК 004[002+35.07](043)

А. Ю. Грудій, Т. І. Курінна
/м. Харків/

ПИТАННЯ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ДОКУМЕНТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНИХ АРХІВНИХ УСТАНОВ І ПЕНСІЙНИХ СЛУЖБ

За останні роки спостерігається значне зростання обсягу використовуваної інформації і потоку управлінських документів, розширення всіх ланок діловодства. В той час, коли більшість європейських країн впевнено крокують уперед у використанні новітніх інформаційних технологій, Україна, незважаючи на досягнення останніх років, залишається далеко не на першому місці у переліку тих, хто може називати себе «соціальна держава».

Метою доповіді є дослідження та аналіз сучасного стану інформатизації документації, на прикладі державних архівів та пенсійних фондів міста Харкова, оскільки стрімкий розвиток інформаційного суспільства докорінно змінює умови розвитку архівної справи та діяльність органів доходів і зборів. Це вимагає трансформації окремих напрямів науково-практичній діяльності архівних установ, узгодження теоретичних та практичних складових науково-інформаційної діяльності архівів, формування власної документально-інформаційної інфраструктури. Для пенсійних фондів - піднімає питання необхідності створення інформаційної системи, що забезпечить прогноз і контроль податкових зборів, створення класифікаторів, уніфікованих систем документообігу, Державного реєстру фізичних та юридичних осіб — платників податків на основі єдиної бази даних населення України [3].

Тому в даний момент актуальними є проблеми освоєння інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та їх ефективне впровадження з метою вдосконалення розвитку систем електронного документообігу в цих установах.

Серед основних пріоритетів у роботі пенсійних фондів в напрямі використання ІКТ є максимальна автоматизація та використання технологічних новацій. Великим досягненням сьогодні є те, що майже всі управління обладнано електронними каналами зв'язку, інтернетом. Більшість платників страхових внесків мають доступ до сучасних каналів зв'язку. Працівники установ пенсійного забезпечення можуть отримувати звіти від платників електронними каналами, що економить час як платників, так і працівників пенсійних фондів. Операційні та аналітичні ланки технологічних підсистем функціонують на базі корпоративної телекомунікаційної системи, яка забезпечує актуалізацію інформації, доступ до неї інформаційних кіосків та повноцінний обмін у всіх пенсійних фондах не тільки Харкова, але і по всій території України [2].

Нині система збирання, обробки та ведення інформації Пенсійного фонду складається із таких інформаційно-технологічних підсистем:

- автоматизованої системи персоніфікованого обліку внесків (СПОВ);
- автоматизованої системи обробки пенсійної документації на базі комп'ютерних технологій;
- системи призначення та виплати пенсій деяким категоріям громадян;
- автоматизованої системи обліку сплати страхових внесків і центрального сховища обліку сплати страхових внесків [5].

Щодо архівних фондів, то, як відомо, фундамент системи архівних установ складають архіви органів державної влади, які збирають, ідентифікують, описують, класифікують і зберігають документи, здійснюють реставрацію, організовують користування ними.

Процес інформатизації в архівних установах передбачає визначення пріоритетних напрямів комп'ютеризації технологічних процесів управління, комплектування, обліку, використання і зберігання архівних документів. А також створення уніфікованої та стандартизованої термінології і запровадження єдиних принципів каталогізації, методики опису архівних фондів. Не останнє місце займає застосування оптимального програмного забезпечення, побудова інформаційних систем і мереж [1].

Одним із найважливіших показників ефективності інформатизації архівних ресурсів є ступінь їхньої доступності користувачеві. Саме за цим показником Україна відстає від розвинутих країн світу. Причини такого становища становлять:

- значна частина архівних ресурсів приховується від громадськості за різними мотивами, а відомчі ресурси практично закриті для позавідомчого використання;
- комерційні ресурси занадто дорогі для масового користування;
- частина електронних архівних ресурсів подана в несумісних програмних оболонках;
- багато власників ресурсів не мають засобів або технологій для забезпечення розповсюдження інформації та доступу до неї [4].

Найважливішим завданням пенсійних фондів та архівних установ є забезпечення взаємодії в єдиному інформаційному просторі, який дозволяє поєднати дані різних систем. При цьому необхідно виключити ризики несанкціонованого та неконтрольованого втручання у бази даних, тобто посилити системи захисту інформації.

Сьогодні важливіше спрямувати розвиток інформаційних систем на підвищення ефективності та якості обслуговування громадян, зробити так, щоб кожен, хто звернувся до державних установ, відчув, що нові технології працюють на нього [2].

Однак для цього ще необхідно подолати ряд проблем, які заважають перейти до становлення інформаційного суспільства в Україні, й головні серед них - фінансово-економічні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Довідка про роботу архівних відділів районних державних адміністрацій та міських рад міст обласного значення щодо забезпечення збереження документів НАФ та рівень їх матеріально-технічного забезпечення / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://kharkivoda.gov.ua>
2. Інформаційні системи та технології в Пенсійному фонді України // Вісник ПФУ. — 2009. — № 1(79). — С. 9-11.
3. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 75/98.
4. Хацина Х. Проблеми інформатизації архівних ресурсів в органах державної влади // Вісник Книжкової палати. — 2012. — № 6. — С. 5-29.
5. Шляхи удосконалення системи Пенсійного фонду України на основі інформаційних систем та новітніх технологій / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/5_PNW_2010/Economics/59509.doc.htm

УДК 651.4/9:651.457(477)(043)

Ю. М. Демків
/м. Маріуполь/

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМ ДОКУМЕНТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ ПОШТОВОГО ЗВ'ЯЗКУ: ОПТИМІЗАЦІЯ КЛЮЧОВИХ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

За обсягом документообігу підприємство поштового зв'язку «Укрпошта» відноситься до 1 категорії (щорічний обсяг становить до 100 тис. документів). Такі великі документопотоки неможливо систематизувати, обробити і зберегти у безпеці без застосування сучасних систем документального забезпечення управління (далі – СДЗУ). За останні роки автоматизація та механізація виробничих процесів в цілому по підприємству зазнала докорінних змін, а саме відбулось впровадження сучасних корпоративних систем електронного документообігу. Ці системи автоматизують процес створення, управління доступом і розповсюдження великих обсягів документів у комп'ютерних мережах, а також здійснюють контроль над потоками документів на підприємстві.

Концепція розвитку ринку послуг поштового зв'язку, яка розроблена згідно з дорученням Уряду, передбачає підвищення якості поштових послуг до рівня світових стандартів [4]. Щоб перетворитися на ефективне підприємство, державна поштова служба повинна бути конкурентоспроможною і рентабельною. Особливо це стосується актуальних послуг, які з успіхом надають альтернативні поштові компанії, – кур'єрська доставка, грошові перекази, оплата послуг факсимільного зв'язку та ін. Для досягнення цієї мети підприємство докладає значних зусиль щодо реорганізації та підвищення ефективності своєї роботи.

Теоретичні питання організації технічних процесів (розробка, впровадження, вдосконалення) систем електронного документообігу розглядаються у наукових працях фахівців галузі зв'язку П. П. Воробієнко [1], А. І. Кидисюка [2], С. М. Скляренко, В. К. Стеклова, Л. Н. Беркман [5].

Ефективна та дієва система документообігу – це основа бізнес-процесів пошти, де документ став основним способом представлення інформації, а впровадження документального забезпечення на всіх етапах виробництва послуг (від пункту зв'язку у сільський місцевості до поштамту обласного центру і далі) – це найважливіший засіб підвищення ефективності роботи всього підприємства поштового зв'язку.

Оптимізація ключових бізнес-процесів за рахунок стратегічних переваг СДЗУ для підприємства полягає у наступному:

- підвищення віддачі від співробітників, відділів, всієї організації в цілому за рахунок автоматизації рутинних процесів (збір підписів, погоджень і т.д.) і скорочення непродуктивних витрат робочого часу співробітників. До непродуктивних витрат слід віднести – неодноразові повторні узгодження; проблеми, викликані слабкою координацією з діяльністю суміжних підрозділів; багатократне введення і дублювання інформації. За загальноприйнятими оцінками продуктивність праці персоналу при впровадженні електронного документообігу зростає на 20-25%.

- підвищення якості взаємодії з контрагентами підприємства за рахунок фіксування, обліку і контролю зовнішніх контактів, робіт за договорами, термінів оплати, інформування про діяльність компаній-контрагентів. СДЗУ дозволяє реєструвати і вести супровід всіх контактів з клієнтами та компаніями-контрагентами, планувати майбутні контракти і контролювати їх виконання. Є можливість розподілу контактів по різних напрямках роботи та інформування ключових співробітників, відповідальних за певні критерії. Система забезпечує створення і зберігання договорів та їх основних атрибутів, контроль за своєчасністю оплати та виконанням умов.

- розширення спектру послуг для споживачів за рахунок технологічних нововведень і підвищення інформатизації. Для поштового зв'язку це означає можливість обробки інформації, відправленої електронною поштою, роботу з Інтернетом, створення поштових Інтернет-сайтів. Так, схрещування переваг двох видів зв'язку (висока швидкісна передача даних електронною поштою та доставка повідомлення за поштовою адресою), допомогло створити нову послугу – «гібридна пошта». Вона стала новим видом зв'язку, доступним за ціною для широких верств населення, а головне поєднало місто із районами центрами, селом.

- підвищення безпеки передачі та зберігання інформації за рахунок наявності в СДЗУ потужних засобів захисту, розмежування повноважень і контролю за доступом до документів. На підставі положень закону України «Про електронний цифровий підпис» захист документації здійснюється з використанням параметрів криптографічного алгоритму даних [3]. Висока безпека передачі інформації дозволяє поштовому зв'язку і надавати такі послуги, як електронні грошові перекази та конкурувати з банківськими установами.

- підвищення швидкості прийняття рішень за рахунок швидкого доступу до всієї необхідної інформації і розширених можливостей пошуку. СДЗУ допоможе швидко знайти документи, пов'язані з тим чи іншим питанням. При відкритті кожного з них надається реєстраційна картка, в якій зафіксований весь процес (історія) – від створення до виконання, (життєвий цикл документа).

- підвищення швидкості поширення знань всередині підприємства за рахунок колективного доступу до інформації та роботи всіх співробітників в єдиному інформаційному просторі. Сучасні СДЗУ надають можливість створення внутрішніх порталів для розміщення новин, навчальної, маркетингової та технологічної інформації, доступної всім співробітникам. Є можливість створення електронних конференцій, нарад на всіх рівнях – від районного центру до головного керівництва підприємством, таким чином, підвищується інформованість співробітників, ступінь взаємодії між собою.

Таким чином, підприємство поштового зв'язку – це організація, що переробляє величезні масиви інформації. СДЗУ дає можливість використання електронних архівів необмеженого обсягу, в яких накопичуються структуровані і зв'язані між собою документи. Впровадження СДЗУ розглядається керівництвом підприємства як засіб для перегляду і оптимізації існуючих бізнес-процесів, оскільки перехід на електронну форму управління документами передбачає зміну механізмів взаємодії підрозділів і співробітників; пошук нових інтенсивних шляхів розвитку підприємства, що відповідає вимогам стандартів Всесвітнього поштового зв'язку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воробієнко П. П. Оптимізація поштового зв'язку України / П. П. Воробієнко, С.О.Довгий, В. А. Коляденко та ін. – К. 2002. – 160 с.
2. Кидисюк А. І. Оптимізація мереж і систем поштового зв'язку / А. І. Кидисюк, Л.О.Яшук. – К.: Знання. – 2008. – 269 с.
3. Про електронний цифровий підпис: закон України від 26 травня 2003 року № 852-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – ст. 276.
4. Про комплексну програму створення єдиної національної системи зв'язку України (ЄНСЗ): Постанова Кабінету Міністрів України від 23 вересня 1993 р. № 790 // Відомості Верховної Ради України. – 1993 / [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://zakon.nau.ua>. – Загл. с екрана.
5. Скляренко С. М. Поштовий зв'язок: Підручник для вищ. навч. закладів для спец. за напрямом «Телекомунікації» / С. М. Скляренко, В. К. Стеклов, Л. Н. Беркман. – К.: Техніка, 2004. – 902 с.

УДК 378.4(477)096:002(043)

З. М. Караберова
/м. Маріуполь/

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ ЯК ЧИННИК МОДЕРНІЗАЦІЇ ДОКУМЕНТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ

Людство знаходиться на шляху до інформаційного суспільства, про що свідчить постійне зростання обсягів інформації, активне використання новітніх інформаційних технологій та впровадження систем електронного документообігу. Зміни, які впливають на життя сучасного суспільства, призводять до потреби у фахівцях, здатних як орієнтуватися в інформаційних потоках і масивах, так і вміти управляти ними. В Україні підготовку таких фахівців з 1994-1995 рр. забезпечує спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність», зародження якої припало на період становлення незалежності країни.

Спочатку підготовка даного роду спеціалістів здійснювалася в рамках бібліотекознавства, що пояснювалося заснуванням спеціальності на базі Харківської державної академії культури (на той час Харківського державного інституту культури). Тому осередками її становлення на перших порах стали саме інститутські кафедри бібліотекознавства, бібліографознавства та книгознавства. Згодом виник інший підхід в розумінні сутності підготовки фахівців з документознавства та інформаційної діяльності, який розглядав її в контексті управлінського документознавства та архівознавства і був характерним для колишнього СРСР. Найяскравішим представником даного напрямку стала Державна (зараз – Національна) академія керівних кадрів культури і мистецтв (НАКККіМ), яка розпочала підготовку такого роду фахівців в 2000-х роках [2, с. 228].

Варто зазначити, що динамічний розвиток спеціальності супроводжувався палкими дискусіями, які точилися як навколо розуміння сутності підготовки документознавців в Україні, так і взагалі розуміння того, яким саме повинен бути випускник означеної спеціальності. Така невизначеність призвела до необхідності залучення авторитетних вчених, серед яких С. Г. Кулешов, Н. М. Кушнарєнко, М. С. Слободяник, Л. Я. Філіпова та інші, до вироблення єдиних норм підготовки фахівців з документознавства та інформаційної діяльності. Результатом такої плідної співпраці науковців стало затвердження в 2004 році державного галузевого стандарту вищої освіти України з «Документознавства та інформаційної діяльності», який дозволив уніфікувати навчальний процес та закріпив два основні блоки підготовки – документознавчий та інформаційний.

Але з прийняттям нової Постанови КМУ №260 від 29.04.2015 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої

освіти» [4], яка закріплює за спеціальністю нову назву – «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», з метою наближення її до європейського аналогу «Бібліотеки та інформація», знову актуалізується необхідність реорганізації змісту підготовки документознавців, та створення нових підходів в її розумінні та реалізації. Тому актуальним питанням сьогодення є вироблення найбільш досконалого підходу до підготовки фахівців з інформаційної діяльності, здатних успішно реалізувати себе як на території України так і в Європейському просторі.

Дослідники умовно виділяють три етапи формування спеціальності в Україні, які М. С. Слободяник назвав етапами становлення (1994-2003), уніфікації (2004-2007) та активного розвитку (2008-теперішній час) [5, с. 4]. Досліджуючи динаміку стану підготовки документознавців в вищих навчальних закладах України за цими етапами, можна побачити, що якщо з початку кількість таких ВНЗ становила лише 16, то зараз, через 20 років, дорівнює 59, що свідчить про затребуваність суспільства в даного роду фахівцях.

Сьогодні триває третій етап розвитку спеціальності, який характеризується як значними науковими здобутками в рамках документознавчих досліджень, так і підвищенням її популярності (спеціальність ліцензовано ще в 17 ВНЗ).

За географією розташування вищих навчальних закладів, які готують спеціалістів з документознавства та інформаційної діяльності, видно, що основна їх частина (20 ВНЗ) розташована в Західній Україні. По 13 ВНЗ знаходиться в Північній та Центральній Україні, 8 ВНЗ – в Південній. На Східну Україну зараз припадає найменша кількість – 5 ВНЗ (Рис. 1), що пояснюється складною суспільно-політичною ситуацією в регіоні, яка унеможливорює діяльність багатьох вищих навчальних закладів, у тому числі тих, що опинилися в зоні проведення антитерористичної операції. В таких умовах ВНЗ змушені або переїжджати до інших областей країни (як це зробили Донецький національний університет, який зараз знаходиться у м. Вінниця та Донецький факультет КНУКіМ – у м. Запоріжжя), або припиняти свою діяльність (як Рівненський факультет Луганського національного університету ім. Т. Шевченка, Старобільський факультет Луганського національного університету ім. Т. Шевченка та Донецький факультет менеджменту і бізнесу Київського університету культури), або працювати на непідконтрольній Україні території та підпорядковуватися місцевій владі (як Луганська державна академія культури і мистецтв та частина Донецького національного університету). Тому на даному етапі на Сході працює лише 5 ВНЗ, підпорядкованих МОН України, хоча ще минулого року їх кількість дорівнювала 11.

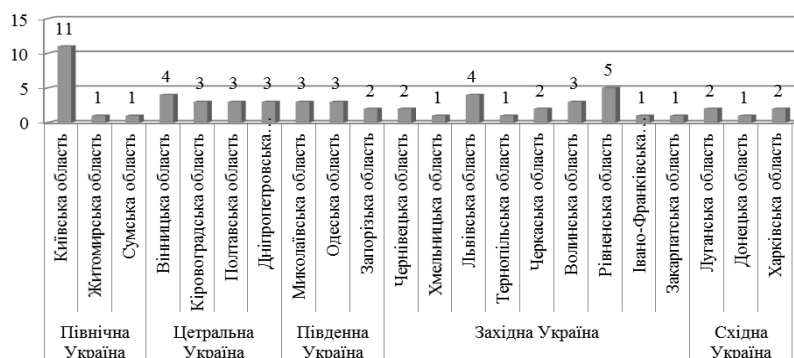

Рис. 1. Кількісний аналіз ВНЗ України, що здійснюють підготовку за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність»: географічна ознака (станом на вересень 2015 року)

Складна ситуація в країні та демографічна криза безпосередньо впливає і на формування контингенту студентів. Так, за даними вступної кампанії, варто відмітити спад рівня контингенту студентів на спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» за останній рік. Якщо в 2013 та 2014 році кількість поданих вступниками заяв

складали близько семи тисяч, то в 2015 – трохи більше п'яти тисяч. Відповідно, майже в два рази в порівнянні з попередніми роками скоротилася й кількість зарахованих на 1 курс студентів. В 2015 році їх кількість становила 619 осіб, в той час як минулого року сума досягала 1113 осіб, а в 2013 році – 1114 осіб (Рис. 2). Тобто стабільність двох попередніх років лише за один рік перетворилася на кризову ситуацію.

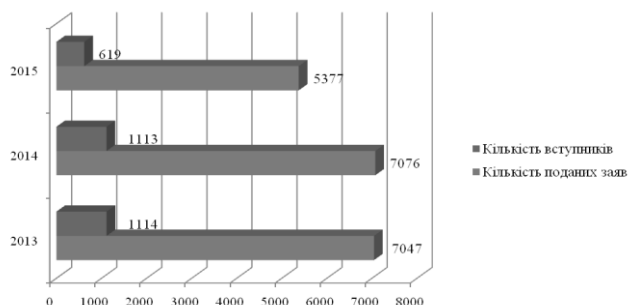

Рис. 2. Результати вступної кампанії за спеціальністю
«Документознавство та інформаційна діяльність»

Негативно впливає на стан документознавчої освіти в Україні й відсутність єдиної концепції підготовки документознавців. І хоча затвердження державного галузевого стандарту в 2004 році визначило основні норми підготовки фахівців, воно не уніфікувало даний процес в повному обсязі. Тому сьогодні умовно існує три моделі підготовки означених спеціалістів: універсальна (характерна для національних та класичних університетів); бібліотечна (реалізується в навчальних закладах культури, яким належить першість в підготовці документознавців) та технологічна (спостерігається в ВНЗ технічного спрямування). Така варіативність призводить до того, що кожний вищий навчальний заклад України здійснює підготовку фахівців, орієнтуючись на свій профіль, власні вподобання та попит на обрану кваліфікацію. А це стає значною перешкодою на шляху академічної мобільності сучасної університетської освіти [1, с. 19].

Таким чином, кризова ситуація, яка склалася в документознавчій освіті в Україні за останні роки, потребує вирішення, яке можливе лише при зміні підходу до підготовки фахівців з документознавства та інформаційної діяльності. Враховуючи той факт, що чинний Закон України «Про вищу освіту» [3] проголосив автономність вищих навчальних закладів, створюються передумови для ініціативи «знизу». Але для того, щоб успішно це реалізувати потрібна єдина координаційна структура, якою могла би стати «Спілка документознавців», в якості професійного об'єднання спеціалістів, що займаються як розробкою проблем теоретичного документознавства (науковці-теоретики) так і здійсненням організації профільної підготовки майбутніх фахівців (завідувачі випускових кафедр). Лише системні зміни дозволять не зіштовхнутися з відсутністю висококваліфікованих фахівців у майбутньому, що може стати загрозою для реалізації концепції сталого розвитку України та унеможливити омріяну Євроінтеграцію.

Зміни неминуві, і від того, чи встигне документознавча освіта в Україні «сісти на цей потяг» залежить її майбутнє. Тому першочерговим завданням сьогодення є об'єднання науковців навколо розробки нового державного галузевого стандарту, про що вже було заявлено кафедрою документознавства та інформаційної діяльності Одеського національного політехнічного університету на чолі з В. Г. Спрінсяном в вересні 2015 року. Але тільки за умов об'єднання всієї наукової спільноти документознавців, можна буде говорити про новий етап в історії даного напрямку підготовки, який дозволить спеціальності не лише втриматися на хвилі євроінтеграційних змін, але й гідно увійти до єдиного освітнього простору Європи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Батичко Г. І. Динаміка контингенту студентів спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» в МДУ: соціокультурний дискурс / Г. І. Батичко, Г. І. Руденко //

Вісник Маріупольського державного університету. – Серія: Філософія. Культурологія. Соціологія. – Маріуполь: МДУ, 2013. – № 6. – С. 17-25.

2. Бездрабко В. В. Документознавство в Україні: інституціоналізація та сучасний розвиток: монографія / В. В. Бездрабко. – К. : Четверта хвиля, 2009. – 720 с.

3. Про вищу освіту: Закон України від 01 липня 2014 року № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page/>.

4. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: Постанова КМУ № 266 від 29 квітня 2015 року // Офіційний Вісник України [Електронний ресурс]. – 2015. – № 38. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF/page/>.

5. Слободяник М. С. Становлення та розвиток вищої документознавчої освіти в Україні / М. С. Слободяник // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2011. – № 3. – С. 4-5.

УДК 930.25:004(043)

В. В. Козлова
/м. Маріуполь/

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ В ТРУДОВИХ АРХІВАХ

Розвиток в Україні інформаційного суспільства призвів до активного використання інформаційних ресурсів. На сьогоднішній день актуальним є питання щодо роботи з інформацією в документах, що накопилися за багато років у великому обсязі. Традиційні інформаційні структури, маючи значний досвід у формуванні і представленні інформаційного масиву, сьогодні вже не в змозі задовольнити інформаційні потреби користувачів. Орієнтуватись у великих обсягах документів та ефективно працювати з ними, користуючись лише традиційними засобами пошуку інформації, стає неможливим, оскільки ці засоби не відображають оперативно і в достатній повноті весь масив інформації, що потрібен користувачу.

Мета роботи – виявити чи полегшить впровадження електронного документообігу в трудові архіви роботу з накопиченим масивом документів та чи сприятиме пришвидшенню обробки інформаційних запитів громадян. Завданням є розгляд основних переваг при реалізації електронного документообігу та аналіз процесу задоволення інформаційних запитів громадян з використанням електронної бази даних.

Проблема розвитку і формування в архівах системи електронного документообігу знайшла відображення в публікаціях таких науковців, як Т. П. Павлуша, Г. Н. Юхимець, М. С. Слободяник, С. Г. Кулешов, Л. А. Дубровіна, Г. В. Боряк та ін., які теоретично обґрунтували ідеї створення електронних архівів. Відсутність досліджень щодо висвітлення аспектів створення системи електронного документообігу в трудових архівах для покращення виконання соціально-правових запитів громадян шляхом використання електронної бази даних, а також відсутність системи збереження інформації, що представлена в електронному вигляді підкреслює актуальність питання щодо формування документообігу в архівах в електронному вигляді.

Трудовий архів відповідно до покладених на нього завдань: здійснює приймання документів з кадрових питань (особового складу) в упорядкованому стані за описами справ, схваленими (погодженими) державними архівами, архівними відділами міських рад; здійснює приймання виборчої документації тимчасового строку зберігання відповідно до законодавства; здійснює приймання документів тимчасового зберігання (до 10 років), у тому числі реєстрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності та інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків, зборів, строки зберігання яких на момент ліквідації не закінчилися; здійснює облік юридичних осіб, що перебувають на стадії ліквідації

(банкрутства) протягом ліквідаційної процедури, з метою контролю за впорядкуванням, забезпеченням збереженості архівних документів до передачі їх на зберігання до трудового архіву; проводить експертизу цінності архівних документів, що зберігаються в трудовому архіві; видає архівні довідки, копії документів на запити фізичних і юридичних осіб; забезпечує збереження конфіденційності персональних даних, що обробляються в його інформаційних системах; вивчає, узагальнює і поширює досвід роботи архівних установ [4].

Електронний документообіг – сукупність процесів створення, оброблення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності та у разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів [3].

Впровадження електронного документообігу в трудових архівах є доцільним при виконанні соціально-правових запитів громадян. Соціально-правовий запит стосується надання необхідної для забезпечення (встановлення, відновлення) законних прав фізичних осіб інформації про: громадянський стан; освіту та навчання; трудовий стаж; стан здоров'я, перебування на лікуванні; творчу діяльність, авторські та суміжні права на наукові й інші праці; нагородження, присвоєння почесних звань; участь у Другій світовій війні, партизанському та підпільному русі, русі Опору, народному ополченні; перебування в евакуації, на окупованій території, у концтаборах, гетто, інших місцях примусового утримання, примусове вивезення до Німеччини та інших країн Центральної та Східної Європи у період Другої світової війни; репресії, депортації, розкуркулення, позбавлення волі та виборчих прав (у тому числі про конфіскацію майна) і наступну реабілітацію. Питання щодо трудового стажу, окладу пенсії, вирішення питань стосовно місця роботи громадян вирішує трудовий архів.

Перевага електронного документообігу над традиційним є безперечною, адже, основною проблемою традиційної технології управління документообігом є практична неможливість централізовано відслідковувати рух документів організації в реальному масштабі часу. Окрім цього реальними позитивними ознаками електронного документообігу є: можливість використання заздалегідь заготовлених форм; висока швидкість передачі інформації за великою кількістю запитів; висока компактність архіву; висока швидкість пошуку і одержання інформації; можливість захисту документів від несанкціонованого доступу та розмежування прав доступу співробітників до інформації.

Електронний архів оптимальним чином вирішує задачі поточного збереження документів, на етапі якого найбільшу значимість здобуває оперативність доступу до інформації і наявність можливості одночасного використання документа декількома співробітниками. Співробітники підрозділів, що володіють відповідними правами, у будь-який момент можуть одержати його електронну копію. Паперовий оригінал при цьому залишається в трудовому архіві, звідки після закінчення визначеного терміну він знищується. Така форма збереження знижує можливість втрати документів і підвищує оперативність роботи за рахунок скорочення часу пошуку потрібного документа [2].

Створення в трудовому архіві електронної бази даних зможе надати такі переваги: сортування документів архіву за різними параметрами: рік, вид документів і т. ін.; пошук документів для забезпечення соціально-правових запитів громадян; пошук файлів з використанням шаблонів та фільтрів; пошук за змістом файлів документів. При існуванні електронного документообігу в трудовому архіві задоволення потреб громадян з цих питань стане зручнішим та більш швидким. А також це надасть зручності в обробці письмових запитів громадян і забезпечить збереженість документів, що зберігаються в архіві.

Отже, впровадження електронного документообігу та створення електронної бази даних в трудовому архіві зробить можливим пришвидшення процесу задоволення інформаційних запитів громадян, що в майбутньому допоможе уникнути плутанини з

документами, зникнуть черги у трудових архівах, а також значно підвищить ефективність та продуктивність праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лебедев И. Системы электронного технического документооборота / И. Лебедев // CADmaster. – 2000. – №3. – С. 24-28.
2. Мохонько В. Електронний документообіг. Проблеми впровадження автоматизованого обслуговування / В.Мохонько // Вісн. Кн. палати. – 2005. – №1. – С.27-30.
3. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – Ст. 9.
4. Про затвердження Типового положення про архівну установу сільської, селищної, міської ради для централізованого тимчасового зберігання архівних документів, нагромаджених у процесі документування службових, трудових та інших правовідносин юридичних і фізичних осіб, що не належать до національного архівного фонду: наказ Міністерства юстиції України 02.06.2014 № 864/5 // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – 5 с.
5. Суханов А.П. Информация в жизни человека. / А.П. Суханов – М.: Политиздат., 2004. – 112 с.

УДК 651.2:004.91(043)

Л. С. Колодіна
/м. Київ/

ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ (НА ПРИКЛАДІ ТОВ «КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ КОНТРАКТОВИЙ ЯРМАРОК»)

Постійне збільшення кількості інформації, необхідної для прийняття адекватних управлінських рішень, призводить до того, що традиційні методи роботи з документами стають все більше нерентабельними. Так, за статистичними даними, 15% паперових документів зникають, а для їх пошуку працівники витрачають близько 30% свого часу.

У зв'язку з цим стала нагальною потреба автоматизації існуючих систем документообігу та переходу на електронний документообіг – високотехнологічний і прогресивний підхід до суттєвого підвищення ефективності роботи з документами.

Найповніше визначення терміна висвітлено у Законі України «Про електронні документи та електронний документообіг» [1]. Електронний документообіг (обіг електронних документів) – це сукупність процесів створення, обробки, відправлення, передачі, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності та у разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів.

За даними експертів, співвідношення кількості паперових і електронних документів в Україні через 5 років має бути п'ятдесят на п'ятдесят, через 10 років – тридцять на сімдесят. Кількість документів на паперових носіях у середньому за рік збільшується на 7%, а на електронних – вдвічі.

Відсутність необхідності вручну розмножувати документи, відслідковувати переміщення службових паперів усередині установи, контролювати порядок передачі конфіденційної інформації істотним чином допоможе знизити трудовитрати діловодів. Впровадження автоматичного контролю виконання всіх етапів роботи з документами буде сприяти підвищенню якості роботи виконавців, робити терміни підготовки документів більш прогнозованими й керованими.

Потреба в ефективному керуванні документами і призвела до створення автоматизованих систем електронного документообігу (СЕД), що включають в себе створення електронних документів, їх обробку, передачу, збереження та виведення інформації, що необхідна установі, на основі використання сучасних комп'ютерних технологій.

Системи електронних документів (СЕД) призначені забезпечити процес створення, керування і розповсюдження великих обсягів документів у комп'ютерних мережах, а також вести контроль за потоками документів в установі.

Головне завдання системи обігу електронних документів – це організація раціонального руху, опрацювання та збереження електронних документів, організація їх пошуку як за атрибутами, так і за змістом.

Основними цілями впровадження електронного документообігу в організаціях є:

- підвищення ефективності управлінської діяльності;
- прискорення руху документів в організації;
- зменшення трудомісткості опрацювання документів.

Переваги електронного документообігу:

- можливість поєднання в документі тексту і мультимедійних даних;
- можливість використання заздалегідь заготовлених форм;
- висока швидкість передачі інформації за великою кількістю адрес;
- економія паперу;
- висока компактність архіву;
- висока швидкість пошуку і одержання інформації;
- можливість захисту документів від несанкціонованого доступу та розмежування прав доступу співробітників до інформації;
- зменшення кількості служб, зайнятих роботою з документами.

Однак систему управління електронним документообігом можна вважати тільки тоді успішно впровадженою, якщо всі користувачі здатні застосовувати її в повсякденній роботі.

Цього результату вдалося досягнути керівництву ТОВ «Київський міжнародний контрактний ярмарок» (далі – КМКЯ), яке працює на ринку виставкових послуг з 1994 року і є лідером виставкового бізнесу в Україні. Основні напрямки діяльності установи – організація і проведення міжнародних і національних спеціалізованих виставок, ділових зустрічей, презентацій фірм, конференцій і семінарів, рекламних кампаній, маркетингових досліджень, проектування і дизайн експозицій та ексклюзивних стендів.

Електронна система КМКЯ CRM (consumer relationship management – управління відносинами зі споживачами), розроблена на базі програми «Делфі», містить інформацію про кожного клієнта, його потреби та особливості, на індивідуальному підході, зокрема до ведення баз даних потенційних учасників, оформлення даних заявок на участь, фінансових даних, інформації до каталогів, організації продажу виставкових площ, приміток, уточнень, а також поштової розсилки запрошень.

На сьогоднішній день система електронного документообігу ТОВ «КМКЯ» має відшліфовану й удосконалену функціонуючу базу даних, кожна виставкова дирекція – свій сайт у мережі Інтернет, що виконує як рекламну, так і організаційну функцію. Так, попередня реєстрація відвідувачів виставки через Інтернет економить сили і час як їм самим, так і організаторам, а електронний документообіг дозволяє зекономити час і папір, використовуючи всесвітню мережу для спілкування та пересилання великих обсягів інформації між учасниками та організаторами, заповнення форм, контролю фінансових зобов'язань тощо.

Оскільки виставковий бізнес характеризується високим ступенем відповідальності (перед прийняттям рішення потенційний експонент повинен проаналізувати ряд її параметрів: спеціалізацію виставки, строки її проведення, статус, рівень та кількість

учасників, планування експозиції павільйону, вартість стенду тощо), то дуже важливим для виставкової компанії є те, що в Інтернеті можна розмістити максимально повну інформацію про виставку, що значно розширить можливості виставкового бізнесу, дозволить залучати більше експонентів з усіх країн світу та збільшити тривалість проведення виставки, а отже, бути беззаперечним лідером не тільки національного, а й міжнародного виставкового бізнесу.

Таким чином, успішність організації процесу документообігу ТОВ «Київський міжнародний контрактний ярмарок» є результатом демократичної та вмотивованої системи управління і відображає сучасні технології прийняття та виконання управлінських рішень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2003, № 36, ст. 275). Із змінами, внесеними згідно з Законом № 2599-IV (2599-15) від 31. 05. 2005, ВВР, 2005, N 26, ст. 349.

УДК 651.4(043)

К. В. Кривогуз
/м.Маріуполь/

КАДРОВА СЛУЖБА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Роль кадрової служби в апараті управління підприємством невідмінно зростає: постійно виникає необхідність в обґрунтованому підборі, організації навчання, підвищенні кваліфікації, правильній оцінці і вихованні кадрів підприємства. Сучасні методики та підходи ефективно організації та реалізації державної кадрової політики вимагають детального вивчення особливостей практичного функціонування служб управління персоналом, розширення функціональних обов'язків працівників відповідних служб, підвищення їх самостійності у вирішенні проблем управління персоналом. Тож умови здійснення кадровою службою своїх функцій на підприємствах та в організаціях стають не тільки предметом управлінської політики фірм, а також предметом наукових досліджень, що обумовлює актуальність теми.

Питанням державної кадрової політики присвятили велику кількість робіт такі вчені, як Б. Колесніков [2], Л. Балобанова [1], В. Олуйко [4] та ін.

Кадрова служба підприємства – це сукупність спеціалізованих структурних підрозділів у сфері управління підприємством разом із зайнятими у них посадовими особами (керівники, фахівці, виконавці), покликаними управляти персоналом у межах обраної кадрової політики. Головне призначення кадрової служби у тому, щоб керуватися у виконанні кадрової політики інтересами підприємства, а також діяти з урахуванням трудового законодавства, реалізації соціальних програм, прийнятих як на федеральному, так і на територіальному рівні [3].

Напрямки діяльності кадрової служби обумовлені тими ж чинниками, що і всього підприємства. Вони і визначають функції служби управління персоналом. Так, до функцій кадрової служби підприємства належать [1]:

- визначення потреби в кадрах, планування кадрового забезпечення і руху кадрів;
- організація підбору, відбору, розміщення і виховання персоналу;
- дослідження і аналіз ділових, професійних і особистих якостей працівників підприємства;
- організація діловодства щодо роботи з персоналом;
- оцінка і періодична атестація персоналу підприємства;
- організація навчання і підвищення кваліфікації персоналу;
- формування кадрового резерву, підготовка керівних кадрів і управління їх просуванням по службі;

- поліпшення умов роботи і вирішення соціальних питань;
- розвиток мотивації, кар'єри працівників.

В Україні діє положення, що регламентує діяльність кадрової служби – «Типове положення про кадрову службу органу виконавчої влади» (02 серпня 1996 року) [5]. Воно містить п'ять розділів. Перший розділ визначає статус служби та її підпорядкування, встановлює, якими документами вона керується і який існує порядок прийняття на роботу та звільнення з роботи працівників кадрової служби, а також обумовлює наявність у службі круглої печатки і штампів. Другий розділ формулює основні завдання служби, третій – основні функції, четвертий – права, п'ятий – відповідальність.

Вдосконалення роботи кадрової служби повинно здійснюватися за такими напрямками:

- забезпечення комплексного вирішення завдань якісного формування і ефективного використання кадрового потенціалу на основі управління всіма компонентами людського чинника: від трудової підготовки і профорієнтації молоді до турботи про ветеранів праці;
- активізація діяльності служб управління персоналом зі стабілізації трудових колективів, підвищення трудової і соціальної активності працівників на основі вдосконалення соціально-культурних і етично-психологічних стимулів;
- оновлення науково-методичного забезпечення кадрової роботи, а також її матеріально-технічної і інформаційної бази.
- перехід від переважно адміністративно-командних методів управління кадрами до демократичних форм оцінки, підбору і розстановки персоналу, широкої гласності в кадровій роботі.

Отже, рушійною силою кожного підприємства, безумовно, є його кадри. Правильний принцип роботи кадрової служби на підприємстві може бути запорукою успішного існування підприємства. Питаннями кадрового діловодства на підприємстві може займатися самостійний структурний підрозділ підприємства – відділ кадрів – або окрема особа, призначена наказом керівника. Основним завданням кадрової служби є задоволення попиту підприємства на працівників в якісному і в кількісному відношенні, а також оформлення документації щодо особового складу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балабанова Л.В. Управление персоналом : підручник / Л.В. Балабанова, О.В. Сандрак. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 468 с.
2. Колесніков Б.П. Кадрові служби органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні: Моногр. / Б.П. Колесніков, І.Г. Батраченко; Дон. держ. ун-т упр.; ДРІДУ НАДУ. – Донецьк: Норд-Прес, 2006. – 136 с.
3. Маслов Е.В. Управление персоналом предприятия / Е.В. Маслов. – М., 2002.
4. Олуйко В.М. Кадрові процеси в державному управлінні України: стан і перспективи розвитку: Монографія / В. М. Олуйко. – Хмельницький: Вид-во ХУУП, 2005. – 326 с.
5. Про затвердження Типового положення про кадрову службу органу виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.06.1996р., № 912 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/912-96-%D0%BF>. – Назва з екрана.

УДК 930.25:004(043)

О. В. Кригіна
/м. Маріуполь/

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СФЕРІ АРХІВНОЇ СПРАВИ

Сучасний розвиток інформаційного суспільства, де інформація та знання стають домінуючими, характеризується зростанням інтересу суспільства і держави до вітчизняної історії і архівів як хранителів історичних джерел про духовний, соціальний і культурний досвід поколінь. Архівна галузь є важливою складовою інформаційної та культурної сфер життєдіяльності суспільства. Архів – це установа, яка приймає, здійснює облік і зберігає

документальні матеріали, готує до них науково-довідковий апарат і організовує їх використання в державних, наукових та культурно-освітніх цілях. Не буде перебільшенням сказати, що архіви служать головним джерелом наших відомостей про історію країни в цілому, її регіонів, населених пунктів і навіть про долі окремих людей. Архіви є не лише головними зберігачами національної пам'яті – Національного архівного фонду України, але й головними виконавцями у справі його формування та використання архівної інформації.

Кінець ХХ – початок ХХІ ст. характеризується впровадженням інформаційних технологій у всі сфери життєдіяльності суспільства. Зазначені процеси не оминули й архівної справи, що й обумовлює актуальність теми. Одним з головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку та підвищуючи якість життя [4].

Метою розвідки є характеристика та аналіз впровадження інформаційних технологій в архівну галузь України. Окремі теоретичні та практичні аспекти розвитку архівної галузі в Україні розглянуті в роботах І. Матяш, Г. Боряк, Л. Дубровіна, А. Кисельова та ін.

Найактуальнішим завданням сьогодення у сфері архівної справи і діловодства є розвиток та використання комп'ютерних (електронних) засобів зберігання і поширення інформації. Провідним напрямком модернізації архівної справи є її інформатизація, тобто впровадження нових технологій, які підвищують якість і ефективність праці архівних працівників, забезпечують якнайшвидший доступ до архівної інформації та отримання її користувачами (дослідниками). Інформатизація та запровадження нових ефективних технологій у сфері архівної справи – це та стратегічна направленість, яка має суттєво покращити якість та ефективність діяльності архівістів, внаслідок чого пришвидшиться доступ користувачів до архівної інформації. Тому, в числі пріоритетів в роботі Державної архівної служби України, окремо зазначена необхідність розширення доступу до архівної інформації за допомогою впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, щоб в такий спосіб наблизити діяльність архівних установ до сучасних потреб громадянського суспільства та мати можливість створювати інформаційні ресурси, які будуть інтегровані у світовий інформаційний простір [5].

Інформаційні технології сьогодні застосовуються у всіх без винятку напрямках діяльності архівів, хоча й різною мірою. Найбільш повно та результативно вони використовуються в сфері науково-довідкового апарату та державного обліку архівних документів. Окремі кроки зроблено стосовно сфери забезпечення збереженості архівних матеріалів, яка пов'язана з відомостями про стан документів, а також стосовно організації використання архівних комплексів.

В сфері науково-довідкового апарату автоматизовані архівні технології впливають на способи створення та ведення науково-довідкового апарату до архівних документів, а також принципово змінюють характер доступу користувачів до системи науково-довідкового апарату та способи пошуку інформації. До ключових напрямів організації доступу до інформації належить переведення в електронну форму довідкового апарату архівів та архівних документів. Типо-видова структура науково-довідкового апарату у своєму розвитку пройшла тривалий шлях, від традиційних інвентарних описів до створення електронних довідників. Кожна архівна установа утворює довідковий апарат, який побудовано у відповідності зі структурою Національного архівного фонду. Зокрема, за даними звітів Державної архівної служби України за 2014 рік, усі державні архіви оцифровували довідковий апарат та архівні документи, однак різними темпами та з неоднаковою ефективністю. Так, у державних архівах експлуатуються 14 спеціальних сканерів та є можливість оцифровувати архівні документи, але не вирішено питання організації

ефективного та зручного доступу, захисту та надійного зберігання електронної інформації [1]. На особливу увагу заслуговують методичні підходи до впровадження в діяльність архівів електронних архівних ресурсів зі створенням електронних ресурсів архівної інформації.

Сьогодні, переведення в електронну форму довідкового апарату архівів та архівних документів має надзвичайне значення, адже використання архівних довідників дає змогу розкрити зміст та склад архівних документів. Якщо архіви не створюватимуть електронний науково-довідковий апарат, відповідний сучасним технологіям інформаційного пошуку, які постійно розвиваються та механізм архівної евристики надалі залишатиметься складним, трудомістким, а результат його – непередбачуваним, існує небезпека відмови потенційного споживача та користувача архівної ретроспективної інформації від звернення до архівних документів.

Важливою сферою застосування інформаційних технологій в архівній галузі є також мережа Інтернет. Перед архівними веб-сайтами відкриті великі можливості, які постійно розширюються разом з технологічним прогресом. Основна мета присутності архівів в мережі Інтернет це постійне інформування про архівну діяльність та популяризація архівної справи, формування позитивного іміджу архівів у громадян та суспільства. За влучним висловлюванням дослідниці А. Кисельової: «Веб-сайт архівної установи можна умовно назвати новим видом архівного довідника – комплексним електронним довідником оперативного характеру». Нагальним є також визначення таких архівознавчих аспектів, як види і зміст ресурсів, пошук інформації, система послуг для прискорення пошуку та, головне, методи управління інформацією, зокрема побудова сайту і його ресурсів. Існування веб-сайту архівної установи, вважає А. Кисельова, є неодмінною умовою подальшого розвитку засобів надання оперативної архівної інформації споживачам, науково-довідкового апарату архівних установ, теорії і практики архівної справи в умовах інформаційного суспільства в цілому [2].

Нагальним завданням архівних установ є забезпечення відповідності змісту сайтів вимогам чинного законодавства, постійного оновлення та розширення інформації, всебічне висвітлювання діяльності архівних установ, а також приведення сайтів у відповідність до вимог веб-стандартів і технічного захисту інформації. Як правило, на офіційних веб-сайтах архівних установ, представлено наступну інформацію: історія архіву; контакти; нормативна база; науково-довідковий апарат; державні послуги; доступ до публічної інформації; публікації; інформуємо громадськість; міжнародна діяльність; архіви у ЗМІ; корисні посилання тощо. За даними Укрдержархіву, упродовж 2014 року покращилися технічні параметри та дизайн власних офіційних веб-сайтів Центрального державного архіву громадських об'єднань, Центрального державного архіву зарубіжної українки, держархівів Львівської, Одеської, Рівненської областей. Власний офіційний веб-сайт Держархіву Харківської області має спеціальну панель для користувачів з вадами зору. Але й надалі лишається актуальним питання оперативного оновлення інформації на власних офіційних веб-сайтах державних архівних установ. Відсутність останньої дати оновлення інформації не дозволяє встановити її актуальність. Відмічено й те, що недотримання строків та періодичності розміщення на веб-сайтах інформації про основну діяльність, зокрема звітної інформації, уповільнює зростання рівня інформаційної відкритості веб-сайтів. Залишається відкритим питання запровадження автоматизованих систем з функцією пошуку та можливості отримання он-лайн послуг та сервісів для відвідувачів. На жаль, на сьогоднішній день, серед основних факторів, що унеможливають такі нововведення зазначається відсутність фінансування, належного системного та програмного забезпечення, фахових спеціалістів [3].

Все більш значну роль інформаційні інтернет-технології відіграють у сфері використання архівних документів. Задоволення потреб суспільства в архівній документній інформації – одна з визначальних функцій державних архівів. Сучасні інформаційні

технології можуть, принаймні, скоротити терміни виконання соціально-правових запитів та відчутно компенсувати хронічну нестачу архівних кадрів у цьому напрямку. Архівні технології впевнено використовуються для забезпечення збереженості документів. Сьогодні стає можливим друкувати цифрові зображення на мікрофільм з архівною якістю, що задовольняє всім стандартам страхового фонду. Нові технології забезпечують збереження кольорових копій документів, у тому числі і на мікрофільми. Враховуючи, все більше використання архівних документів у читальному залі, в архівах мають працювати сучасні читальні апарати для перегляду мікрофільмів, читально-копіювальний апарат для виготовлення копій документів із мікрофільмів, а також комп'ютери, які б забезпечували перегляд цифрових копій документів. Основною метою подальшого розширення доступу до архівної інформації шляхом впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у сферу архівної справи є наближення діяльності архівних установ до потреб громадянського суспільства шляхом розширення доступу до архівних документів через запровадження сучасних інформаційних технологій, створення системи інформаційних ресурсів, інтегрованої у світовий інформаційний простір [1].

Таким чином, можна говорити, що використання інформаційних технологій в архівній справі стає все більш різноманітним, вони поступово проникають у різні напрямки архівних робіт, перетворюючись з екзотики в звичну, невід'ємну частину архівної повсякденності. Подальші перспективи інформатизації архівної галузі вбачаються у поступовому проникненні їх в усі напрямки архівних робіт, зокрема, комплектування архіву та експертиза цінності документів, створення та використання інформаційно-пошукових архівних довідників; облік документів та забезпечення збереженості документів, створення страхового фонду та фонду користування документами, контроль за виконанням запитів, що надходять в архів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна архівна служба України. Підсумки діяльності у 2014 році та пріоритети на 2015 рік. – Режим доступу: http://www.archives.gov.ua/Archives/Zvit_2014.pdf
2. Кисельова А. А. Архівні ресурси України в глобальній інформаційній мережі: види, доступ, перспективи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук / А. А. Кисельова. – К., 2005. – 19 с.
3. Про введення в дію рішення колегії Укрдержархіву від 23.12.2014 № 9/5 «Про супровід галузевого веб-порталу «Архіви України» та власних веб-сайтів СФД, державних архівних установ»: наказ Державної архівної служби України від 26.12.2014 р. № 168 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.archives.gov.ua/Law-base/SCAU/2014_168.pdf
4. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: закон України від 9 січня 2007 року № 537-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.archives.gov.ua/Law-base/Laws/index.php?2007-537-5>
5. Товкач І. Уніфікований інтерактивний сайт – від розробки до впровадження в архівній галузі [Електронний ресурс] / І. Товкач – Режим доступу: http://archives.kiev.ua/Stattia_Tovkach_NAU2015_unifikovanyi_interaktyvnyi_sait.doc

УДК 351.77(043)

*К. І. Кузенкова
/м. Маріуполь/*

НОРМАТИВНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОКУМЕНТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ В УКРАЇНІ

Нормативно-методичне забезпечення є одним із головних чинників, що сприяє раціональній організації діловодства. Необхідною складовою управлінської діяльності є

забезпечення високого рівня організації діловодства. Чітке налагодження роботи з документами в установі позитивно впливає на її конкурентоспроможність загалом, що обумовлюється залежністю системи менеджменту, зокрема системи керування документацією, від якості та достовірності інформації, оперативності її прийому і передачі, чіткої організації пошуку, зберігання, використання та утилізації документів.

Правовою підставою для організації документаційного забезпечення діяльності установи є нормативні акти конкретної держави. Вітчизняну нормативно-правову базу, що регулює документаційне забезпечення діяльності медичних закладів, можна поділити на: законодавчі нормативно-правові акти; типові та примірні положення; правила та інструкції з діловодства конкретних медичних установ, які розроблені на основі інструкцій, затверджених Кабінетом Міністрів України.

Актуальність досліджуваного питання пов'язана з тим, що аналіз нормативно-методичної бази документаційного забезпечення діяльності медичних закладів в Україні дозволить з'ясувати основні проблеми щодо рівня відповідності діловодства означеної галузі сучасним тенденціям розвитку теорії та практики керування документаційними процесами. Налагодження системи керування документацією в медичній галузі має позитивно вплинути на якість надання медичними установами інформаційних послуг населенню.

Метою дослідження є аналіз нормативної бази, що регулює організацію документаційного забезпечення діяльності медичної установи.

Створення та використання інформації в установах регулюється Законом України «Про доступ до публічної інформації», що прийнятий 13 січня 2011 року [5]. Закон визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень та визначає порядок доступу до публічної інформації, він забезпечує систематичне і оперативне оприлюднення інформації в офіційних друкованих виданнях, на офіційних інтернет-сайтах, інформаційних стендах, а також шляхом надання інформації за запитом. Метою цього закону є забезпечення прозорості та відкритості суб'єктів владних повноважень і створення механізмів реалізації права кожного на доступ до публічної інформації [там само]. Для використання в медичній галузі важливість цього Закону пояснюється тим, що він забезпечує юридичне підґрунтя для прозорості роботи з інформацією про діяльність медичної установи.

До законодавчих актів, що регулюють організацію діловодства та основні процеси архівної справи на підприємстві належить Закон України «Про Національний архівний фонд і архівні установи» від 24 грудня 2011 року. Однак у цьому законі визначені лише загальні напрями організації діловодства, що є обов'язковими для медичних установ [3].

Загальні організаційно-правові засади електронного документообігу, використання електронних документів та електронного цифрового підпису встановлюють закони України «Про електронні документи та електронний документообіг» [2] від 22 травня 2003 року та «Про електронний цифровий підпис» [1] від 22 травня 2003 року.

Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» регулює загальні організаційно-правові засади електронного документообігу та використання електронних документів. Електронний документообіг потрібен підприємствам, установам та організаціям різних форм власності для організування раціонального руху, створення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, оброблення, використання та знищення електронних документів. На підприємстві електронний документообіг запроваджується з метою часткової відмови від паперового документообігу для економії часу і ресурсів [2].

Закон України «Про електронний цифровий підпис» визначає правовий статус електронного цифрового підпису та регулює відносини, які виникають під час використанні електронного цифрового підпису [1]. Запровадження електронного документообігу з використанням електронного цифрового підпису дозволить медичним установам налагодити документну комунікацію з особами з обмеженими можливостями, які мають можливість

звертатись до медичних установ лише за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Одним з головних пріоритетів України, визначених Законом України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», є прагнення побудувати орієнтовне на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, сприяючи суспільному і особистому розвитку та підвищуючи якість життя [4]. Безумовно, що для медичної галузі інформатизація є нагальною потребою для задоволення інформаційних потреб інвалідів.

Серед базових нормативних документів, що сприяють впорядкуванню документно-інформаційному забезпеченню медичної установи слід відзначити «Типову інструкцію з діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади», затверджену постановою Кабінету Міністрів України № 1242 від 30 листопада 2011 року [7].

Типова інструкція з діловодства нині є чинним нормативно-правовим актом, що встановлює загальні правила документування управлінської діяльності і регламентує порядок роботи зі службовими документами з моменту їх створення або надходження до відправлення або передавання до архівного підрозділу. Інструкція визначає порядок організації загального діловодства, її положення поширюються на всю службову документацію [7].

Також розглянемо Інструкцію з діловодства у Міністерстві охорони здоров'я України, що визначає порядок ведення діловодства безпосередньо у закладах охорони здоров'я, а саме: документування управлінської діяльності; приймання, розгляд і реєстрацію документів; складання та оформлення службових документів; організацію контролю за виконанням документу; складання номенклатури і формування справ; підготовку справ до зберігання та використання [6]. Наголосимо на необхідності перегляду Інструкції з діловодства у Міністерстві охорони здоров'я України, яка мала б базуватись на положеннях нової редакції Типової інструкції з діловодства 2011 року.

Розглянута нормативно-правова база дає уявлення про документальне забезпечення діяльності медичних закладів. Проте, нагальною залишається потреба у оновленні спеціальних нормативно-методичних актів, які б регулювали документальне забезпечення діяльності медичних закладів в Україні, з урахуванням специфіки складу та змісту медичної документації. На сьогодні діють наведені у представленому студіюванні закони, що сприяють забезпеченню ефективної роботи у медичних закладах. Проте існує нагальна потреба у організуванні роботи зі службовою документацією таким чином, щоб ведення і зберігання службової документації відбувалось за єдиними стандартами для всіх медичних установ.

Отже, розглянувши законодавчі акти, що стосуються роботи медичних закладів в Україні можемо зробити висновок, що на сьогодні немає закону, який би комплексно охоплював всі види робіт з документального забезпечення діяльності установ, зокрема медичних. Саме тому подальше дослідження нормативно-правової бази у сфері документального забезпечення діяльності медичних установ є перспективним завданням та сприятиме вирішенню означених проблем вітчизняного діловодства в діяльності профільних закладів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про електронний цифровий підпис: Закон України станом на 22 травня 2003 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Ін Юре, 2003. – 14 с.
2. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України станом на 22 травня 2003 р. № 851–IV / Верховна Рада України. – 2003. – № 36. – 25 с.

3. Про Національний архівний фонд та архівні установи: Закон України станом на 20 липня 2005 року / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парламентське видавництво, 2005. – 28 с.
4. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки : Закон України станом на 09.01.2007 № 537-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – 102 с.
5. Про доступ до публічної інформації: Закон України станом на 13.01.2011 / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парламентське видавництво, 2011. – 14 с.
6. Про затвердження Інструкції з діловодства у Міністерстві охорони здоров'я України [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства охорони здоров'я від 05.02.1998 № 1453. – Режим доступу: https://moz.gov.ua/docfiles/dod143_1__2014.pdf
7. Про затвердження Типової інструкції з діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України № 1242 від 30.11.2011. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1242-2011-%D0%BF>

УДК 651–051:004.4(043)

Ю. С. Литвин
/м. Маріуполь/

ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СЕКРЕТАРЯ-РЕФЕРЕНТА

Секретарів називають вірним помічником і правою рукою керівника і не даремно, адже в обов'язки секретаря-референта входить забезпечення ефективної управлінської та адміністративної діяльності. Секретарі займаються складанням і оформленням ділових паперів та документів, допомагають керівнику у справах, вирішують багато організаційних питань.

Посаду секретаря-референта можна вважати представницькою, так як він є обличчям компанії – зустрічає гостей, відповідає на дзвінки і листи. Подібна робота вимагає великої зібраності, комунікабельності й організованості.

Сучасний рівень розвитку комп'ютерних технологій дозволяє вирішувати поставлені завдання. У нашій країні успішно застосовуються створені програмні продукти, що реалізують різні функції і призначені для автоматизації традиційного діловодства на основі новітніх технологій з використанням електронних мереж. Сучасні офісні системи розробляються на основі популярних пакетів офісних систем – Lotus Notes, DOCS Open, Microsoft Office та ін..

Програм, які використовує секретар-референт, для складання і редагування службових документів існує безліч. При їх використанні текст документа виводиться на екран дисплея і в нього можна вносити необхідні зміни, переносити фрагменти з одного місця документа в інше, об'єднувати документи, використовувати різні шрифти для виділення окремих ділянок тексту, легко працювати з таблицями та списками, багаторазово роздруковувати текст на принтері тощо. Також програми включають в собі словник синонімів ділової мови, перевірку орфографії та граматики, сучасне стильове оформлення документа, можливість складання документа на декількох мовах і багато іншого.

Для роботи з текстовими документами, електронними таблицями, презентаціями та базами даних, частіше всього використовують офісний пакет програм від Microsoft Office.

Компоненти Microsoft Office дозволяють ефективно виконувати завдання будь-якої складності – вдома, на роботі або в дорозі, на самих різних пристроях, використовуючи класичні версії програм або інтернет-служби.

Ще одним повнофункціональним пакетом офісних додатків з багатомовною підтримкою, що працює під усіма основними операційними системами є OpenOffice.org.

Програма дозволяє зберігати всі ваші дані у відкритому форматі Open Document Format (ODF) та передбачає наявність вбудованої функції експорту документів у формат PDF одним натисканням кнопки миші і підтримку Flash. Знайомий інтерфейс легко вивчити і використовувати, особливо користувачам Microsoft Office. OpenOffice.org дозволяє читати, редагувати і зберігати файли у форматах Microsoft Office.

Аналіз найбільш відомих текстових редакторів, які використовує секретар-референт у своїй діяльності представлений в таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика текстових редакторів

Можливості	Microsoft Word	OpenOffice.org
Інтерфейс і елементи налаштування	Меню, панелі інструментів, гарячі клавіші, рядок стану, лінійка, настройка параметрів	Панель інструментів, меню, лінійка, з боку діалогове вікно.
Установка параметрів сторінки: вибір розміру паперу, орієнтації (книжкова, альбомна), установка полів, завдання колонтитулах	ТАК	ТАК
Форматування абзаців: установка абзаців, вирівнювання	ТАК	ТАК
Збереження у файлі у форматі	RTF, DOC, TXT в кодуванні MS-DOS	ODF, DOC
Робота з текстом, у тому числі пошук і заміна, перехід до потрібного фрагмента тексту	ТАК	НІ
Підтримка вбудовування та зв'язування об'єктів	ТАК	НІ
Робота зі списками	ТАК	ТАК
Друк	ТАК	ТАК

Ці два програмні компоненти схожі між собою, загалом за усіма критеріями. Окрім, підтримки вбудовування та зв'язування об'єктів, збереження у різних форматах та роботою з текстом, у тому числі пошуком і заміною окремих фрагментів. Перераховані вище програми не є унікальними у своєму роді. Ми проаналізували лише найпопулярніші і широко використовувані продукти і показали, як з їх допомогою полегшити роботу секретаря. Можна використовувати саме їх, а можна знайти серед безлічі аналогів ті, які сподобаються вам своїм інтерфейсом, додатковими функціями і доступністю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Официальный сайт Microsoft Office [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://products.office.com/ru-ru>
2. Питоньяк Э. OpenOffice.org pro Автоматизация работы / Э. Питоньяк. – М.: ДМК Пресс, 2008. – 512 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЛОВОДСТВА В УКРАЇНІ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Основним інструментом, без якого неможливе здійснення дієвої державної політики в будь-якій сфері життєдіяльності суспільства є нормативно-правова база. Не є виключенням і сфера діловодства. Діловодні процеси мусять здійснюватися відповідно до нормативної бази, сучасних законодавчих, нормативних та методичних розробок, які мають суттєве значення для ефективності здійснення документаційного забезпечення управлінської діяльності. Проблемам нормативно-правового та методичного забезпечення діловодних процесів присвячені публікації: В.В. Бездрабко, В.В. Добровольської, О.М. Загорецької, С.Г. Кулешова, І.О. Петрової, В.Т. Савицького та інших.

Нормативно-правове регулювання діловодства в Україні базується на Конституції України і складається з нормативно-правових актів, що регламентують роботу в цій сфері діяльності. Оскільки у наш час стрімко розвиваються інформаційні технології, все більше уваги приділяється веденню електронного діловодства та організації роботи з електронними документами. Для ефективної роботи в цьому напрямку також необхідною є нормативно-правова база. Тому у подальшому розгляді основних нормативних документів доцільним буде розділити сукупність усіх документів на дві групи. До першої можемо віднести документи, які регламентують організацію традиційного діловодства, а до другої – електронного діловодства.

Основним є Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи», що належить до законодавчої бази діловодства та архівної справи, в якому, зокрема, зазначається, що держава виступає гарантом збереження наявного документального фонду та сприяє досягненню світового рівня в розвитку діловодства [15].

Актуальність інформаційного забезпечення, як одного з завдань діловодства, сприяла ухваленню Закону «Про інформацію» [14], який дав визначення низці базових термінів та визначив одним із видів інформації документаційну базу, яка створюється в процесі поточного діловодства.

Більшість питань діловодства врегульовуються підзаконними актами. Це різного роду інструкції, правила, положення, покликані адаптувати загальні законодавчі норми до потреб, завдань, специфічних особливостей органів влади і апарату управління різних рівнів.

Провідна роль серед підзаконних нормативних документів належить «Типовій інструкції з діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади» [13]. Ця інструкція встановлює загальні положення щодо функціонування структурних підрозділів з діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади, вимоги до документування управлінської інформації та організації роботи з документами в установах незалежно від способу фіксації та відтворення інформації, яка міститься в документах, включаючи їх підготовку, реєстрацію, облік і контроль за виконанням.

Протягом 90-х рр. XX ст. було ухвалено низку підзаконних актів, які врегульовували процеси організації діловодства та зберігання документів. Найважливішим можна визначити «Перелік типових документів, що створюються в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, інших установ, організацій і підприємств, із зазначенням термінів зберігання документів» [8], який містить перелік видів документів, які виникають під час документування однотипних управлінських функцій, що виконуються органами державної влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями в процесі своєї діяльності, а також документації, що утворюється в результаті виробничої і науково-технічної діяльності установ.

Поруч із законами важливу роль у регулюванні сфери діловодства на державному рівні відіграють державні та галузеві стандарти. До цієї групи нормативних документів в сфері діловодства слід віднести основні з них, а саме: ДСТУ 4423-1:2005 «Інформація та документація. Керування документаційними процесами. Частина 1. Основні положення» [6], ДСТУ 4423-2:2005 «Інформація та документація. Керування документаційними процесами. Частина 2. Настанови» [7], ДК 010–98 «Державний класифікатор управлінської документації» [1], ДСТУ 3843–99 «Державна уніфікована система документації. Основні положення» [3], ДСТУ 3844–99 «Державна уніфікована система документації. Формуляр – зразок. Вимоги до побудови» [4], ДСТУ 4163–2003 «Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів» [5], ДСТУ 2732:2004 «Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять» [2].

Важливим кроком на шляху інформатизації суспільства в цілому та сфери діловодства зокрема стало ухвалення законів «Про електронні документи та електронний документообіг» [10] та «Про електронний цифровий підпис» [9], які визначили основні організаційно-правові засади електронного документообігу, використання електронних документів, правовий статус електронного цифрового підпису та врегульовували відносини, що виникають при використанні електронного цифрового підпису. Метою цих законів було надання електронним документам юридичної сили, рівної паперовим, а електронний цифровий підпис виступав тим інструментом, що дозволяє створити правові основи для електронного документообігу.

Постановами КМУ та Указами Президента врегульовано окремі аспекти електронного документообігу та інформаційного забезпечення сфери діловодства різних рівнів. До таких правових актів належать: «Типовий порядок здійснення електронного документообігу в органах виконавчої влади» [12].

28 листопада 2014 року набрав чинності наказ Мін'юсту від 11.11.2014 № 1886/5 «Про затвердження Порядку роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання» [11]. Порядком встановлено загальні вимоги щодо впровадження електронного документообігу із застосуванням електронного цифрового підпису, організації роботи з електронними документами у діловодстві в державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форм власності та щодо їх підготовки до передавання на архівне зберігання.

Проведений огляд нормативно-правової та методичної бази сфери діловодства свідчить, що наявна велика кількість законодавчих актів, проте саме основного до сьогодення немає. Закон України «Про діловодство» перебуває в стадії проекту. Отже, наразі в країні склалася ситуація, коли існує потреба у базовому документі, який би об'єднував їх усі та регламентував діловодну діяльність.

ЛІТЕРАТУРА

1. ДК 010–98. Державний класифікатор управлінської документації. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legal.com.ua/document/kodeks/0CH561024217-98.html>.
2. ДСТУ 2732:2004. Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dilo.kiev.ua/dstu-2732-2004-dilovodstvo-y-arhivna-sprava.html>.
3. ДСТУ 3843–99. Державна уніфікована система документації. Основні положення. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://metrology.com.ua/download/dstu-gost-gost-r/60-dstu/689-dstu-3843-99>.
4. ДСТУ 3844–99. Державна уніфікована система документації. Формуляр-зразок. Вимоги до побудови. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://metrology.com.ua/download/dstu-gost-gost-r/60-dstu/691-dstu-3844-99>.

5. ДСТУ 4163–2003. Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gerelo.dp.ua/index/info_dstu_4163-2003.html.
6. ДСТУ 4423-1:2005 Інформація та документація. Керування документаційними процесами. Частина 1. Основні положення. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://metrology.com.ua/download/dstu-gost-gost-r/60-dstu/470-dstu-4423-1-2005>.
7. ДСТУ 4423-2:2005 Інформація та документація. Керування документаційними процесами. Частина 2. Настанови. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://metrology.com.ua/download/dstu-gost-gost-r/60-dstu/471-dstu-4423-2-2005>.
8. Перелік типових документів, що створюються в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, інших установ, організацій і підприємств, із зазначенням термінів зберігання документів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0571-12>.
9. Про електронний цифровий підпис : Закон України від 22.05.2003 р. № 852-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/852-15>.
10. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/851-15>.
11. Про затвердження Порядку роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання: Наказ Міністерства юстиції України від 11.11.2014 № 1886/5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1421-14>.
12. Про затвердження Типового порядку здійснення електронного документообігу в органах виконавчої влади : Постанова КМУ від 28.10.2004 р. № 1453 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1453-2004-п>.
13. Про затвердження Типової інструкції з діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 року N 1242 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v1571323-12>.
14. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
15. Про Національний архівний фонд та архівні установи : Закон України № 3814-XII від 24.12.1993 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua.

УДК 002:27(043)

*Ю. Д. Мусієнко
/м. Харків/*

ПИТАННЯ ДОКУМЕНТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ

Багатоаспектна діяльність релігійних організацій, зокрема в інформаційному аспекті, породжує створення крупних масивів документації, а це в свою чергу вимагає належної організації документообігу, чіткого регламентування форм документів та визначення основних принципів групування спеціальної документації. Це дозволить забезпечити збереженість цінної документації та її чітке упорядкування під час оформлення, обробки, поточного використання та пошуку.

Зазначимо, що згідно Конституції України церква є відділеною від держави, проте релігійні організації не виключені із правового поля Українського законодавства, оскільки вони є невід'ємною частиною суспільного життя. Це стосується усіх сфер діяльності

релігійних громад, у тому числі їх документообігу. Православні релігійні осередки займають великий спектр у загальній релігійній мережі України. Православ'я в Україні не має єдиного інституційного оформлення: діють три чисельні православні церкви – Українська Православна Церква Московського Патріархату (УПЦ МП), Українська Православна Церква Київського патріархату (УПЦ КП), Українська Автокефальна Православна Церква (УАПЦ).

Православні релігійні громади приймають активну участь у суспільному житті населення України. Релігійні організації та установи даного профілю під час своєї діяльності здійснюють освітню, виховну, просвітницьку, місіонерську та благодійну роботи. Православні релігійні осередки займаються такими напрямками соціальних робіт, як: виховання дітей та молоді, моральна, духовна, культурна та патріотична освіта, діяльність направлена на збереження навколишнього середовища, соціальна діяльність, благодійництво, відродження культурної та історичної спадщини, підтримка і захист державної стабільності, духовна і моральна допомога особам, що перебувають у місцях позбавлення волі.

Дослідженню документів релігійних організацій приділяється недостатньо уваги на сторінках наукових публікацій, зокрема в контексті документознавчих досліджень.

Комплексна класифікація документів є основою для їхнього впорядкування у системах документації. Сутність класифікації документальних джерел релігійних громад полягає у диференціації об'єкту вивчення за певними ознаками. Отже існує необхідність детального вивчення документації релігійних установ, що створюється на всіх етапах їх діяльності, починаючи з процесу реєстрації церковно-релігійної інституції.

За результатами вибіркового аналізу документів, які задіяні у процесах документообігу організацій даного профілю, документальні ресурси релігійних громад можна структурувати на п'ять груп:

1. Організаційні
2. Розпорядчі
3. Довідкові
4. Загальноцерковні документи (документи з основної діяльності)
5. Адміністративно-кадрові.

Приведена структуризація є основою для подальшого детального аналізу класифікації документальних ресурсів релігійних організацій України, тому що дане питання на сьогодні є актуальним, але не достатньо дослідженим з точки зору документознавчих та інформаційних підходів.

УДК 004.4(043)

Е. В. Новикова
/г. Мариуполь/

ПРОГРАММЫ КОНВЕРТАЦИИ PDF-ФАЙЛОВ В ФОРМАТЫ ТЕКСТОВЫХ ФАЙЛОВ MICROSOFT WORD

В процессе работы или учебы часто возникает необходимость в преобразовании файлов в иные форматы. Вопрос изучения и сравнения современных платформ конвертации файлов составляет объективную проблему выбора оптимального варианта исходя из контекста, конкретной ситуации, познаний и возможностей пользователей, что составляет актуальность выбранной темы.

Конвертация данных – преобразование данных из одного формата в другой. Обычно с сохранением основного логически-структурного содержания информации. Конвертация данных очень полезная конфигурация, с помощью неё можно решить не только вопрос переноса информации из одной информационной базы в другую, но и, например, преобразование информации внутри одной базы.

PDF-формат электронных документов, разработанный компанией Adobe Systems. Кроссплатформенность формата создает удобные условия для организации электронного документооборота. Документ в формате PDF может содержать шрифты, графику, мультимедийные элементы, что гарантирует правильное отображение независимо от операционной системы, программного обеспечения и пользовательских настроек конкретного компьютера. Именно это свойство – сохранять исходный вид и делает его привлекательным.

Несмотря на то, что PDF файлы представляют конечный вариант документа и не предназначены для обратного конвертирования периодически возникает такая необходимость. В зависимости от конечной цели применяют различные способы и программы конвертации.

PDF to Word (PDF2Word) – программа позволяющая перекодировать текст и изображения из файла PDF в документ Word (формат RTF).

ABBYY FineReader – пакет программ для быстрого и точного распознавания текста с продвинутыми функциями сохранением оформления документов без необходимости их перепечатывания. FineReader позволяет распознавать отсканированные или сфотографированные тексты, а также PDF-файлы.

PDFCreator – программа предназначенная для конвертации документов различных форматов в формат PDF. Файлы, созданные при помощи PDFCreator, можно шифровать, защищать паролем и устанавливать ограничения на печать.

Adobe Acrobat XI Pro – классический конвертер PDF, включающий в себя множество продвинутых функций, которые предоставляют дополнительные возможности для взаимодействия с файлами. Просто, быстро, профессионально.

PDFZilla – очень простая программа, которая быстро и аккуратно конвертирует PDF файлы в документы MS Word, документы Rich Text, текстовые файлы, изображения, HTML файлы и Flash SWF файлы.

Проведя анализ популярности данных программ среди пользователей Интернета (используя частоту запросов в поисковиках Google, Rambler, Яндекс) составим диаграмму-рейтинг представленную на рисунке 1.

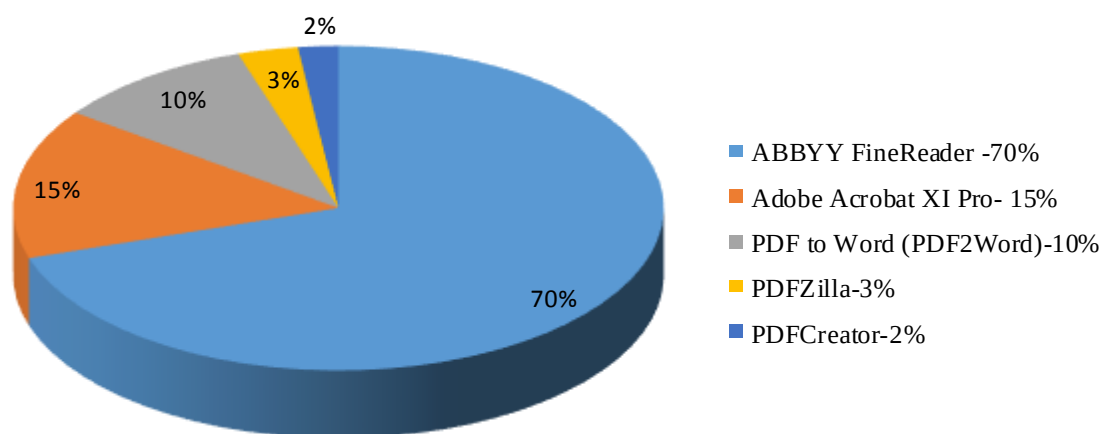

Рис.1 Частота использования анализируемых платформ конвертации файлов

По результатам анализа, лидирующей программой конвертации стала ABBYY FineReader. Она занимает 70% запросов в поисковиках. Программа имеет доступный пользовательский интерфейс, процедура конвертации не сложная и занимает несколько секунд (или большее время, в зависимости от размера исходных файлов). Однако у

програми є суттєвий недолік – обмежене кількість безкоштовного дискового простору. По закінченню використання безкоштовних сторінок, програма пропонує оплатити акаунт. Решта програм в значущій ступені відстають в частоті використання.

Таким чином, ми можемо констатувати, що для сучасного людини в його професійній або навчальній діяльності потрібні електронні помічники перетворення файлів для адаптації їх до умов використання. Такими поміщиками є програми-конвертери, які за невелику плату, або ж безкоштовно, за відведений час виробляють процес конвертації документів, і інших видів файлів, будь-якої складності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Каптерев А.І. Комп'ютеризація інформаційних технологій: навчальний посібник / А. І. Каптерев. – М.: Літера, 2013.
2. Леонтьєв В.П. Новітня енциклопедія комп'ютера 2011 / В. П. Леонтьєв. – М.: ОЛМА Медіа Груп, 2011. – 960 с.

УДК 651.51(043)

А. В. Оніщенко

/м. Маріуполь/

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАСІДАННЯ КОЛЕГІАЛЬНОГО ОРГАНУ: ДОКУМЕНТНИЙ СУПРОВІД

Основою ефективної діяльності державного колегіального органу управління або органу місцевого самоврядування є створення та ведення на сучасному рівні його документального забезпечення.

Колегіальні органи – це органи виконавчої влади загальної компетенції, у яких управлінський процес здійснюється колективно, але з керівником на чолі. Такий колегіальний спосіб керівництва знайшов своє вираження у самій назві цих органів – рада, кабінет, колегія, комітет тощо [2]. Кожен член даного органу володіє певними владними повноваженнями, і його думка обов'язково повинна враховуватися при ухваленні рішення. Зазвичай рішення виражається у формі юридичних актів – постановах, рішеннях, наказах. До колегіальних органів України відносяться Кабінет Міністрів України, урядові комітети, різні державні комісії тощо.

Актуальність вивчення діяльності колегіальних органів та документування їх засідань зростає у сучасних умовах. Це пов'язано з необхідністю врахування нових підходів до організації діяльності колегіальних органів управління та нових комплексних завдань, які покладені на них на сучасному етапі розвитку суспільства, а, відповідно, тягне за собою і виникнення певних особливостей у їх документальному забезпеченні.

Основні правила проведення засідань колегіальних органів зазначені у Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типової інструкції з діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади» від 30.11.2011.

Всі засідання колегіальних органів обов'язково повинні супроводжуватись певним документальним забезпеченням. Підготовка та оформлення документів до засідань колегіальних органів проводяться з метою здійснення повноважень, передбачених положеннями про ці колегіальні органи.

Документування діяльності колегіальних органів (засідань, зборів, конференцій, колегій тощо) полягає в складанні плану робіт, порядку денного, списку запрошених, розсилці повідомлень, реєстрації учасників, складанні протоколу і документальному оформленні прийнятих рішень [2].

Всі колегіальні органи здійснюють свою діяльність відповідно до плану роботи. Це документ, в якому зафіксовані всі питання, запропоновані керівниками структурних підрозділів для вирішення протягом визначеного терміну; затверджені на засіданні колегіального органу строки виконання та посадові особи, відповідальні за виконання певного завдання.

Проект плану узгоджується з керівником колегіального органу. Під час узгодження певні питання можуть бути відхилені або перенесені на деякий час. Якщо до плану роботи були внесені зміни, секретар колегіального органу мусить проінформувати про це всіх членів органу.

План роботи колегіального органу управління зазвичай є основою для складання порядку денного. Це документ, в якому зазначено послідовність розгляду питань на засіданні колегіального органу управління. Порядок денний складається з урахуванням усіх питань, які необхідно вирішити на засіданні колегіального органу [2]. Документ розсилають усім учасникам за три дні до засідання колегіального органу. Повне дотримання регламенту свідчить про ефективну та чітку роботу колегіального органу, про ретельну підготовку й уміле проведення засідань.

Документи, що супроводжують засідання колегіального органу, повинні подаватися не пізніше ніж за п'ять днів до засідання, а у разі проведення позачергового засідання — не пізніше ніж за один день. Зазначені документи повинні включати в себе: доповідну записку, проект рішення (розпорядження, постанови, наказу) колегіального органу та документи до нього (аналітичні довідки, таблиці, діаграми тощо), довідку про погодження проекту рішення (розпорядження, постанови) із заінтересованими структурними підрозділами установи та іншими установами; список осіб, які запрошуються на засідання колегіального органу та інші документи, які необхідні для розгляду питань [3].

У випадках проведення закритого засідання, документи необхідно готувати з урахуванням нюансів роботи з документами, які містять інформацію з обмеженим доступом.

Окрім Порядку денного членам колегіального органу розсилають також і повідомлення про засідання й матеріали до нього. Повідомлення включає такі реквізити: дата, місце проведення засідання, його порядок денний та час проведення.

Перед початком засідання проводиться реєстрація запрошених за спеціально підготовленим списком (прізвища, ініціали, посади і місце роботи).

В ході проведення кожного засідання колегіального органу обов'язково ведеться протокол. Це документ, що фіксує хід обговорення питань і ухвалення рішень на зборах, нарадах, конференціях і засіданнях колегіальних органів. Формуляр протоколу має такі реквізити: підпорядкованість закладу та його назва; назва виду документа (протокол); дата та номер документа (індекс) [2].

Хід засідання колегіального органу фіксує секретар. Нумерація протоколів ведеться з початку кожного календарного року або діловодного року. Правильне оформлення протоколу має важливе значення, оскільки юридичної сили набувають рішення, прийняті на засіданні і внесені в протокол.

Текст протоколу складається з двох частин: вступної і основної. У вступній частині вказуються прізвища та ініціали присутніх членів колегіального органу, запрошених (при кількості присутніх до 15 осіб). Якщо запрошених багато, то складається список, який є додатком до протоколу. Текст протоколу складають на підставі виступів учасників зборів, конференції, засідання або наради. Він має бути стислим, зрозумілим, точним, лаконічним, але одночасно містити інформацію, яка всебічно характеризує обговорення питання.

Результатом засідання повинно стати документально оформлене рішення. Це може бути постанова, рішення, ухвала, наказ. Ці розпорядчі документи ґрунтуються на рішеннях, які приймаються спільно групою працівників (колегій, зборами, радами, правліннями тощо). Контроль за виконанням рішень, прийнятих на засіданні колегіального органу, покладається

на відповідальну посадову особу (керівника закладу або його заступників, керівника структурного підрозділу).

Досвід роботи багатьох колегіальних органів доводить, що саме колегіальність дозволяє найбільш правильно та ефективно вирішувати важливі та складні питання діяльності організації. Однак, на сьогоднішній день відсутня чітка уніфікація документів, які створюються під час засідань колегіальних органів. В Україні існує Збірник уніфікованих форм організаційно-розпорядчих документів [1], але він не містить правил та прикладів оформлення деяких видів документів (наприклад: рішення, постанови, ухвали тощо). Тому доцільно було б провести уніфікацію та стандартизацію всіх документів, які створюються в процесі діяльності колегіальних органів. Це зменшить витрати часу на їх оформлення і підвищить продуктивність та якість роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Збірник уніфікованих форм організаційно-розпорядчих документів / Держкомархів України. Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства; Уклад. О. М. Загорецька, Л. В. Кузнецова, С. Г. Кулешов. — К., 2006. — 73 с.
2. Іванова Т. В. Діловодство в органах державного управління та місцевого самоврядування : навч. посіб. / Т. В. Іванова, Л. П. Піддубна. — К.: ЦУЛ, 2007. — 360 с.
3. Про затвердження Типової інструкції з діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України №1242 від 30.11.2011. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1242-2011-%D0%BF>

УДК 35.077.1(477)(043)

*І. О. Петрова
/м. Маріуполь/*

ІННОВАЦІЇ В РОБОТІ ЗІ ЗВЕРНЕННЯМИ ГРОМАДЯН

Інноваційним напрямом в організації роботи зі зверненнями громадян останнім часом вважається використання громадянином комп'ютерних технологій, мережі Інтернет для відправлення на адресу органів державної влади та місцевого самоврядування нового виду звернення – електронного. Проте, тривалий час електронні звернення не мали офіційного статусу. Незважаючи на наявність електронної приймальної або тільки форми електронного звернення на web-сайтах органів державної влади та місцевого самоврядування, офіційного статусу такі звернення не мали. Супроводом останніх була інформація: «Інформуємо Вас про те, що Ваш електронний лист не є офіційним зверненням і не підпадає під дію норм Закону України «Про звернення громадян». Однак, Ваша інформація в електронній формі буде прийнята до відома і при необхідності про неї буде повідомлена відповідна служба органу влади».

2015 рік по відношенню до процесів, пов'язаних з роботою за пропозиціями, заявами, скаргами, зокрема з організацією діловодства за зверненнями громадян, можна вважати показним. 02 липня поточного року був прийнятий Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції», набрання чинності якого відбудеться 28 жовтня 2015 року [1]. Цим документом встановлюється новий вид звернень громадян – електронні звернення та електронні петиції. Електронне звернення трактується як письмове звернення, яке може бути надіслане з використанням мережі Інтернет, засобів електронного зв'язку. Електронна петиція – це особлива форма колективного звернення громадян до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування через офіційний web-сайт органу, якому вона адресована, або web-сайт громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронної петиції.

Відповідно до статті 5 Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції» обов'язковими елементами електронного звернення є прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина, електронна поштова адреса, на яку заявнику може бути надіслано відповідь, або відомості про інші засоби зв'язку з ним, суть порушеного питання, зауваження, пропозиції, заяви чи скарги, прохання чи вимоги. Проте, не вимагається застосування електронного цифрового підпису. Форма електронної петиції повинна містити суть звернення, прізвище, ім'я, по батькові автора (ініціатора) електронної петиції, адресу електронної пошти, дату початку збору підписів, інформацію щодо їх загальної кількості та перелік осіб, які підписали електронну петицію. Петиція буде розглянута за умови збору на її підтримку не менш як 25000 підписів громадян протягом не більше трьох місяців з дня оприлюднення петиції. Спеціальна форма останньої має бути розміщена на офіційному web-сайті Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування або web-сайті громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронних петицій та розміщує текст електронної петиції [1].

Важливим є положення, зафіксоване у статті 23¹ «Електронна петиція, порядок її подання та розгляду»: «Інформація про початок розгляду електронної петиції, яка в установленний строк набрала необхідну кількість голосів на її підтримку, оприлюднюється на офіційному веб-сайті відповідно Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, відповідного органу місцевого самоврядування не пізніше як через три робочі дні після набрання необхідної кількості підписів на підтримку петиції, а в разі отримання електронної петиції від громадського об'єднання – не пізніше як через два робочі дні після отримання такої петиції.

Розгляд електронної петиції здійснюється невідкладно, але не пізніше десяти робочих днів з дня оприлюднення інформації про початок її розгляду».

Прийняття змін до Закону України «Про звернення громадян» та їх активне впровадження у практичну площину повинно прискорити роботу зі зверненнями громадян, скоротити часові витрати на спілкування між владою та громадою, на вирішення нагальних питань, які впливають на розвиток адміністративно-територіальної одиниці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції: закон України від 02 липня 2015 року. – Набрання чинності відбудеться 28 жовтня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/577-viii>. – Назва з екрана.

УДК 002.66:004(043)

М. Г. Плешакова-Боровинська
/м. Харків/

ЗНАЧЕННЯ СИСТЕМ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ ТА ЕЛЕКТРОННИХ АРХІВІВ НА ВІРОБНИЧОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Впровадження систем електронного документообігу (СЕД) є необхідною складовою в процесі інформатизації суспільства. СЕД доцільні як в роботі органів державної влади, так і в діяльності складних багатофункціональних процесів промислових підприємств.

До головних переваг використання електронних документів в управлінських бізнес-процесах промислових підприємств відносяться:

- оперативність створення електронних документів та надсилання їх адресатові;
- ефективність контролю за виконанням електронних документів;
- оптимізація часу на роботу з документами;

- покращення довідково-інформаційної роботи з ними;
- підвищення продуктивності діяльності управлінського персоналу. [1]

У процесі роботи з електронними документами постає логічне питання - подальшого зберігання їх у справах та передавання на архівне зберігання. Сучасні архівні підрозділи повинні бути технічно оснащеними, мати відповідну нормативну, методичну, організаційно-розпорядчу бази роботи з електронними документами та електронними архівами. До основних функцій корпоративного електронного архіву можна віднести – сканування: розпізнавання і коригування помилок; створення та міграцію електронних документів і образів; індексування документів; оперативний пошук і відображення їх; аналіз документів; управління функціонуванням системи. [2]

Як правило, для формування та постійного поповнення контенту електронного архіву підприємства використовують дві системи:

- СЕД, яка приймає електронні документи на зберігання після завершення роботи з ними, як результат кінцевої дії в процесі роботи з електронним документом;
- системи, які наповнюють архівний фонд підприємства за рахунок ретроконверсії, тобто перетворення паперового архіву на електронний архів.

Для оперативного створення електронного архіву підприємства та з метою визначення пріоритетності поцифрування документів, на початковому етапі можливе створення лише електронного каталогу, до якого будуть оперативно занесені необхідні для пошуку документів реквізити. Тобто буде сформована електронна пошукова система (електронний каталог), а документи будуть зберігатися на паперових носіях.

Після проведення експертизи щодо необхідності та першочерговості поцифрування документів, формується план щодо роботи з паперовими документами. У плані відображається детальне ранжування паперових документів та строки їх поцифрування. Експертна комісія підприємства може прийняти рішення про відсутність необхідності поцифрування паперових документів та доцільність функціонування лише електронного каталогу для раніше створених документів.

Переваги створення електронних архівів очевидні:

- суттєва економія площ, з огляду на те, що зберігання паперових документів потребує все більших і більших площ;
- вирішення проблеми складності або неможливості створення резервних копій традиційного архіву на випадок непередбачених обставин;
- забезпечення триваліших строків зберігання документів, порівняно з паперовими, без втрати якості, завдяки мінімізації впливів зовнішнього середовища;
- забезпечення максимальної швидкості пошуку документів і даних про документи. [4]

Отже, однією з основних складових СЕД є електронний архів підприємства, який повинен забезпечувати облік, збереженість електронних документів та електронних інформаційних ресурсів, а також використання їх інформації. Функціонування електронного архіву є гарантією збереження електронних документів в СЕД та забезпечує повноцінне формування електронних документів національного архівного фонду України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Плешакова-Боровинська М. Особливості роботи з електронними документами в умовах промислового підприємства / М. Плешакова-Боровинська // Студії з архівної справи та документознавства. - 2012. - Т. 20. - С. 228-231. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/sasd_2012_20_37.pdf.
2. Матвієнко О., Цивін М. Основи організації електронного документообігу: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 112 с.
3. Петров І. В. Обґрунтування вибору програмно-апаратних засобів архівів електронних документів довготермінового збереження [Електронний ресурс] / І. В. Петров, А. М. Стеценко, Н. В. Солоніна // Реєстрація, зберігання і обробка даних. – 2010. - Т. 12., № 1

- С. 79-88 . – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ipri.kiev.ua/fileadmin/XXXX/2010/1/2010-1-10.pdf>.

4. Стрілець Н.О. Особливості зберігання електронних документів в архівних фондах [Електронний ресурс] / Н. О. Стрілець // Вісник ХДАК. - 2010. - Випуск 29. – Режим доступу: <http://www.ic.ac.kharkov.ua/RIO/v29/V29-2-08.pdf>

УДК 651.5.001.76(043)

О. Г Руденко
/м. Маріуполь/

УНІФІКАЦІЯ ДІЛОВОДНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН

Процеси становлення та розвитку української державності впливають на розвиток документно-інформаційної сфери. Актуальними є питання, пов'язані з керуванням документацією та інформацією, зокрема розроблення уніфікованих форм службових документів у різних сферах та галузях діяльності. На сьогодні в цьому напрямі провідною установою є Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства Державної архівної служби України (відділ документознавства), колектив якого здійснює теоретичні та практичні розробки єдиних вимог створення та оформлення службових документів.

Проблематиці уніфікації діловодних процесів присвячені наукові публікації С. Г. Кулешова, О. М. Загорецької, В. Ф. Бойко, більшість яких надрукована на сторінках фахових науково-періодичних видань, а саме «Студії з архівної справи та документознавства», «Архіви України» та інші.

Діловодні процеси розглядаються як етапи роботи з документами, а саме: створення, реєстрація документів, контроль за їх виконанням, організація документообігу, складання номенклатури і формування справ, експертиза цінності, підготовка документів до зберігання і користування, а отже й уніфікація цих процесів має на меті удосконалення управлінської документації спрямоване на підвищення ефективності функціонування документів у процесі управління [5]. В нашій публікації зосередимо увагу на уніфікації діловодного процесу – створенні та оформленні службового документа.

Уніфікація – це встановлення єдиного комплексу видів і різновидів документів для аналогічних управлінських ситуацій, єдиних форм та правил їх складання і оформлення.

Уніфікація як метод удосконалення управлінської документації передбачає локальну і комплексну уніфікацію документів.

Локальна уніфікація документів – розробка, апробація і використання окремих уніфікованих форм конкретних документів у межах однієї установи або її структурного підрозділу. До комплексної уніфікації документів відносяться:

- державна уніфікація, при якій уніфіковані форми документів набувають статусу загальнодержавних, доповнюючись Державним класифікатором управлінської документації (Дк 010-98). Кінцевим продуктом такої уніфікації є видання державного стандарту, що функціонує в масштабі країни;

- галузева уніфікація, що передбачає закріплення специфічних особливостей документування в конкретній галузі. Кінцевим продуктом такої уніфікації є затвердження міністерством або відомством збірника уніфікованих форм документів для їх обов'язкового використання установами, підприємствами та організаціями в межах даної галузі;

- міжнародна уніфікація. Міжнародні стандарти є закріпленням міжнародного досвіду у сфері уніфікації документів на основі його узагальнення. Кінцевим продуктом такої уніфікації є міжнародний стандарт (наприклад, ISO15489-2201 «Інформація та документація. Управління документацією») [4].

На нашу думку, особливої уваги заслуговує державна уніфікація. На підставі державних стандартів має здійснюватися локальна та галузева уніфікація. Необхідно врахувати, що самі державні стандарти повинні відповідати міжнародним нормам роботи з документами та інформацією.

Діючими державними стандартами в сучасній Україні, які встановлюють норми створення та оформлення службових документів, є:

ДСТУ 3844-99 «Державна уніфікована система документації. Формуляр-зразок. Вимоги до побудови» [2], ДСТУ 4163-2003 «Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів» [3].

У 2004 р. Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства опублікував методичні рекомендації щодо застосування ДСТУ 4163-2003 [7], а в 2006 р. – «Збірник уніфікованих форм організаційно-розпорядчих документів» [6].

На сьогоднішній день в Україні назви та позначення уніфікованих форм документів, що входять до класу уніфікованих систем документації (УСД), можна знайти в Державному класифікаторі ДК 010-98: Державний класифікатор управлінської документації [8].

ДКУД – це складова частина державної системи класифікації і кодування техніко-економічної та соціальної інформації, що представляє собою номенклатурний перелік уніфікованих форм документів (УФД). Класифікатор необхідний для обліку та систематизації документів, організації ведення відповідних класів документації, автоматизованого пошуку уніфікованих форм документації. Кожному класу документації (15 класів) відповідає певна уніфікована система документації (УСД).

УНДІАСД впродовж 2010–2011 рр. було розроблено концепцію перероблення структури та змісту Державного класифікатора управлінської документації (ДКУД). Було підготовлено нову редакцію змісту класу 02 «Організаційно-розпорядча документація» ДКУД, затверджену Міністерством економіки і торгівлі України у 2014 році [1, с. 57].

Вимоги до створення електронних документів встановлюються «Порядком роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання», прийнятим у 2014 році [9]. Згідно з цим нормативно-правовим документом електронний документ має бути оформлений за загальними правилами документування і мати реквізити, що встановлені для аналогічного документа з паперовим носієм інформації, тобто ДСТУ 4163-2003. Створення деяких реквізитів електронного документа, наприклад «дата», «резолуція» та ін., здійснюється за технологією, що відрізняється від створення відповідних реквізитів для документів з паперовим носієм інформації. Ці вимоги вказані у другому розділі Порядку – «Технологічні особливості оформлення реквізитів організаційно-розпорядчих електронних документів».

Таким чином, процес уніфікації документів на сучасному етапі можна характеризувати як той, що відбувається, має результати у вигляді розроблених та прийнятих вимог, зафіксованих у нормативно-правових документах. Проте варто зазначити, що через відсутність Закону України «Про діловодство», вищевказані нормативно-правові акти, ДСТУ мають більш рекомендаційний характер ніж обов'язковий до виконання. А це викликає ряд протиріч у застосуванні нормативних та методичних розробок на практиці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко В. Основні напрями уніфікації офіційних документів в Україні у нові та новітні часи / В. Бойко // Студії з архівної справи та документознавства. – 2015. – Т. 22-23. – С. 51–58.
2. Державна уніфікована система документації. Формуляр зразок. Вимоги до побудови: ДСТУ 3844-99. – К.: Держспоживстандарт України, 2000. – 29 с.

3. Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів: ДСТУ 4163–2003. – К.: Держспоживстандарт України, 2003. – 26 с.
 4. Дроздова О. В. Сучасні погляди на проблему уніфікації та стандартизації торговельної документації / О. В. Дроздова // Вісник Харківської державної академії культури. – 2014. – Вип. 43. – С. 220-227. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/hak_2014_43_30.pdf
 5. Загорецька О. Теорія діловодства як галузь наукових знань / О. Загорецька// Студії з архівної справи та документознавства. – К., 2002. – Т. 8. – С. 139-141.
 6. Збірник уніфікованих форм організаційно-розпорядчих документів / Держкомархів України. УНДІАСД; уклад.: О.М. Загорецька, Л.В. Кузнєцова, С.Г. Кулешов. – К., 2006. – 73 с.
 7. Методичні рекомендації щодо застосування ДСТУ 4163-2003 «Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів» / Державний комітет архівів України, УНДІАСД; кер. розробки С. Г. Кулешов. – К., 2004. – 62 с.
 8. Палеха Ю. І. Загальне документознавство: навч. посіб. / Ю. І. Палеха, Н.О. Леміш. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : Ліра-К, 2009. – 434 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lira-k.com.ua/book-paleha-zagalyne-dokumentoznavstvo-remeyk-2.html>
- Про затвердження Порядку роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання: наказ Міністерства юстиції України від 11.11.2014 № 1886/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1421-14>

УДК 651.5(043)

В. І Скуратова
/м. Маріуполь/

МЕТОДИ РАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ДОКУМЕНТООБІГУ

Організація документообігу є важливим аспектом діяльності кожного підприємства, від якого багато в чому залежить ефективність його роботи в цілому. Безпосередньо, від правильності організації документообігу залежить повнота, швидкість та якість відображення інформації в управлінні. Процеси глобалізації, якими охоплені всі сфери життя суспільства, спричинили зростання обсягів інформації, необхідної для ефективного управління. Її отримання і використання, у свою чергу, зумовили збільшення кількості документів. Саме тому на сьогодні актуальним є пошук шляхів удосконалення та методів раціоналізації документообігу на підприємствах. Сутність документообігу, його етапів розглядали такі науковці: Г.В. Беспянська [1], М.В. Комова [2], О. Матвієнко[3], М. Цивін та ін. [3].

Сьогодні, організацію документообігу як електронного, так й паперового на підприємствах, в організаціях, установах регламентує ряд документів: Постанова КМУ «Про затвердження Типової інструкції діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади» [5]; Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» [6]; Закон України «Про електронний цифровий підпис» [7]; Закон України «Про Національний архівний фонд і архівні установи» [8].

Відповідно до ЗУ «Про Національний архівний фонд і архівні установи» діловодство разом з архівною справою складають єдину сферу практичної діяльності. Однак у цьому акті означені лише загальні напрями керування організацією діловодства в країні. Необхідною є конкретизація у спеціальному законі завдань щодо організації діловодства спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері архівної справи і

діловодства, інших центральних органів виконавчої влади, державних архівних установ, а також служби діловодства суб'єкта діловодства. На сьогоднішній день існує проект Закону України «Про діловодство» [4]. Мета Закону полягає у встановленні правових засад організації діловодства в Україні для визначення єдиних норм створення управлінських документів та роботи зі службовими документами з будь-якими носіями інформації в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях всіх форм власності, а також фізичними особами-підприємцями.

М.В. Комова зазначає, що документообіг в установі існує у вигляді потоків документів, які циркулюють між пунктами опрацювання інформації (керівниками установи і структурних підрозділів, фахівців) і пунктами технічного опрацювання документів (експедиція, машбюро, копіювально-розмножувальна служба) [2].

Неправильно організований документообіг може призвести до несвоечасної доставки документів, непрогнозованості їх руху, відсутності відповідальних осіб через не закріплення відповідних обов'язків щодо документів за окремими працівниками, неможливості прийняття рішень без залучення додаткової інформації, яка не міститься в документах.

Тому, існують різні версії вчених з удосконалення організації документальних процесів на підприємстві. Наприклад, для скорочення зовнішніх і внутрішніх документальних інформаційних потоків практикується введення усних розпоряджень замість письмових, усні відповіді на письмові запити. Ці способи істотно знижують потужність документальних інформаційних потоків, що призводить до економії часу і коштів.

Важливим аспектом є економія витрат праці в документальних процесах. Прийманням, обробленням, зберіганням документації на підприємстві зайняті майже всі без винятку працівники апарату управління, які витрачають на документаційні процедури та операції більшу частину свого робочого часу. Звідси впливає нагальна необхідність скорочення часу на виробництво операцій з документами, для цього потрібно:

- створювати, де це можливо, спеціалізовані документальні служби при дирекції підприємства, де зосередилася б уся централізована обробка вхідної та вихідної документації із застосуванням технічних засобів;

- виділяти в службах підприємства спеціальних осіб з функціями діловодства в цілях звільнення фахівців і керівників від невластивої їм роботи з обробки документів;

- вводити посади помічників директора, референтів з метою огороження керівників підприємства від надлишкової документальної інформації та виконання інших операцій;

- всіляко практикувати завчасне розмноження і розсилання матеріалів до нарад, засідань, зборів з метою економії часу на їх проведення;

- уніфікувати і типізувати тексти службових документів з метою економії часу на їх підготовку [1, с.22].

При стійких, багато повторюваних документальних зв'язках в поточному листуванні між підприємствами рекомендується виготовляти потрібним тиражем стандартні листи, замовлення і тому подібну документацію та проставляти в них лише індивідуальні дані. Стандартні бланки економлять значну кількість часу при складанні документів. Доцільно також мати набори типізованої ділової документації для внутрішнього документообігу на підприємстві. До числа таких типових форм відносяться: накази; службові записки; кореспонденція з адміністративних питань; вимоги; замовлення; довідки та ін.

Також, багато науковців сходяться на думці про необхідність удосконалення технології документообігу на підприємствах. З метою скорочення та спрощення операцій з документами необхідно вдосконалювати весь технологічний процес документообігу. Сюди відноситься скорочення багаторівневості маршруту документів, виключення повторних операцій з документами і їх зворотного руху, введення однократної реєстрації, складання чітких технологічних інструкцій (карт) проходження документів, пов'язання технології

документообігу з введенням в документальні процеси окремих технічних засобів і агрегованих систем для комплексної обробки документальної інформації.

Вирішенню цієї проблеми, а також забезпеченню вдосконалення інформаційного забезпечення управління сприяє впровадження електронного документообігу. Процес електронного документообігу ґрунтується на інтегрованій електронній обробці обліково-аналітичної інформації, яка включає формування первинних електронних документів, порядок обробки інформації, автоматизований банк даних та ін. [3, с.35].

Технічна раціоналізація документообігу підприємства має величезне значення, оскільки при цьому від людини до машини передається цілий ряд монотонних і утомливих ручних операцій з обробки документів, підвищує продуктивність праці на цих операціях. Для практичної раціоналізаторської роботи щодо вдосконалення документальних процесів на підприємстві доцільно застосовувати графічні способи зображення документообігу.

Тобто, схеми документообігу, що відповідають на питання, в яких відділах виникають документи, через які відділи проходять і як вони між собою пов'язані. Схеми фіксують: роль і призначення документів, ким складаються, використовуються; рух документів; порядок виконання роботи по складанню документації. При їх аналізі розглядається графік в цілому і по окремих елементах.

На сьогодні великого значення набуває доступ до інформаційних ресурсів і скорочення часових витрат на розв'язання завдань, пов'язаних із документообігом. Тому на підприємствах потрібно вжити заходів щодо його ефективної організації і вдосконалення. Таким чином, подальший пошук нових шляхів удосконалення організації документообігу впливає на покращення документаційного забезпечення управління в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беспяньська Г. Раціоналізація документообігу на підприємстві / Г. Беспяньська // Секретар-референт. – 2007. – №10. – С.21-25.
2. Комова М.В. Діловодство: Навчальний посібник / М.В. Комова. – Львів: Тріада плюс, 2006. – 217 с.
3. Матвієнко О. Основи організації електронного документообігу: Навчальний посібник / О. Матвієнко, М. Цивін. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 112с.
4. Про діловодство: Проект Закону України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.archives.gov.ua
5. Про затвердження Типової інструкції діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1242 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 75.
6. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851 – IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – Ст.18.
7. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22.05.2003 р. № 852 – IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – Ст.18.
8. Про Національний архівний фонд та архівні установи: Закон України № 3814 – XII від 24.12.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua.

УДК 651.54(477)(043)

*Д. О Тімотіна
/м. Маріуполь/*

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБЕРЕЖЕНОСТІ АРХІВНИХ ДОКУМЕНТІВ

Архівна справа на різних етапах життя була і залишається визначним явищем, бо саме ця галузь уособлює в собі державну і культурну цінність в вигляді архівних документів, що

дозволяє визнати її важливою складовою інформаційної сфери життєдіяльності суспільства. Архівні документи, що зосереджують у собі ретроспективну інформацію, або інформацію про минуле, мають цінне та унікальне значення для суспільства та країни загалом. Це значення полягає у можливості отримати відповіді на питання та зробити власні висновки стосовно історії, культури, науки, права, економіки тощо. Загальне призначення архівної справи – це здійснювати належним чином пошук, збір, облік, комплектування, зберігання архівних документів та надання вільного доступу до ознайомлення і використання інформації, що міститься в них.

Провідним завданням архівної справи та архівів зокрема є процес забезпечення зберігання архівних документів. Серед наукових дослідників даної сфери архівознавства можна виділити О. П. Володіну, М. В. Горбатюка, М. Д. Ільчишина, Б. С. Макаровського, І. Б. Матяш та інших. Актуальність вивчення цієї проблематики можна підтвердити рядом причин. По-перше, діяльність держави, органу владних структур, підприємства або фізичної особи не може здійснюватися повноцінно без документального супроводу. Кожний документ має свій ступінь важливості, а тому в багатьох випадках він може стати головним аргументом в спірних ситуаціях. Можливість звернутися до нього надають центральні державні архіви, а також архівні структурні підрозділи підприємств, установ, організацій. По-друге, під впливом постійного розвитку інформаційної сфери, впровадженням новітніх технологій, оновлюються принципи та способи забезпечення збереженості документів, які сповільнюють процес руйнування їхньої фізичної основи. По-третє, всі технології захисту документів на сучасному етапі мають входити і динамічно оновлюватися в якості професійних знань, навиків та умінь працівників архівної сфери.

Поняття «зберігання архівних документів» термінологічний словник «Архівістика» визначає, як утримання й забезпечення збереженості вказаних документів, а тому, спрямовує нас на пошук більш конкретизованих визначень. Зокрема, в даному словнику є наявними інші терміни: «забезпечення збереженості документів» та «збереженість документів», з яких логічно виходять «забезпечення фізико-хімічної збереженості документів», «забезпечення фізичної збереженості документів». Перше поняття представляє собою комплекс заходів, спрямованих на забезпечення фізичної та фізико-хімічної збереженості архівних документів, наступне ж є станом незмінності вказаних характеристик документів [1].

Фізична збереженість передбачає виконання комплексу охоронних заходів, куди входять протипожежні системи, створення страхового фонду і забезпечення умов його відокремленого зберігання, організація фонду використання, а також створення системи обліку й перевірки наявності та стану документів, ступінь їх пошкодження. Наприклад, активно використовується база даних «Електронна справа рукописного фонду Інституту Рукопису Національної Бібліотеки України ім. В.І. Вернадського», що діє на базі уніфікованих методик опису, форматів, архівних стандартів описування та обліку архівних фондів і документів. Користування базою можливо у трьох варіантах з різним ступенем доступу до певних відомостей. Загалом дана система оптимізує процеси експертизи, комплектування, описування, обліку, каталогізації та зберігання, а також вирішує питання про збереженість унікальних документів і тих, які користуються найбільшим попитом [2].

Основним документом системи нормативно-правової бази архівної справи України, що містить вимоги до зберігання архівних документів незалежно від виду їх носія згідно з сучасними технологічними напрацюваннями є Положення «Про умови зберігання документів Національного архівного фонду» від 02 березня 2015 року. Сфера дії «Положення» направлена на ті архівні установи та структурні підрозділи, які містять документи Національного архівного фонду. Зокрема, III розділ даного «Положення» присвячений вимогам щодо належної організації архівосховищ, сюди якраз і входить забезпечення фізичної збереженості документів. Серед таких вимог слід виділити декілька. Матеріали, з яких виготовлені покриття стін, підлога та стеля сховища, його обладнання й

засоби зберігання документів, не повинні збирати пил, бути його джерелом, виділяти агресивні хімічні речовини та повинні бути водо- та вогнестійкими. Серед необхідного устаткування в даному приміщенні мають встановлюватися системи кондиціювання та вентиляції, які забороняється робити загальними з іншими приміщеннями. Система температурно-вологісного режиму забезпечує встановлення такого клімату в приміщенні, при якому папір, картон та клей палітурок найкраще зберігають свої властивості [4]. Треба зазначити, що на прискорення процесу старіння паперу впливає не тільки підвищена температура, але і різкі її коливання. Стан матеріалів, що входять до складу справ (папір, клей) залежить від вологості повітря. При низькій вологості повітря папір втрачає еластичність, клей стає крихким. Висока вологість повітря розпушує папір, деформує його краї, а тому прискорює протікання хімічних процесів. Крім того, висока вологість повітря сприяє утворенню цвілі, яка швидко поширюється при різких коливаннях температури і вологості повітря. Для уникнення такої проблеми використовують спеціальні контрольно-вимірювальні прилади, які розміщують їх на стелажі в головному проході подалі від опалювальних і вентиляційних систем.

Фізико-хімічна збереженість – це створення й підтримання оптимальних умов зберігання документів. Даний процес роботи з матеріальною основою документа включає у себе такі види процедур: консервація, реставрація, відтворення, біозахист. На відміну від принципів фізичної збереженості, фізико-хімічна здійснюється в спеціалізованих приміщеннях, які знаходяться окремо від архівосховищ – це приміщення для ізоляції, знепилювання, дезінфекції й дезінсекції пошкоджених документів; приміщення для реставраційно-палітурних робіт; приміщення для приготування клеїв і розчинів. Передусім необхідно зазначити, що більшість операцій в роботі зі збереженням, відновленням документів відбувається ручним способом, бо загалом це кропітке заняття, яке можна довірити лише рукам професійних фахівців. Сюди відноситься очищення, промивання, відбілювання паперу тощо.

Консервація та реставрація документів з паперовою основою проводиться архівною установою з метою відновлення фізичної цілісності документа та міцності основи документа, ліквідації причин його прискореного старіння, усунення наслідків такого старіння. Сучасний процес реставрації включає в себе такі етапи, як: розшивання, розбирання справи на окремі аркуші (блоки); роз'єднання аркушів, розгладжування; очищування; зміцнення основи; відновлення первісного формату; доповнення втрачених фрагментів, ремонт механічних пошкоджень; приклеювання корінців, виклеювання зошитів; осушування, пресування, підрізування, підбирання; поаркушна перевірка; брошурування, підшивання; опрацювання; перевіряння якості виконаної роботи.

В процесі консервації документів на паперовій основі вже давно існувала необхідність виконання ряду операцій, проведення яких є неможливим без спеціального обладнання та інструментів. Треба сказати, що в нашій країні такого не виготовлялося, поки Український науково-дослідний інститут поліграфічної промисловості ім. Т. Г. Шевченка вперше вніс проблему створення реставраційного обладнання до тематики наукових досліджень. Так, група спеціалістів даного інституту разом з фахівцями Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України розробили й впровадили комплект устаткування. Консервація документів, уражених мікроскопічними грибами, вимагала безпечного проведення дезінфекції. Сьогодні це забезпечує спеціальна екологічно захисна камера. Реставраційний стіл з підсвічуванням є ще одним винаходом, він дозволяє виконувати процеси заповнення втрачених фрагментів аркушів, скріплення тріщин, розривів, заломів, дублювання паперу на нову основу. Вакуумний стіл надає можливість детального механічного очищення. Локальне хімічне оброблення, промивання та швидке просушування карт, гравюр, рукописів неможливе без нього. Ще одним важливим інструментом є гобель, призначений для вирівнювання обрізів книжкового блоку [3].

На сьогоднішній день, існує спеціалізована техніка, яка дозволяє зміцнювати основу документів. Одним з методів механізованого зміцнення є ламінування, або нашарування термопластичної плівки під час нагрівання, цей процес виконується ламінаторами. Зміцнити паперову основу документів можна також методом інкапсулювання – укладання документів в капсулу, між шарами прозорої плівки вкладають аркуші, запаюють краї за допомогою ультразвуку. Таким типом обладнання є HDS Кеерг. Проблема доповнення втрачених документів на сьогодні вирішується шляхом використання аркушедоливної машини. Процес згинання аркушів автоматично виконують фальцювальні пристрої [5].

Таким чином, забезпечення збереженості архівних документів представляє собою широкий комплекс заходів, спрямованих на те, щоб такі документи не губилися та не втрачали свого вигляду. Найбільш актуальними є розробки баз даних, які виконують облік документів та дозволяють виконати перевірку їх наявності. Технології консервації та реставрації і на сьогодні вимагають кропіткого втручання людини, однак ті процеси, які можливо замінити обладнанням, поступово впроваджуються в українську архівну діяльність. Система всіх цих заходів різноманітна і варіюється від впровадження в архівну діяльності нового устаткування та обладнання до створення інформаційних продуктів, які автоматизують певні завдання в процесі збереження документів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архівістика: Термінологічний словник / Авт.-упорядн.: К.Є. Новохатський, К.Т. Селівєрстова та ін. – К., 1998. – 106 с.
2. Корчемна І. База даних «Електронна справа рукописного фонду ІР НБУВ» / І. Корчемна // Вісник Книжкової палати. – 2010. – № 3. – С. 41-44.
3. Макаровський Б.С. Інноваційні технології в консервації документів / Б.С. Макаровський, М.Д. Ільчишин, Л.С. Дзендзелюк, Л.М. Льода // Полиграфический курьер. – Харків, 2007. – № 6 (41), июнь. – С. 6-7.
4. Положення про умови зберігання документів Національного архівного фонду, затверджене наказом Міністерства юстиції України від 02.03.2015 № 296/5 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0250-15>.
Реставрація, ремонт, брошурування та опрацювання документів з паперовими носіями: метод. рекомендації / Укрдержархів, УНДІАСД; уклад.: О.П. Володіна, М.В. Горбатюк, А.Ю. Слизький. – К., 2012. – 44 с.

УДК 651:004.738.5(043)

Т. І. Юдіна
/м. Маріуполь/

ЕЛЕКТРОННЕ ДІЛОВОДСТВО: ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

У сучасному суспільстві, де переважають комп'ютерна техніка та інформаційні технології, велике значення мають електронні документи. З електронними документами набагато простіше працювати: немає паперової тяганини, значно спрощується пошук документів завдяки використанню електронної бази даних. Упровадження електронного діловодства в організаціях відбувається не без перешкод, тому визначення його переваг є актуальним питанням сьогодення.

Втрати документів, заминки і помилки в їх оформленні стали своєрідними сумними традиціями. Щоб максимально уникнути вище перелічених проблем і прискорити процес документування, основна маса великих і середніх підприємств останнім часом активно переходить до електронного документообігу та електронного діловодства в цілому.

Електронне діловодство – це діловодство, при якому документи створюються з використанням комп'ютерної техніки та спеціалізованого програмного забезпечення [1, с. 26].

Електронний документ – документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов’язкові реквізити документа [3].

Електронний документ окремо від носія, існує у двох формах: пасивній – зберігання, і активній – передача й обробка, у тому числі, візуалізація при необхідності сприйняття людиною.

В своїй роботі «До визначення переваг електронного діловодства» автор О. В. Лаба виділяє шість груп основних переваг організації використання електронного діловодства: Фінансові переваги передбачають собою зменшення витрат на виготовлення документа, зменшення витрат на архівні площі; управлінські переваги являють собою скорочення часових витрат на діловодні процеси, можливість спільної роботи над проектом документа; технічні переваги передбачають підвищення рівня захисти інформації, забезпечення цілісності документа; переваги контролю забезпечують автоматизоване нагадування про закінчення термінів виконання документів та чітко визначене місце знаходження електронного документа; правові переваги – прирівняння електронного документа до традиційного; інтегруючі переваги характеризуються використанням документів з електронним носієм інформації. Визначення основних шести груп дає змогу побачити загальні переваги електронного діловодства.

Упровадження електронного діловодства в діяльності підприємств, установ чи організацій є нині не лише запорукою підвищення рівня ефективності виконання управлінських і виробничих функцій та вимогою часу, а й законодавчою нормою, закріпленою численними нормативно–правовими актами. Серед таких документів Закони України «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронний цифровий підпис», Постанова Кабінету Міністрів України «Порядком роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання» [2].

«Порядком роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання» встановлено загальні вимоги щодо впровадження електронного документообігу. Електронний документ повинен бути оформлений за загальними правилами документування і мати реквізити, що встановлені для аналогічного документа з паперовим носієм інформації. Оформлення реквізитів організаційно–розпорядчих електронних документів здійснюється електронними засобами документування інформації з урахуванням вимог Національного стандарту України «Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно–розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів. ДСТУ 4163–2003». Проте, слід зазначити, що певні реквізити (про це вказано у розділі «Технологічні особливості оформлення реквізитів організаційно–розпорядчих електронних документів») створюються за технологією, що відрізняється від створення відповідних реквізитів для документів з паперовим носієм інформації.

Системи електронного діловодства і документообігу можуть сприяти створенню нової організаційної культури в органах влади, зробити роботу державних службовців більш легкою, цікавою та значимою. Інформаційні технології дозволяють державним службовцям працювати не тільки над виконанням внутрішньовідомчих задач, але й спільними зусиллями вирішувати більш широкий спектр державних проблем [5].

Використання електронних документів у системах електронного документообігу та діловодства надає змоги ефективніше контролювати виконання документів завдяки функціям автоматизованого нагадування системою про закінчення термінів виконання, чіткого визначення місця знаходження електронного документа та його виконавця в конкретний момент часу тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шпортько О.В. Електронне діловодство: навч.посіб. / О.В. Шпортько, В.В. Ступницький. – Рівне: РДГУ, 2006. – 88 с.

2. Лаба О. В. До визначення переваг електронного діловодства / О. В. Лаба // Вісник Харківської державної академії культури. – 2012. – Вип. 38. – С. 95–101.
3. Про електронні документи та електронний документообіг: закон України від 22 травня 2003 р. № 851–IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/851-15>
4. Степова С. В. Електронний документообіг як засіб підвищення ефективності діяльності підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/31_ONBG_2011/Informatica/3_96
5. Говоруха В. Б. Механізація і автоматизація ділових процесів / В. Б. Говоруха, О. В. Дубель // Актуальні проблеми автоматизації та інформаційних технологій. – 2013. – Т.17. – С. 3–8.

СЕКЦІЯ: МУЛЬТИМЕДІЙНІ КОМУНІКАЦІЇ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

УДК 004.4:651(043)

*А. О. Алексеева
/м. Маріуполь/*

ВИКОРИСТАННЯ ОФІСНИХ ПАКЕТІВ MICROSOFT OFFICE, LIBREOFFICE, GNOME OFFICE, CALLIGRA SUITE, OPENOFFICE В ОРГАНІЗАЦІЯХ

Сучасний період розвитку суспільства характеризується сильним впливом на нього комп'ютерних технологій, які проникають в усі сфери людської діяльності, забезпечують розповсюдження інформаційних потоків в суспільстві, створюючи інформаційний простір. Ускладнення і спеціалізація соціальних відносин у сучасному світі супроводжуються збільшенням потоків управлінської інформації, обробка та аналіз, якої вимагає все більше часу і ресурсів.

Технології стають все більш популярними і поширеними, відтворюючи вигляд навколишньої дійсності і прискорюючи більшість документальних процесів в організації. На сьогоднішній день важко собі уявити компанію або організацію, в якій не використовується прикладне програмне забезпечення.

Прикладне програмне забезпечення – це сукупність програм, що дозволяє організовувати вирішення завдань на електронно-обчислюваних машинах [1]. Програми надають можливість автоматизувати підрахунок товарів, облік документів, фінансів та ін.. Комплекс додатків з одним інсталятором (в якому вибираються потрібні компоненти), або набір окремих продуктів, не інтегрованих в єдине ціле називаються офісними пакетами. Вони допомагають зорієнтуватися в обліку кадрів, підрахунку зарплат, стажу і роботи з різними видами документів. Найбільш поширеними є: Microsoft Office, LibreOffice, GNOME Office, Calligra Suite, OpenOffice.

Microsoft Office – найпопулярніший офісний пакет програм для операційних систем Windows і Mac OS. Він включає в себе: текстовий процесор MS Word, табличний редактор MS Excel, MS Power Point для створення презентацій, MS Outlook персональний комунікатор, MS InfoPath – додаток збору даних і управління ними, MS Publisher – додаток для підготовки публікацій, MS Access для організації баз даних та ін. Програмний пакет настільки володіє великими можливостями, що засновник Microsoft Білл Гейтс зазначив, що вона стала одним з поворотних продуктів свого часу.

LibreOffice – вільно поширюваний офісний пакет з відкритим вихідним кодом, створений як відгалуження OpenOffice в 2010 році. Офісний пакет містить у собі текстовий і табличний процесор, програму для підготовки та перегляду презентацій, векторний графічний редактор, систему управління базами даних та редактор формул. Основним форматом файлів, що використовується в додатку, є відкритий міжнародний формат OpenDocument, але можлива робота і з іншими популярними форматами, в тому числі формати DOC, DOCX, XLS, XLSX, PPT, PPTX, CDR. Офісний пакет розповсюджується під громадської ліцензією GNU LGPL, тому може вільно встановлюватися і використовуватися в бюджетних і комерційних організаціях, а також на домашніх комп'ютерах і в навчальних закладах. LibreOffice інтенсивно розвивається і з моменту своєї появи увібрав в себе безліч додаткових можливостей. Незважаючи на недавню появу, встиг завоювати велику популярність серед користувачів.

GNOME Office – це набір незалежних програм, що виконує роль офісного пакету проекту GNOME. Містить в собі стандартні офісні програми, такі як AbiWord – текстовий

процесор, Evince – додаток перегляду документів, Evolution – groupware і поштова програма, Gnumeric – табличний процесор і Inkscape – векторний графічний редактор.

Calligra Suite – це пакет офісних додатків, що входить до складу проекту KDE. Спочатку створювався як форк пакету KOffice, який розроблявся раніше. Включає в себе: Sheets – табличний процесор, орієнтований на сумісність (на рівні вбудованих функцій) з аналогами (OpenOffice.org Calc, Gnumeric), Stages – програма підготовки презентацій, Kexi – управління базами даних, Flow – редактор діаграм і блок-схем, Karbon – векторний графічний редактор з різними інструментами малювання і редагування і Plan – система управління проектами, що оперує діаграмами Ганта. Всі компоненти пакета опубліковані під вільними і відкритими ліцензіями.

OpenOffice.org – це найпоширеніша заміна пакету Microsoft Office. OpenOffice.org майже повністю підтримує всі формати MS Office: коректно працює з файлами .doc, .xls, .ppt, .docx та ін., Єдиний значний недолік на сьогоднішній день – це неможливість зберігати документи у форматі .docx, але в найближчих версіях ця функціональність буде реалізована. OpenOffice.org – це один з перших офісних пакетів, який став підтримувати формат OpenDocument (ISO / IEC 26300), що став світовим стандартом документообігу і має можливість підтримувати формат .pdf і різні розширення. Є відкритим безкоштовним програмним забезпеченням, зарекомендував себе настільки добре, що використовується, як офісний пакет за замовчуванням майже у всіх сучасних Linux-дистрибутивах.

Функціональність і робота будь-якої організації, на сьогоднішній день, просто неможлива. В організації з документами, використання різних офісних пакетів, є необхідним, щоб спростити і прискорити свою роботу.

Рейтинг вище перерахованих офісних пакетів, а саме їх використання в організаціях, можна зобразити в наступному вигляді (рис.1).

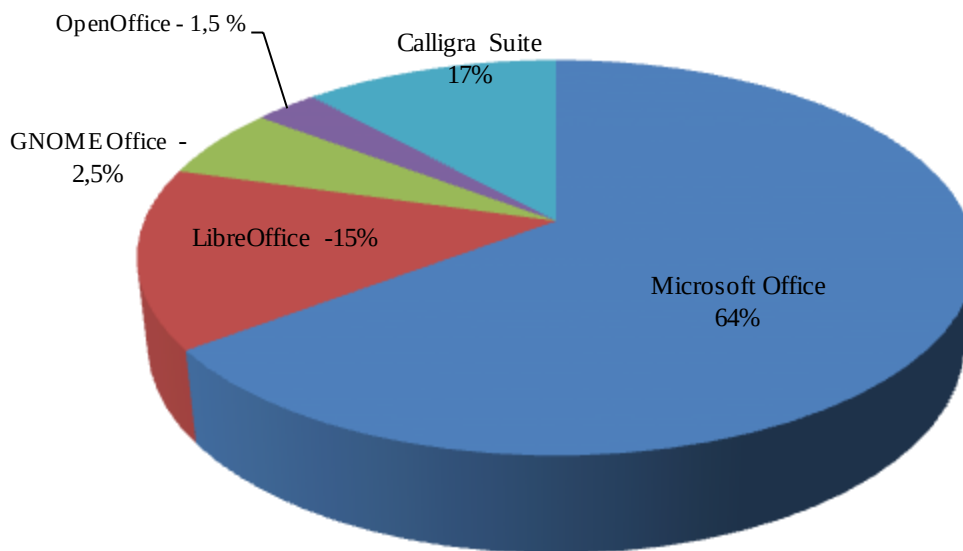

Рис.1 Рейтинг використання офісних пакетів в організаціях

Лідером на ринку офісних пакетів, є корпорація Microsoft. За різними оцінками, вона контролює зараз 60% ринку офісних пакетів на заході і південному сході країни. Рівень прогресивного розвитку комп'ютерних технологій призвів до того, що ефективно функціонувати і працювати без щоденного використання офісних пакетів, підприємство не може.

Офісні пакети є своєчасними і необхідними в більшості організацій, які мають свої переваги і приносять відчутну користь підприємству. Вони допомагають працівнику швидко робити свою роботу, знаходити потрібну інформацію за дуже короткий час, що значніше прискорює роботу у сфері управління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Капитанская А.К. Информационные технологии в управлении / А.А. Елизаров, А.К. Капитанская. – М. Федерация Интернет Образования НФПК, 2011. – С.36
2. Компьютера: Десять лучших пакетов офисных программ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.computerra.ru/66076/10-best-office-suites/>

УДК 659.136:654.16(477)(043)

А. Д. Алфьоров

/м. Маріуполь/

МОБІЛЬНИЙ МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ КОМУНІКАЦІЙ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Сучасний світовий соціальний і особливо економічний розвиток висуває інформацію (її виробництво, збереження, розповсюдження) на одне з центральних місць у системі виробництва і послуг. Інформація стає важливим стимулятором зміни якості життя, формування та ствердження «інформаційної свідомості» при широкому доступі суб'єктів до різноманітних видів інформації, сприяє збільшенню участі різних соціальних груп в інформаційних процесах на різних рівнях.

Стрімкий розвиток та поширення нових інформаційних і комунікаційних технологій набули характеру глобальної інформаційної революції, яка все більше впливає на суспільство. Запровадження сучасних технологічних можливостей веде до урізноманітнення інструментів маркетингових комунікацій та посилення їх ролі у боротьбі за споживача, що обумовлено особливостями маркетингового середовища нинішнього вітчизняного ринку.

Зараз ми живемо в епоху мобільного зв'язку, коли мобільні телефони перетворились на постійних супутників майже кожного мешканця будь-якої країни. Тому використання маркетингових практик у сфері мобільних технологій стало неминучим.

Поняття «мобільний маркетинг» є зовсім молодим та своєю появою зобов'язано, в першу чергу, появі мобільного Інтернету. Особисто, популярність та доступність мобільного Інтернету, забезпечили формування унікальних умов до впровадження стратегій маркетингу через мобільні пристрої. Мобільний маркетинг з'явився у 2000 році у Європі та Азії, а потім продовжив впровадження у всьому світі. Сьогодні мобільний маркетинг це напрямок в маркетингу, що динамічно розвивається в Україні. За оцінками аналітиків, проникнення мобільного зв'язку складає близько 110%. Це означає, що кожен українець володіє більш, ніж однією сім-картою [5].

Проблема розвитку маркетингу інновацій є актуальною для вітчизняних та зарубіжних науковців. Окремі питання інформаційної діяльності, пов'язаної з мобільним маркетингом, висвітлено в працях Г. Холланда, К. Баммель, А. Майкла, Б. Солтера, А. Пірсона, Ч. Мартіна, С. Крум, у яких також було розглянуто сутність мобільних технологій, історію впровадження, описані деякі проблеми і перспективи розвитку.

Комплексне уявлення про можливості мобільного маркетингу дозволяє визначити його як сукупність маркетингових принципів і заходів, що базуються на використанні засобів і технологій мобільного зв'язку та пов'язаних із задоволенням потреб споживачів в інформації про товар і компанії, а також потреб компаній-суб'єктів ринку в інформації про ринок і клієнтів [1, с. 124].

Мобільний маркетинг як інструмент маркетингових комунікацій може використовуватися будь-якою компанією на будь-якому сегменті ринку, але дійсно

фаховими спеціалістами в мобільному маркетингу є виробники товарів повсякденного попиту, оскільки FMCG-бренди намагаються залучити найбільшу кількість споживачів [4].

До типових завдань, що можуть бути вирішені за допомогою мобільного маркетингу можна віднести:

- формування іміджу бренду, позиціонування.
- інформування аудиторії о якості бренду чи товарів.
- збільшення кількості обізнаних про бренд, або лояльної бренду аудиторії.
- формування спільноти споживачів навколо бренду.

–підтримка через мобільний канал ідеї та сценарію основної рекламної компанії, яка проводиться в традиційних СМІ: на телебаченні, в зовнішній рекламі і друку [там само, с. 125].

Інструменти мобільного маркетингу включають сучасні формати й технології передачі інформації в мережі сотового зв'язку: голосову інформацію (IVP – Interactive Voice Response), текстову інформацію (SMS-повідомлення), графічну інформацію (EMS – Smart Messaging), фото та відеоінформацію (MMS), технології, що дозволяють реалізовувати неголосові інтерактивні комунікації (WAP, Java), контент (теми, зображення, мелодії, слайд-шоу), ігри та програми, Bluetooth-маркетинг та рекламу під час дзвінка. Проте, в Україні синонімом мобільного маркетингу поки що залишається SMS технологія [4]. Дійсно, SMS – це 80–90% обсягу ринку мобільного маркетингу, і не тільки в Україні, це дуже властиво ринкам Східної Європи.

Популярність використання SMS-повідомлень і розсилок електронною поштою з метою збільшення обсягу продажів пояснюється насамперед низькою собівартістю такої реклами і можливістю охоплення широкого кола аудиторії порівняно з іншими видами реклами. SMS-канал, будучи засобом прямої, персональної комунікації та вирізняючись можливістю надсилати повідомлення абоненту в будь-якому місці й у будь-який час, забезпечує велику ймовірність того, що повідомлення прочитають. За статистикою, до 90% людей читають усі прийняті SMS, а показник ефективності цього каналу зв'язку (відгуки на повідомлення) становить 4–15%, що в декілька разів перевищує ефективність листів через Інтернет [4].

Номери, як й інша інформація про споживачів, формується в ході різноманітних рекламних і маркетингових активностей. Споживач, погоджуючись із правилами акції або здійснюючи покупку в Інтернеті (чи по каталогу), дає дозвіл на використання своїх персональних даних, до яких належить номер телефону. Мобільний канал є найбільш приватним каналом спілкування, і ті, хто використовує його в маркетингових цілях, повинні враховувати цю особливість [6].

Здійснення розсилок повідомлень регулюється Законами України «Про рекламу», «Про захист персональних даних», «Про захист прав споживачів». Захищає права абонентів і Кодекс мобільного маркетингу, який містить правила використання інструментів мобільного маркетингу. Абонентам дається можливість подавати заяви про одержання спаму, після чого координатор сприяє видаленню номера телефону користувача з бази розсилання спамера.

Розвиток мобільних технологій та їх впровадження у повсякденне життя відкривають нові горизонти перед мобільною рекламою. Мобільним маркетингом займаються в основному три типи компаній: мобільні оператори, агенції мобільного маркетингу та контент-провайтери. Перші створюють свої власні відділи маркетингових комунікацій, які, між іншим, організовують акції з прямого маркетингу на мобільні телефони. Другі працюють спеціалізовано в галузі мобільної реклами та маркетингу й нічим іншим не займаються. Треті, в основному, продають розваги для мобільних телефонів (лого, мелодії, ігри тощо), і крім цього час від часу займаються рекламними кампаніями. В Україні існує три найбільших агенції мобільного маркетингу: OS-Direct, LEAD9 Mobile Marketing та i-Free Україна.

У якості прикладу розглянемо інформаційну послугу із використанням QR-коду. Quick ResponseCode (QR-код). Цю технологію підтримує все більше смартфонів, і ними користується все більше людей. Такий метод було використано для кампанії «Світоч», в якій на упаковці цукерок був QR-код. Він запрошував до мобільного сайту, що дозволяло прочитати про продукцію в даній коробці, відправити із соціальної мережі листівку зі Львова і також завантажити додаток – гід по місту Львову – на свій смартфон. Ця пропозиція «Світоча» краще запам'яталася, ніж багатомільйонна спам-розсилка.

QR-код – це посилання на сайт, який спрощує введення інформації в мобільний пристрій. Він може бути корисним, якщо вміло його використовувати: адже завдяки йому потрібно робити менше кліків, і головне – при введенні інформації помилка неможлива. На жаль, головна проблема з QR-кодами в тому, що про них все ще не всі знають, а хто знає – не розуміє, для чого вони. Тому активних користувачів цієї технології в Україні близько 5% від всіх мобільних абонентів [2].

Варто визначити основні переваги мобільного маркетингу, які є основоположними для прогнозування тенденцій подальшого його розвитку та збільшення кількості компаній, що буде його використовувати. До них можна віднести:

- інтерактивність – можливість отримання зворотного зв'язку від споживачів протягом короткого часу.

- мультимедійність – можливість використання у зверненнях не лише текстових або звукових повідомлень, але й графіки, відео.

- персоналізація – можливість враховувати особливості та потреби кожного споживача при формуванні рекламних звернень, що, в свою чергу, сприятиме збільшенню ефективності від рекламної кампанії.

Режим доступу до медіа-каналу «24Х7». Оскільки мобільний телефон є незамінним засобом комунікації для більшості споживачів, він знаходиться завжди зі своїм власником. Це створює додаткові переваги для комунікації з абонентам саме у той час, який буде вигідний для рекламодавця [3, с. 47].

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що мобільний маркетинг сьогодні – це один із найбільш ефективних засобів прямої комунікації з користувачем, який надає надзвичайно широкі можливості для просування брендів, реклами, компанії. Багато людей користується різноманітними мобільними пристроями, функції яких розвиваються з кожним днем. Слід очікувати, що найближчим часом рекламні компанії в мобільному маркетингу будуть пропонувати те, що потрібно конкретному споживачеві в цей час у цьому місті та завдяки цьому реклама стане супутником і помічником. Таким чином, мобільний маркетинг є одним із найперспективніших напрямів рекламних послуг в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Маркетинг в социальных медиа. Интернет-маркетинговые коммуникации: учеб. пособие / под ред. Л. А. Данченко. – СПб.: Питер, 2013. – 288 с.
2. Гриник Н. Назар Гриник з LEAD9 – про мобільний маркетинг в Україні [Електронний ресурс] / Н. Гриник. – 2014. – Режим доступу: <http://today.mts.com.ua/posts/nazar-grinik-z-lead9-pro-mobilnij-marketing-v-ukrayini>
3. Кобелев В.М. Мобільний маркетинг – новий інструментарій маркетинголога [Текст] / В.М. Кобелев, К.С. Шляхова // Сборник научных трудов «Вестник НТУ «ХПИ»: Технічний прогрес та ефективність виробництва №8 – Вестник НТУ «ХПИ», 2011. – С. 44–49.
4. Мазуренко В. П. Розвиток мобільного маркетингу в Україні / В. П. Мазуренко, Н. О. Матвієнко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 4(2). – С. 24–29. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Mimi_2011_4\(2\)_4.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Mimi_2011_4(2)_4.pdf)
5. Мобильные решения для бизнеса [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://neoline-ua.com/ukr/mobile_marketing/View/117

6. Печінка О. Спам замовляли? [Електронний ресурс] / О. Печінка, В. Посудевська // Дзеркало тижня. Україна. – 2011. – №15. – Режим доступу: <http://dt.ua/articles/80056>.

УДК 004.4:002(043)

*М. О. Астрашенюк
/г. Мариуполь/*

СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОГРАММ ПРОВЕРКИ ДОКУМЕНТОВ НА ПЛАГИАТ

Программы проверки на плагиат часто используются авторами статей и владельцами сайтов для оценки уникальности своих текстов и поиска конкурентов, занимающихся плагиатом.

Средство проверки текстов на уникальность анализирует импортированный текст и посредством поисковых систем находит совпадающие куски текста на других сайтах. Кроме того, возможен показ ссылок, где были найдены совпадающие участки, процент совпадения от общей величины текста и общий процент уникальности текста.

Программа может работать с разными поисковыми системами, иметь настройки углубленности проверки и поддержку прокси-серверов. Многие программы, и в частности такие популярные, как Advego Plagiat и Etxt Антиплагиат, не требуют регистрации и позволяют любому пользователю проверить уникальность тех или иных текстов [1].

Etxt Антиплагиат – приложение для проверки уникальности текстов. Программа анализирует тексты на предмет присутствия в интернете их копий. Поиск копий осуществляется при помощи сервисов Яндекс, Google, Bing и т.д. При этом Etxt Антиплагиат показывает сайты, на которых найдены фрагменты анализируемого текста, процент совпадения контента на них, а также общую уникальность текста. Поддерживаются режимы экспресс-проверки, глубокой и пакетной проверки. Используемые поисковые системы, параметры выборки, число шагов в шингле и порог уникальности текста настраиваются. Программа может работать через прокси (HTTP, SOCKS 4/5), вести журнал отчетов, а также использовать механизмы. Встроенный в приложение SEO-модуль позволяет анализировать PR и прочие показатели веб-сайтов. Отчеты по анализу уникальности текстов можно сохранять в формате HTML.

Viper – программа для проверки текстов на плагиат. Это приложение способно сканировать документы и проверять уникальность использующихся в них текстов. С помощью Viper вы сможете проверять уникальность текстов на миллионах сайтов, журналов и книг, опубликованных в интернете. Viper дает возможность в поисках источников цитат и ссылок на научные работы, определить случаи нелегального использования собственных текстов в интернете. Программа способна искать плагиат более чем в 10 миллиардах документов, а также сравнивать локальные тексты и тексты, опубликованные в интернете. При этом интерфейс Viper интуитивно понятен, а сам процесс поиска плагиата проводится в пошаговом режиме.

Программа Advego Plagiat является одной из лучших и самых функциональных приложений для поиска плагиата. Она была разработана владельцами популярной биржи статей – Advego, специально для того чтобы дать пользователям возможность определять уникальность текста.

Стоит отметить, что программа Advego Plagiat позволяет не только показывать степень уникальности текста, но и источники, где были найдены частичные или полные копии, а также процент схожести.

При этом в настройках программы можно выбирать поисковые системы, в которых и будет производиться определение уникальности, среди которых поддерживаются наиболее

популярные поисковики, как Runeta, так и во всем мире, например: Google, Yahoo, Яндекс, Rambler, mail.ru, Nigma, QIP поиск [1].

Рассматриваемые программы можно протестировать (таблица 1) по следующим критериям: контроль тенденций, эффективность программы, соответствие программы, качество исполнения программы.

Таблица 1

Критерии программного обеспечения			
Критерии	Advego Plagiat	Viper	Ettx Антиплагиат
Контроль тенденций	Программа обновляется при скачивании новой версии		
Эффективность программы	Показывает уникальность и процент совпадений	Показывает большинство данных подробно, от процентов уникальности до адресов сайтов, откуда была взята информация.	Показывает уникальность и процент совпадений
Соответствие программы	Соответствует параметрам		
Качество исполнения программы	23%	56%	21%

Для примера была взята научная статья и проанализирована работа программ по представленным критериям. Данные полученные при тестировании представлены на рисунке 1.

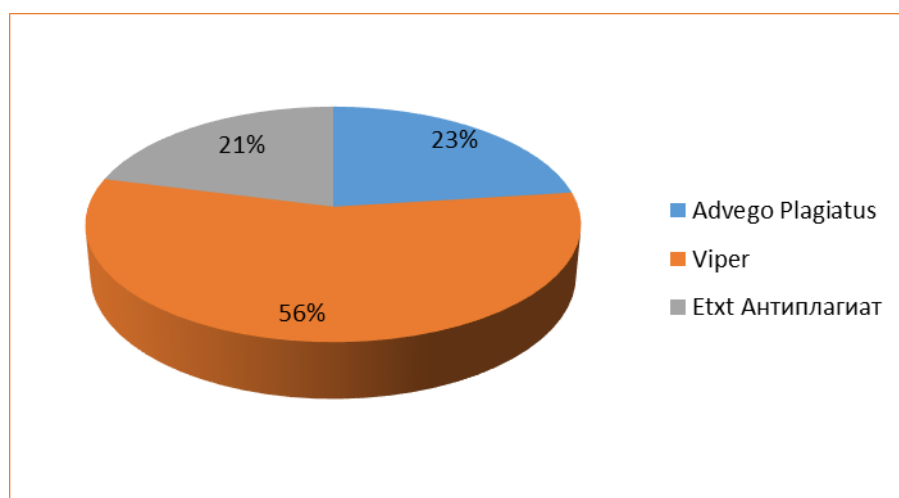

Рис.1 Уникальность программного обеспечения проверки на анти-плагиат

Протестировав данные программы для поиска плагиата по выбранным критериям, можно сказать, что Advego Plagiat показала уникальность текста статьи – 63%. Программа Viper – 66% уникальности, а так же ссылки на сайты, откуда была взята информация. Уникальность текста 69% сайты, на которых была взята информация, показала программа Ettx Антиплагиат.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Обзор программ для проверки текста на уникальность [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://mexboy.ru/?p=432>
2. Программы для проверки на плагиат [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://soft.mydiv.net/win/collections/show-Programmy-proverki-na-plagiat.html>

КЕЙС ТЕХНОЛОГИИ КАК РАЗНОВИДНОСТЬ СРЕДСТВ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Трансформация общественной жизни во всех ее проявлениях требует стремительного усовершенствования способов ее организации. Вступая в эпоху информационного общества, где главным ресурсом и ценностью является информация, необходимо понимать, что от ее качества, своевременности, зависит эффективность деятельности и комфортность существования в меняющемся мире. Образование, в особенности высших школ, это та сфера, где рождаются инновации, и которая наиболее остро нуждается во внедрении инноваций, ведь воспитывая каждое новое поколение, неблагоразумно основываться на технологиях и методиках предшествующих поколений. Традиционные технологии доказали свою эффективность на опыте и многолетней практике, однако новое время предъявляет новые более жесткие требования. На сегодняшний день в европейских странах огромную популярность приобретает удаленное, другими словами, дистанционное образование. Его основным преимуществом является возможность получить качественное образование не выходя из дома. Украина активно приобщается к данной новации, о чем свидетельствует появление online-курсов различных дисциплин в ВУЗах Украины. В начале 2015 года 14 украинских ВУЗов были готовы принять на обучение удаленных студентов.

Среди средств технологической поддержки удаленного обучения выделяют три основные группы: кейс-технологии, TV-технологии и ИТ-технологии [1, с. 162]. Вопросы внедрения и использования, средствами программного обеспечения данных технологий занимались отечественные и зарубежные ученые: М. Буравой, И. Козина, С. Лазутин, А. Чайковский и другие.

В основе TV-технологий лежат телевизионные лекции. Сегодня это направление наименее популярно и похоже окончательно уступило позиции бурно развивающимся информационным технологиям. Более актуальным направлением в области разработки систем удаленного образования сейчас являются ИТ-технологии, которые подразумевают использование широких возможностей интернет-технологий и последних достижений в области мультимедиа. Их внедрение способствует тому, что на смену старых консервативных способов обучения приходят новые, интерактивные [2, с. 199]. Кроме достаточной методической подготовки, занятия должны быть оснащены современной мультимедийной аппаратурой и набором интерактивного программного обеспечения; в идеале – это связки: мультимедийная доска и iSpring аналоги; компьютеризированная аудитория с локальной сетью и интерактивным вэб-ресурсом / приложением; проектор и ноутбук с интерактивным программным обеспечением (iSpring etc). Связь средств общения с типами взаимодействия при помощи ИТ-технологий представлена в Таблице 1.

Таблица 1.

Типы взаимодействия и средства общения при помощи ИТ-технологий удаленного обучения

Типы взаимодействия	Средства общения
Общение с преподавателем - консультантом	Электронная почта, интерактивный диалог (чат)
Общение со студентами группы	Электронная почта, интерактивный диалог (чат)
Систематические семинары по темам курса	Online/offline конференции

Конференции по темам курса	Электронная почта
----------------------------	-------------------

С ИТ-технологиями активно взаимодействуют кейс-технологии. Кейс-технология предполагает комплектацию учебно-методических материалов в специальный набор – кейс, который пересылается учащемуся для самостоятельного изучения. По мере появления вопросов, предполагается периодическое обращение к преподавателям-консультантам в соответствующие учебные центры. Технологии этой группы используют компьютерные сети и современные коммуникации для проведения консультаций, конференций, переписки и обеспечения обучаемых учебной и другой информацией из электронных библиотек, баз данных и систем электронного администрирования. Важным достоинством этой группы технологий является возможность более оперативного руководства обучаемым, его воспитания в процессе общения с преподавателем и группой, что является неоспоримым преимуществом традиционных форм очного обучения. Учебно-методические материалы, используемые в данной группе технологий, отличаются полнотой и целостностью системно организованного комплекта материалов.

Примером кейс-технологий являются: Silverrun, JAM, ERwin и многие другие. Перечислим некоторые их характеристики.

Кейс-средство Silverrun американской фирмы Computer Systems Advisers, Inc. используется для анализа и проектирования информационных систем бизнес-класса. Оно применимо для поддержки любой методологии, основанной на раздельном построении функциональной и информационной моделей.

Silverrun имеет модульную структуру и состоит из четырех модулей, каждый из которых является самостоятельным продуктом и может приобретаться и использоваться без связи с остальными модулями: модуль построения моделей бизнес-процессов, модуль концептуального моделирования данных, модуль реляционного моделирования и менеджер репозитория рабочей группы. Платой за высокую гибкость и разнообразие изобразительных средств построения моделей является такой недостаток Silverrun, как отсутствие жесткого взаимного контроля между компонентами различных моделей

Средство разработки приложений JAM – продукт американской фирмы JYACC. Основной чертой JAM является его соответствие методологии RAD, поскольку он позволяет достаточно быстро реализовать цикл разработки приложения, заключающийся в формировании очередной версии прототипа приложения с учетом требований, выявленных на предыдущем шаге, и предъявить его пользователю. JAM имеет модульную структуру и состоит из следующих компонентов: ядро системы; специализированные модули интерфейса к СУБД (JAM/DBi-Oracle, JAM/DBi-Informix, JAM/DBi-ODBC и т.д.); модуль генератора отчетов (JAM/RW); специализированные модули интерфейса к CASE-средствам (JAM/CASE-TeamWork, JAM/CASE-Innovator и т.д.); специализированные модули интерфейса к менеджерам транзакций (например, JAM/TPi-Server TUXEDO и т.д.); специализированный эмулятор X-терминала (Jterm).

При использовании JAM разработка внешнего интерфейса приложения представляет собой визуальное проектирование и сводится к созданию экранных форм путем размещения на них интерфейсных конструкций и определению экранных полей ввода/вывода информации.

ERwin – средство концептуального моделирования БД, использующее методологию IDEF1X. ERwin реализует проектирование схемы БД, генерацию ее описания на языке целевой СУБД и реинжиниринг существующей БД. ERwin выпускается в нескольких различных конфигурациях, ориентированных на наиболее распространенные средства разработки приложений 4GL. Для ряда средств разработки приложений (PowerBuilder, SQLWindows, Delphi, Visual Basic) выполняется генерация форм и прототипов приложений.

Каждый удаленный кейс должен соответствовать определенным требованиям, которые представлены в Таблице 2.

Таблица 2.

Требования к содержанию удаленного кейса

Адаптируемость	Материалы должны учитывать уровни знания и навыки работ обучаемого, т.е. должны увеличивать уровень сложности по мере достижения обучаемым прогресса
Актуальность	Материалы должны обеспечивать наличие самой свежей информации
Наглядность	Материалы должны иметь эффективные иллюстрации, позволяющие осмыслить и запомнить учебный материал
Однородность	Не должны выделяться одни части учебного материала за счет слабого освещения других
Последовательность	В пределах одного обучающего модуля новый учебный материал должен быть логически связанным с предыдущими материалами
Практичность	Кейс должен иметь возможность, позволяющую обучаемому после изложения основных положений применить их на практике
Мотивируемость	Содержание кейса должно поддерживать самостоятельную работу
Оперативность	В материалах кейса должны быть предупреждения о типичных ошибках в ответах обучаемых

Кейс-технологии не ограничиваются только учебным процессом, но также становятся методом научного исследования. Однако и у данных технологий есть существенные недостатки: достоверная оценка отдачи от инвестиций в кейс-средства затруднительна ввиду отсутствия приемлемых метрик и данных по проектам и процессам разработки ПО; внедрение кейс-средств может представлять собой достаточно длительный процесс и может не принести немедленной отдачи. Возможно даже краткосрочное снижение продуктивности в результате усилий, затрачиваемых на внедрение. Кейс-средства зачастую трудно использовать в комплексе с другими подобными средствами. Это объясняется как различными парадигмами, поддерживаемыми различными средствами, так и проблемами передачи данных и управления от одного средства к другому; Негативное отношение к внедрению новой кейс-технологии может быть главной причиной торможения инновации.

Популярность данных продуктов среди студентов и школьников, повышение количества исследований похожей тематики, появление в Украинских ВУЗах собственных платформ удаленного образования – все это говорит об активном внедрении новых методов обучения, способных изменить традиционную систему. И несмотря на медленные темпы внедрения, уже сегодня мы видим использование наиболее перспективных технологий инновационного образования – кейс-технологий – в отдельных университетах и школах. Информатизация образования с помощью кейс-технологий позволит решить проблемы качественного изменения информационной среды системы образования, предоставит новые возможности для развития личности и формирования коммуникативных умений, навыков, становящихся одной из главных составляющих профессионализма молодого специалиста, обеспечив развитие самостоятельности, самоконтроля, памяти, внимания, познавательных интересов и способностей.

ЛИТЕРАТУРА

1. Лазутин С.Б. Новые информационные технологии в системе дистанционного обучения / С.Б. Лазутин // Вестник ТГУ. – 2012. – Вып.1. – С. 161-164.
2. Чайковский А. Г. Методические проблемы дистанционного обучения физике средствами Интернет-технологий / А. Г. Чайковский, И. В. Коробова // Інформ. технології в освіті : зб. наук. пр. – 2012. – Вип. 13. – С. 198-202.

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТА ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Інноваційність навчальної роботи передбачає цілеспрямоване впровадження в освітній процес нових методів і технологій, що сприяють ефективному навчанню. Інноваційний підхід орієнтує на внесення в процес навчання новизни, обумовленої особливостями динаміки розвитку життя і діяльності, специфікою навчання і потребами особи, суспільства і держави у виробленні в учнів соціально корисних знань і професійно значущих компетенцій, рис і якостей характеру, відносин і досвіду поведінки.

Основні методичні інновації пов'язані сьогодні із застосуванням інтерактивних технологій навчання, які передбачають таку організацію навчального процесу, при якій практично всі студенти виявляються залученими в процес пізнання, мають можливість розуміти і рефлексувати з приводу того, що вони знають і думають. Спільна діяльність студентів у процесі пізнання, засвоєння навчального матеріалу означає, що кожен вносить свій особливий індивідуальний внесок, йде обмін знаннями, ідеями, способами діяльності.

Мультимедійні технології нерозривно пов'язані практично зі всіма сферами людського життя. Навчання, розваги, бізнес – скрізь вони застосовуються досить широко. Без них наш світ був би зовсім іншим. Також невід'ємна складова всіх сучасних систем мультимедіа – це інтерактивність, тобто можливість взаємодії з користувачем. Сьогодні мультимедіа-технології – один із перспективних напрямів у інформатизації навчального процесу. Удосконалення програмного і методичного забезпечення, матеріальної бази, а також в обов'язковому підвищенні кваліфікації викладацького складу бачиться перспектива успішного застосування сучасних інформаційних технологій в освіті.

Використання сучасних мультимедійних та інтерактивних технологій у викладанні предметів дозволяє підвищити наочність і ергономіку сприйняття навчального матеріалу, що позитивно позначається на навчальній мотивації та ефективності навчання. Мультимедійні та інтерактивні технології збагачують процес навчання, залучаючи в процес сприйняття навчальної інформації більшість чуттєвих компонент учня. Інтерактивні мультимедіа-технології інтегрують у собі потужні розподілені освітні ресурси, вони можуть забезпечити середовище формування і прояв ключових компетенцій, до яких відносяться в першу чергу інформаційна й комунікативна. Освітні інформаційні технології відкривають принципово нові методичні підходи в системі загальної освіти.

Прийнято поділяти мультимедійні технології на лінійні і нелінійні. Перші існують незалежно від користувача. Наприклад, це може бути фільм в кінотеатрі або лазерне шоу. Нелінійні підлаштовуються під людину і реагують на його запити і команди. Приклад таких технологій – інтерактивна презентація або комп'ютерна гра.

У широкому сенсі інтерактивна взаємодія передбачає діалог будь-яких суб'єктів один з одним з використанням доступних їм засобів і методів. При цьому передбачається активна участь у діалозі обох сторін – обмін питаннями і відповідями, управління ходом діалогу, контроль за виконанням прийнятих рішень і т. п. Телекомунікаційне середовище, призначене для спілкування мільйонів людей один з одним, є апріорі інтерактивного середовища. При дистанційному навчанні суб'єктами в інтерактивній взаємодії будуть виступати викладачі та студенти, а засобами здійснення подібної взаємодії – електронна пошта, телеконференції, діалоги в режимі реального часу і т. д.

До освітніх технологій, найбільш пристосованих для використання у дистанційному навчанні, відносяться:

- відео-лекції;
- мультимедіа-лекції і лабораторні практикуми;

- електронні мультимедійні підручники;
- комп'ютерні навчальні і тестуючі системи;
- імітаційні моделі і комп'ютерні тренажери;
- консультації та тести з використанням телекомунікаційних засобів;
- відеоконференції.

Інтерактивне навчання дозволяє вирішувати одночасно кілька завдань, головним з яких є розвиток комунікативних умінь та навичок. Дане навчання допомагає встановленню емоційних контактів між учнями, забезпечує виховне завдання, оскільки привчає працювати в команді, прислухатися до думки своїх товаришів, забезпечує високу мотивацію, міцність знань, творчість і фантазію, комунікабельність, активну життєву позицію, цінність індивідуальності, свободу самовираження, акцент на діяльність, взаємоповага і демократичність. Використання інтерактивних форм у процесі навчання, як показує практика, знімає нервові навантаження учнів, дає можливість змінювати форми діяльності, переключати увагу на вузлові питання теми занять.

Інтерактивні технології в сукупності з інтерактивним програмним забезпеченням дозволяють реалізувати якісно нову ефективну модель викладання навчальних дисциплін, а сучасні інтерактивні дошки, що з'явилися в освітніх установах, є технічним інструментом для реалізації ефективної моделі електронного навчання.

На сьогоднішній день найбільш універсальним технічним засобом навчання є електронні інтерактивні дошки. Електронні інтерактивні дошки – це ефективний спосіб впровадження електронного змісту навчального матеріалу та мультимедійних матеріалів у процес навчання. Матеріал заняття чітко вимальовується на екрані інтерактивної дошки і націлює кожного учня до активної плідної діяльності. Заздалегідь підготовлені навчальні та перевіірочні вправи, барвисті картинки різного характеру, матеріал мультимедійних дисків, аудіо-, відеоматеріали служать для введення або активізації матеріалу уроку, повторення або закріплення, контролю і самоконтролю знань.

Використання інформаційних та мультимедійних технологій є однією з найважливіших умов для проведення занять в інтерактивній формі і передбачає використання мультимедійних засобів, комп'ютерної техніки, інтерактивних дошок і мережних освітніх інформаційних ресурсів. Мультимедіа-комплекс апаратних і програмних засобів комп'ютера дозволяє об'єднувати інформацію, подану в різних формах (текст, графіка, звук, відео, анімація), і працювати з ним у інтерактивному режимі. Мультимедійні технології в освіті включають в себе різні аудіо, відео, ігрові технології, за допомогою яких здійснюється процес викладання та атестації знань учнів.

Розвиток обчислювальної техніки дозволив вивести розробки на новий рівень. До особливостей сучасних мультимедіа відносяться:

- використання 3D-технологій, а також голограм;
- активне впровадження систем доповненої реальності;
- використання проекторів;
- активна взаємодія з фізичними об'єктами (наприклад, при відео-мепінгу);
- максимальне залучення користувачів в презентацію (віртуальна реальність);
- розробка і реалізація проектів високої складності.

Провідною метою застосування мультимедійного обладнання є досягнення більш глибокого запам'ятовування навчального матеріалу через образне сприйняття, посилення її емоційного впливу, забезпечення "занурення" в конкретну соціокультурну середу. Це відбувається за рахунок використання мультимедіа-проектору, інтерактивної дошки та комп'ютеру, що забезпечує вихід в Інтернет. Мультимедійність полегшує процес запам'ятовування, дозволяє зробити заняття більш цікавим і динамічним, створити ілюзію присутності, сприяє становленню об'ємних і яскравих уявлень.

Інтерактивна дошка (Smart Board) надає викладачу і студентам унікальне поєднання комп'ютерних і традиційних методів організації навчальної діяльності: з її допомогою можна працювати практично з будь-яким програмним забезпеченням і одночасно реалізовувати різні прийоми індивідуальної і колективної, публічної («відповідь біля дошки») роботи студентів.

Для створення лекцій та матеріалів на основі мультимедійних та інтерактивних технологій мають широке розповсюдження засоби комп'ютерної графіки і комп'ютерної анімації:

2. Комп'ютерна графіка для поліграфії (Adobe Photoshop, Adobe Illustrator, Corel Draw).
3. Комп'ютерна графіка для малювання (2D) (Painter, FreeHand, Collage, PixelPaint Pro, StudioPaint 3D).
4. Програми для презентацій (PowerPoint, Astound, Adobe Persuasion, Novell Presentations, Demo-it, Director).
5. Двовимірна анімація (Animator Pro, Animation Works Interactive, Animo, Elastic Reality).
6. Моделювання (2D і 3D) (AutoCAD, Sketch!, Ray Dream Designer, MacroModel, FormZ, Crystal 3D Designer, Designer, Studio і AutoStudio).
7. Тривимірна анімація (3D Studio, 3D Studio MAX, Electric Image, SoftImage, Infini-D, LightWave 3D, SoftImage 3D, Media Studio, PowerAnimator).
8. Системи для роботи з відео і компонування (Composer).
9. Програми для наукової візуалізації (Surfer, Grapher, MapViewer, IRIS Explorer, VIS-SD, PV-Wave, Khronos, Data Visualizer, Data Explorer, Earth Watch).

Використання комп'ютерної техніки та програмного забезпечення дає можливість:

- підвищити інтерес до предмету;
- полегшити формування у студентів основних понять з досліджуваної теми;
- підготувати до самостійного засвоєння дисциплін;
- оволодівати конкретними знаннями, необхідними для застосування у практичній діяльності;
- інтелектуально розвивати студентів;
- розширити види спільної роботи, підвищити комунікативний досвід.

Застосування новітніх технологій у навчанні підвищує наочність, полегшує сприйняття матеріалу. Це сприятливо впливає на мотивацію учнів та загальну ефективність освітнього процесу.

Комп'ютеризоване навчання на базі технології мультимедіа не може замінити людини-викладача, але воно може доповнити та удосконалити його діяльність, особливо в тих областях, в яких розвиваються самостійність і творче мислення, тому що інтерактивна творчість учителя та учня безмежні.

УДК 002.55(043)

Н. Г. Герасимова
/м. Маріуполь/

РОЗШИРЕННЯ СФЕРИ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕКИ ТА АУДИТОРІЇ КОРИСТУВАЧІВ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНОМІРНОГО РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ, НАСАМПЕРЕД ПРАВОВОЇ

Бібліотека за весь час роботи постійно співпрацює з різними громадськими організаціями, такими як Рада ветеранів Другої світової війни, агентство інноваційних послуг з реабілітації інвалідів «Альтернатива», громадська організація «Захист дітей війни», спілка чорнобильців та багато ін..

У 2011 році нову мотивацію до активізації пошуку позастаціонарних форм роботи бібліотек надала ідея міського голови Ю.Ю. Хотлубея розвивати культуру жителів міста безпосередньо за місцем проживання, на культмайданчиках, в приміщеннях комітетів самоорганізації населення (далі КСН).

Метою роботи бібліотек стали:

- підтримка ініціативи органів місцевого самоврядування в сфері організації культурного дозвілля жителів;
- розвиток зацікавленості громадян в користуванні друкованою книгою як джерелом інформації;
- активна популяризація бібліотеки та її послуг як інформаційного і соціокультурного інституту.

Бібліотечні працівники стали вносити в процес просування книги до користувачів елементи новизни, розширюючи простір, створювати «бібліотеку без кордонів». Укладено 20 договорів про творчу співпрацю з КСН та 2 селищними радами. За кожною бібліотекою системи закріплений один або декілька КСН. Згідно з планом проводяться заходи з різноманітною тематикою. Це поетичні, літературні, екологічні години, години цікавих повідомлень, навіть лицарській турнір. Співпрацівники комітетів самоврядування теж залучаються до проведення заходів. Наприклад, екологічна година, яка була підготовлена до Всесвітнього Дня Землі, відбувалася за участю представників КСН «Парковий». Безпосередньо на території ЗОШ № 7 бібліотекарі провели бесіду з учнями, спрямовану на формування екологічного світогляду дітей. На екрані ноутбука було показано уривок з фільму Люка Бессона «Побачення з планетою». Після обговорення проблем довкілля учні разом з дорослими посадили дерева на пришкольній ділянці й пообіцяли доглядати за ними. Представники КСН допомогли придбати саджанці та солодкі призи для дітей.

Далі ми вирішили висвітлити свої здобутки в напрямі розширення сфери діяльності бібліотеки лише у одному із напрямків роботи - правопросвітницькій роботі серед місцевої громади. Правопросвітницька діяльність є одним із пріоритетних напрямків роботи бібліотеки і не обмежується рамками загальноміських Тижнів правових знань. Це – формування фонду правознавчої літератури, ведення довідково-бібліографічного апарату, інформаційне обслуговування в режимі «Запит-відповідь», індивідуальне та групове інформування, коли бібліотекарі відстежують та надсилають абонентам нові нормативні акти стосовно постійно діючих запитів, проведення днів інформації та інших масових заходів, залучення фахівців до консультування відвідувачів та багато іншого.

Не зважаючи на всі зусилля, ще багато людей нашого півмільйонного міста не уявляють, якими можливостями володіє сучасна бібліотека і яку допомогу вони можуть отримати в ній. У цих людей в пам'яті – полиці з зібраннями творів Леніна та таке інше, а в додаток до цього бібліотекарка, яка в'яже панчохи і майже засинає від нудьги. Неодноразово нам, відвідуючи деякі організації та установи, розповідаючи про ресурси, демонструючи за допомогою відеореклами можливості та послуги бібліотеки, доводилось бачити щире здивованість аудиторії, а також чути про те, що люди, зіткнувшись з юридичною проблемою, не знають, куди звернутися, щоб отримати інформацію. Їх лякає ціна на послуги юридичних фірм, багато хто з людей, особливо літніх, не вміє користуватися Інтернетом і не довіряє інформації з Інтернету. ***Саме тому ми намагаємось розширювати межі спілкування, самостійно знаходити аудиторію серед мешканців міста, не чекаючи, коли людина відвідає бібліотеку.*** Ми намагаємось довести, що бібліотека – це єдина загальнодоступна державна установа, де кожен громадянин, не дивлячись на соціальний статус та рівень освіти, на розмір гаманця, може отримати доступ до офіційних текстів документів, отримати безкоштовну юридичну консультацію, ознайомитись з юридичними довідниками, словниками та іншими видами юридичної літератури, періодичними виданнями з права, отримати зразки юридичних документів, адреси і телефони органів влади, різних юридичних

та соціальних служб і організацій. Саме для цього ми утворили плани співпраці з КСНами, в кожному комітеті самоврядування населення розмістили рекламу ресурсів та послуг бібліотеки з права. Розширюючи межі впливу, ми намагаємося відвідувати різні заклади і проводити заходи за межами бібліотеки.

Бібліотекарі створюють різні інформаційні буклети: «Як і коли можна звернутися до Європейського суду з прав людини?», «Розміри судових витрат у цивільній справі», «Як подати позов до суду у цивільній справі», «Путівник по судовій системі України» та книги «Як захистити свої права споживача», «Зразки правочинних документів», коментарі до кодексів України та ін.

Бібліотекарі не тільки ідуть до людей, але й запрошують до себе. Найбільш масштабними заходами були *День інформації «Пенсійна реформа в питаннях та відповідях»*, *«Нові правила реєстрації нерухомості»*, *«Нові правила оформлення субсидій» та ін.*, ці заходи відвідало багато громадян міста, які не є читачами бібліотеки. На всі заходи було запрошено всіх представників КСНів, щоб вони мали змогу розповсюджувати отриману інформацію серед мешканців своїх мікрорайонів. Всім були запропоновані візитки, рекламні листки. На проекційному екрані під час заходу демонструвались ролики з інформацією про правові ресурси бібліотеки та послуги, пов'язані з ними.

Розширення бібліотечного простору в сучасних умовах неможливо уявити без використання мережі Інтернет. І в нас є позитивні здобутки у цьому напрямку. По-перше, вдало і креативно розроблений сайт бібліотеки приваблює користувачів. Ми намагаємось бути корисними мешканцям міста допомагаючи їм вирішувати свої життєві питання, розміщуючи корисну інформацію. З цього року ми запровадили таку практику: на правовій сторінці сайту до важливої події чи дати в житті суспільства викладається пакет документів. Наприклад, у січні цього року ми розмістили такий пакет документів для абітурієнтів. Він містить повнотекстову підбірку нормативних актів стосовно вступу до ВНЗ, зовнішнього незалежного оцінювання. Кількість скачувань за місяць склала 376. Таку ж саму папку ми створили до Дня родини в Україні (8 липня), де розмістили для громадян підбірку основних та нових законодавчих актів стосовно різних питань сімейних відносин.

З 2011 року Центральна міська бібліотека ім. В.Г. Короленка приєдналася до мережі Пунктів доступу громадян (далі ПДГ) до офіційної інформації. Створена БД правових Інтернет-ресурсів Маріуполя та Донецької області з оригіналами рішень Маріупольської міської ради; електронні БД:

- Національні цільові комплексні програми;
- Обласні цільові комплексні програми;
- Міські цільові комплексні програми;
- "Міське самоврядування" (діяльність міськради та райадміністрацій на сторінках місцевої преси).

У бібліотеці збираються опублікування і неопубліковані матеріали, що стосуються діяльності депутатського корпусу, міської Ради та її виконавчого комітету, за погодженням з якими в бібліотеку надходять рішення сесій міської Ради, виконкомів. З 2009 інформація про ці документи стала вноситися в електронну базу «Ірбіс», що прискорило пошук і забезпечило максимальну повноту пошуку. Періодично проводиться опитування користувачів бібліотеки про необхідність отримання інформації правового напрямку, і на підставі цього створюються інформаційні листки, веббіографічні списки.

У засобах масової інформації з'являється соціальна реклама. Наприклад, у цьому році ми розробили рекламний ролік з е-урядування, його на протязі двох тижнів демонстрували на телеканалі «Сигма» та на моніторах в маршрутних таксі.

Робота в цьому напрямку триває. Ми знаходимось в постійному пошуку нових можливостей для розширення бібліотечного простору, наприклад, плануємо запровадити віртуальну юридичну довідку для людей з обмеженими можливостями. Є в нас і певні

позитивні здобутки. Робота бібліотекарів з правопросвітництва високо оцінена міським управлінням юстиції. Ми являємось багаторазовими переможцями щорічних конкурсів, які проводить управління. За результатами цієї роботи, бібліотека стала переможцем обласного конкурсу «Краща бібліотека року».

УДК 027.7 (477.62-2): 021.4(043)

*К. О Дудник
/м. Маріуполь/*

КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ МДУ

Бібліотечна установа ВНЗ - це підрозділ вузу, який є власником інформаційних ресурсів, включаючи документальні фонди, що сприяють освітньому процесу та культурно – освітньої діяльності вищого навчального закладу.

Головним завданням для вузівської бібліотеки є не тільки збір, зберігання і забезпечення доступу до інформації, але і формування інформаційної культури особистості [1, с.198]. Бібліотека виступає як складова частина інформаційної структури суспільства, комунікативного і соціально - культурного центру.

Зараз бібліотека частково виконує функції інформаційної служби. Тому для виконання якісного інформаційного обслуговування сьогодні потрібні фахівці в області мереж, комунікацій, класифікатори інформації, а крім цього, матеріальна і фінансова підтримка.

Наукова бібліотека МДУ є інформаційним, науковим, навчальним та культурно-просвітницьким структурним підрозділом університету, який забезпечує друкованими й іншими інформаційними матеріалами науковий, навчальний та виховний процеси університету [5].

Одним з напрямків, що визначає розвиток Наукової бібліотеки, є організація на її базі інформаційного центру університету, так як бібліотека - єдиний підрозділ вузу, прямий обов'язок якого входить надання будь-якої інформації викладачам і студентам як на друкованих, так і на електронних носіях.

Бібліотека в своїй діяльності керується Конституцією України, Законами України "Про освіту", "Про вищу освіту", "Про бібліотеки і бібліотечну справу", нормативними актами та документами з бібліотечної справи органів управління вищими навчальними закладами України, Статутом Маріупольського державного університету, а також положеннями про інформаційно-бібліографічний відділ наукової бібліотеки МДУ, положення про сектор інформаційного обслуговування інформаційно-бібліографічного відділу НБ МДУ, Положення про наукову бібліотеку Маріупольського державного університету, та правила користування науковою бібліотекою Ммаріупольського державного університету.

До основних напрямів діяльності відносяться інформаційно-масове обслуговування (організація виставок, лекцій, зустрічей та видача книг із тематичних виставок тощо) здійснюється співробітниками культурно-просвітницького сектору відділу обслуговування та відділами – організаторами заходів [3].

Соціально-виховні функції культурно-виховної та просвітницької діяльності є:

- просвітницька (пропаганда духовної спадщини, історії України, загальноосвітніх, наукових, правових та інших знань);
- культурно-виховна (залучення до літератури, мистецтва, культурне забезпечення);
- розвиток творчих дарувань (створення сприятливих умов для розкриття і розвитку творчих здібностей і талантів);
- інформаційно-комунікативна (духовне зближення близьких за уподобаннями людей);
- соціоінтеграційна (різнопланова допомога у процесі влиття користувача у соціум);

–регулятивна (вплив на світогляд, переконання, норми моралі і соціальну поведінку особистості);

–організація змістовного дозвілля, рекреаційна (книжковий клуб, літературно-музичний салон, презентації, творчі зустрічі, усні журнали і т.п.) [7].

З надання статусу наукової бібліотеки відкривається сектор культурно-просвітницької роботи, який пропонує перелік підготовлених масових заходів, що можуть бути проведені, організація заходів пізнавальна, цікава, корисна [6].

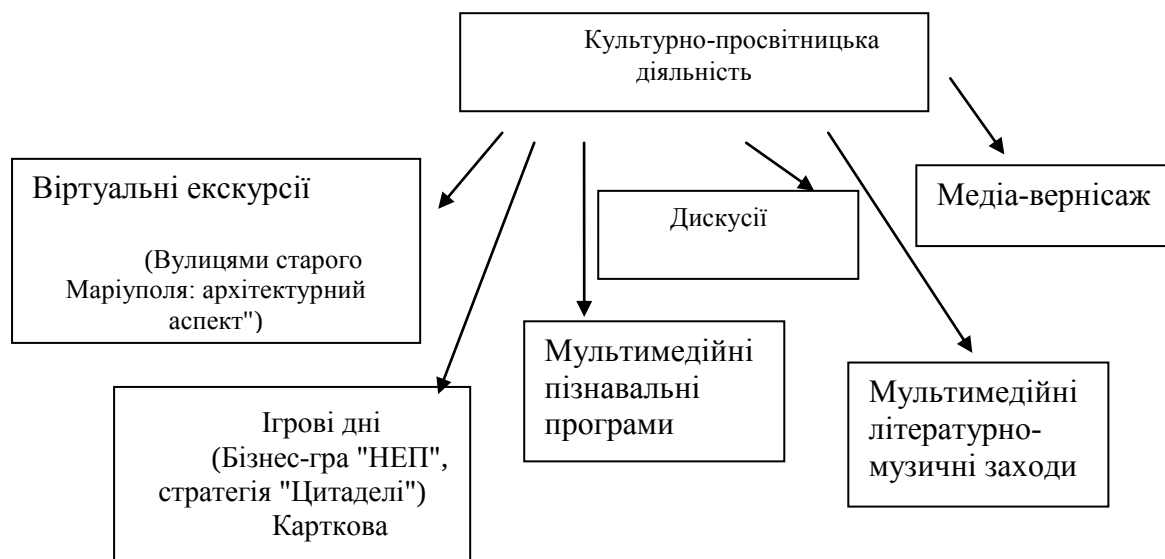

Рис.1. Напрями культурно-просвітницької діяльності наукової бібліотеки МДУ

Сектор культурно-просвітницької роботи має різноманітний план щодо виставкової діяльності. З аналізу даних на сайті НБ культурно-просвітницька діяльність різноманітна та цікава, наприклад найпопулярніші та значущі виставки у період вересень-жовтень 2015 року відбудуться саме такі : Інформаційні мережеві технології в науці та освіті; Глибоке духовне прозріння і художня сила в творах Франсуа Моріака (130 років від дня народження французького письменника); Живий козацький дух (до Дня українського козацтва); Суспільство. Людина. Право: сучасні дослідження актуальних проблем; «На високі, заживні літа» (до 80-річчя від дня народження Б.Олійника) та інші. Традиційна виставкова діяльність проводиться у читальних залах факультетів, та на абонементних наукової та художньої літератури.

Одним із пріоритетних напрямів є віртуальні виставки - новий інформаційний продукт бібліотеки, що представляється як консолідація традиційного книжкового і новітнього електронного способів презентації інформації [8]. Вона компактна, містка і є актуальним провідником у великому потоці інформації. Віртуальні виставки НБ МДУ охоплюють різну тематику, мають свою специфіку.(Welcome to English-speaking countriesЛінгвокраїнознавство англomовних країн. Україна та англomовні країни (віртуальна виставка); Тобі, "Кобзарє", наша шана До 175 річчя із часу виходу в світ першої поетичної збірки Т. Шевченка "Кобзар; Имена в истории Мариуполя конец XVIII-XIX вв; Оккупационный Мариуполь Виртуальная выставка к 235-летию города и 70-летию освобождения Мариуполя от немецко-фашистских захватчиков та інші.)

Отже, культурно-просвітницька діяльність посідає одне з пріоритетних напрямів у роботі бібліотеки, яка координує її з кафедрами університету. Бібліотека прагне створити цілісну систему змісту, форм та методів виховання, формування базової культури особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бібліотеки вищих навчальних закладів України (інформаційний каталог — довідник) /НБ ім. М.Максимовича Київ. ун-ту ім. Т.Шевченка. — К., 1998. — 198 с.
2. Про впровадження інформаційних технологій в роботу бібліотеки МДУ та стан забезпечення навчального процесу науковою, навчальною та методичною літературою: протокол № 7 Вченої Ради університету від 23.05.2012. — Маріуполь, 2012.
3. Про Наукову бібліотеку МДУ: положення від 04 лютого 2013 року. — Маріуполь, 2013. — 3 арк.
4. Про надання бібліотеки МДУ статусу наукової: протокол № 3 Вченої Ради університету від 26.12.2011. — Маріуполь, 2011.
5. Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон України від 27 січня 1995 р. №32/95 –ВР // Закони України /Верховна Рада України. Ін-т законодавства. Із змінами, внесеними згідно із Законами № 76-VIII від 28.12.2014 — К.,1997. — Т. 8 — С. 27-38.
6. Офіційного сайт НБ МДУ. — Режим доступу : «URL: http://librmargu.narod.ru/index/kulturno_masovi_zahody/0-5»
7. Столяров Ю. Н. Библиотека: структурно-функциональный подход / Ю.Н Столяров. — М.: Книга, 1981. — 225 с.
8. Швецова-Водка Г. М. Віртуальна довідка: новий вид інформаційних послуг бібліотеки / Г. М. Швецова-Водка // Бібліотеки Рівненщини: інновації, досвід роботи: Зб. статей. —Рівне, 2004. —С. 48–59.

УДК 027.7(477.62-2):021.6(043)

М. А. Дьячкова
/м. Маріуполь/

НАПРЯМИ КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У сьогоднішньому суспільстві наукові бібліотеки є важливими інформаційними, комунікативними та соціокультурними центрами. Бібліотеки вищих навчальних закладів, у всі часи свого існування, були не лише інформаційними центрами для студентів та викладачів, а і важливими джерелами наукових, культурних та соціальних досліджень усіх сфер життєдіяльності суспільства. У структурі Маріупольського державного університету функціонує Наукова бібліотека, яка є активним учасником комунікаційного процесу, адже вона забезпечує інформацією користувачів відповідно до їх потреб. Дана тема є актуальною, бо на сьогоднішній день неможливо уявити діяльність бібліотеки без процесу комунікації.

Метою дослідження є визначення основних векторів комунікативної діяльності наукової бібліотеки МДУ.

Проблема комунікації бібліотек з користувачами розкривається у працях В. А. Мінкіної, В. В. Брежнєвої, М. Я. Дворкіної, Г. М. Швецової-Водки, які досліджують у своїх працях особливості, основні напрями та способи реалізації бібліотечного обслуговування.

Важливим джерелом для розкриття даного питання служить офіційний веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ.

Комунікація – це процес обміну інформацією між двома чи більше суб'єктами діяльності. Нині комунікацію можна розподілити за багатьма ознаками. На рівні організації загалом прийнято виділяти два рівні комунікативної діяльності – внутрішній і зовнішній. Внутрішній вид комунікації являє собою передачу даних між структурними підрозділами чи співробітниками у відповідній установі. Зовнішній полягає у зв'язку з представниками інших організацій. Обидва види комунікативної діяльності важливі, бо вони задовольняють

інформаційні потреби користувачів, дають змогу дослідити актуальні проблеми, що цікавлять суспільство.

Бібліотечні установи активно взаємодіють на комунікаційному рівні. Основним видом комунікативної діяльності бібліотеки є надання бібліотечної послуги – результату діяльності бібліотеки із задоволення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів бібліотеки [4].

Наукова бібліотека МДУ – структурний підрозділ університету, що здійснює документальне та інформаційне забезпечення навчально-виховного та наукового процесів [2].

На сьогоднішній день НБ МДУ – це сучасний інформаційний центр, діяльність якого спрямована на створення електронного та документального інформаційного середовища університету, на забезпечення доступу користувачів бібліотеки до власних вітчизняних та світових електронних інформаційних ресурсів, формування інформаційної культури майбутніх фахівців. Важливими напрямками роботи наукової бібліотеки є проведення науково-дослідної, краєзнавчої та культурно-просвітницької діяльності.

Внутрішній рівень комунікації Наукової бібліотеки МДУ полягає у співпраці зі структурними підрозділами університету, його викладачами та студентами. Цей напрям діяльності є пріоритетним, оскільки спрямований на задоволення потреб «своїх» користувачів. Бібліотека обслуговує читачів університету літературою відповідно до їх інформаційних запитів; допомагає у наданні публікаціям та доробкам студентів та викладачів шифрів УДК, ББК; оформленні прав на авторський знак; надає консультації, проводить практичні заняття з таких питань, як особливості бібліографічного опису документів у списку літератури, пошук інформації за допомогою традиційного довідково-бібліографічного апарату бібліотеки та інформаційно-пошукових бібліотечних систем. Також протягом року Наукова бібліотека проводить теоретичні та практичні заняття, для студентів університету за різними тематиками для прищеплення студентам бібліографічних навичок, орієнтації у документальних та електронних інформаційних масивах. Одним з напрямів роботи – є проведення соціологічних досліджень серед студентів університету.

На сьогоднішній день НБ МДУ активно співпрацює з позауніверситетськими організаціями, що є основою зовнішнього рівня комунікації. До них можна віднести співпрацю з Науково-технічною бібліотекою Приазовського державного технічного університету, Центральною міською бібліотекою ім. В. Короленка міста Маріуполь і її філіями, Науковою бібліотекою України ім. В. Вернадського, Бібліотечним інформаційно-освітнім порталом, бібліотеками інших вищих навчальних закладів України, з редакцією «Енциклопедії сучасної України». Необхідно зазначити, що бібліотека співпрацює з такими міжнародними науково-метричними базами даних та електронними бібліотеками як: Індекс Коперник Інтернешнл Лтд (Польща), «Киберленинка» (Росія), eLIBRARY.RU (Росія) [2; 3, арк. 9].

Важливим аспектом зовнішньої комунікації наукової бібліотеки є проведення науково-дослідної діяльності. З 2012 року співробітниками бібліотеки проводиться щорічний науково-практичний семінар за результатами досліджень, здійснених протягом року. Друкуються та розміщуються на офіційному веб-сайті бібліотеки збірники матеріалів «Науково-дослідна діяльність наукової бібліотеки Маріупольського державного університету». Співробітники бібліотеки активно публікуються у фахових виданнях України та є постійними членами науково-практичної конференції бібліотек м. Маріуполя.

Не залишається поза увагою і культурно-просвітницька діяльність. Бібліотека організовує різноманітні масові заходи, які спрямовані на широке коло відвідувачів. Одним з найбільших векторів діяльності наукової бібліотеки є краєзнавчі дослідження. НБ МДУ здійснює активну краєзнавчу роботу і співпрацює з Маріупольською спілкою краєзнавців та Маріупольським краєзнавчим музеєм. Результати досліджень поширюються за допомогою

засобів масової інформації регіонального масштабу, таких як газети «Приазовский рабочий» та «Ильичевец» і ТРК «Сигма» та «МТВ» [2].

Не залишається поза увагою і такий популярний спосіб комунікації як мережа Інтернет. Наукова бібліотека має власний блог, сайт та сторінки у популярних соціальних мережах, які надають інформацію про можливості та послуги бібліотеки. Сайт НБ МДУ має зручний інтерфейс. Він надає інформацію про бібліотеку, її фонди та структуру, містить посилання на сайти тих організацій, з якими співпрацює, та сайти безкоштовних програм, які необхідні для перегляду та обробки електронних документів.

Отже, діяльність Наукової бібліотеки МДУ на сьогоднішній день неможливо уявити без комунікації. Бібліотека активно співпрацює в межах університету зі структурними відділами університету та задовольняє потреби співробітників, викладачів та студентів МДУ. Важливою складовою діяльності НБ є обмін інформацією та її обробка з іншими науковими, учбовими та просвітницькими закладами, що є основою зовнішньонаправленої комунікаційної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брежнева В. В. Информационное обслуживание. Продукты и услуги библиотек информационных центров / В. В. Брежнева, В. А. Минкина. – СПб.: Профессия, 2006. – 304 с.
2. Наукова бібліотека Маріупольського державного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://libr-margu.narod.ru/>. – Заголовок з екрану.
3. План роботи Наукової бібліотеки Маріупольського державного університету на 2015 рік – Маріуполь, 2014. – 17 арк.
4. Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон України від 27 січня 1995 року N 33/95-ВР редакція від 01.01.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/32/95-вр>.

УДК 004.738.5(043)

К. В. Кривогуз
/м. Маріуполь /

ОСОБЛИВОСТІ ПОШУКУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ІНТЕРНЕТІ

Інтернет виник як засіб наукового спілкування та обміну науково-технічною інформацією. Зараз методи інформаційного пошуку в Інтернеті розвинені надзвичайно, але парадокс полягає в тому, що ускладнений саме тематичний пошук науково-технічної інформації. Це викликано неможливістю чіткого формулювання тематичного питання в термінах дескрипторного пошуку, а саме за ключовими словами, що призводить до багатозначності результатів.

Щодо бібліотечного пошуку, існує таблиці тематичної класифікації, які використовуються у світових стандартах – Universal Decimal Classification (UDC), Dewey Decimal Classification (DDC), Library of Congress Classification (LCC), Універсальна десяткова класифікація (УДК).

Універсальна десяткова класифікація існує більше 70 років, широко використовується у всьому світі для систематизації творів науки, літератури і мистецтва, періодичного друку, різних видів документів і організації картотек. Вона охоплює весь універсум знань і успішно застосовується для поширення і використовується в багатьох країнах світу, успішно застосовується для систематизації та подальшого пошуку найрізноманітніших джерел інформації. Однією з головних відмінних особливостей УДК є ієрархічна побудова розділів за принципом поділу від загального до власного.

Крім тематичної класифікації документи індексуються так званими метаданими, такими, як: назва, тема, видавець, дата, формат документа, ідентифікатор (наприклад, УДК), джерело, мова, короткий зміст і так далі. Для опису метаданих також існує світовий

стандарт, який має назву Дублінське ядро (Dublin Core). Нижче наведений рисунок 1, який показує ієрархічний порядок введення метаданих:

Рис. 1. Ієрархічний порядок введення метаданих

Якщо потрібна загальна інформація із глобальної теми або деяких її областей, доцільно користуватися пошуковими тематичними каталогами. Тематичні каталоги – це інформаційно-довідкові системи, які створюються вручну редакторами на основі інформації, зібраної на серверах Інтернету. В тематичних каталогах Інтернету, як і в бібліотечній справі, не існує єдиних стандартів класифікації.

Каталоги організуються за темами і, як правило, містять гіперпосилання для повернення на верхній рівень web-сайту каталогу, а не на окремі сторінки у межах цього web-сайту. Користувачі каталогів починають пошук, вибираючи загальну тему чи відповідну тематичну категорію, а потім крок за кроком звужують межі пошуку.

Працювати з пошуковими каталогами нескладно. Пошук інформації користувачем відбувається на інтуїтивному рівні і практично завжди закінчується успіхом. Однак за цією простотою приховується складність, пов'язана з розробкою і веденням каталогу. Пошукові каталоги створюються, як правило, вручну. Висококваліфіковані редактори особисто переглядають інформаційний простір Інтернету, відбирають те, що, на їх думку, становить загальний інтерес, і заносять адреси таких публікацій до каталогу. Як правило, каталоги ресурсів складаються на основі експертних оцінок.

Науково-технічна інформація в умовах ринкової економіки вже давно стала досить цінним товаром. Без належного забезпечення науково-технічною інформацією неможливий більш-менш успішний розвиток сучасного виробництва, обороту товарів, послуг тощо. Для того, аби здійснювати правильний та ефективний пошук в Інтернеті науково-технічної інформації необхідно володіти деякими методами інформаційного пошуку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методи та інструменти ділової розвідки в Internet. / С. Б. Могильний. — К.: «Задруга». 2010. — 264с.
2. Пархоменко В.Д. Науково-технічна інформація і суспільство / А.В. Пархоменко, О.М. Гончаренко // НТІ. — 2011. — N 3. — С. 62-63
3. Семенюк Науково-технічна інформація і проблеми сталого розвитку України / Е. П. Семенюк // НТІ. — 2013. — N 1. — С. 16-18.
4. Про науково-технічну інформацію: Закон України від 25 червня 1993 р. // Відомості Верховної Ради . — 1993. — Ст.345.

РОЛЬ НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОМУ ОБСЛУГОВУВАННІ МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Відповідно до статті закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015» основним завданням наукової бібліотеки вищого навчального закладу є створення необхідної технічної і технологічної інфраструктури, електронних інформаційних ресурсів в бібліотеках з визначенням вимоги щодо обов'язкового зберігання в єдиному електронному форматі, де сучасна наукова бібліотека – це установа, діяльність якої спрямована перш за все на створення електронного інформаційного середовища університету [3].

Сьогодні спостерігається швидкий розвиток новітніх технологій, який призводить до модернізації діяльності наукових та публічних бібліотек, і поступово відбувається перехід від традиційних засобів обслуговування до інформаційних. Крім того, тенденції останніх років, стимулюють бібліотеки вищих навчальних закладів забезпечувати доступ не лише до власних вітчизняних, але й світових електронних ресурсів. [4, с. 86]. Це безперечно є дуже корисним, тому що така різнопланова підготовка дозволяє підготувати справжніх фахівців у своїй справі.

Протягом останніх років, наукова бібліотека Маріупольського державного університету (далі – МДУ) стала потужним інформаційним і культурно-освітнім центром, який відповідає сучасним вимогам, та здатен задовольнити вимоги користувачів. І цьому відповідають завдання установи, які зазначені у положенні про Наукову бібліотеку МДУ: «забезпечення повного, якісного і оперативного бібліотечно-бібліографічного та інформаційного обслуговування студентів, аспірантів, професорсько-викладацького складу, наукових працівників, співробітників університету та інших категорій читачів згідно з їх запитам на основі широкого доступу як власних, так і до світових документальних та електронних інформаційних ресурсів» [2, с. 1].

Внаслідок кропіткої, багаторічної роботи працівників, Наукова бібліотека МДУ накопичила універсальний фонд з різних галузей знань. Загальна кількість навчальної, наукової, художньої, довідкової літератури, іноземних видань, складає понад 158 тис. примірників. Крім того, бібліотека передплачує наукові, науково-практичні, політико-економічні, інформаційні та різногалузеві журнали українських та іноземних видавництв, що відповідає основним напрямам діяльності бібліотеки, серед яких можна виділити:

- оновлення та розвиток власних електронних ресурсів, розширення віртуальних бібліотечних фондів за рахунок придбання підписок на світові інформаційні ресурси;
- постійне покращення та модернізація бібліотечно-інформаційних послуг, основна мета якого забезпечення максимально швидкого та якісного бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів бібліотеки;
- зберігання бібліотечного фонду на сучасних носіях інформації, щоб забезпечити їх цілкове зберігання та максимально розширити можливість використання для користувачів;
- сприяння вихованню інформаційної культури у студентської молоді, науково-дослідній та культурно-просвітницькій діяльності у студентів та викладачів [1].

Проте, здійснення всіх цих напрямів діяльності є неможливе без використання новітніх інформаційних технологій, автоматизації бібліотечних процесів. Як наслідок ведеться активне розроблення електронних каталогів та електронних картотек статей. В МДУ створено 8 комп'ютерних класів, 8 спеціалізованих лабораторій комп'ютерної техніки, 5 комп'ютеризованих читальних зала бібліотеки. Загальна кількість робочих комп'ютерних

місць та комп'ютерів – 395. Всі комп'ютерні класи та лабораторії, читальні зали об'єднані в локальну мережу та мають доступ в Інтернет. Читачі мають доступ до баз даних провідних наукових видавництв світу: повнотекстових ресурсів «Наукова періодика України», офіційного сайту Державного комітету архівів України «Архіви України», віртуальної бібліотеки Східної Європи, до електронних ресурсів «Наукова електронна бібліотека e-librari.ru», до освітнього порталу «Юридическая Россия», до Міжнародної бази даних AGRIS/CARIS, до Баз даних патентів України Укрпатент, до Google Patent Search та інші.

Все це створює необхідні умови для навчання та розвитку як викладацької, так і студентської наукової та науково-дослідної діяльності. Наукова бібліотека задовольняє наукові, навчальні, освітні, інформаційні та духовні потреби не тільки університету, а й багатьох мешканців Маріуполя. Багато уваги приділяє вихованню інформаційної культури студентів, прищеплює їм навички роботи з інформаційними ресурсами, популяризації бібліотечно-бібліографічних знань.

Внаслідок впровадження та розвитку Болонського процесу, який спрямований на структуроване реформування національних систем вищої освіти країн Європи, та прийняття нової редакції Закону України «Про вищу освіту» першого липня 2014 року, у студентів значно збільшилась потреба звертатися до довідково-бібліографічного апарату та володіти методикою пошуку інформації як у бібліотеці, так і за її межами. Крім того, це є вагомим стимулом і для розвитку наукової бібліотеки МДУ, яка проводить теоретичні та практичні заняття зі студентами за темами «Інформаційна культура читача», «Джерела пошуку інформації», «Довідково-бібліографічний апарат бібліотеки МДУ. Пошук інформації в системі Ірбіс», «Бібліографічний опис документів», «Ознайомлення з пошуком та науковою обробкою документальних джерел інформації», «Система реферативних журналів України, галузеві бібліографічні покажчики», «Бібліотечні класифікаційні системи ББК і УДК», «Вимоги до написання наукової роботи». Розроблено довідковий бюлетень «Електронний каталог та Електронна картотека статей: здійснення пошуку» [4, с. 91].

Таким чином, на сучасному етапі розвитку суспільства відбувається переосмислення завдань та функцій бібліотеки і перехід від управління масивами документів до управління потоками інформації. Сьогодні бібліотеки зі сховища друкованих документів перетворюються на автоматизовані інформаційні центри, які забезпечують доступ до інформації, незалежно від місця її створення та зберігання, і стають справжніми путівниками у світі інформаційних продуктів та послуг. Сучасні інновації спонукають бібліотеки здійснювати пошук інноваційних шляхів розвитку. У свою чергу, Наукова бібліотека МДУ має всі ознаки інформаційного осередку, де головною функцією є пошук нових підходів до організації основних напрямків діяльності, використання інновацій у поєднанні із практичним досвідом, крім того, бібліотека передбачає свою роботу із впровадження інформатизації у своїй діяльності. Утім, запровадження корисного досвіду має відбуватися з урахуванням вимог сучасності, готовності бібліотечних працівників до суттєвих змін професійного середовища і підвищення професійної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вас запрошує наукова бібліотека Маріупольського державного університету! [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mdu.in.ua/index/biblioteka/0-10>. – Назва з екрана.
2. Положення про Наукову бібліотеку Маріупольського державного університету: затверджено ректором МДУ К. В. Балабановим в 2015 р. – Маріуполь. – 5 арк.
3. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 09 січня 2007 року № 537-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – Ст. 102.
4. Сабадаш Ю. С. Значення наукових бібліотек України: культурологічний вимір (на прикладі наукової бібліотеки Маріупольського державного університету) / Ю. С. Сабадаш, Г.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ КАНАДИ ЗІ СЛАВІСТИЧНИХ НАУК

Визначення славістики у сучасному розумінні розглядається як більш узагальнене, як наука про слов'ян, об'єднуюча ряд наукових дисциплін, що вивчають історію, літературу, мову, фольклор, етнографію, економіку, мистецтво релігію в минулому і сьогоденні, пам'ятки матеріальної і духовної культури слов'ян. Синонімом є слав'янознавство.

Значним внеском в розвиток та міжнародне поширення славістичних наук є інформаційні ресурси Канади в інтернет-мережевому просторі. Серед пріоритетних напрямків північно-американської славістики є україністика, дослідження з якої активізувалися завдяки діяльності університетів Торонто, Альберта, Карлетона. Поряд з організацією конференцій, запрошень зарубіжних експертів, а також координації навчання студентів і аспірантів в даній науковій сфері, велика увага приділяється науковим виданням, зокрема періодичним.

Найпотужнішим центром Канади в цьому напрямі є Університет Торонто, який визнано провідним серед північно-американських академічних інститутів, що вивчає пострадянські країни та країни Східної Європи (University of Toronto, Centre for Russian and East European Studies (CREES)). Його ціль - сприяти розумінню націй та народів цього складного регіону, їх минуле та сьогодення. Зокрема, у CREES діє Програма українських досліджень Петра Яцика, яка, об'єднуючи зусилля вчених університету Торонто та фахівців з України, розробляє наукові проекти з історії та культури України, її сучасного становища, забезпечує проведення семінарів, лекцій та конференцій, здійснює обмін вчених Канади та України.

Серед електронної періодики визначається Слов'янський ежеквартальник Торонто (Toronto Slavic Quarterly) - академічний електронний журнал слов'янських досліджень університету Торонто, на базі якого було опубліковано перше видання Щорічного слов'янського журналу Торонто (Toronto Slavic Annual), що представляє собою колекцію статей, що з'явилися в електронному журналі протягом року.

Канадська асоціація славістів (Canadian Association of Slavists (CAS)) [<https://www.ualberta.ca/~csp/cas/>] об'єднує викладачів та дослідників у галузі славістики та споріднених дисциплін в Канаді. Створення CAS було підготовлено діяльністю канадського філії американської Асоціації вчителів славістики та східноєвропейських мов (ATSEEL). Офіційними мовами асоціації є англійська та французька. CAS проводить загальні збори, на яких відбувається обмін ідеями, досвідом, розглядаються навчальні посібники, роз'яснюються освітні методики і зачитуються доповіді з досліджуваних предметів; випускає видання, що включають статті з проблем славістики та пов'язаних з нею досліджень; публікує історіографічні огляди; проводить презентації на зборах інших товариств; погоджує зусилля по зверненню до урядовим агентствам, фондам і приватним особам для здійснення цілей асоціації. Членство в CAS відкрито для будь-викладача славістики та споріднених дисциплін, який займається дослідженнями в одному з освітніх установ Канади. CAS є одним з 69 членів Канадської федерації гуманітарних і соціальних наук (CFHSS), а також членом таких організацій, як Міжнародна рада центральних і східноєвропейських досліджень (ICSEES), Міжнародний комітет славістів (ICS) і Міжнародна асоціація українських досліджень (IAUS).

Електронним виданням CAS є журнал «Канадські праці зі славістики» (Canadian Slavonic Papers / Revue canadienne des slavistes), який з самого початку був

міждисциплінарним журналом, де публікувалися англійською та французькою мовами оригінальні дослідження за славістичними темами. Цей журнал є тако й офіційним друкованим органом Канадської асоціації українських досліджень (The Canadian Association for Ukrainian Studies, CAUS), заснований ще в 1956 р. Публікацію різних видань, включаючи журнал «Схід-Захід», здійснює програма досліджень Східної України ім. Ковальських (г.Едмонтон, Канада), заснована в 1998 р. Здійснюється активний пошук нових підходів і методів вивчення слов'янського регіону, що відповідають вимогам сучасності.

Серед них - «Журнал українських досліджень», який видає Канадський інститут українських досліджень (Canadian Institute of Ukrainian Studies, CIUS), що є частиною університету Альберта. Це єдине канадське періодичне видання, повністю присвячене українським та канадсько-українським дослідженням, виходить з 1976 р. двічі на рік.

Канадська асоціація наукових журналів (Canadian Association of Learned Journals (CALL)), що була організована в 1990 р. для забезпечення діяльності журналів в якості важливих розповсюджувачів наукової інформації, представляє інтереси понад 140 журналів, підтримує контакти з урядовими департаментами і фінансовими агентствами. Асоціація також організовує семінари на своїх щорічних зборах, де відбувається обмін інформацією між спільнотою наукових журналів і урядом. Щорічний форум наукових журналів головне місце відводить семінарам з проблем редагування, виробництва, розповсюдження та фінансування. «Інформаційний бюлетень» асоціації поширює ці матеріали.

Електронні ресурси мають можливість розповсюджувати міжнародну інформацію зі славістики з метою сприяння у збереженні цінної ретроспективної інформації, надання до неї вільного доступу дистанційним користувачам, здійснення освіти та самоосвіти, підвищення ефективності міжнародних комунікацій зі славістичних наук.

УДК 659:658.8(043)

*О. С. Ліфиренко
/м. Маріуполь/*

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ЗАСОБИ РЕКЛАМИ ЯК ЗАСІБ ПРОСУВАННЯ ПРОДУКТІВ/ПОСЛУГ

На сучасному етапі розвитку української економіки, коли відбувається перехід до нових відносин із громадськістю, вітчизняні підприємства повинні концентрувати увагу на удосконаленні комунікаційної діяльності, підвищенню відкритості суспільством виробничо-торговельних процесів, технологій, економічних показників функціонування, залученню груп громадськості в процес корегування діяльності підприємства з метою його адаптації до мінливої ринкової ситуації шляхом певних рекламно-інформаційних заходів з використанням маркетингових комунікацій, основною формою яких є реклама.

Реклама сьогодні стає сучасною формою повідомлення щодо просування товарів/продуктів/послуг на ринку і використовується підприємствами для інформації, переконування чи нагадування споживачам про свої товари/продуктів/послуг чи саме підприємство, компанію, установу (далі – компанія).

На різних стадіях розвитку ринку цілі та завдання реклами суттєво змінюються. Сьогодні до цілей реклами відносять необхідність звернути увагу на певний продукт, фірму, підприємство та постійно інформувати, нагадувати. Особливостями цілей являються також необхідність подолати упередженість, недовіру стосовно рекламного товару/продукту/послуг, компанії; формувати позитивне ставлення до неї з боку суспільства.

Завдання реклами залежить сьогодні від стадій життєвого циклу ринку. Так, на стадії підготовки ринку перше місце приділяється формуванню споживачів, у тому числі і потенційних споживачів, створенню уявлень про товаровиробників.

На стадії впровадження нових товарів/продуктів/послуг до основних завдань реклами відносять збільшення числа постійних споживачів за рахунок посилення реклами, стимулювання покупки, акцентування уваги на мотивах покупців при виборі та інше.

Стадія масового продажу товарів/продуктів/послуг в якості основного завдання містить заходи щодо підтримання досягнутого рівня продажу, стабілізації кола покупців, розширення продажу з урахуванням зростання випуску продуктів.

На кінцевій стадії розвитку ринку – підключення попиту, визначення пріоритетів шляхом заміни товарів/продукту/послуг, переорієнтація споживачів.

Залежно від поставлених завдань суттєво змінюються види реклами. При цьому розширюється пояснювально-пропагандистська реклама та реклама розпродажу. Ці два основних види реклами можуть містити престижну, рубричну рекламу та рекламу торгівельної марки. Розповсюдження реклами здійснюється через засоби масової інформації (газети, журнали, телебачення, радіо), Direct-mail (пряму поштову рекламу), зовнішню рекламу, друковану, рекламу на місці продажу, транспорті, сувенірну рекламу [3]. Сьогодні особлива увага приділяється мультимедійним засобам реклами за допомогою – мобільного зв'язку, Інтернету, плазмових екранах на площах та вулицях міст.

Складання тексту та рекламних звернень сьогодні потребує спеціальних знань та навичок різних наукових сфер. Рекламний текст повинен у раціональній формі поєднувати зміст, думку, структуру. З цією метою необхідно здійснювати певні кроки у розробленні реклами та формувати їх у логічній послідовності у порядку: дослідження споживачів, продукту/товару/послуги, ринку. Стратегічне планування реклами проводити з урахуванням цілей, асигнування та засобів використання реклами. Технічне рішення реклами (вибір засобів, графік публікацій, кошторис і контроль за їх використанням); складання тексту рекламних звернень здійснювати своєчасно та оперативно.

Основні принципи реклами сьогодні встановлені міжнародним кодексом рекламної практики та законом України «Про рекламу» [1; 2]. При цьому розроблені основні вимоги до структури тексту рекламних звернень та повідомлень. У першу чергу, рекламне посилання повинно бути юридично бездоганним, правдивим. Воно повинно створюватися з почуттям відповідальності перед суспільством і принципом сумлінної конкуренції. Рекламне посилання не повинне мати елементів підривання довіри громадськості до реклами.

Оцінювання адекватності реклами повинно характеризувати її доцільність, результативність окремих рекламних заходів, визначати умови оптимального впливу реклами на потенційних споживачів.

Отже, актуальним на даний час розвитку економіки України є оптимізація товарно-економічних рішень окремих елементів маркетингових комунікацій при просуванні товарів/продуктів/послуг на ринку. Такий підхід до модернізації рекламних заходів стає для просування компанії на зовнішній ринок одним із ключових чинників успіху у надзвичайно конкурентному та насиченому середовищі в міжнародній сфері та на внутрішньому ринку. При цьому адекватність реклами у просуванні товарів/продуктів/послуг залежить в основному від обраної стратегії, яка складається зі сукупності заходів, що використовуються для створення методичних основ політики продавання товарів/продуктів/послуг на ринку та під час реалізації цієї політики.

Найбільш розгорнутою та доречною для сучасних умов України є стратегія маркетингу при формуванні та реалізації цілей та завдань компаній-виробників на кожному окремому ринку та кожному товару/продукту/послуги на певний період часу для здійснення виробничо-комерційної діяльності відповідно до ринкової ситуації та можливостей компанії.

Розробкою теоретичних, методичних і практичних основ формування маркетингової стратегії розвитку підприємства у разі виходу на зовнішній ринок в Україні займаються В.Г. Герасимчук, В.В. Пастухова, В.С. Пономаренко, Ю.В. Соколов, О.М. Тридід, Є.В. Ромат. За кордоном цій проблемі присвятили дослідження І. Ансофф, А. Чандлер, Ф. Котлер, Д.

Кромбрюгге, К. Лінді, С. Маджаро, Дж. Макарура, Г. Друкер, Дж. Дэй, Дж. Еванс, М. Мак-Дональд та ін. За визначенням американських досліджень питома вага маркетингової стратегії в загальній стратегії компанії становить близько вісімдесят відсотків.

Таким чином, означену стратегію розвитку реклами можна розглядати як комплексний план для здійснення місії компанії на ринку як на території держави, так і за її межами. Такий висновок підтверджено при аналізі ефективності певних елементів сучасних маркетингових комунікацій окремими торговельними компаніями у процесі оптимізації ними деяких форм просування їх товарів/продуктів/послуг на ринку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Міжнародний кодекс рекламної практики / Угода від 02.12.1986 р. [Електронний ресурс] / Міжнародна торговельна палата. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/988_010 – Загл. с екрана.
2. Про рекламу: закон України від 03 липня 1996 року № 270/96-ВР // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 36. – ст. 181.
3. Ромат Е.В. Реклама в системе маркетинга / Е.В. Ромат. – Х.: Студцентр, 1995. – 220 с.

УДК 351. 86 : 316. 776 (477)(043)

Є. В. Новікова
/м. Маріуполь/

ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ В НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТАХ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку суспільства інформація є найважливішим засобом організації та регуляції суспільної життєдіяльності, дієвим інструментом соціального управління. Будь-яка інформація, що обробляється та зберігається в інформаційних системах, чогось варта при умові її достовірності та гарантованості, а тому інформація має бути надійно захищена.

Захист інформації - це сукупність правових, адміністративних, організаційних, технічних та інших заходів, що забезпечують збереження, цілісність інформації та належний порядок доступу до неї [9, с. 167-169].

Метою захисту інформації є:

- запобігання незаконному заволодінню, підробки, перекручуванню інформації;
- запобігання знищенню, модифікації, блокуванню, копіюванню інформації під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів;
- збереження конфіденційності інформації;
- забезпечення авторських прав розроблювачів інформаційної системи.

До основних засобів захисту інформації можна віднести такі: фізичні засоби (які необхідні для зовнішнього захисту засобів обчислювальної техніки, території та об'єктів); апаратні засоби (це різні електронні пристрої, які вмонтовуються в серійні блоки електронних систем обробки і передачі даних для внутрішнього захисту засобів обчислювальної техніки); програмні засоби (які вмонтовані до складу програмного забезпечення системи, необхідні для виконання логічних та інтелектуальних функцій захисту); апаратно-програмні засоби (це засоби, які основані на синтезі програмних та апаратних засобів); криптографічні та організаційні методи (які складають сукупність заходів щодо підбору, перевірки та навчання персоналу, який бере участь у всіх стадіях інформаційного процесу) [9, с.180-185].

Групу законодавчих актів, що регулюють захист інформаційного забезпечення управління складають такі документи: Закон України «Про інформацію» [5], Закон України «Про захист інформації в автоматизованих системах» [3], Закон України «Про захист в інформаційно-телекомунікаційних системах» [4], Закон України «Про Національну програму

інформатизації» [7], Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» [6], Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» [1], Закон України «Про електронний цифровий підпис» [2].

Із становленням України як суверенної держави, реформуванням всіх сфер життя суспільства, зокрема економіки та оборони постала проблема створення принципово нових власних систем захисту інформації зокрема в автоматизованих системах та законодавчого регулювання інформаційних правовідносин у сфері охорони таємниць. Конституція України, що стала гарантом побудови демократичної правової держави, не могла не врахувати загальносвітових тенденцій інформатизації суспільства.

В інформаційному просторі ця інформація займає дуже незначну частку і стосується чітко окреслених сфер державної діяльності – оборони, економіки, зовнішніх відносин, державної безпеки і охорони правопорядку, що прямо закріплено у статті 6 Закону «Про державну таємницю». Згідно Законів «Про інформацію» [5] та «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» [4] можна дати такі визначення термінам:

Інформація – документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі;

Захист інформації в системі – діяльність, спрямована на запобігання несанкціонованим діям щодо інформації в системі;

Інформаційна (автоматизована) система – організаційно-технічна система, в якій реалізується технологія обробки інформації з використанням технічних і програмних засобів;

Інформаційно-телекомунікаційна система – сукупність інформаційних та телекомунікаційних систем, які у процесі обробки інформації діють як єдине ціле;

На підставі законодавчих актів інформація поділяється на відкриту та інформацію з обмеженим доступом. Остання поділяється на таємну, яка, в свою чергу, складається з державної таємниці та іншої таємної інформації, та конфіденційну інформацію [5]. Якщо державна таємниця на сьогоднішній день охоплена ефективним правовим захистом, то цього, на жаль, не можна констатувати щодо іншої інформації з обмеженим доступом.

«Інша таємна інформація», яка становить систему видів таємної інформації, що не становить державної таємниці, не має навіть чітко закріпленої в законодавстві структури (однак потребує вичерпної визначеності, оскільки її існування фактично є обмеженням права на інформацію).

Питання захисту особистих немайнових і майнових прав авторів, зазначені в міжнародних угодах та нормативних актах України:

- Бернській конвенції про охорону літературних та художніх творів (1886 рік);
- Всесвітній (Женевській) конвенції про авторське право (1952 рік);
- Цивільному кодексі України від 16.01.2003 № 435-IV;
- Цивільному процесуальному кодексі України від 18.03.2004 № 1618-IV;
- Законі України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792- XII;
- Законі України «Про судовий збір» від 08.07.2011 № 3674-VI;
- Законі України «Про наукову та науково-технічну експертизу» від 10.02.1995 № 51/95-ВР;

- Постанові Пленуму Верховного Суду України «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав» від 04.06.2010 № 5.

Під захистом авторських прав слід розуміти передбачені законом заходи із їх визнання, припинення їх порушення, застосування до правопорушників заходів юридичної відповідальності. Захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права здійснюється в порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством.

Чинне законодавство України в більшості випадків відповідає сучасному рівню розвитку відносин в інформаційній сфері. Більшість чинних законів, спрямованих на

врегулювання інформаційних відносин, були прийняті до набрання чинності Конституції, тому протягом останніх років активно виносяться зміни до існуючих законів.

Таким чином, слід зазначити, що нормативно-правова база щодо регулювання захисту інформації в Україні потребує подальшого вдосконалення, а саме з питань:

- створення єдиної термінологічної бази інформаційного законодавства;
- прийняття Закону України «Про інформаційне забезпечення управління» [8], а також Концепції формування та функціонування інформаційно-аналітичної системи органів державної влади та органів місцевого самоврядування ;
- формування, використання та захисту інформаційних ресурсів;
- впровадження електронного документообігу із застосуванням електронного цифрового підпису;
- діяльності інформаційно-аналітичного підрозділу;
- використання новітніх технологій при зберіганні інформації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003р. // ВВР України. – 2003. – № 36 (Із останніми змінами, внесеними згідно із Законом № 675-VIII (675-19) від 03.09.2015).
2. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22 травня 2003р. // ВВР України. – 2003. – № 36 (Із останніми змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VIII (222-19) від 02.03.2015, ВВР, 2015, № 23, ст.158).
3. Про захист інформації в автоматизованих системах: Закон України від 05 липня 1994р.// ВВР України.-1994, № 31 (Із останніми змінами, внесеними згідно із Законом № 1703-IV (1703-15) від 11.05.2004, ВВР, 2004, № 32, ст.394).
4. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України від 31 травня 2005р. // ВВР України. – 2005. – № 26 (Із останніми змінами, внесеними згідно із Законом № 1170-VII (1170-18) від 27.03.2014, ВВР, 2014, № 22, ст.816).
5. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992р. // ВВР України. – 1992. – № 48 (Із останніми змінами, внесеними згідно із Законом № 317-VIII (317-19) від 09.04.2015, ВВР, 2015, № 26, ст.219).
6. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998р. // ВВР України. – 1998. – № 27–28 (Із останніми змінами, внесеними згідно із Законом № 406-VII (406-18) від 04.07.2013, ВВР, 2014, № 20-21, ст.712).
7. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998р. // ВВР України. – 1998. – № 27–28 (Із останніми змінами, внесеними згідно із Законом № 5463-VI (5463-17) від 16.10.2012, ВВР, 2014, № 4, ст.61).
8. Резченко Є. О. Необхідність розробки та прийняття Закону України «Про інформаційне забезпечення органів державної влади» (робоча назва) / Є. О. Резченко // Держ. буд-во [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kbuara.kharkov.ua.
9. Скрипничук В. М. Правове забезпечення державного управління / В. М. Скрипничук. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2008. – 556 с.

УДК 658.8:004.738.5(043)

С. Е. Орехова
/г. Мариуполь/

ИНТЕРНЕТ МАРКЕТИНГ – ЭФФЕКТИВНЫЙ ИНСТРУМЕНТ ПРОДАЖ

Интернет является высокотехнологической медиа-средой. Две основные маркетинговые возможности, которые предлагает Интернет – дополнительные каналы продвижения и дополнительное средство коммуникации. Возможность общаться с

потенциальными потребителями напрямую без посредников, что сокращает затраты – основная цель большинства организаций, предприятий, компаний (далее компаний).

Интернет лучше средство, способствующее интерактивности (диалогу). Эффективный веб-сайт дает возможность максимально использовать весь потенциал этого маркетингового инструмента. И не случайно, что последнее время наблюдается эффективное наращивание отношений B2B (business to business), именно интернет стал нормой для большинства компаний (крупных, средний фирм). Многие компании внедрили корпоративные системы документационного обеспечения управления, тем самым компьютеризировали внутренние бизнес-процессы. К примеру, «клиент-банк» стал привычным инструментом, который дал реальное ощущение экономии времени при проведении электронных платежей.

Если в 80-е годы все решало качество, а в 90-е – реинжиниринг бизнеса, то ключевая нынешнего десятилетия современного бизнеса – это «скорость бизнеса». Современный бизнес – многокомпонентная система, ключевыми моментами которой является информация в сочетании с использованием передовых информационных технологий. Билл Гейтс, известный американский предприниматель и общественный деятель, автор книги «Бизнес со скоростью мысли» считает, что: «Хорошо организованная работа с информацией – самый надежный способ выделить свою компанию среди конкурентов», – что подтверждается успешной деятельностью многих ведущих компаний [2].

IT-технологии можно эффективно применять при взаимодействии с партнерами и потребителями, создавая электронные торговые площадки (далее – ЭТП). Электронная торговая площадка – технология в среде Интернет, позволяющая участникам, по установленным правилам, совершать электронные торги продуктами/товарами (услугами) одной или несколько товарных групп, обеспечивающих полный цикл прохождения коммерческой сделки, начиная от нахождения оптимального партнера, заканчивая оформлением пакета документов, оказанием инфраструктурных услуг.

Систематизация ЭТП совершается по разным признакам в зависимости от:

- продукта/товара – отраслевые и универсальные;
- бизнес-процессов – открытая, закрытая, аукцион прямой (сбыт), аукцион обратный (закупка), тендер (открытый, закрытый);
- организатора ЭТП – корпоративная и независимая.

В любом случае важно, чтобы такая площадка была нейтральной по отношению ко всем участникам бизнеса. Процесс управления такой площадкой не представляет особых сложностей. Менеджер, сопровождающий ЭТП, должен быть наделен соответствующими полномочиями компании, а также иметь сертификат на электронную цифровую подпись (ЭЦП), что подтверждает целостность данных в электронной форме и повышает безопасность передачи и хранения информации [3].

Функций, которые выполняет торговая площадка в Интернете много, вот лишь основные из них:

- внесение предложений (покупка, продажа);
- поиск продуктов/товаров (услуг) по различным критериям и их сочетанию;
- оценка предложений (сопоставимость цен рынка с ценой предложений – это и есть непосредственно маркетинг);
- применение инструментов для выполнения технико-экономических расчетов и оценки эффективности сделок;
- установление контакта (переговоры on-line) с контрагентами по сделке;
- оформление документов (гарантийное письмо, договора купли-продажи, договора оказания услуги и т.д.);
- подписание договора с помощью ЭЦП и обеспечение финансовых гарантий безопасности сделки;

- организация страхования, финансовое, банковское обеспечение сделки (платежи, кредитование, факторинг);
- аудит (контроль выполнения сделки) – до подписания акта приемки-сдачи работ (поставки товара/предоставления услуги);
- подготовка отчетов о торгах по видам продукции, временным отрезкам и другим параметрам;
- ведение статистики сделок и в целом работы ЭТП.

Участникам торгов площадка позволяет значительно снизить издержки, как производственные, так и транзакционные, расширить рынки сбыта. По данным компании IBS, ведущего российского системного интегратора, экономия от использования схем B2B может достигать 15% со стороны закупок и 22% со стороны сбыта [1, с. 6]. Снижение издержек достигают за счет оптимизации логистики, консолидации закупок, устранения мошенничества. Такой вид торговой деятельности – предупреждение проявлений коррупции в этой сфере, развитие добросовестной конкуренции, обеспечения рационального и эффективного использования государственных средств, что соответствует требованиям закона Украины о тендерах [4].

Преимущества использование электронной торговой площадки:

для продавцов – участников	для покупателей
расширение рынка потребителей продукции	сокращение финансовых и временных издержек на установление отношений с новыми поставщиками и взаимодействие с существующими
возможность привлечения и обслуживания средних и мелких покупателей без увеличения издержек на данное обслуживание	открытие новых каналов закупки продукции
сокращение издержек на согласование с покупателями условий продаж	снижение издержек на взаиморасчеты между контрагентами, на согласование с продавцами условий закупок
формирование более точной и конкурентной рыночной информации	гарантии торговой системы по заключенным сделкам в объеме гарантийных сумм участников
гарантии торговой системы по заключенным сделкам в объеме гарантийных сумм участников	возможность средне оптовых и мелкооптовых закупок
постоянно обновляемая информация о спросе и предложении, рыночных показателей, тенденций, анализ ситуации	

Таким образом, совершенно очевидно, что технический прогресс охватил ключевые аспекты электронной коммерции. Интернет как мощный канал продаж призван стимулировать бизнес-процессы на современных рынках. В современном бизнесе скорость получения и распространения информации играет главенствующую роль. Компании со слабой внутренней организованностью документооборота, отсутствием корпоративных автоматизированных систем, не имеющие в своем арсенале электронного канала продаж, обречены стать неконкурентоспособными.

ЛИТЕРАТУРА

1. Аузан В. Битуби, пиар, иарпи / В. Аузан // Эксперт. – 2000. – № 28. – С. 6–11.
2. Гейтс Б. Бизнес со скоростью мысли / Билл Гейтс – 2-е изд., исправленное – М.: Эксмо, 2003. – 480 с.

3. Про електронний цифровий підпис: закон України від 26 травня 2003 року № 852-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – ст. 276.
4. Про здійснення державних закупівель: закон України від 15 квітня 2014 року № 1206-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 24. – ст. 883.

УДК 659.4(477.62-2)(043)

Я. Ю. Осика
/м. Маріуполь/

ОСНОВНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах клієнторієнтованого характеру діяльності підприємств все більшого значення набуває реалізація цілей усіх зацікавлених осіб, яка досягається за рахунок посилення взаємозв'язків між усіма учасниками підприємницької діяльності, тобто відбувається підвищення ролі комунікаційних процесів підприємства. Ефективність комунікаційно-інформаційних процесів впливає на організацію тривалих партнерських взаємин ринкових суб'єктів, підвищення конкурентоспроможності компанії та ефективність діяльності підприємства в цілому.

Будь-яке підприємство існує не ізольовано, а у взаємодії зі своєю зовнішнім середовищем. І від того, які фактори цього середовища (споживачі, конкуренти, органи державного регулювання, громадська спільнота і т.п.) мають найбільший вплив на роботу підприємства та його результати, залежать характер і способи комунікацій [5, с. 71].

Вітчизняний науковець Ю.Г.Корнєв зауважив, що зовнішня інформаційно-комунікативна діяльність підприємства сприяє поширенню інформації про свою компанію у світовому масштабі та прискорює процеси, що позитивно впливають на загальну ефективність підприємницької діяльності [3, с. 126].

В ході реалізації зовнішньої комунікаційної політики підприємство, одержуючи інформацію із зовнішнього середовища, нарощує свій інтелектуальний потенціал, а розповсюджуючи відомості про свою діяльність, формує «капітал публічності» – позитивний імідж.

Можна виділити основні засоби забезпечення відкритості і формування капіталу публічності:

- рекламна діяльність підприємства;
- PR-діяльність;
- участь спеціалістів у житті професійної спільноти: виступи на конференціях, публікація робіт, патентування винаходів, членство у професійних асоціаціях;
- ведення ділових переговорів [5, с. 72-73].

Розглядаючи, як приклад, зовнішні комунікаційні процеси ПАТ «Азовмаш» – найбільшого машинобудівного холдингу України та країн СНД, слід зазначити, що підприємство постійно приймає участь у різноманітних за змістом виставках, які проходять як в Україні, так і в країнах ближнього (Росія, Казахстан, Грузія, Азербайджан, Узбекистан, Білорусія) і далекого (Індія, ОАЕ, Німеччина) зарубіжжя [1]. На рекламно-інформаційних стендах компанії «Азовмаш» експонуються зразки товарів власного виробництва, а також представлені рекламні буклети, флаєри, каталоги, проспекти тощо. У роботі виставок, бізнес-форумів і семінарів беруть участь перші особи «Азовмашінвест холдинг», ПАТ «Азовмаш». Всі ці рекламні засоби досить повно інформують потенційних клієнтів про діяльність підприємства, висвітлюють нові досягнення компанії в галузі науки і техніки та перспективи подальшого розвитку підприємства. Тобто в такий спосіб інформування споживачів досягається найбільшим чином – синтетичним засобом маркетингової комунікації. Плідна

участь у виставках і зустрічах дозволяє компанії активно укладати контракти і активно працювати в галузі вагонобудування і важкого машинобудування на ринках СНД і далекого зарубіжжя.

Майже на кожному виставковому заході експозиції, представлені ПАТ «Азовмаш», отримують досить високу оцінку фахівців та численні винагороди, що підкреслює компетентність спеціалістів рекламно-інформаційного відділу і надає значущості цьому відділу на власному підприємстві. Участь компанії «Азовмаш» у ярмарках і виставках є дуже ефективним засобом комунікаційної політики підприємства, стимулюючим продаж товарів на ринку, дієвим методом в конкурентній боротьбі.

Підготовка рекламних та інформаційних матеріалів для виставок відбувається із дотриманням єдиного корпоративного стилю підприємства.

Корпоративний стиль або «брендинг» сприяє успішному розповсюдженню товарів та послуг ПАТ «Азовмаш» на ринку продукції та послуг. Під корпоративним стилем мається на увазі сукупність товарного знака (і властивих йому кольорів), колірного і графічного оформлення в єдиному стилі власного веб-сайту («Азовмаш»), ділових паперів, рекламних проспектів, тощо.

Товарний знак підприємства, як один з інструментів маркетингу, сприяє формуванню свідомості користувача створенню позитивного образу ПАТ «Азовмаш» як виробника товарів та послуг, так і безпосередньо цих товарів та послуг. Кольорове оформлення товарного знаку, експонатів виставок, сувенірної продукції виконано, майже завжди, білим і синім кольором [2].

Визнаний покупцями, затверджений громадською думкою з високою репутацією товарний знак сам по собі служить надійним гарантом і відмінною рекламою товарів і підприємства. Володіючи таким товарним знаком, компанія отримує величезні переваги в конкуренції, у розширенні існуючого та при захопленні потенційного ринку збуту [4, с. 83].

Компанія «Азовмаш» – відоме у світі машинобудівне підприємство, яке постійно знаходиться у центрі уваги українських та світових ЗМІ, з приводу освітлення в пресі внутрішніх і зовнішніх виробничих, соціальних, спортивних досягнень компанії. В загалі, діяльність концерну «Азовмаш» дуже широко висвітлюється засобами масової інформації, що відіграє свою позитивну і важливу роль для подальшої ефективної роботи підприємства і створення позитивного іміджу концерну.

Таким чином, будь-яке спілкування, в тому числі і ділове – це, перш за все, комунікація, тобто обмін інформацією, значущою для учасників спілкування. Якісний обмін інформацією – невід’ємна частина всіх основних видів управлінської діяльності.

Комунікаційна політика складається з двох елементів: внутрішньої та зовнішньої комунікації, що є однаково необхідними для ефективної діяльності підприємства. Зовнішня комунікація – важливий організаційний інструмент і необхідна умова для ефективного розвитку і впровадження корпоративної політики; інформаційно-комунікативна діяльність підприємства сприяє поширенню інформації про свою компанію у світовому масштабі та прискорює процеси, що позитивно впливають на загальну ефективність підприємницької діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азовмаш: офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.azovmash.com/ru/conference/>. – Загол. з екрану.
2. Зайка В.Я. Товарный знак предприятия – символ продукции высокого качества / В.Я. Зайка // Азовский машиностроитель. – 2011. – № 49. – С. 3.
3. Корнев Ю.Г. Інформаційно-аналітична діяльність як сфера бізнесу / Ю. Корнев // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – №12. – С. 123.
4. Липчук В.В., Дудяк А.П., Бугіль С.Я., Янишин Я.С. Маркетинг: навч. посібн. – Львів: «Магнолія 2006», 2012. – 456 с.

5. Матвієнко О.В., Цивін М.Н. Інформаційний менеджмент: опорний конспект лекцій у схемах і таблицях. / О.В. Матвієнко, М.Н. Цивін. – К.: Знання, 2006. – 170 с.

УДК 378+004(043)

Е. В. Пихурович, М. В. Конопляник
/г. Харков/

ИНФОРМАЦИОННЫЕ СИСТЕМЫ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ: ЗНАЧЕНИЕ И ПРОБЛЕМЫ ВНЕДРЕНИЯ

Современный период развития социума характеризуется значительным влиянием на него информационных технологий, которые проникают во все сферы человеческой деятельности, обеспечивают распространение информационных потоков в обществе, образуя глобальное информационное пространство. Актуальным направлением развития любого современного учреждения является использование средств, способов и приемов автоматизации деятельности, нацеленных на создание и использование централизованной информационной системы как важного инструмента сбора и анализа информации во всех областях деятельности [3].

Образовательные учреждения, как и любые другие компании, нуждаются в автоматизированных системах учета кадрового состава. Основной целью разработки любой системы автоматизации является возможность обеспечивать ввод, удаление, хранение и редактирование информации при удобном и понятном интерфейсе программы, облегчающем работу пользователей. В настоящее время существует множество готовых решений для автоматизации работы отдела кадров, например, программа кадрового обеспечения и делопроизводства «Отдел Кадров Плюс 2014», информационная система учета кадров на предприятии «БухСофт: Кадры», средство для комплексной автоматизации расчета заработной платы и ведения кадрового учета в государственных и муниципальных учреждениях «1С: Зарплата и кадры образовательного учреждения 8» и др.

Основные функции, которые может выполнять программа: регистрация штатного состава и численности работников организации; учет свободных рабочих мест; организация работы с личными делами сотрудников; учет больничных, отпусков и командировок работников; учет в системе данных о ранее работавших сотрудниках. [2]

В настоящее время все более возрастает роль информационно-социальных технологий в образовании, которые обеспечивают всеобщую компьютеризацию деятельности учащихся и преподавателей на уровне, позволяющем решать три основные задачи:

- обеспечение выхода в сеть Интернет каждого участника учебного процесса, причем, желательно, в любое время и из различных мест пребывания;
- развитие единого информационного пространства образовательных индустрий и присутствие в нем в различное время и независимо друг от друга всех участников образовательного и творческого процесса;
- создание, развитие и эффективное использование управляемых информационных образовательных ресурсов, в том числе личных пользовательских баз и банков данных и знаний учащихся и педагогов с возможностью повсеместного доступа для работы с ними.

Сегодня одной из характерных черт образовательной среды является возможность студентов и преподавателей обращаться к структурированным учебно-методическим материалам, обучающим мультимедийным комплексам всего университета в любое время и в любой точке пространства. Помимо доступности учебного материала, необходимо обеспечить обучаемому возможность связи с преподавателем, получение консультации в он-лайн или офф-лайн режимах, а также возможность получения индивидуальной «навигации» в освоении того или иного предмета [4]

Для организации дистанционного обучения используют такие платформы, на основе которых можно моделировать систему самостоятельно: WebTutor, eLearning Server, iWebinar, Moodle, TrainingWare Class и другие.

Основные функциональные возможности: возможность управлять доступом к курсам для различных групп пользователей; возможность управлять учебным процессом: традиционным, дистанционным, смешанным; возможность составлять и отслеживать программы обучения и проведение занятий; возможность управлять календарями и составлять расписание учебных занятий; возможность создавать, импортировать учебные материалы, управлять каталогом курсов; возможность доставлять курсы и тесты; возможность отслеживать результаты обучения и тестирования. (встроенные отчеты + возможность разработки собственных отчетов); возможность обеспечить дискуссии и обмен сообщениями; возможность организовать учебный процесс для удаленных/мобильных сотрудникам [1].

Основными проблемами, с которыми могут столкнуться образовательные учреждения, приняв решение использовать автоматизированные информационные системы в любом из направлений своей деятельности, это:

- недостаточный уровень обеспечения компьютерной техникой;
- высокая стоимость программных продуктов;
- нехватка кадров, которые смогут свободно пользоваться информационной системой и компьютерно-коммуникационными технологиями.

ЛИТЕРАТУРА

1. Готская И.Б. Аналитическая записка «Выбор системы дистанционного обучения»/ И.Б. Готская [эл. ресурс]. – Режим доступа: <http://ra-kurs.spb.ru/2/0/2/1/?id=13>. – Заглавие с экрана.
1. Каткова А.Л. Автоматизация кадрового учета образовательных учреждений / А.Л.Каткова [эл. ресурс]. – Режим доступа: <http://technology.snauka.ru/2014/11/4945>. – Заглавие с экрана.
2. Лашова М. Автоматизация процессов кадрового учета / М. Лашова [эл. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.topsbi.ru/default.asp?artID=1213>. – Заглавие с экрана.
3. Современные информационные технологии в образовании [эл. ресурс]. – Режим доступа: <http://charko.narod.ru/tekst/an5/2.html>. – Заглавие с экрана.

УДК 930.2:004(043)

*Ю. С. Саражинська
/м. Маріуполь/*

ВЕБ-САЙТ АРХІВУ ЯК ІНФОРМАЦІЙНИЙ РЕСУРС

Проблема репрезентації архівних ресурсів України в останні десятиліття набула нових орієнтирів і нового змісту. Здобуття державою незалежності, її вступ до нових міжнародних організацій та налагодження дипломатичних відносин відбувалися одночасно з піднесенням духовних цінностей українського народу. Перед українським суспільством та державою постало також завдання пристосування до нових реалій глобального інформаційного співтовариства, що відкриває величезні можливості соціально-економічного, наукового та культурного розквіту. Відкритий доступ до архівної спадщини України – це сучасна практика наукової комунікації. Архіви і наукові бібліотеки України виступають місцем постійного зберігання друкованої та рукописної думки попередніх поколінь, зручним для поглиблення знань. Активна розробка архівних інформаційних систем в Україні розпочалася лише у 1998 р. на виконання Закону України «Про Національну програму інформатизації», а також Розпорядження Президента України 2000 р. «Про невідкладні заходи щодо розвитку архівної справи», в якому передбачено створення автоматизованих баз даних архівної

інформації. Державна програма «Національна архівна інформаційна система «Архівна та рукописна українська» стала теоретично-методологічною основою інформатизації галузевої архівної служби [3].

Загалом архівні ресурси України представлені на веб-порталі «Архіви України» – офіційному веб-сайті Державної архівної служби України, який було створено 24 грудня 2000 р. відповідно до Указу Президента України від 31 липня 2000 р. «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні», а також Розпорядження Президента України від 2 вересня 2000 р. «Про невідкладні заходи щодо розвитку архівної справи» як основний державний інформаційний ресурс глобальної комп'ютерної мережі Інтернет в архівній галузі та в архівній інформатизації [1].

Мета роботи – розкрити основні принципи впровадження інноваційних технологій в архівні установи та поширення їх сфери діяльності у мережі Інтернет за допомогою спеціально створеного веб-сайту, адже існування такого сайту є неодмінною умовою подальшого розвитку засобів надання оперативної архівної інформації споживачам, науково-довідкового апарату архівних установ, теорії і практики архівної справи в умовах інформаційного суспільства в цілому.

Архівні сайти відіграють важливу роль і в повсякденній роботі самих архівістів. Вони допомагають обмінюватися досвідом і спрощують міжорганізаційні, міжособові комунікації. Публікація методичних і нормативних документів, актуальної контактної інформації різних архівних установ, інформаційних листів від організаторів наукових конференцій, текстів наукових статей, описів різних архівних проектів – усе це перетворює архівні сайти в надійний інструмент повсякденної роботи архівіста [4].

Проблема створення інтегрального електронного ресурсу архівної галузі України постала у контексті розроблення Програми інформатизації архівної справи, результатом впровадження якої стало ухвалення 20 вересня 2000р. наказу Державного Комітету архівів України «Про створення Web-сайту Державного комітету архівів України», офіційне відкриття якого відбулось 24 грудня того ж року. За 10 років, у той самий день було представлено оновлену версію карти та структури веб-порталу. Нині інтерфейс головної сторінки порталу складається з кількох частин. Верхнє горизонтальне меню має шість активних банерів. Серед них на особливу увагу заслуговує рубрика «Архіви в світі». Покликання на неї дає можливість ознайомитись з міжнародними архівними організаціями, насамперед, Міжнародною Радою Архівів, архівними службами, архівами та бібліотеками країн Європи, Азії, Північної Америки та Австралії. Ліве вертикальне меню найбільше інформативне, на разі у його структурі нараховується 23 розділи. До оновлення карти архівного порталу їх було 22, додано також ще один розділ – «Інформаційна політика», а рубрика «Зв'язки з громадськістю» змінила свою назву на «Прес-центр». Станом на травень 2015р. на офіційному веб-порталі «Архіви України» функціонує 36 тематичних рубрик у межах верхнього горизонтального та лівого і правого вертикального меню [4]. Ядром архівного порталу є розділ «Архівні установи». Вхідна сторінка цього розділу містить перелік назв та електронних адрес 9 центральних архівних установ, державної наукової архівної бібліотеки; державного центру збереження документів Національного архівного фонду України; 27 місцевих та 14 галузевих державних архівів.

Побудова сайту та організація ресурсів веб-сайтів та веб-порталу враховують логічну структуру функцій архівної системи, яка складається з різних рівнів ресурсів та системи управління цими ресурсами. У ресурсах можна виокремити чотири складові моделі організації інформаційних ресурсів сайту: інформація про організацію та діяльність системи; законодавча та нормативно-правова інформація; блок супутньої інформації (інформація про навчальні заклади, архівні громадські об'єднання України); наукова та науково-інформаційна діяльність архівних установ і питання використання архівної інформації.

Інструментальні засоби архівного порталу забезпечують можливість управління переходів з однієї веб-сторінки на іншу, пошуку документів, що зберігаються на веб-порталі; тут подається інформація про архівні установи для тих, хто планує працювати в цих установах з дослідницькою метою. Таким чином, необхідно зазначити, що офіційний портал «Архіви України» став потужним сегментом електронних інформаційних ресурсів держави та реальним кроком на шляху формування в Україні інформаційного суспільства [3].

Як висновок, можна сказати, що за підсумковим рейтингом інформаційної відкритості офіційного веб-сайту Архівної служби України в 2014 році, проведеним громадською організацією «Інститут розвитку регіональної преси», рівень інформаційної відкритості офіційного веб-порталу Укрдержархіву підвищився на 0,12 % і становить 55,73 % (2013 року цей показник становив 55,61 %). Показник вище середнього і є сталим показником інформаційної відкритості офіційного веб-порталу Держкомархіву України. Станом на листопад 2014 року кількість відвідувань за рік становить 814.406 відвідувань. Цільовою аудиторією офіційного веб-порталу є безпосередньо громадяни України, кількість яких в середньому становить 61 % та 120 країн світу [5].

Веб-сайт архівної установи можна умовно назвати новим видом архівного довідника – комплексним електронним довідником оперативного характеру. Можливості такого довідника досить широкі: він може включати описову (повідомлення, хроніка, огляд тощо), бібліографічну та археографічну (каталоги, покажчики, списки, переліки), едиційно-текстову (публікація джерел та наукових ресурсів), зображувальну (в тому числі й кінофоторесурси) інформацію, бази даних тощо. Разом з тим, розв'язання питань організації раціональної структури зазначеного довідника, окреслення оптимального складу джерел його формування та засобів керування ресурсами довідника перебувають на стадії розбудови. Актуальним є також визначення таких архівознавчих аспектів, як види і зміст ресурсів, пошук інформації, система послуг для прискорення пошуку та, головне, методи управління інформацією, зокрема побудова сайту і його ресурсів. Існування такого сайту є неодмінною умовою подальшого розвитку засобів надання оперативної архівної інформації споживачам, науково-довідкового апарату архівних установ, теорії і практики архівної справи в умовах інформаційного суспільства в цілому. Водночас, питання архівної інформатизації, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в архівну діяльність набувають особливої актуальності для теорії та методології архівознавства [3].

Таким чином, є всі підстави вважати офіційний портал «Архіви України» не просто потужним сегментом електронних інформаційних ресурсів держави, а й реальним кроком на шляху формування в Україні інформаційного суспільства, тож для раціональної побудови архівних інформаційних ресурсів слід організувати їх використання, карту архівного порталу, яка буде надавати користувачам вичерпну інформацію про зміст та структуру порталу, а також подальше удосконалення пошукових можливостей порталу «Архіви України» має передбачати розвиток англомовної версії архівного порталу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архіви України [Електронний ресурс] : офіц. веб-сайт Держ. ком. архівів України. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : <http://www.archives.gov.ua>
2. Боряк Г.В. Електронні архівні публікації в Інтернеті: проблеми репрезентації інформаційних ресурсів // Галузеві програми // Інформатизація архівної справи (2000- 2004), К. – 2004.
3. Вербіцька О. І. Актуальні проблеми репрезентації архівних ресурсів в інформаційно – комунікативних технологіях: вітчизняний та закордонний досвід // НБУ ім. Вернадського, К. – 2007.
4. Кисельова А. Оформлення веб-сторінки офіційного сайту Державного комітету архівів України // Архіви України. – 2003. – № –3.

5. Про супровід галузевого веб-порталу «Архіви України» та власних веб-сайтів СФД, державних архівних установ: Рішення Державної архівної служби від 23.12.2014 № 9/5, К., 2014

УДК 007:316.614(043)

Л. В. Тельных
/г. Мариуполь/

К ПРОБЛЕМЕ КИБЕРСОЦИАЛИЗАЦИИ

Социализация, в процессе которой происходит формирование личности, осуществляется по мере усвоения индивидом общего культурного опыта (в идеале – усвоения творческого и неповторимым образом). Это очень сложный процесс, при котором происходит социокультурное развитие человека и, одновременно, раскрывается его собственное «я», его уникальность. Термин «киберсоциализация» в научный обиход был введен в 2005 году В. А. Плешаковым для обозначения процесса социализации, происходящей в киберпространстве. Под этим процессом В. А. Плешаков понимает процесс качественных изменений структуры самосознания и потребностно-мотивационной сферы индивида, осуществляющийся под влиянием и в результате использования им современных информационно-коммуникационных, компьютерных, интернет-технологий и т. п. в контексте усвоения и воспроизводства им информации. Отметив, что данное определение нуждается в уточнении, согласимся, что данные виды технологий являются мощным информационным базисом для развития общества и человека, способствующим реализации свободы самовыражения различных ипостасей человеческого «я». Киберпространство используется для киберкоммуникации, игр, познания, и вообще для удовлетворения многообразных потребностей индивида, для которого все в этом мире находится, так сказать, на расстоянии одного клика. Киберпространство, как утверждает В. А. Плешаков, – это пространство функционирования информационного общества, но, прежде всего, пространство Интернет-среды, постоянно дополняющееся человечеством сетевое информационное воплощение ноосферы. В начале 2000-х гг. сформировался комплекс понятий, отражающих особенности информационной эпохи – «электронная культура», «виртуальный музей», «цифровое искусство», «электронное правительство» и т. д.. Они углубляют комплекс наших знаний о киберпространстве, о его широких конструктивных возможностях. Однако появление этого пространства привело к возникновению целого ряда новых проблем для развития личности и для осуществления процесса социализации в целом.

Информационные сети связывают людей множеством нитей и узлов, преодолевая социокультурные и психологические границы и барьеры. Замена непосредственного общения его виртуальным вариантом делает человека эмоционально холоднее, сконцентрированным на собственном «я», отстраненным от чужих страданий и переживаний. Компьютерные технологии расширили и качественно изменили поток информации, который обрушивается на человека, обостряя проблему его адаптации к современным условиям. К опасностям киберпространства относят опасность стать жертвой мошенников, попасть на сайт с деструктивным содержанием, порнографией, подвергнуться троллингу и т. п. Киберпространство создает условия как для относительно направляемой социализации, так и для стихийной социализации. И та, и другая имеют и «плюсы», и «минусы».

В результате использования передовых информационных и коммуникационных, компьютерных, электронных, цифровых и интернет-технологий порождается необходимость в более высоком уровне образованности, соответствующем запросам информационного общества, формируется задача повышения уровня киберсоциализации. Новый уровень информационной грамотности требует модернизации процессов работы с информацией,

створення принципіально нових технологій придбання знань, нових психолого-педагогічних підходів до відкриття та засвоєння інформації. Вони повинні забезпечувати збереження здоров'я, сприяти активізації інтелекту, розвитку творчих та в цілому умовних здібностей, формуванню цілісного світогляду та самосвідомості особистості, що дозволяє їй знайти своє місце в інформаційному суспільстві.

Створення нової інформаційно-комунікаційної віртуальної середовища призводить до виникнення цілої низки ризиків для розвитку особистості. По-перше, це ризик втрати ідентичності, так як організуючим принципом культурного життя людини в кіберпросторі стає принцип трансформації. Людина перестає відокремлювати своє реальне «я» від віртуального, яке може бути наложеною на нього зовні. Комунікація в кіберпросторі може призвести до страху реального спілкування, до самотності та депресії.

Мощність сучасних інформаційних технологій багаторазово перевищує здатності обробки інформації людиною, що призводить до можливості маніпулювати її свідомістю. Свідомість сучасної людини – це, зазвичай, екранне, мозаїчне свідомість, в яке за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій можна постійно втручатися, наприклад, знижуючи загальний культурний рівень інформаційно-комунікативного середовища, в якому перебуває індивід, і таким чином трансформуючи процес кіберсоціалізації. Привичка до швидкого одержання інформації руйнує здатність до саморефлексії, до глибокого теоретичного дослідження.

Ці фактори необхідно враховувати при осмисленні змісту поняття кіберсоціалізації та практичного втілення цього процесу.

УДК 004.9(043)

Т. І. Юдіна
/м. Маріуполь/

ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ КРЕАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У державній національній програмі «Освіта» (Україна ХХІ століття) відзначається, що розв'язання актуальних проблем освіти створює реальну можливість для підвищення творчої активності освіти країни, які реалізують себе в усіх сферах життєдіяльності суспільства. До проблеми формування творчої особистості суспільство зверталося постійно впродовж всієї історії свого розвитку, адже саме у творчій діяльності закладені перспективи соціального прогресу.

Креативні технології – сучасні засоби і методи, що сприяють максимальному розвитку творчих здібностей та можливостей [3, с. 125].

Завданням креативних технологій є: розвиток творчого мислення, розширення спектру неординарних ідей, генерація нових ідей, переосмислення існуючих ідей. Механізмами креативного мислення виступають: підходи провідних експертів Х. Алдер, Е. де Боно, Дж. Гордон, А. Осборн, Х. Оуен. Креативність розглядається дослідниками і як передумова для будь-якої творчої діяльності, мотивованої прагненням індивідуума до самоствердження. Цілями креативних технологій є: сприяння самореалізації та самоствердження особистості яка навчається.

Освіта в нашій країні представляє собою професійну підготовку, навчання і виховання в інтересах особистості, суспільства і держави, які спрямовані на засвоєння знань, умінь, навичок, формування гармонійної, різнобічно розвиненої особистості студента. Освітній процес повинен здійснюватися на основі принципів державної політики у сфері освіти, освітніх стандартів, досягнень в галузі науки і техніки та сучасних освітніх та інформаційних технологій [1, с.88].

Концепція сучасної креативної освіти відповідає основним документам: загальна декларація прав людини; декларація прав дитини; національна доктрина розвитку освіти

України; Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту»; державні документи щодо реформування сучасної освіти.

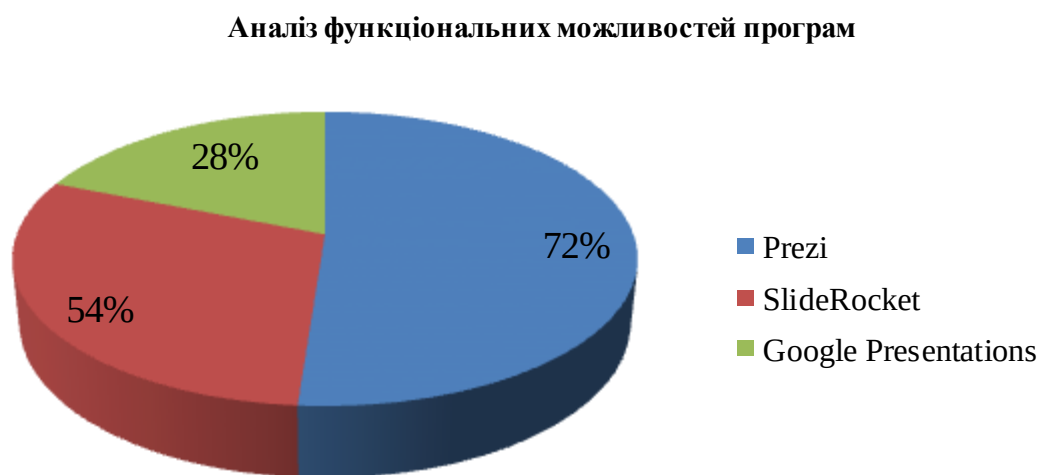
У сучасному світі важливу роль відіграють засоби візуального представлення інформації, які покликані здійснювати свідоме і несвідоме вплив на аудиторію, існують програми які дозволяють креативно підходити до певних завдань, а саме Prezi, SlideRocket, Google Presentations.

Prezi є однією з популярних платформ програмного забезпечення для створення онлайн-презентацій. Вона відходить від використання традиційної технології роботи зі слайдами, а використовує концепцію візуальних карт. Управляти змістом може ведучий або демонстрацію можна налаштувати на автоматичний режим. Дана платформа надає можливість створення нелінійних презентацій, а саме презентацій створених в браузері, які можуть бути представлені як через Інтернет, так і завантажені на локальну машину. У безкоштовної версії програми доступно 100 Мб сховища. Для використання програми з більш широкими можливостями не обхідна платна підписка [2].

SlideRocket також являє собою програмне забезпечення для створення online-презентацій, але працювати зі нею можливо тільки при наявності підключення до Інтернет. Основними можливостями для даного програмного продукту є: вставка відео і аудіо, створення презентацій спільно з іншими користувачами, функції імпорту/експорту слайдів з/в PowerPoint, створення PDF-файлів, експорту презентації у формати, доступність для перегляду на будь-якому комп'ютері. Всі наведені функції пропонує безкоштовна версія програми.

Google не став стояти осторонь і запропонував свій варіант – Google Presentations., це можливість співпраці з колегами при створенні і редагуванні презентацій. Основне завдання сервісу – надати можливість для оперативного створення презентацій. [1,35].

Результат аналізу функціональних можливостей платформ,представлено на рисунку 1.

(рис. 1)

З рисунку видно, що платформа Prezi завдяки наявності великої кількості безкоштовних шаблонів, можливості побудови свого сценарію і траєкторії візуалізації слайдів, безкоштовного експорту у вигляді архівованого файлу на персональний комп'ютер.

Трохи менші функціональні можливості і у програми SlideRocket, у неї інший принцип оформлення слайдів, і в безкоштовній версії доступно не велика кількість елементів дизайну. Google Presentations проста в користуванні та функціональні можливості поступаються іншим програмам.

Таким чином, в сучасному освітньому процесі важливу роль відіграють креативні технології, які покликані здійснювати свідомий та несвідомий вплив на аудиторію. Розглянуті платформи не є кінцевими, існує багато програм для створення презентацій, завдяки яким будь-яка творча ідея може бути ефективно втілена.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антоненко В.М., Ратушна Ю.В. Сучасні інформаційні системи і технології. Навчальний посібник. – К.: КСУМГІ. – 2005. – 131с
2. Каптерев А. Мастерство презентации. Как создавать презентации, которые могут изменить мир / А. Каптерев; пер. с англ. С. Кировой. - М.: Манн, Иванов и Фербер, Эксмо, 2012. – 336 с.
3. Професійна педагогічна освіта: акме-синергетичний П84 підхід: Монографія / За ред. О. А. Дубасенюк. - Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. - 389 с.

УДК 323.15(043)

Гжегош Малига
/м. Вроцлав, Польща/

NOWOCZESNE ŚRODKI KOMUNIKACJI W DZIAŁALNOŚCI ISLAMSKICH ORGANIZACJI EKSTREMISTYCZNYCH – PRZYPADEK PAŃSTWA ISLAMSKIEGO (СУЧАСНІ МУЛЬТИМЕДІЙНІ ЗАСОБИ КОМУНІКАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ІСЛАМСЬКИХ ЕКСТРЕМІСТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ – ПРИКЛАД ІСЛАМСЬКОЇ ДЕРЖАВИ)

Rozwój nowych środków komunikacji multimedialnej ma współcześnie znaczący wpływ na społeczeństwo, jednak łatwy dostęp do nich i stosunkowo niskie koszty pozwalające dotrzeć ze swoim przekazem do znaczącej grupy odbiorców sprawiają także, że po środki takie sięgają organizacje terrorystyczne i ekstremistyczne. Nie powinno to jednak dziwić – wszak jedna z szerzej akceptowanych definicji terroryzmu, autorstwa Bruce’a Hoffmana, wyraźnie zwraca uwagę na to, że częścią tego zjawiska jest świadome budzenie strachu, zdobywanie rozgłosu poprzez przemoc, zastraszanie „namierzonej widowni”, która może obejmować wrogą grupę etniczną bądź religijną, cały kraj, rząd lub partię polityczną czy też opinię publiczną [1, s. 42]. W ostatnim okresie największy rozgłos zdobyła organizacja Państwo Islamskie, która także obficie korzysta z bogactwa dostępnych środków komunikacji multimedialnej, bądź to w celu nagłaśniania swoich działań i osiągnięcia wspomnianego wcześniej efektu zastraszania, bądź z zamiarem rekrutacji w swoje szeregi nowych zwolenników. Wydaje się jednak, że w swojej działalności medialnej osiągnęła ona pewną nową jakość, doprowadzając swoją ofensywę medialną do poziomu profesjonalizacji niedostępnego wcześniej dla podobnych jej organizacji terrorystycznych.

Państwo Islamskie (IS – Islamic State, znane także jako ISIS – Islamic State of Iraq and Syria) to salaficka islamska organizacja terrorystyczna, której celem jest ustanowienie światowego kalifatu, działająca przede wszystkim na terenie Syrii i Iraku. Jej korzenie sięgają przełomu XX i XXI wieku i od tego czasu przechodziła ona ewolucję, działając pod różnymi nazwami [2]. Znaczną część z grupy kilkudziesięciu tysięcy bojowników Państwa Islamskiego stanowią obcokrajowcy – głównie z krajów muzułmańskich, ale także z Europy, Rosji czy USA. To właśnie do rekrutowania ich IS używa wyrafinowanych technik medialnych, stosując nowoczesne kanały komunikacji, korzystając z licznych narzędzi internetowych i przygotowując materiały w wielu językach. Drugim motywem korzystania z takich nowoczesnych środków jest chęć dotarcia ze swoim przekazem do

jak najszerzego grona odbiorców, dążąc do wywołania strachu, prowadząc swoistą wojnę psychologiczną i kreując obraz własnej potęgi w oczach swoich wrogów. Służą temu publikowane w internecie filmy, przedstawiające m.in. sceny egzekucji jeńców, obrazy z pola walki czy też parady zwycięskich oddziałów IS prezentujących broń. W swoich staraniach o utworzenie quasi-państwowego organizmu IS nie pominęło także kwestii odpowiedniej organizacji komórki odpowiedzialnej za produkcję i dystrybucję medialną. Tę rolę pełni obecnie Al-Hayat Media Center, które za grupę docelową obrało w szczególności odbiorców na Zachodzie i tworzy materiały m.in. w języku angielskim, niemieckim, francuskim czy rosyjskim [3].

Wśród tradycyjnych form komunikacji ważną rolę w działalności propagandowej Państwa Islamskiego pełni magazyn *Dabiq*. Pomimo że ma on formę informacyjnego periodyku, to przy jego dystrybucji także wykorzystywane są możliwości współczesnej techniki, gdyż ukazuje się on w formie elektronicznej w internecie. Taki sposób dystrybucji w oczywisty sposób zwiększa jego zasięg, a jeśli weźmiemy pod uwagę fakt, że jest on tworzony w kilku wersjach językowych (w tym po angielsku), to krąg potencjalnych odbiorców znacznie się poszerza. Nazwa *Dabiq* wywodzi się z sunny, drugiego po Koranie źródła wiary islamskiej, i odnosi się do miasta w Syrii, gdzie według tradycji armia muzułmańska i chrześcijańska mają stanąć naprzeciwko siebie w ostatecznym boju. Pierwsze wydanie magazynu ukazało się w czerwcu 2014 roku i od tej pory w nieregularnych odstępach czasowych wydano 11 numerów (do października 2015 roku) [4]. Wśród artykułów znajdują się teksty dotyczące postępów działań wojennych, życia na terenach zajętych przez IS, religii i polityki. Analitycy podkreślają, że anglojęzyczna wersja pisma tworzona jest przez kompetentnego użytkownika języka, a przez to wolna od błędów gramatycznych czy stylistycznych. Według ekspertów *Dabiq* koncentruje się na zapewnieniu religijnej legitymacji Państwa Islamskiego i tworzonego przezeń kalifatu oraz zachęcaniu muzułmanów do emigracji na tereny opanowane przez IS [5, s. 3]. Innym tradycyjnym kanałem komunikacji ugrupowania jest stacja radiowa *Al-Bayan*, która nadaje z irackiego miasta Mosul. Rozpoczęła ona działalność na początku 2015 roku, a na jej falach można usłyszeć audycje nie tylko w języku arabskim czy kurdyjskim, ale także po angielsku, francusku czy rosyjsku [6]. W ramówce *Al-Bayan* są programy informacyjne, muzyczne, wywiady i regularnie nadawane wiadomości z terenów opanowanych przez Państwo Islamskie. Według zachodnich ekspertów stacja radiowa prezentuje wysoki poziom profesjonalizmu, a jej niektóre audycje porównywane są nawet do programów takich stacji, jak amerykańskie *NPR (National Public Radio)* [7].

Najszerzej jednak medialną ofensywę Państwa Islamskiego widać w internecie, który stwarza bardzo duże możliwości docierania do szerokiego grona odbiorców i daje do wyboru liczne kanały komunikacji. Nagranie egzekucji amerykańskiego dziennikarza Jamesa Foleya w sierpniu 2014 roku było pierwszym z filmów, które w tak znacznym stopniu poruszyły opinię publiczną na Zachodzie. Bardzo dobrze zrealizowany materiał filmowy z podkładem muzycznym, stworzony przy użyciu kilku kamer i wykorzystujący cyfrowe efekty był niemalże jak doskonale wyreżyserowane krwawe widowisko, w którym zadbano o każdy szczegół. Diametralnie różnił się on od znanych wcześniej opinii publicznej filmów tworzonych przez islamskie grupy terrorystyczne, w których powszechne były niedociągnięcia realizatorskie i użycie amatorskiego sprzętu. Za tym nagraniem poszły kolejne, w których przemyślany był zarówno sam sposób pozbawiania życia jednostek i grup, jak i sposób realizacji nagrania (m.in. egzekucja poprzez utopienie osób zanurzonych w basenie w zamkniętej klatce, sfilmowana przy użyciu podwodnej kamery). Kres takim materiałom filmowym położył jednak przywódca Państwa Islamskiego Abu Bakr al-Baghdadi, który w lipcu 2015 roku wydał polecenie, aby powstrzymać się od publikowania tak brutalnych scen [8]. Należy także zauważyć, że IS tworzy również filmy skierowane do potencjalnych rekrutów, a przedstawiające zalety życia na terenach „kalifatu” bądź odwołujące się do religijnego wymiaru walki z niewiernymi.

Istotnym elementem komunikacji w internecie są media społecznościowe, których rola współcześnie znacząco wzrosła kosztem tradycyjnych kanałów komunikacji. Państwo Islamskie

prowadzi działania propagandowe, używając licznych kanałów *social media*, jak Facebook czy YouTube, ale spośród wszystkich najbardziej preferuje Twittera. Aaron Zelin, ekspert The Washington Institute, twierdzi nawet, że Państwo Islamskie używa Twittera „w sposób bardziej wyrafinowany niż większość amerykańskich firm” [9]. Chociaż korzystając z takich platform komunikacji, IS jest ograniczane narzuconymi z góry regulaminami, a konta powiązane z terrorystami są regularnie kasowane przez obsługę Twittera, to popularność mediów społecznościowych w państwach Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej – nie wspominając nawet o krajach Zachodu – sprawia, że jest to niezwykle efektywny sposób na prowadzenie działań propagandowych. Działania Państwa Islamskiego na Twitterze są skoordynowane i zaplanowane, perfekcyjnie korzystają z dostępnych narzędzi, np. hashtagów (patrz przypadek wykorzystania hashtagu #Brazil_2014 podczas piłkarskich mistrzostw świata, aby przyciągnąć nowych odbiorców do swoich treści), i czynią użytek z rozsianej po całym świecie siatki sympatyków, co jest sytuacją bez precedensu w dotychczasowej historii aktywności ugrupowań terrorystycznych w mediach [10, s. 9]. Obrazu pełnego wykorzystania możliwości stwarzanych przez współczesną technikę dopełnia przemyślany system dystrybuowania wiadomości online oraz własna aplikacja na smartfony [10, s. 41].

Nowe środki komunikacji multimedialnej sprawiają, że ludzie mogą przekazywać między sobą treści na dowolną odległość w minimalnym czasie, a do tego niemal bezkosztowo. To, że ktoś decyduje się użyć tych metod do działalności terrorystycznej, nie oznacza oczywiście, że sam rozwój technik komunikacji jest zły, lecz uświadamia nam, że może być wykorzystany zarówno w słusznym celu, jak i do czynienia zła. Islamska organizacja terrorystyczna Państwo Islamskie swój obecny sukces zawdzięcza nie tylko sile militarnej i zasobom ekonomicznym, ale także temu, że do perfekcji opanowała sztukę komunikacji i umie korzystać z najnowszych osiągnięć techniki w tej dziedzinie. Wielojęzyczne wydawnictwa, perfekcyjnie zrealizowane audycje radiowe, filmy propagandowe stworzone przez specjalistów czy w końcu działalność w internecie prowadzona jak przemyślana kampania marketingowa – to wszystko pozwala Państwu Islamskiemu na skuteczną rekrutację bojowników, zdobywanie funduszy i tworzenie atmosfery strachu poprzez nagłaśnianie swoich sukcesów. Taka profesjonalizacja terrorystów w zakresie komunikacji sprawia jednak także, że profesjonalizacji muszą ulec też działania podmiotów zwalczających terroryzm w zakresie komunikacji multimedialnej.

SPIS LITERATURY

1. Hoffman Bruce, *Oblicza terroryzmu*, Warszawa 2001.
2. Stanford University, *Mapping Militant Organizations: The Islamic State*, Stanford University 2015, <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/1>, dostęp: 15.10.2015.
3. Gertz Bill, *New Al Qaeda Group Produces Recruitment Material for Americans, Westerners*, The Washington Free Beacon 2014, <http://freebeacon.com/national-security/new-al-qaeda-group-produces-recruitment-material-for-americans-westerners/>, dostęp: 15.10.2015.
4. Ryan Michael, *Dabiq: What Islamic State's New Magazine Tells Us about Their Strategic Direction, Recruitment Patterns and Guerrilla Doctrine*, The Jamestown Foundation 2014, [http://www.jamestown.org/programs/tm/single/?tx_ttnews\[tt_news\]=42702&cHash=0efbd71af77fb92c064b9403dc8ea838#.Vh_o6ivJTEY](http://www.jamestown.org/programs/tm/single/?tx_ttnews[tt_news]=42702&cHash=0efbd71af77fb92c064b9403dc8ea838#.Vh_o6ivJTEY), dostęp: 15.10.2015.
5. Gambhir Harleen K., *Dabiq: The Strategic Messaging of the Islamic State*, Institute for the Study of War 2014, http://www.understandingwar.org/sites/default/files/Dabiq%20Backgrounder_Harleen%20Final.pdf, dostęp: 15.10.2015.
6. The Telegraph, *Islamic State launches English-language radio news bulletins*, The Telegraph 2015, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/islamic-state/11519977/Islamic-State-launches-English-language-radio-news-bulletins.html>, dostęp: 15.10.2015.

7. Sharma Swati, Islamic State has an English-language radio broadcast that sounds eerily like NPR, The Washington Post 2015, <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2015/06/04/islamic-state-has-a-daily-english-language-radio-broadcast-that-sounds-eerily-like-it-could-be-on-npr/>, dostep: 15.10.2015.
8. The Jerusalem Post, A kinder and gentler ISIS? Baghdadi reportedly bans gruesome beheading scenes, The Jerusalem Post 2015, <http://www.jpost.com/Middle-East/ISIS-Threat/A-kinder-and-gentler-ISIS-Baghdadi-reportedly-bans-gruesome-beheading-scenes-409449>, dostep: 15.10.2015
9. Khalaf Roula, Jones Sam, Selling terror: how Isis details its brutality, The Financial Times 2015, <http://www.ft.com/cms/s/2/69e70954-f639-11e3-a038-00144feabdc0.html?%E2%80%94ftcamp=crm/email/2014617/nbe/AsiaMorningHeadlines/product>, dostep: 15.10.2015.
10. Saltman Erin Marie, Winter Charlie, Islamic State: The Changing Face of Modern Jihadism, Quillam Foundation 2014, <http://www.quilliamfoundation.org/wp/wp-content/uploads/publications/free/islamic-state-the-changing-face-of-modern-jihadism.pdf>, dostep: 15.10.2015.

СЕКЦІЯ: ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА

УДК 025.5(043)

М. О. Астрашенюк
/м. Маріуполь/

ІНФОРМАЦІЙНІ ПРОДУКТИ ТА ПОСЛУГИ У БІБЛІОТЕЧНІЙ СФЕРІ

Користувачем інформації можуть бути будь-яка людина або колектив, що потребує інформації, відібраної з масиву документних джерел і опрацьованої відповідно до інформаційної потреби. Інформацію створюють для інформування користувача про існування документа, його внутрішні та зовнішні ознаки і властивості, для орієнтування в документному потоці, масиві, ресурсі, фонді. Цю інформацію може бути подано в будь-якій формі (усній, рукописній, друкованій, електронній, тощо) як каталоги і картотеки, бібліографічні посібники, огляди і дайджести, а також як частини інших документів і т. ін. Отже, йдеться про інформацію, яка є результатом наукової обробки первинних документів і має риси інформаційно-аналітичного дослідження [4].

Дослідники М.Я. Дворкіна, С.А. Авер'янов та І.С. Пилко, С.П. Кулицький виділяють такі аспекти як: визначення, класифікація, співвідношення термінів інформаційна послуга в бібліотечній діяльності та управлінській сфері [7].

На підставі закону України інформаційна продукція – це матеріалізований результат інформаційної діяльності, призначений для задоволення потреб суб'єктів інформаційних відносин [9].

Інформаційною послугою є діяльність з надання інформаційної продукції споживачам з метою задоволення їхніх потреб [9].

За видовими ознаками інформаційні продукти та послуги поділяються на групи:

- Видавнича продукція: бібліографічні, реферативні збірники, бюлетені, журнали, експрес-та оглядова інформація, каталожної-довідкові та рекламні матеріали та ін.;
- Аналітична інформація: довідки, огляди, доповіді, прогнози, аналізи ситуацій і т. п.;
- Інформація в машиночитаній формі: документальна (повнотекстова, реферативна, бібліографічна); фактографічна (БД в «пам'яті» машин або на дискетах,
 - на магнітних стрічках, на компакт-дисках, на перфокартах або перфострічках, на інших машиночитаних носіях);
 - Кіно-, відео-, слайд-і діафільмова продукція;
 - Інформація на мікроносіях (мікрофіші, мікрофільми);
 - Копії документальних і машиночитаних джерел інформації (на папері, на мікроносіях, машинні роздруковки, на дискетах та ін.;
 - Переклади науково-технічної літератури і документації;
 - Результати наукових, інформаційних, економічних, кон'юнктурних, патентних досліджень і розробок;
 - Науково-методичні розробки, консультації, різні форми підвищення кваліфікації і т.п. [3].

Отже, бібліотеки є одним із виробників інформаційних продуктів і послуг, основним і історично первісним інститутом, що забезпечує суспільне використання соціально-значущої документної інформації. У Законі України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» дається таке визначення бібліотечної послуги:

Бібліотечна послуга – є результат діяльності бібліотеки із задоволення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів бібліотеки [8].

Основними напрямками бібліотечної діяльності є формування, зберігання документально-інформаційних ресурсів та бібліотечне обслуговування [8].

Бібліотеки своєю діяльністю забезпечують реалізацію прав громадян на бібліотечне обслуговування.

Діяльність бібліотек пов'язана з моніторингом, аналізом і оцінкою стану ринка реальних і потенційних користувачів, їхніх потреб і очікувань, дослідженням розвитку інформаційно-культурних і освітніх послуг у відповідності до потреб користувачів.

Бібліотечне обслуговування - це відкрита, багаторівнева підсистема бібліотеки з надання різноманітних інформаційних послуг, орієнтована на користувачів.

Таким чином, бібліотечна послуга – це конкретний результат бібліотечного обслуговування (корисний ефект бібліотечної праці), який задовольняє певну потребу користувача бібліотеки.

Розглянемо на приклад двох бібліотек: Центральної бібліотеки ім. В. Г. Короленка та Одеської національно наукової бібліотки.

Центральної бібліотеки ім. В. Г. Короленка надає такі послуги користувачам:

- Одержувати інформацію про наявність у ЦБ ім. В. Г. Короленка необхідних документів та їх місцезнаходження.

- Одержувати інформацію про місцезнаходження інших бібліотек міста.

- Одержувати консультаційну допомогу щодо пошуку й вибору джерел інформації.

- Користуватися довідково-бібліографічним апаратом бібліотеки.

- Отримувати документи для тимчасового користування згідно з «Правилами користування ЦБ ім. В. Г. Короленка».

- Відвідувати тематичні виставки.

- Відвідувати різні культурно-інформаційні заходи, які проводяться в ЦБ ім. В. Г. Короленка [10].

Одеська національна наукова бібліотека надає такі послуги користувачам:

- книги, періодичних та електронних видань, аудіовізуальних та образотворчих матеріалів, CD-диски, автореферати дисертацій та інші матеріали з усіх галузей знань;

- колекції книг відомих діячів культури;

- стародруки, дореволюційні, довоєнні, повоєнні та особливо цінні сучасні, а також картографічні, нотні документи;

- карткові та електронний каталоги;

- INTERNET та інші довідкові служби [6].

Провівши порівняльний аналіз бібліотек, визначили, що обумовлена різниця між їх послугами у тім, що вони різняться рівнем, масштабом бібліотек. Кожна з бібліотек має свій притаманний характер. Кожна з них має великий довідковий апарат.

Загалом, питання інформаційних продуктів та послуг має багатоаспектне значення. Інформаційні продукти використовуються у багатьох сферах, у тому числі і у бібліотечній. З розвитком інформації, суспільство приділяє велику увагу бібліотечним продуктам та послугам, від надання літератури та довідок, до надання аудіовізуальних та образотворчих матеріалів, застосовуючи сучасні високоефективні технології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аверьянов С.А. Продвижение библиотечных услуг в общедоступных библиотеках: автореф. дис. на соискание научной степени канд. пед. наук: спец. 05.25.03 "Библиотековедение, библиографоведение и книговедение" / С.А. Аверьянов ; Санкт-Петербургский университет культуры и искусств. - СПб., 2001. - 20 с.

2. Бібліотечна послуга як кінцевий продукт сервісного обслуговування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/ocrb33/metodichna-storinka/biblioteczna-posluga-ak-kincevij-produkt-servisnogo-obslugovuvanna>

3. Види інформаційних товарів і послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://finance-dom.ru/marketing/79/385-vidi-informacijnix-tovariv-i-poslug>
4. Захарова І.В. Основи інформаційно-аналітичної діяльності: підручник / І.В. Захарова, Л.Я. Філіпова. - К.: Центр учбової літератури, 2013. - 334 с.
5. Методика підготовки інформаційно-аналітичних продуктів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://studbooks.net/53940/informatika/metodika_podgotovki_informatsionno-analiticheskikh_produktov
6. Одеська національна наукова бібліотека [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.odnb.odessa.ua/subscribe.php>
7. Основи інформаційно-аналітичної діяльності. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://westudents.com.ua/glavy/27780-411-traktuvannya-termnu-quotnformatsyn-produktiquot-vzamozyvazok-ponyat-quotnformatsyna-produktsyaquot-quotnformatsyniy-produktquot-quotnformatsyna-poslugaquot.html>
8. Про бібліотеки і бібліотечну справу на 2015 рік : Закон України від 01.01.2015 № 32/95-ВР [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 7. – Ст. 45. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80>
9. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992р. // ВВР України. – 1992. – № 48 (Із останніми змінами, внесеними згідно із Законом № 317-VIII (317-19) від 09.04.2015, ВВР, 2015, № 26, ст.219).
10. Центральна міська бібліотека ім. В.Г. Короленка [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.marlibrary.com.ua/index.php?menu=services>

УДК 002.1(043)

В. Д. Білоусова
/м. Маріуполь/

ОГЛЯДОВІ ДОКУМЕНТИ В КОНТЕКСТІ ЗАДОВОЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТРЕБ ЛЮДИНИ

У наш час дуже важливим є вміння знаходити і аналізувати інформацію, а також керувати інформаційними потоками. Для того, щоб швидко знаходити необхідну інформацію, що міститься у первинних джерелах інформації, суспільство створює та використовує вторинні документи, зокрема огляди. Отже, актуальною проблемою сучасного інформаційного суспільства є з'ясування сутності та значення оглядів для пошуку інформації.

Перш ніж звертатись до авторських визначень поняття «огляд», звернемось до положень національного стандарту ДСТУ 3017-95, в якому визначено, що оглядовим виданням називається інформаційне видання публікації одного або кількох оглядів, що відображають підсумки аналізу та узагальнення відомостей з різних джерел [1, с.5]. Наведемо також визначення поняття, що пропонується вітчизняною дослідницею Т.Г. Горбаченко: огляд – це «синтезований текст, у якому подана зведена характеристика будь-якого питання чи ряду питань, що базується на використанні інформації, вилученої з певної кількості відібраних для цієї мети первинних документів за певний час» [2, с. 239]. В оглядах міститься систематизована та узагальнена інформація про стан об'єкта, предмета чи питання. Створюючи огляди, найчастіше використовують такі методи, як: абстрагування, інформаційний аналіз та синтез.

Огляди класифікують залежно від:

- предмета аналізу – на бібліографічні та огляди стану питання;
- мети складання – це ті огляди, що зосереджуються на досягнення науки і техніки в конкретній галузі та за певний період часу;
- призначення – на огляди для вузьких фахівців, для керівників та науково-популярні;

- видів використаних першоджерел – це огляди періодичних видань, патентних описів, рекламних повідомлень та інших неопублікованих документів;
- широти тематики – на вузькотематичні і комплексні;
- від наявності зіставлень і прогнозів – на порівняльні і на ті, що не містять зіставлень, а також на ті, що містять або не містять прогнозів;
- періодичності підготовки – на періодичні та разові;
- функціонального призначення в документальній системі – на аналітичні, ситуаційні, тематичні, проблемні;
- способів поширення – на опубліковані та на депоновані [3, с.84].

Вважаємо доцільним більш детально розглянути аналітичні огляди, які поділяються на ситуаційні, тематичні і проблемні. Ситуаційний аналітичний огляд – це поєднання, зіставлення, аналіз і синтез вилученої з документів інформації (наукових даних, відомості з журнальних статей і патентних матеріалів, рекламних повідомлень, матеріалів конференцій та нарад). В тематичному аналітичному огляді знаходимо виключно наукові дані. Для того, щоб подолати тематичну вузькість за рахунок відомостей з суміжних галузей науки і техніки, створюють проблемні аналітичні огляди [там само].

Огляд поділяється за видом аналізу обраних джерел на:

- аналіз документографічний (бібліографічний);
- аналіз фактографічний;
- аналіз науково-технічний (концептографічний) [2, с.240].

Відповідно розрізняють бібліографічний огляд, реферативні і аналітичні огляди. Бібліографічний огляд містить зведену узагальнену характеристику декількох документів. Цей огляд узагальнює опис змісту елементів і формальних ознак та подаються в співставленні один з одним. Елементами бібліографічного огляду виступають вступна, аналітична, заключна частина або ж висновки. Метою реферативного огляду є орієнтування споживачів інформації в інформаційних потоках, тобто в сукупності фактів і концепцій незалежно від того, з яких документів вони вилучені. Отже, цей огляд містить зведену характеристику питань, що розглядаються в первинних документах, але не передбачає їхньої критичної оцінки. Аналітичний огляд висвітлює проблемну ситуацію з визначенням проблем розвитку в певній сфері та з пропозиціями щодо можливих шляхів їх розв'язання.

Вбачаємо перспективним завданням для подальших студіювань аналіз практики створення оглядових документів на прикладі бібліотечних установ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Видання. Основні види. Терміни та визначення : ДСТУ 3017-95. - Введ. з 01.01.1996. – К. : Держстандарт України, 1995. – 47 с.
2. Горбаченко Т.Г. Аналітико-синтетична переробка документної інформації : навч. посіб. / Т. Г. Горбаченко ; Відкритий міжнар. ун-т розвитку людини «Україна». – 2-ге вид., переробл. і допов. – К. : Університет «Україна», 2008. – 312 с.
3. Захарова І. В. Основи інформаційно-аналітичної діяльності: навч. посіб. / І. В. Захарова, Л. Я. Філіпова. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 335 с.

УДК 339.9:005.412(043)

В. О. Веклич
/м. Київ/

«ГЛОБАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ» ЯК ІНДИКАТОР СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ПРОБЛЕМИ ТА ОЦІНКА ПЕРСПЕКТИВ

«Глобальне управління» згідно з системою індикаторів сталого розвитку Європейського Союзу (далі – ЄС) передбачає такі складові, як «довіра громадян до інститутів ЄС, узгодженість політики, участь громадськості» [1, с. 48]. Згаданий індикатор є

актуальним не лише у контексті розвитку ЄС, але й при вивченні сукупності умов, що впливають на сталість розвитку в Україні.

Фактичний стан суспільних відносин значною мірою зумовлений сукупністю соціоекономічних чинників, котрі через культурну сферу інтерполюються на об'єктивне середовище існування суспільства. У цьому контексті доречно зрозуміти, що поточний стан розвитку суспільства і цивілізації було досягнуто передусім завдяки сукупності взаємопов'язаних факторів, до яких можна відносити як економічні здобутки (розвиток виробничих потужностей і фактичне забезпечення економічних потреб громадськості, суспільства, індивіда), так і соціальні або ж соціокультурні (чи культурні). Тобто, саме ті, що інтерполюються на середовище через кожну індивідуальну особу (наприклад, норми і стандарти «неофіційної» ввічливої поведінки, взаємодопомога і підтримка на міжособистісному рівні).

Слід особливо наголосити на вагомості соціокультурних (культурних) факторів. Адже саме неврахування останніх у підсумку призводило до цивілізаційних занепадів у минулому (наприклад, занепад Стародавнього Риму, коли відбулося фактичне розмежування «еліти» і «плебсу» з мінімізацією контактів між ними – раби мали порівняно ширший доступ до представників заможної верстви). Разом з тим культурні фактори є саме тими, що дозволяють представникам наукового прошарку (за умови об'єктивно особистісного незаангажованого підходу стосовно сторонніх чинників) працювати над новими науковими розробками, які у подальшому спрощують побут, сприяють економічному зростанню і, загалом, забезпечують цивілізаційний поступ (на противагу минулому, коли першочерговим було питання індивідуального фізичного виживання особистості).

Тож, можна чітко побачити, що культурні фактори (зокрема, інтерполяція економічних і соціальних умов через індивідуальне сприйняття особистості та її діяльність на об'єктивну дійсність) у підсумку є не менш значущими, ніж будь-які інші.

Таким чином, можна вказати, що культура є інструментом і фактором сталого розвитку. Занепад моралі як однієї з основ культури (що можна було побачити на прикладах давніх цивілізацій, зокрема Стародавнього Риму) у подальшому призводив до виникнення деструктивних процесів у інститутах влади, їх корозії й мало своїм остаточним наслідком їх неспроможність до вироблення чіткої узгодженої політики. Це у підсумку поєднувалося з неспроможністю адекватно відповідати на зовнішні й внутрішні виклики та загрози.

У контексті цього доречно вказати також на неспроможність марксистської ідеології (у її радянській інтерпретації) як такої, що насправді призводила при намаганні її наукового обґрунтування до необ'єктивного висвітлення соціокультурних і цивілізаційних процесів, оскільки наголос при цьому робився на «класовій боротьбі» і економічному середовищі.

Намагання реанімувати завчену протягом минулого історичного періоду модель з «класовою боротьбою» вже за умов ринкового суспільства, але з позицій «пострадянської буржуазії», в Україні може мати своїм наслідком тільки соціальний вибух. Таким чином, існування державності в Україні має спиратися на забезпечення зростання довіри громадян до інститутів влади через узгодженість політики і стимулювання та створення умов для дійсної участі громадськості в державницьких процесах (нівелювання «громадської апатії»).

ЛІТЕРАТУРА

1. Перга Т. Стандарти сталого розвитку / Тетяна Перга // Віче. – 2006. – № 9/10. – С. 47-50.

РОЛЬ ЕЛЕКТРОННИХ КАТАЛОГІВ У БІБЛІОТЕКАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Сучасне суспільство знаходиться в стані постійних змін, які впливають на всі сфери життя людини. Зміни, які відбуваються в суспільстві торкнулися і бібліотек, що призвело до появи нового типу бібліотечних каталогів, які би могли швидко та зручно виконувати інформаційний пошук і базувалися на використанні сучасних інформаційних технологій. І такою інновацією в бібліотечній системі стала поява електронних каталогів, у зв'язку з чим з'явилося багато проблем, що пов'язані з їх використанням. Це обумовлено такими негативними факторами, як відсутність власної системи електронних каталогів, недостатня матеріально-технічна забезпеченість бібліотек, неможливість повного переходу з карткових каталогів на електронні тощо.

Електронний каталог – це бібліотечний каталог в машиночитаній формі, що працює в реальному режимі часу і надається в розпорядження читачів бібліотеки [1]. Електронна пошукова система дозволяє в лічені секунди знаходити в каталозі бібліотеки потрібні видання і складати бібліографічні списки, кожен запис в яких забезпечений інформацією про те, в якому відділі бібліотеки зберігається той чи інший екземпляр. Електронний каталог представляє собою неупорядкований масив структурованих бібліографічних записів. Результати пошуку можуть бути представлені у вигляді лінійної послідовності певних елементів знайдених записів, відсортованих відповідно до умов пошуку, із зазначенням кількості знайдених документів.

Усі технологічні процеси створення електронного каталогу відбуваються за допомогою автоматизованого робочого місця каталогізатора, що становить собою сукупність технічних, лінгвістичних та програмних засобів для забезпечення процесів автоматизованої каталогізації. До технологічних засобів відноситься термінал, за допомогою якого відбувається введення даних та подальше використання масиву інформації, який міститься в базі даних. Технічними засобами також є персональний комп'ютер та системи зв'язку з зовнішніми базами даних [3, с.17].

До лінгвістичного забезпечення електронного каталогу відноситься комплекс засобів, що використовуються для формування, обробки, збереження та пошуку інформації. Лінгвістичними засобами є сукупність інформаційно-пошукових мов (надалі ПІМ), які використовуються в електронному каталозі, правила переводу інформації з природної мови на ПІМ та критерії видачі інформації, що забезпечують представлення смислового змісту документів інформаційних масивів у доступному для сприйняття людиною вигляді [2, с.53]. ПІМ призначені для вираження основного змісту документів та інформаційних запитів з метою послідовного зберігання та пошуку інформації в електронному каталозі. Вони фактично є головною характеристикою електронних каталогів, оскільки від їх якості залежить ефективність пошуку, його повнота та точність.

Використання електронного каталогу дозволяє значно прискорити та полегшити процедуру пошуку необхідних документів, оскільки він має значно більше функціональних можливостей в порівнянні з традиційним каталогом. Але сучасний стан електронних каталогів в українських бібліотеках важко порівняти з аналогічними каталогами таких країн як Австралія, США, Канада, Великобританія, Франція, Німеччина тощо. Основними факторами такого незадовільного стану вітчизняної практики розбудови мереж електронних каталогів є відсутність власної інтегрованої системи електронних каталогів, недостатнє фінансове забезпечення бібліотечних установ, проблеми з електропостачанням, що стає на заваді переходу українських бібліотек до повноцінного електронного обслуговування

читачів, та багато інших вагомих проблем, якнайшвидше вирішення яких дозволило б Україні наблизити власну бібліотечну справу до стандартів розвинених країн світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Комплектование фонда документов. Библиографоведение. Каталогизация. Термины и определения [Электронный ресурс] : ГОСТ 7.76-96. – Режим доступа: http://nauka.kz/upload/files/42._GOST_7.76-96.pdf
2. Вершинин М. И. Электронный каталог: проблемы и решения: учеб.-практ. пособие / М. И. Вершинин. - СПб.: Профессия, 2007. - 232 с.
3. Стрішенець Н. Поняття «каталогізація» у компаративному контексті / Н. Стрішенець // Бібліотечний вісник. – К.: Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського, 2010. – № 4. – С. 15-26.

УДК 002(043)

А. В. Коваленко

/м. Маріуполь/

ОСОБЛИВОСТІ ВТОРИННОГО ДОКУМЕНТА ЯК ІНФОРМАЦІЙНОГО РЕСУРСУ СУСПІЛЬСТВА

Значущість вторинних інформаційних ресурсів у забезпеченні продуктивної діяльності бібліотечних організацій пояснюється тим, що вторинний документ опосередковано допомагає задовольняти інформаційні потреби людини, оскільки сприяє швидкому пошуку потрібної інформації. З огляду на важливість вторинних документів для якісної інформаційної діяльності кожної людини та суспільства загалом, можемо стверджувати про актуальність обраної теми.

Вбачаємо метою представлених студіювань проведення аналізу і узагальнення теоретико-практичних засад щодо створення, використання та розповсюдження вторинних інформаційних ресурсів.

Аналітико-синтетична переробка інформації (деякими дослідниками, зокрема, Н.М. Кушнарєнко, використовується альтернативний термін «наукова обробка інформації») – це процеси перетворення інформації, що міститься в первинному документі, з метою створення вторинних документів. Відомо, що аналіз і синтез є головними методами мислення. Аналіз (грец. analysis – розкладання, розчленування) і синтез (грец. synthesis – з'єднання, поєднання, складання) – це процеси уявного розчленовування цілого на складові частини і возз'єднання цілого з частин.

Аналітично-синтетична переробка документів полягає в представленні кожного окремого документа або їх певної сукупності в такому вигляді, який максимально відповідає тому чи іншому завданню науково-інформаційної діяльності. Потреба в аналізі та синтезі наукової інформації, здійснюваному спеціальними службами, виникла внаслідок прискореного розвитку науки і техніки [1].

У Законі України «Про інформацію» подаються такі визначення понять первинного і вторинного документів: первинний документ – це документ, що містить в собі вихідну інформацію; вторинний документ – це документ, що являє собою результат аналітико-синтетичної та іншої переробки одного або кількох документів [2]. Н.М. Кушнарєнко зауважує, що первинний документ – це документ, який створює автор і він безпосередньо відображає факти, події, явища реальної дійсності або думки автора. За її твердженням цей вид документа відображає результати наукової, виробничої, творчої діяльності. До них відносять: наукові монографії, наукові статті, описи винаходів тощо [5, с.28].

Вторинний документ, на думку Н.М. Кушнарєнко, є результат аналітико-синтетичної обробки одного чи кількох первинних документів з метою пристосування інформації до інформаційних потреб споживача. Вторинні документи містять систематизовані відомості

про первинні документи (опубліковані, неопубліковані, що не публікуються) або результат аналізу і синтезу даних, що є в першоджерелах [5, с.29].

С.Г. Кулешов зазначає відмінності між первинними і вторинними документами таким чином: первинні документи створюються в сфері науково інформаційної діяльності (це наукова, виробнича, учбова, довідкова та науково-популярна література); вторинні документи створюються в сфері науково-інформаційної діяльності (інформаційна література – характеристика одного чи певної сукупності (зведена характеристика) документів або формулювання певних суджень (оцінок, прогнозів) на основі аналізу їх тексту) [4, с.42].

Загальна методика підготовки вторинних документів – це сукупність методичних прийомів, які використовують під час підготовки будь-якого вторинного документа. Часткова методика – це сукупність специфічних методичних прийомів, що використовуються під час створення вторинних документів за окремими видами та жанрами. Методи, які застосовуються у процесі створення вторинних документів з певних галузей в своїй сукупності утворюють галузеву методику підготовки вторинних документів [2].

Таким чином, в результаті проведеного узагальнювання теоретичних положень щодо процесів наукового аналізу інформації та створення вторинних інформаційних ресурсів, можемо підсумувати, що в умовах постійного прискорення науково-технічного процесу підвищуються вимоги до організації бібліотечної діяльності, важливою складовою якої є вторинні інформаційні ресурси. Отже, перспективним є завдання подальшого розгляду практики створення та використання вторинних документів на прикладі бібліотек нашого регіону.

ЛІТЕРАТУРА

1. Власова Г.В. Аналітико-синтетична переробка інформації: навч. посіб. / Г.В. Власова, В.І. Лутовинова, Л.І. Титова. – К.: ДАКККиМ, 2006. – 290 с.
2. Про інформацію: Закон України № 2657-ХІІ від 2 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 48. – С.650.
3. Сілкова Г. Інформаційно-аналітичні дослідження в структурі інформаційних ресурсів / Г. Сілкова // Вісн. Кн. палати. – 2001. - № 2. – С. 14-15.
4. Швецова-Водка Г.М. Наукове опрацювання документів: освітній вимір / Г.М. Швецова-Водка // Вісн. Кн. палати. – 2004. – №11. – С. 11-13.
5. Швецова-Водка Г.М. Бібліографічні ресурси України: загальна характеристика: навч. посіб. / Г.М. Швецова-Водка. – Рівне: РДГУ, 2000. – 205 с.

УДК 655.4(477)(043)

В. О. Кудлай
/м. Маріуполь/

ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА ВИДАВНИЦТВ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Книжковий ринок України є невід’ємною частиною інформаційно-комунікаційного простору. Видавничий сегмент вітчизняного ринку наповнюється в результаті інформаційної діяльності двох типів видавництв. Функціонування першої та найчисельнішої категорії спеціалізованих підприємств обумовлюється комерційною метою, тобто здійснюється видання книжок та періодики задля отримання максимального прибутку. Друга категорія видавництв віддає перевагу просвітництву, тобто виданню та поширенню книжок, що сприяють духовному, культурному, моральному та пізнавальному збагаченню та розвитку соціуму [1, с. 335]. Проте кожне видавництво, в процесі здійснення інформаційної діяльності, формує власну політику, що корелюється з необхідністю пошуку найбільш результативної моделі комунікації в системі «книга-читач». Сучасний критичний стан

української видавничої справи привертає увагу таких дослідників, як С. Буряк, Г. Грет, Н. Зелінська, Г. Ковальчук, З. Партико, М. Сенченко, М. Тимошик.

Отже, у запропонованому студіюванні розглядається актуальна проблема здійснення видавничої діяльності в контексті сталого розвитку духовної культури суспільства, підвищення рівня читання серед людей незалежно від їхнього вікового статусу та гендерної ознаки, що обумовлюється потребою у відповідальному ставленні до використання інформації на благо соціуму. Ефективна інформаційно-комунікаційна політика видавництв забезпечує комплексний розвиток особистості, яка не може бути цілісною без отримання накопичених як окремою нацією, так і всім світом знань, що зосереджені саме у книгах.

Специфіці вітчизняних видавництв відповідає запропоноване В. Халіповим визначення інформаційної політики як системи сучасних заходів, спрямованих на розвиток процесів формування, перетворення, зберігання, передачі й використання всіх видів інформації, оптимальне розв'язання проблем впровадження і використання засобів організаційної техніки, зокрема, засобів зв'язку і носіїв інформації, а також комплексного використання інформаційних систем в менеджменті [2, с. 220].

Основним завданням інформаційної політики кожного українського видавництва є поширення інформації про створене друковане видання, що активізує процеси виділення груп читачів, течій навколо інтересів, потреб та прагнень, розвиває світогляд та духовність людини чи формує читачькі інтереси споживачів книг. Водночас інформаційну політику видавництва можна трактувати як ідейно-творчу концепцію, що обумовлюється соціальною позицією. Продукція відображає особливий порядок викладу та повідомлення фактів, характер добору деталей та лексику книг. У результаті творчої діяльності авторів, редакторів, художників та дизайнерів видавництв здійснюється певний вплив на читачів, адже в процесі «споживання» запропонованої інформації в свідомості комуніката формується певний образ світу, система настанов і моральних цінностей, спрямованість волі, духовність [3, с. 11]. Саме виважена інформаційна політика видавництв є цілеспрямованим засобом формування масової свідомості населення суспільства. Вона може не лише підвищити зацікавлення до видавничої продукції, а й значно розширити читачьку аудиторію, що, в результаті, спричинить не тільки позитивний економічний ефект, але і сприятиме соціальному прогресу.

Інформаційна політика видавництва є складовою книжкового маркетингу – комплексної діяльності щодо виявлення і задоволення потреб потенційних читачів. В цьому аспекті суть інформаційної політики видавництв полягає в ефективній реалізації видавничого репертуару, що передбачає якісне просування книг до читача. Під просуванням розуміємо «форму повідомлень, які використовує видавництво для інформування покупців про свої видання та послуги» [3, с. 12]. Інформаційна діяльність видавництв спрямована на інформування про наявні та заплановані видання, а також на привертання уваги потенційних читачів до продукції. Важливою складовою книжкового ринку є, так зване, спілкування видавництва не тільки з контрагентами, а також з кожним окремим споживачем. Традиційно до методів промоції видань (творення популярності книг та автора не рекламними засобами, і спрямована на формування попиту) відносяться: презентації новинок, рецензії, інтерв'ю з автором чи його участь у популярних телевізійних шоу, тематичні книжкові огляди, літературні дискусії тощо [1, с. 338]. Інформування про діяльність видавництв здійснюється у формі інформаційних та рекламних листівок і брошур, прейскурантів, каталогів, плакатів, що виготовляються видавництвами. Вони містять коротку інформацію, призначену книготорговельним структурам для ознайомлення з видавничим асортиментом, а також для розповсюдження на книжкових виставках-ярмарках. Інформаційний матеріал, який знаходиться у прейскурантах (прайс-листах) служить як для надання відомостей про книги, що знаходяться в реалізації, так і для збору замовлень. Плакати (постери) використовують для привернення уваги споживача та інформування про заплановані презентації видавництва

та нові видання. Вони, як правило, вивішуються у місцях скупчення потенційних покупців: книгарнях, книжкових ярмарках та безпосередньо у місцях проведення масового заходу. Інформаційна діяльність у книговидаванні тісно пов'язана з рекламуванням випущених книг. Українські видавництва використовують такі рекламно-інформаційні канали просування книг, як преса, книжкові виставки, конференції, презентації, друковані матеріали (буклети, директ-мейли, радіо і телебачення, Інтернет). Найбільш дієвим способом привернення уваги покупця до видань прийнято вважати презентації за участю авторів на книжкових виставках чи безпосередньо у книгарнях.

Про успішність переймання українським суспільством світової практики інформаційної діяльності свідчить приклад «Українського незалежного видавництва «Смолоскип» [4]. Видавництво засноване О.С. Зінкевичем у 1967 році в м. Балтимор (США) та після набуття Україною незалежності перенесене у м. Київ. Підприємство підтримує контакти з пресою, телебаченням, радіо, інтернет-спільнотою та протягом 45 років нагадує світовій громадськості про існування української книги, про культурні заходи (щотижневі презентації, зустрічі з авторами, літературні читання, автограф-сесії авторів, Дні української писемності, зустрічі-презентації, конкурси та літературні змагання). Методом рекламно-інформаційної діяльності є організація видавництвом різних проектів (з 1993 року видавництво «Смолоскип» проводить щорічний літературний конкурс для молодих літераторів та науковців, щорічне святкування дня народження книгарні тощо).

Аналізуючи забезпечення обліку фінансових показників продажу продукції вітчизняними видавництвами, констатуємо відсутність відповідних оглядів та рейтингів в Україні. Вітчизняні видавництва та держава вже 24 роки зберігають традиції радянської статистики стосовно обрахування кількості виданої книжкової продукції на душу населення. Аналіз змісту щорічних оглядів випуску друкованої продукції, які готуються Державним комітетом телебачення і радіомовлення України спільно з Книжковою палатою України імені Івана Федорова, підтверджує наявність прогалини у досліджуваному напрямі державної інформаційної політики, що полягає у відсутності практики стимулювання продажів української книги [5]. Видавництва як і держава не ініціюють оприлюднення відомостей про прибутковість продукції. В такому аспекті поширеною залишається PR-практика окремих авторів, які подають у періодичних виданнях, на телебаченні та у глобальній мережі інформацію про кількість отриманих грошей від продажу власного твору.

Світовий досвід найвідоміших видавництв свідчить про відкрите регламентування діалектичного ставлення до матеріальної та ідеальної складових книжкового виробництва. Так, видавництва здійснюють моніторинг інформаційних потреб читачів, продукують запитуваний товар відповідної якості та у достатній кількості, а про прибутковість охоче звітують. Інформація про фінансову результативність щорічної діяльності видавництв різних країн світу висвітлюється на сторінках спеціалізованої періодики, зокрема, у щотижневому журналі «Publishers Weekly», який з 1872 року займається розглядом подій у сфері міжнародного книговидавничого бізнесу [6].

Отже, для оздоровлення книговидавничого ринку України має застосовуватись міжнародний досвід щодо розвідки результатів виробничої, інформаційної та комерційної діяльності вітчизняних видавництв. Виконати таку функцію може Українська асоціація видавців та книготорговців, яка, на жаль, сьогодні у власних звітах лише дублює аналітичні матеріали Книжкової палати України. Перспективною для українських видавництв є інформаційна діяльність в Інтернет-просторі, завдяки чому видавництво може привабити споживачів за допомогою електронної книгарні та соціальних мереж, інформуючи потенційних читачів про вихід нової книги в продаж. Інтернет-комунікація спрямована на оперативне ознайомлення споживачів, популяризацію книги та, відповідно, збільшення прибутковості вітчизняного видання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грет Г. Кон'юнктура книжкового ринку України на сучасному етапі / Г. Грет // Наук. пр. Нац. бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. – 2006. – Вип. 16. – С. 335-341.
2. Халипов В.Ф. Власть: Основы кратологии / Вячеслав Халипов. – М. : Луч, 1995. – 303 с.
3. Тимошик М.С. Книга для автора, редактора, издавця: практичний посібник / М. С. Тимошик. – 2 вид., стер. – К. : Наша культура і наука, 2006. – 560 с.
4. Смолоскип [Електронний ресурс]: українське незалежне видавництво. – Режим доступу: <http://www.smoloskyp.org.ua>.
5. Мурховський А. Аналітичний огляд випуску друкованої продукції у 2012 р. / А. Мурховський, С. Буряк // Вісник Книжкової палати. – 2013. – № 4. – С. 4-11.
6. The World's 60 Largest Book Publishers, 2013 [e-Resource] // Publishers Weekly. – URL: <http://www.publishersweekly.com/pw/by-topic/industry-news/financial-reporting/article/58211-the-global-60-the-world-s-largest-book-publishers-2013.html>.

УДК 327(043)

И. Г. Онищенко
/г. Киев/

ПОНЯТИЕ «УСТОЙЧИВОСТЬ» В МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЯХ

Говоря об «устойчивости» в обыденном восприятии и в науке, особенно в международных отношениях, мы подразумеваем вовсе не одно и то же. В повседневной речи мы слово «устойчивость» обычно употребляем для характеристики равновесия, определённого постоянства и даже состояния гармонии. Категория «устойчивости» или «стабильности» в науке часто используется историками, политологами, международниками.

Исследователи утверждают, что проблема вариативности употребления этого термина особенно обостряется сегодня, когда тема «стабильности» глубоко проникает в речи политиков и дипломатов. Именно в этом случае происходит смешение обыденного и научного представления о стабильности и устойчивости, и, как следствие, говорят о постоянстве, сбалансированности и порядке.

Словари иностранных слов трактуют стабильность (от лат. *stabilis* — устойчивый, прочный) как утвердившийся на определённом уровне, не меняющийся. Поскольку термин многозначен, некоторые учёные предлагают рассматривать его в привязке «устойчивость — неустойчивость», «устойчивость — изменения».

Говоря об устойчивости в международных отношениях, мы имеем в виду гармонию и равновесие, которые противостоят хаосу, конфликтам. Вместе с тем, тогда нам следует исключить изменения, как одну из частей процесса устойчивости. В итоге устойчивость предполагает определённую консервацию, сохранение *status-quo*. В международных отношениях понимание понятия «устойчивость» эволюционировало от «статического измерения», «антипода переменам» до «сохранения силового равновесия». Ряд исследователей (Карл Дойч, Дэвид Сингер) отмечали, что стабильность (устойчивость) — это сама вероятность сохранения системой своих основных характеристик. Сейчас чаще всего можно встретить трактовку устойчивости международной системы, как системы, не склонной к насильственным спорам и как условия, которые дают возможность системе международных отношений сохранять способность время от времени восстанавливать своё равновесие, т.е. это возможность системы продолжить своё существование и не разрушиться.

Понятие «устойчивость» предполагает такой тип функционирования системы международных отношений, при котором сама система получает возможность существовать и изменяться, не теряя своих базисных характеристик. Здесь ключевое слово — изменяться. Устойчивость системы обеспечивается компенсацией утраты её отдельных элементов,

новими — що не створює загрози руйнування всієї системи. В цьому випадку ми можемо говорити про те, що стійкість — це не стан, а процес.

Інша характеристика поняття «стійкість» - процес, тип руху, динамічний стан. Таким чином, сучасній системі міжнародних відносин необхідна нова теорія стійкості і стабільності, що передбачає багатомірність, багаторівність і неоднозначність стану світу — конфліктність і угода, війна і мир, багатомірність і стандартність, глобалізація і локалізація. Тому, можливо, слід виходити з пошуку ознак стабільності і стійкості, з аналізу інших характеристик системи — рівноваги, постійності, змінливості, формулювання цілого представлення про стійкість.

Механізмом підтримання стану стійкості може бути «баланс сил», що забезпечує збереження в системі міжнародних відносин центрів сили. Концепція «балансу сил» - свого роду пошук форми примирення національного державного егоїзму кожної країни з стійкістю системи міжнародних відносин в цілому.

УДК 008:2(043)

І. В. Петрова
/м. Київ/

ІННОВАЦІЇ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

В умовах соціально-культурних і економічних трансформацій зростає значимість інноваційної діяльності, діяльності, що пов'язана з істотними реформами й оновленням соціальної дійсності. Не винятком у цьому контексті є й сфера культури, особливу роль у якій відіграють інноваційні технології. Саме вони забезпечують прогрес у сфері дозвілєвого обслуговування; невідворотну, цілеспрямовану, закономірну зміну та модернізацію соціально-культурної діяльності; стимулюють розвиток творчих підходів до пошуку нових методик.

Багатоаспектність поняття "інновації" та його змістова складність, вивчаються, переважно, у дослідженнях, присвячених питанням менеджменту чи інвестиційній діяльності (праці І. Балабанова, І. Кокуріна, Н. Краснокутської, І. Лапіна). Обґрунтування сфер застосування інноваційних технологій й аналіз класифікаційних підходів до них здійснюються у роботах Т. Майорової, Ю. Морозова, І. Прелакі, Е. Роджерса та інших вчених. Культурологічні аспекти інноваційних процесів простежуються у роботах А. Арнольдова, С. Іконнікової, Л. Когана, В. Межуєва та інших вчених.

Водночас, у літературі, присвяченій проблемам інноватики, використовуються як синонімічні різні поняття: інновації, новації, нововведення, інноваційний процес, інноваційні технології тощо. Дійсно, головною умовою зародження й розвитку інновацій у сфері культури була і залишається розробка великої кількості творчих ідей. Будь-яка із загальноприйнятих технологій, якщо вона має нові елементи і за своїм спрямуванням та характером доповнює чи змінює на краще традиційні підходи (цілі, зміст, форми, методи, позиції учасників), може претендувати на статус інноваційної.

Нами *інновації* визначаються як новостворені чи вдосконалені конкурентоздатні технології (продукція, послуга, благо, організаційно-технічне рішення), що істотно поліпшують діяльність та якість виробництва у сфері культури. Серед таких - винахід нових або модифікація існуючих технологій (продуктів, послуг), освоєння нових сфер та ринків збуту, впровадження в культурну практику нових форм культурної діяльності, використання в організації діяльності закладів культури нових методів роботи.

Інноваціям притаманно змінювати звичні уявлення та встановлений порядок, стиль і ритм діяльності. Це призводить до того, що процес залучення інноваційних технологій у

щоденне життя клубу, бібліотеки, музею, телеканалу, театру, не є легким і для всіх очікуваним, адже потреба в інноваційній діяльності супроводжується внесенням змін в усталену соціально-культурну систему. Інновація – це майже завжди нововведення, цілеспрямована зміна, це майже завжди вихід за межі відомого чи загальноприйнятого в культурній практиці. До того ж, інновація (як продукт уяви, фантазії, ідеї, процесу, засобу), хоча й спрямована на усунення суперечностей між реальним станом об'єкта та його перспективною моделлю, пов'язана із діяльністю підвищеного ризику, що обумовлюється новизною роботи й можливістю отримання неочікуваного результату.

Тому механізм негативної реакції на впровадження інноваційних методів і підходів у сфері дозвілля має багато аспектів й пояснюється неготовністю людини (або ж групи осіб) сприйняти та усвідомити інновацію, навіть тоді, коли остання має суттєві переваги. У результаті такого спротиву можливі ігнорування, перекручування чи приховування інформації, інтриги, безініціативність, зумисні помилки в роботі, розпорошення ресурсів тощо.

Серед провідних причин спротиву інноваціям можемо виокремити такі чинники:

- *психологічний*, обумовлений світоглядними й інформаційними аспектами (загальна культура оточуючих, наявність консервативного чи креативного мислення, відсутність чи наявність творчого підходу до вирішення проблем, що виникають у професійній діяльності);
- *соціальний*, що зводиться до нелегкого пошуку соціальної або культурної групи яка б повністю підтримала інновацію. У деякого новації породжують скептицизм, у деякого – надмірність енергії, що заважає довести новацію до логічного завершення. До того ж, необхідно враховувати й опір змінам, схильність до стереотипної сталості, страх перед невизначеністю, недовіру до професійного статусу інноватора тощо;
- *етичний*, що обумовлюється наявністю сталих етичних норм та правил, дотриманням консервативних поглядів, традицій та обрядів;
- *соціально-економічний* (відсутність фінансування, слабкість матеріально-технічної та наукової бази, нестача висококваліфікованих фахівців, високий рівень безробіття, економічний ризик);
- *організаційно-управлінський* (надмірна централізація, відсутність в організації інноваційної стратегії та наявність установчої замкненості, нерозвиненість міжнародної співпраці);
- *інформаційний* (відсутність достатньої інформації про інновації, шляхи їх запровадження, розірваність міжгалузевих зв'язків);
- *правовий* (відсутність належного захисту інтелектуальної власності, недосконалість законодавчої бази з питань інноваційної діяльності).

Провідними чинниками, що послаблюють процеси гальмування інновацій, можуть бути: налагодження творчої атмосфери в колективі, заохочення до інноваційної діяльності молодих спеціалістів, запровадження конкурсів інновацій, матеріальна або моральна підтримка творчих працівників тощо. Неабияке значення мають також обґрунтування доцільності інноваційних впроваджень, аналіз кінцевих результатів, інформування членів організації про очікувані зміни, проведення домовленостей між різними соціальними групами, які зацікавлені у впровадженні інновацій або ж перешкоджають їхній реалізації.

Запровадження інновацій (авторських проектів та програм) має й таку проблему як їхній соціальний захист. Частково вона вирішується шляхом рекламування, популяризації серед громадськості, обнародування в Інтернет-мережі, врешті-решт, створення умов, сприятливих для реалізації авторського проекту.

Механізм здійснення інновації у сфері культури складається із таких взаємопов'язаних дій:

1. *Поява інноваційної ідеї та її обґрунтування* (пошук та формулювання проблеми, її ідентифікація, обґрунтування доцільності запровадження інновації).

2. *Етап розробки інновації* (її сутнісна конкретизація - назва інновації, мета й завдання, систематизація необхідної інформації, аналіз альтернативних шляхів розв'язання проблеми).

3. *Етап розвитку інновації* (апробація нововведення, аналіз її адекватності сформульованим завданням).

4. *Оціночний етап* (подальше розповсюдження й залучення інновації в культурну практику, оцінка витрат, ефективності й аналіз можливої сфери подальшого розповсюдження інновації).

5. *Реалізація інноваційної технології* в культурному просторі.

Отже, інновація є механізмом соціально-культурної динаміки сучасного суспільства, що може бути представлений і як нова форма культурної діяльності, і як її складова, здатна змінити зміст (цінності, моделі, смисли) культурної події (явища, блага, послуги).

Джерелом інновацій у сфері культури виступають наявність соціально-культурних проблем, які можливо вирішити лише шляхом застосування нестандартних підходів; зміна потреб користувачів культурної послуги; соціально-економічні та політичні трансформації сучасного суспільства. Тому специфіка інновацій у сфері культури зводиться до продукування новацій, здатних позитивно вплинути на соціальну й культурну консолідацію суспільства, оптимізувати процеси культурного життя, виявити та підтримати осіб, здатних до її запровадження й реалізації.

Незважаючи на спротив, з якими стикаються інноватори, інноваційна діяльність є об'єктивним індикатором розвитку сфери культури, завдяки якому можливо не лише охарактеризувати соціально-культурні реалії, але й виявити тенденції та перспективи розвитку сфери культури

УДК 027.7(043)

Ю. С. Сабадаш

/м. Маріуполь/

УНІВЕРСИТЕТСЬКІ БІБЛІОТЕКИ ЯК ЦЕНТРИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ (на прикладі наукової бібліотеки Маріупольського державного університету)

Наукові бібліотеки – це потужний інформаційний і культурно-освітній центр, який вбачає своє основне завдання в сприянні інноваційним, освітнім і науковим процесам університетів. Бібліотеки ВНЗ завжди були не лише інформаційними центрами для студентів і викладачів, але й осередками наукового життя, а також сприяли розвитку фундаментальних засад бібліотекознавства та дослідженню суміжних галузей. Однак стрімке вторгнення цифрових технологій призвело до суттєвих змін усіх напрямів діяльності бібліотеки: від традиційного інструментарію до методів обслуговування, доступу до ресурсів, форм надання інформації. Тепер роль і значення бібліотеки «визначаються не тільки кількістю і різноманітністю її фондів, але й комфортністю послуг та продукції, які вона може надати» [1, с. 87].

На сучасному етапі розвитку суспільства відбувається переосмислення завдань та функцій бібліотеки і перехід від управління масивами документів до управління потоками інформації. Сьогодні бібліотеки, зі сховища друкованих документів, перетворюються на автоматизовані інформаційні центри, які забезпечують доступ до інформації, незалежно від місця її створення та зберігання, і стають справжніми путівниками у світі інформаційних продуктів та послуг.

Питанню ролі та значення наукових бібліотек присвятили свої праці дослідники Д. І. Блюменау, В. А. Мінкіна, В. В. Брежнєва, Н. Ю. Каліберда, М. Я. Дворкіної, Я. Л. Шрайберг, Г. М. Швецова-Водка, В. Г. Дригайло, Н. Е. Кунанець та ін. У своїх працях вчені досліджують сервісну діяльність в бібліотеці, висвітлюють ключові напрямки розвитку

бібліотек, а також розкривають наукові основи, структуру, організацію, кадри, техніку та технологію управління бібліотекою ВНЗ.

Згідно з інформацією офіційного сайту державної служби статистики на 2011-2012 н. р. в Україні діють 345 вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації [2] з них бібліотек зі статусом «наукова» або «науково-технічна» мають лише 122 вищих навчальних заклади III-IV рівнів акредитації [3; 23].

Бібліотека Маріупольського державного університету (МДУ) отримала статус «наукової» 26 грудня 2011 р. і стала інформаційним осередком МДУ. Вона має універсальний фонд з різних галузей знань – понад 158 тис. примірників (близько 40 000 назв). Розпочато формування фонду електронних видань.

Бібліотека має локальну бібліотечну мережу, вихід до Інтернету, має сучасну оргтехніку. Все це дало змогу значно збільшити спектр інформаційно-бібліографічних послуг, а в обслуговуванні читачів використовувати як власні електронні ресурси, так і Інтернет-ресурси. Електронний каталог бібліотеки на сьогодні нараховує понад 78 тис. записів, обсяг власних баз даних складає понад 108 тис. записів. З 2012 р. працює власний сайт бібліотеки, який вирізняється інформативністю, зручністю інтерфейсу та легкістю у користуванні.

Наукова бібліотека МДУ – одна з найбільших бібліотек міста Маріуполя, що задовольняє найрізноманітніші наукові, навчальні, освітні, інформаційні та духовні потреби не тільки університету, а й багатьох мешканців міста. Багато уваги приділяє вихованню інформаційної культури студентів, прищеплює їм навички роботи з інформаційними ресурсами, популяризації бібліотечно-бібліографічних знань.

Завдання бібліотек, безумовно, змінюються відповідно до змін у сучасному суспільстві, і на сьогодні вони трактуються так: удосконалення бібліотечно-інформаційних послуг, забезпечення доступу читачів бібліотеки до вітчизняних та зарубіжних інформаційних ресурсів на підставі використання мережевих технологій; організація якісного бібліотечного, довідково-бібліографічного, інформаційного обслуговування; комплектування фонду та його зберігання; удосконалення довідково-бібліографічного апарату бібліотеки на всіх носіях інформації; виховання бібліотечно-бібліографічних знань та інформаційної культури у студентської молоді; культурно-просвітницька діяльність; науково-дослідна діяльність.

Отже, сучасні інновації спонукають бібліотеки здійснювати пошук інноваційних шляхів розвитку. Утім, запровадження корисного досвіду має відбуватися з урахуванням вимог сучасності, готовності бібліотечних працівників до суттєвих змін професійного середовища і підвищення професійної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сабадаш Ю.С. Значення наукових бібліотек України: культурологічний вимір (на прикладі наукової бібліотеки Маріупольського державного університету) // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: зб. наук. пр. – Київ Міленіум, 2013. – № XXX. – С. 88-96.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. – Загол. з екрану.
3. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.library.univ.kiev.ua>. – Загол. з екрану.

УДК 506+510(043)

Ю. М. Селін, Т. В. Шулькевич
/м. Київ/

МАТЕМАТИЧНІ МОДЕЛІ ПРОГНОЗУВАННЯ ПРОЦЕСІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Ідеї концепції сталого розвитку все більше проникають у свідомість суспільства і примушують переглядати усталені поняття.

Для передбачуваного майбутнього розвитку і про ймовірний розвиток сьогочасних тенденцій, на думку авторів, треба внести деякі корективи у вирішення задач прогнозування.

Різноманітні дані в екології, економіці, соціології та інших сферах надходять у вигляді часових рядів. Вони є, як правило, нестационарними, оскільки їх основні характеристики змінюються в часі. Основою для прогнозування служить історична інформація, що зберігається в інформаційних сховищах у виді часових рядів. Якщо можна побудувати математичну модель і знайти шаблони, що адекватно відбивають цю динаміку, є імовірність, що з їх допомогою можна передбачати і поведінку системи в майбутньому. Прогнозування часових послідовностей дозволяє на основі аналізу поведінки часових рядів оцінити майбутні значення прогнозованих змінних.

Проблема прогнозування часових рядів була і залишається актуальною, особливо останнім часом, коли стали доступними потужні засоби для збору і обробки інформації. Разом з цим підвищилися вимоги до процесу прогнозування і ускладнилися залежності часових рядів.

Проблема прогнозування відноситься до слабо структурованих проблем, тому до кожної задачі потрібно підходити окремо, що зумовлює велику різноманітність методів прогнозування. Але число базових методів прогнозування, які в тих чи інших варіаціях повторюються в інших методах, набагато менше. Багато з цих «методів» належать до окремих прийомів або процедур прогнозування, інші відрізняються від базових або один від одного кількістю особливих прийомів і послідовністю їх застосування.

Традиційно спеціалізовані методи прогнозування часових рядів орієнтовані на ряди конкретної природи, але поведінка їхня поведінка часто-густо є взаємозалежними. Тож постає проблема розробки універсального апарату прогнозування часових рядів обраного типу.

Загалом методи прогнозування можна розділити на три широкі класи : 1. Прогнозування на основі суджень, тобто, прогнозування, що ґрунтується на суб'єктивних судженнях (оцінках), інтуїції, поглиблених знаннях конкретної області та іншій інформації, що має відношення до прогнозованого процесу – так зване передбачення; 2. Методи прогнозування на основі використання часового ряду однієї змінної, тобто, на основі авторегресії, авторегресії з ковзним середнім (АРКС) та АРКС плюс модель тренду; 3. Методи прогнозування на основі використання часових рядів декількох змінних .

В останньому випадку ендогенна змінна, що прогнозується, залежить від декількох регресорів або екзогенних змінних у правій частині рівняння. Очевидно, що в загальному випадку метод прогнозування може поєднувати у собі 2-3 наведених вище методи.

Проблема поєднання прогнозів виникає в тих випадках, коли одного вибраного методу недостатньо для досягнення бажаної якості прогнозування. У таких випадках треба вибрати два або більше ідеологічно різних методів прогнозування і обчислити комбіновану оцінку за допомогою відповідним чином вибраних ваг. У простому випадку рівні ваги застосовуються до окремих прогнозів.

Але майже всі відомі методи прогнозування часових рядів будь-якої природи базується на внутрішній природі поведінки процесу. Виходить з внутрішніх закономірностей. Ці методи не дозволяють враховувати так звані «зовнішні впливи», що можуть призводити до змін поведінки процесу (зміну характеристик ряду, тренду і таке ін.). Тобто за своїми якісними характеристиками поведінку таких часових рядів можна цілком вести на засадах феноменологічних підходів. До такого типу часових рядів можна віднести ряди економічних показників, або ряди спостережень за екологічними процесами. Для економічних рядів, це, наприклад, курси цінних паперів, або валют, ціни на банківські метали, індекси ділової активності. Для часових рядів соціального типу – це можуть бути дані текстової аналітики аналізу емоційної окраски.

Для часових рядів економічного роду зовнішніми впливами можуть бути інсайдерська інформація, що може вплинути на курси цінних паперів, або заяви державних діячів щодо гривні, що може привести до різкого стрибка курсу гривні відносно резервних валют. Для екологічних процесів, це можуть бути аномальні явища, що погано описуються за допомогою динаміко-аналітичних підходів, а через відсутність сталих періодів протікання, стає неможливим використання статистичних підходів. Це такі природні явища як цунамі, землетруси виверження вулканів, зсуви та ін. Для часових рядів соціального типу це може бути інформація щодо розробки або прийняття того чи іншого законопроекту. Також важливим чинником є взаємний вплив таких процесів один на одного. Для соціальних проектів характерно також відсутність добре розроблених методів прогнозування через дуже повільний і часто-густо суб'єктивний характер отриманих даних.

Для прогнозування поведінки часових рядів, що є чутливими до таких впливів, пропонується застосовувати методи прогнозування часових рядів, що в змозі враховувати ці впливи. Такими математичними засобами є методи прихованих марківських моделей, подібних траєкторій, лінгвістичного моделювання. Але більш точним методом прогнозування представляється комбінований або гібридний метод: лінгвістичне моделювання – приховані марковські моделі (ЛМ-ПММ).

Основними принципами гібридизації є: принцип неоднорідності, принцип плюралізму, принцип системного аналізу неоднорідного завдання, принцип конструктора, принцип пріоритету знань, принцип поступовості, перший та другий принцип спадкування, принцип самоорганізації агрегованої моделі, принцип повноти зниження продуктивності агрегованої моделі. Ці принципи певним чином узагальнюють світову практику досліджень розробки гібридних інтелектуальних систем прийняття рішень. Використання цих принципів дозволить робити агреговані моделі там де це доцільно, такими які вони мають бути, та функціонуючими згідно з очікуванням.

Класичні гібридні системи комбінують аналогові та дискретні моделі, Агрегативні системи моделюють аналітико-статистичні закономірності біхаверістики складних систем. Методологія інтелектуальних експертних систем дозволяє перебороти недоліки символічного підходу за рахунок комбінування із традиційними інформаційними та технологіями штучного інтелекту. У кожному із цих випадків мова йде про становлення нової інформаційної методології моделювання складних процесів і явищ шляхом побудови і застосування моделей-гібридів. Зазначимо що існують різні шляхи для досягнення поставленої мети.

Використання наведеної гібридної ЛМ-ПММ моделі дозволяє враховувати зовнішні впливи, що можуть призводити до змін характеристик часового ряду, його тренду тощо.

Висновки. До недоліків наведеного математичного апарату можна віднести загальний недолік всіх методів де використовуються статистичні дані – брак історичної інформації. В такому разі прогнозування відбувається на основі суджень, тобто, прогнозування, що ґрунтується на суб'єктивних судженнях (оцінках), інтуїції, поглиблених знаннях конкретної області та іншій інформації, що має відношення до прогнозованого процесу – це так зване передбачення; В разі відсутності достатньої кількості таких даних, необхідно використовувати методи системного аналізу. Методи системного аналізу є найбільш універсальні і адекватні сучасним вимогам засоби дослідження. У свою чергу це дає можливість особі, що приймає рішення, одержати максимально повну, достовірну і головне, своєчасну інформацію про можливий зовнішні впливи. Використання системного аналізу також дає можливість враховувати зовнішні впливи на поведінку відповідних процесів.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ

Вплив інформаційних і телекомунікаційних технологій, а також поширення соціальних мереж породжує нову реальність для людини, суспільства, держави.

Інформаційно-комунікаційні технології – сукупність технічних ресурсів, що застосовуються для обробки, зберігання та передачі даних, а також необхідних для цього способів і методів. У зв'язку з повсюдним використанням, на сьогоднішній день, дані технології сприймаються і вивчаються крізь призму свого впливу на світ і суспільство та застосовуються у всіх сферах: від економіки і політики до ядерної енергетики, військових і космічних технологій. Ці обставини змушують держави трансформувати традиційну систему забезпечення національної безпеки.

Використання інформаційних інструментів, оперативне і повне володіння інформацією дозволяє державам та іншим суб'єктам забезпечення безпеки планувати свої дії, відстежувати результативність проведених заходів, запобігати ризикам, а також вибудовувати відносини з партнерами, суспільством.

Останнім часом, спостерігається розбіжність підходів держав в такому аспекті управління інтернетом, як безпека його використання [1]. Так, Сполучені Штати та інші західноєвропейські держави воліють використовувати поняття «кібербезпека», в той час як, Україна дотримується терміну «інформаційна безпека», що включає більш широкий спектр питань. Різниця полягає в тому, що в першому випадку акцент робиться на технологічну складову, кіберсеті і поведінку в них користувачів, а в другому на більш широке розуміння інформації та її захисту.

У США основний упор у діяльності щодо забезпечення національної безпеки відводять регламентації функціонування комп'ютерних та інших інформаційних систем, а забезпечення кібербезпеки будується на потужній технологічній базі.

Україна у забезпеченні інформаційної безпеки розробляє комплекс політичних, правових, економічних, соціально-культурних і організаційних заходів у сфері відтворення та розповсюдження інформації. Починаючи з 2008 року, включає в себе систему заходів, що передбачають обмеження проникнення в медійний простір іноземних телекомпаній, радіостанцій, друкованих видань, інтернет-ресурсів, які, представляють загрозу для національної безпеки країни [2].

Зростаючий вплив кіберпростору, ІКТ та соціальних мереж на повсякденне життя призвело до появи нових підходів до забезпечення безпеки, одним з яких є мережевий. Його специфіка полягає в переході «від ієрархічних структур управління та організації до органічних і адаптивних, які будуються на принципах коаліції» [3].

Одним з популярних інструментів цивільного контролю є соціальні мережі та інші форми інтернет-комунікації. Вони формують нову культуру публічності, яка в перспективі стане домінувати в політичному просторі і буде визначати порядок денний соціальної та політичної активності.

Сучасні соціальні мережі, не тільки Facebook, VK, Twitter, а й професійні спільноти типу LinkedIn, Academia.edu, спільноти лікарів, вчителів, політологів, спільноти молоді і так далі, формують навколо себе певну культурне середовище та соціальний простір.

Культурний простір – це «простір здійснення соціальних програм, цілей та інтересів, поширення ідей і поглядів, мови і традицій, вірувань і норм» [4]. Очевидно, що соціальні мережі виступають генератором певних поглядів, норм, моралі, ціннісних орієнтацій.

Поява соціальних мереж і різних платформ онлайн-спілкування, вплинули на поширення ідей і практик краудсорсингу – методу «отримання необхідних послуг, ідей або

інформації за допомогою звернення до великого числа різних груп людей, найчастіше здійснюваного за допомогою мережі Інтернет». Краудсорсінг в США і Європі вже зайняв міцні позиції в якості базових інструментів діяльності громадянського суспільства та бізнесу, він все частіше використовується і для забезпечення різного роду безпеки: дорожньої, техногенної, екологічної та ін.

У вітчизняному секторі краудсорсінгу, як і в зарубіжному, можна умовно виділити три напрями: проекти, ініційовані комерційними організаціями для вирішення будь-яких бізнес-завдань; проекти, створені громадськістю; проекти, запущені державою.

Ще одним, що набирає обороти, інструментом безпеки є відкриті освітні платформи або Massive Open Online Courses (масові відкриті онлайн курси). Так звані МООС-платформи володіють величезним потенціалом для підвищення рівня еволюційного розвитку суспільства, формування «особистості безпечного типу» та соціальної відповідальності як інструменту безпеки. Вони дозволяють вирішувати актуальні і найбільш гострі суспільні державні та світові проблеми, розвивати і підвищувати ефективність взаємодії влади і держави щодо забезпечення безпеки.

Таким чином, актуальними в сучасному світі є не тільки питання, пов'язані з державною та міжнародною безпекою: кібервійнами, вразливістю інформаційної національної інфраструктури, кібертероризмом. Досить гостро стоїть проблема безпеки людини і суспільства в зв'язку з такими загрозами, як невиправдане спостереження за громадянами, незаконний збір та зберігання особистих даних. Держава прагне посилити інформаційну політику, вибудувати технологічний захист, контролювати контент. У теж час питання національної безпеки можливо вирішувати, використовуючи сучасні ІКТ, що працюють, насамперед, в соціокультурному полі.

Дослідження сучасних інформаційних інструментів показало, що в сучасному світі вони розсіяні між безліччю різноманітних факторів, їх координація не є результатом «централізованого керівництва», а виникає в процесі мережевої взаємодії окремих елементів (людей, груп, держав та ін.). Тому найважливішим елементом при цьому повинна бути мережевість, яка стає відгуком суспільства на виклики інформаційної епохи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Якушев М. Інтернет-2012 и международная политика // URL: <http://www.pircenter.org/media/content/files/10/13559076950.pdf>
2. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 № 964-IV.
3. Метелева Е.Р. Разработка теоретико-методологических положений сетевого похода [Текст] / Е.Р. Метелева // Известия ИГЭА. – 2008. – №3. – С. 6
4. Быстрова А. И. Культурное пространство как предмет философской рефлексии [Текст] / А.И. Быстрова // Философские науки. – 2004. – № 12. – С. 32

УДК 339.96(043)

П. О. Сидоренко
/м. Київ/

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Світова спільнота протягом 2000-2014 рр. доклала значних зусиль для досягнення Цілей розвитку тисячоліття, проте робота у цьому напрямку має тривати надалі, до остаточного вирішення відповідних проблем людства. Біля 14% жителів країн, що розвиваються досі залишаються за межею екстремальної бідності, 9% населення світу у віці від 14 до 25 років є неписьменним, 43 з 1000 новонароджених помирають протягом перших 5-ти років життя [1]. Важливе значення для ефективного вирішення вищезазначених проблем має належне фінансування відповідних програм та ініціатив. Зокрема, розвиненим країнам

рекомендовано виділяти біля 0,7% ВНД на надання офіційної фінансової допомоги країнам, що розвиваються та 0,15%-0,2% - найменш розвиненим країнам [2].

Забезпечення сталого розвитку людства пов'язане з досягненням протягом 2015-2030 рр. наступних цілей: подолати бідність, вирішити проблему голоду та неналежного харчування, забезпечити продовольчу безпеку та сталий розвиток сільського господарства, гарантувати кожному доступ до якісної освіти та належної системи охорони здоров'я та інші [2]. Досягнення цих цілей залежить не лише від відданості країн ідеалам сталого розвитку, але й ефективної співпраці між ними у галузі новітніх технологій, розвитку інфраструктури, торгівлі та фінансів. Нажаль, лише країнам, що розвиваються на забезпечення потреб сталого розвитку щороку бракує біля 2,5 трлн. дол. США, за даними Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД).

Недостатній обсяг інвестицій у пов'язані з Цілями сталого розвитку (ЦСР) галузі (розвиток інфраструктури, продовольча безпека, охорона здоров'я та освіта) є наслідком низької зацікавленості приватного сектору у відповідних інвестиціях та обмеженості фінансових ресурсів держав. Пропозиції ЮНКТАД щодо вирішення цієї проблеми полягають у наступному: визначити ключові принципи та цілі пов'язаної з ЦСР інвестиційної політики та створити міжнародну організацію, що надаватиме відповідну технічну допомогу; створити умови для інноваційного розвитку підходів до вирішення проблеми фінансування ЦСР, стимулювати розвиток фондових ринків, що підтримують сталий розвиток та втілювати у життя відповідні реформи фінансового ринку; підтримувати розвиток механізмів диверсифікації ризиків задля зростання обсягу інвестицій у ЦСР та створити якісно нові інститути стимулювання інвестицій; запровадити універсальні індикатори впливу інвестицій у ЦСР та інтегрований підхід до корпоративної звітності [3].

Приватний сектор має значний потенціал у вирішенні проблем фінансування сталого розвитку, оскільки загальний обсяг грошових активів ТНК дорівнює 5 трлн. дол. США, державних інвестиційних фондів – 6 трлн. дол. США, пенсійних фондів розвинених країн – 20 трлн. дол. США, за оцінками ЮНКТАД [3]. Проте, низька ефективність сучасних ринків капіталів у забезпеченні потреб сталого розвитку, ігнорування ЦСР при визначенні стратегічних та тактичних цілей більшості приватних компаній, розробці методів оцінки результатів їх діяльності та інші фактори обмежують можливості мобілізації та ефективного використання, з урахуванням потреб сталого розвитку, наявних фінансових ресурсів.

Власні фінансові ресурси країн (оптимізація процесу їх мобілізації та використання) також мають вагомe значення для досягнення ЦСР. Серед 50-ти країн-найбільших отримувачів зовнішньої фінансової допомоги протягом 1990-2013 рр. 18 мають представників у переліку мільярдерів «Forbes», за підсумками 2015 р. У 10-ти з цих країн вартість статків (офіційних) мільярдерів перевищує загальний чистий обсяг отриманої допомоги протягом згаданого періоду. Більше того, 7 з цих країн досі продовжують отримувати відповідну допомогу: Індія, Індонезія, Туреччина, Філіппіни, ПАР, Колумбія та Україна. Данія, Люксембург, Норвегія, Швеція та Сполучене Королівство дотримуються рекомендацій ООН щодо виділення біля 0,7% щорічного ВНД для підтримки розвитку країн, що розвиваються, хоча загальна кількість мільярдерів у згаданих вище країнах є меншою ніж в одній Індії [4].

Важливим напрямком подолання проблеми неефективності мобілізації внутрішніх фінансових ресурсів забезпечення сталого розвитку є боротьба з ухиленням від оподаткування, включаючи використання офшорних зон. Вирішення цієї проблеми полягає не лише у відповідних зусиллях окремих країн, але й підвищенні міжнародної співпраці у згаданому напрямку, зокрема обміні інформацією щодо активів та їх власників.

Отже, забезпечення сталого розвитку потребує координації зусиль країн в багатьох напрямках, зокрема фінансовому. Досягнення ЦСР є неможливим без належної мобілізації фінансових ресурсів та ефективного їх використання. Важливо, щоб подолання проблем

фінансування сталого розвитку не полягало лише у збільшенні грошових відрахувань на відповідні потреби розвинених країн. Ефективне використання існуючих та генерування нових внутрішніх фінансових ресурсів більшою мірою відповідає принципам сталого розвитку, ніж зростання залежності досягнення ЦСР від зовнішніх джерел фінансування.

ЛІТЕРАТУРА

1. The Millennium Development Goals Report 2015 [Electronic Resource] // United Nations. – Mod of access: [http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20\(July%2015\).pdf](http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20(July%2015).pdf).
2. Draft outcome document of the United Nations summit for the adoption of the post-2015 development agenda, 2015 [Electronic Resource] // United Nations General Assembly. – http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/69/L.85&Lang=E.
3. World Investment Report 2014: Investing in the SDGs: An Action Plan [Electronic Resource] // United Nations Conference on Trade and Development. – Mode of access: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2014_en.pdf.
4. Найзаможніші бідні країни світу [Електронний ресурс] // Щоденник Економіста. – Режим доступу: <https://doecon.wordpress.com/2015/09/27/найзаможніші-бідні-країни-світу/>.

УДК: 339.9:502.1(043)

А. С. Соломко
/м. Київ/

ГЕНЕРАЛЬНІ ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ЗДІЙСНЕННЯ

Сьогодні світ стоїть перед новими серйозними викликами. На сучасному етапі розвиток людства пов'язаний з наростанням негативного впливу на навколишнє середовище, вичерпанням природних ресурсів, порушенням балансу біосфери. Окрім екологічної, суттєвою є економічна складова планетарної проблематики. Глобалізація світової економіки призводить до загострення проблем сталого розвитку людства, при цьому наслідки світових економічних криз стоять на одному рівні за своїми масштабами з іншими глобальними загрозами, такими як техногенні катастрофи та кліматичні зміни. Отже, вкрай необхідні пошуки раціонального та ефективного використання процесу глобалізації, як на рівні національної економіки, так і в міжнародному масштабі. Постає нагальна потреба вирішувати стратегічні задачі переходу до сталого розвитку людства та реалізації головного його пріоритету – підвищення цінності природи, її ресурсів, а також цінності людини, її життя і здоров'я.

З огляду на вищезгадану проблематику, перед людством нагально постають пріоритетні задачі сталого розвитку, а саме: безперервного процесу формування світового громадянського суспільства, зниження соціальної нерівності, екологічного навантаження на біосферу, розробки нових ресурсозберігаючих та екологічно чистих технологій з метою запобігання глобальних екологічних, економічних і соціальних загроз, забезпечення економічного зростання без шкоди для екології.

Виходить при цьому слід з того, що екологія сьогодні – це економіка. Саме екологічні вимоги визначають напрямки інноваційного розвитку і модернізації виробництва для того, щоб забезпечити тривалий благополучний розвиток економіки.

Пріоритет економічної політики з широкого використання природних ресурсів і послуг повинен бути доповнений пріоритетом екологічної політики щодо підвищення цінності природи та її ресурсів. Саме ця парадигма має бути інкорпорована в стратегії, плани, програми та механізми сталого розвитку людства.

Дослідження, проведені в розвинених країнах, показують, що ціннісні установки людей поступово змінюються саме в бік наближення до цінностей сталого розвитку. Шлях зміни мислення, зміни парадигми дуже важкий. По суті, вся історія цивілізації – це історія становлення людини в центрі світу, а науково-технічний прогрес багаторазово посилив це переконання і закріпив його у свідомості людей. Для руху в напрямку сталого розвитку необхідна зміна цієї парадигми.

Розроблена півстоліття тому Організацією. Об'єднаних Націй система національних рахунків, на основі якої розраховується валовий внутрішній продукт (ВВП), досі вважається найважливішим показником якості життя.

Але стало очевидно, що економічні успіхи не тільки не відображають багатьох сторін якості життя, але і деколи вводять в оману. Система національних показників та її продукт ВВП – це оцінка, що піддається вимірюванню в грошових одиницях економічної діяльності. Зараз вимірювана економічна діяльність містить такі явища, як забруднення навколишнього середовища, техногенні аварії, виснаження ресурсів і т.д., що ведуть до зростання ВВП, але не до поліпшення якості життя. Адже ВВП зростає також і в результаті зниження якості життя.

Отже, замість прагнення до зростання валового внутрішнього продукту, економіка повинна сприяти зростанню якості життя людей, тобто зростанню показника, близького до індексу підтримуваного економічного благополуччя.

Тобто, світова економічна система при сталому розвитку має вільно функціонувати лише в рамках екологічних та етичних обмежень. Основні принципи екологічних обмежень світового виробництва полягають в наступному:

1. Відновлювані ресурси: ставки збору врожаю повинні дорівнювати швидкості регенерації (стійкий вихід).
2. Інтенсивність викидів та відходів повинна дорівнювати природним асимілятивним можливостям екосистем, в які ці викиди і відходи потрапляють.
3. Підтримка природного та техногенного капіталу незмінним на оптимальному рівні.
4. Інвестиції в експлуатацію невідновлюваних ресурсів мають бути в парі з компенсуючими інвестиціями у відновлювані замітники.
5. Пріоритет технологій, що підвищують продуктивність ресурсів, кількісну вартість, що припадає на одиницю ресурсу, а не технологій для підвищення пропускної здатності самого ресурсу.
6. Обмеження загального масштабу пропускної здатності ресурсів, що використовуються на душу населення, в межах пропускної здатності в регіоні, уникаючи споживання природного капіталу регіону.

Аналіз світового досвіду реалізації політики сталого розвитку показує, що її ефективність може бути досягнута на основі основних загальних передумов:

- Наявність стратегічного потенціалу як синергетичного ефекту від залучення природничо-ресурсних складових навколишнього середовища до процесів нарощування факторних ознак системного самовідтворення ноосфери;
- Наявність сучасних ринкових відносин, що знімають суперечність приватної свободи, суспільно-колективного нормотворення та вільного доступу до життєзабезпечувальної інфраструктури;
- Наявність організаційних та комунікаційних структур взаємовпливу соціальних одиниць суспільства щодо перетворення їх на повноцінних і рівноможливих суб'єктів суспільних відносин.

Таким чином, основною ціллю забезпечення сталого розвитку є необхідність вписати зростаючі потреби людства в природні можливості планети.

Основною парадигмою забезпечення екологічно-економічного раціонального розвитку стала теорія біологічної регуляції, яка показує, що є межа обурення біоти, екосистем та біосфери, яку не можна перевищувати.

Стрижневою ідеєю сталого розвитку людства є трактування сутності цивілізаційного прогресу на засадах людиноцентричності соціуму, економіки та екології.

Сталий розвиток соціально-економічних систем можна представити як:

- безперервний процес формування світового громадянського суспільства;
- зниження соціальної нерівності та екологічного навантаження на біосферу;
- розробку нових ресурсозберігаючих та екологічно чистих технологій з метою запобігання глобальних екологічних, економічних і соціальних загроз.

Таким чином, сучасне трактування сталого розвитку передбачає цілком рівноправну тріаду: природа – економіка – соціум.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сталий людський розвиток: забезпечення справедливості: Національна доповідь / кер. авт. колективу Е.М. Лібанова / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2012. – 412 с.
2. Brown L.R. We can build a sustainable economy // The Futurist, 1996. – N.4. – P. 8-13.
3. Ecological Economics: Principles and Applications / Daly H. E. and J. C. Farley. – Washington DC: Island Press, 2004.

УДК 930.25+004(043)

Л. Я. Філіпова, Х. О. Хащина

/м. Харків/

МІЖНАРОДНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНО-АРХІВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В СФЕРІ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

У сучасних умовах, які характеризуються посиленням глобалізаційних процесів, розвитком комп'ютерних та Інтернет-технологій, активізуються процеси взаємодії між соціокультурними установами, що накопичують, зберігають, структурують, поширюють здобутки інтелектуальної, духовної, історичної та культурної спадщини. Особливо активно в умовах нової соціально-комунікаційної реальності відбувається співробітництво між державними архівними установами у провідних країнах світу.

Значний спектр підходів та поглядів на міжнародну взаємодію державних архівних установ в інтернет-комунікаційному просторі потребує узагальнення варіантів комунікацій між ними для виявлення перспективних напрямів посилення співробітництва в Україні. Як філософська категорія, взаємодія відображає процеси впливу різних об'єктів один на інший, їх взаємозумовленість. З точки зору теорії соціальних комунікацій, взаємодія — це процес встановлення зв'язку між системами, який спричиняє зміни в кожній або в одній із них.

Цей процес в умовах розвитку електронного середовища соціальних комунікацій є закономірним. На міжнародному рівні визнано необхідність інтеграції в єдиному інформаційному просторі об'єктів культурної спадщини людства, що зберігається у фондах різних інститутів пам'яті: архівів, бібліотек, музеїв. Успішна реалізація означеної соціальної місії цих документальних інституцій зумовлює посилення взаємодії між ними на засадах співробітництва, партнерства, кооперації [1].

Найпоширенішою формою взаємодії між державними архівними установами в умовах розвитку сучасних інформаційних технологій, електронних комунікацій є інтеграція їх інформаційних ресурсів. Передусім це пов'язано із суспільним розумінням необхідності збереження культурної спадщини на засадах поцифрування бібліотечних, музейних і архівних фондів; створення комфортного середовища для використання інформаційних ресурсів бібліотек, музеїв та архівів; розширення їх спільної краєзнавчої діяльності.

Слід наголосити, що розвиток співробітництва між різними архівними установами сприяє розширенню комунікаційного процесу. Реалізація спільних проектів, визначення різних форм взаємодії сприяє створенню атмосфери довіри між ними; підвищенню ефективності їх діяльності; розвитку системної єдності.

На міжнародному рівні відбувається створення світових, європейських електронних архівів, які інтегрують в собі інформаційні ресурси архівних установ. Розвиток сучасних інформаційних технологій (ІТ) серйозно стимулює консолідацію зусиль працівників різних культурних установ. Проте в умовах удосконалення ІТ їх взаємодія не обмежується цифровими проектами. Зміни, що відбуваються в суспільстві, впливають на розширення функцій та розвиток нових напрямів діяльності сучасних архівів.

В Україні також спостерігається розвиток електронних аналогів архівних ресурсів в установах, організаціях і на підприємствах, що обумовлено значними обсягами документів, необхідністю здійснення контролю за їх обігом, виконанням, зберіганням і використанням. Цьому сприяє бурхливий розвиток ІТ, високий рівень інформатизації суспільства, прагнення зробити інформацію широкодоступною, забезпечити її збереження для майбутніх поколінь. Відзначають появу електронного діловодства, електронної документації та електронного документообігу. Цим процесам сприяють і основні положення, передбачені державною програмою "Електронна Україна" та іншими державними законодавчими документами.

Основними перспективними напрямками архівної діяльності України є використання електронних інформаційних ресурсів (ЕІР), зокрема архівних веб-ресурсів, які базуються на інструментарії і технологіях Інтернету. Всі інформаційно-архівні процеси в сучасних умовах виходять за рамки однієї держави, вони орієнтовані на широкі кола дистанційних користувачів мережі і припускають реалізацію міжнародних комунікацій в архівній галузі.

Тенденції останніх років в зарубіжних країнах орієнтовані на об'єднання музеїв, бібліотек, архівів як установ пам'яті (memory institutions) або установ спадщини (heritage institutions) і організацію великих спільних проектів з оцифрування спадщини та надання до нього доступу. Особливе значення надається оцифруванню інформації з культурної і наукової спадщини і створенню систем управління оцифрованими ресурсами (Digital Assets Management Systems), які приходять на зміну системам управління базами даних і системам управління колекціями. Системи управління електронними ресурсами передбачають довготривале зберігання величезних обсягів мультимедійної інформації (текстів, статичних зображень, кіно і відео, звуку), захист і пошук інформації в інтегрованих і розподілених базах даних, управління правами на інтелектуальну власність, виробництво інформаційних блоків, орієнтованих на користувача та продаж інформації або надання доступу до неї [1].

Досвід довготривалого зберігання електронних документів накопичено в практичній діяльності зарубіжних національних архівних служб і корпоративних архівів.

Серед зарубіжних національних архівів слід зазначити Центр зберігання електронних документів Національної адміністрації з архівів та діловодства (CfER NARA) в США, який зберігає понад 80 тис. баз даних, а також Національний архів цифрових баз даних Великобританії (NDAD UK). Досвід зберігання електронних документів в нашій країні набагато менше, ніж у західних країнах, і накопичуватися він став порівняно недавно, 15-20 років тому. Головним чином, це досвід, накопичений в організаціях при оперативному використанні і зберіганні баз даних. В даний час будь-яка велика або середня організація (і приватна і державна) виділяють значні кошти на формування та підтримку своїх електронних інформаційних ресурсів. Але це електронні документи, які мають практичне значення для органів влади, відомств і організацій. Ті ж бази даних, які виходять з оперативного використання як правило гинуть. Найбільш наочно це демонструє доля баз даних, що використовувалися у відомствах в 70- 80 -х рр. і втрачених в результаті зміни технологічних платформ та адміністративних перетворень [3].

Слід особливо відмітити активну міжнародну діяльність обласних державних архівів, серед яких архіви Закарпатської, Івано-Франківської, Київської, Одеської, Тернопільської, Харківської, Хмельницької, Чернігівської областей, які ініціювали укладання двосторонніх угод про співробітництво з іноземними архівними установами, науковими інституціями та іншими зацікавленими у співробітництві установами і організаціями. Поглиблення взаємодії із закордонним українством, поповнення НАФ документами, що належать до культурної спадщини української нації і перебувають на зберіганні в архівосховищах іноземних держав є пріоритетним напрямком міжнародної діяльності Укрдержархіву та установ його системи [4].

Для забезпечення виходу архівів України в міжнародний інформаційний простір необхідно створення високосервісного середовища взаємодії із широким колом його користувачів, відкриття їм доступу до світових інформаційних ресурсів. Вимогою успішного розвитку міжнародного співробітництва стала потреба інформатизації архівної галузі України. Особливого значення за сучасних умов набувають автоматизовані інформаційні системи та їх практичне впровадження в архівну галузь. Інтегративні процеси, якими дедалі більше характеризується сучасний світ, торкнулися архівної галузі, перетворивши її на сферу міжнародного співробітництва [5].

Виявлено та розглянуто процеси діяльності українських державних архівів в напрямі розвитку електронних інформаційних ресурсів (веб-сайтів та електронної продукції, представленої на них), доступних у мережі Інтернет. Так, у результаті інформаційно-архівної взаємодії з зарубіжними архівами державні обласні архіви України (більш половини) здійснили участь:

- у глобальному проєкті мікрофільмування метричних документів з Генеалогічним товариством Юта (США), результат - надання доступу про таку інформацію на веб-сайті цього товариства через пошуковий каталог (ІПС);
- у проєкті «Радянські та німецькі військовополонені та інтерновані» з Документаційним центром об'єднання «Саксонські меморіали» (ФРН), результат – створення єдиного архівного фонду на електронних носіях, а також електронна версія БД;
- у міжнародному проєкті з підготовки міжархівного довідника «Документи з історії і культури євреїв в архівах України», результат – опубліковано два томи видання по фондах центральних та обласних державних архівів;

Окремі обласні державні архіви України приймають участь у різних міжнародних проєктах, наприклад:

- у проєкті Державного архіву Закарпатської області з Будапештським столичним архівом (Угорщина) щодо оцифрування кадастрових карт та їх веб-публікацій, результат – планується оцифрувати ще близько 8000 карт, які будуть опубліковані на веб-сайті держархіву та на угорському архівному веб-порталі;
- у міжнародному проєкті Державного архіву Одеської області спільно з Геттінгенським дослідницьким центром (ФРН) - підготовлено і видано 6 томів анотованих описів справ «Попечительного комитета об иностранных поселенцах Южного края России» та створено відповідну електронну БД [1]

Таким чином, практичний досвід обласних державних архівів орієнтовано на розвиток різнотипових електронних архівних ресурсів, переважно мережевих, до яких архіви мають надавати вільний доступ для дистанційних користувачів. Практика міжнародної архівної співпраці на регіональному рівні сприяє ефективному обміну досвідом з таких важливих питань, як формування баз даних, підготовка архівних довідників та наукових видань, видавнича і виставкова діяльність, тощо. Спільні проєкти з іноземними колегами допомагають виявляти і поповнювати фонди держархіву та Національний архівний фонд України документами зарубіжної україніки.

Узагалюючи, підкреслимо, що у сучасних умовах відбувається зміцнення співробітництва, зближення та взаємопроникнення функцій соціально-комунікаційних структур. Інтегративні процеси, що відбуваються в системі електронних комунікацій, змінюють умови взаємодії соціально-комунікаційних структур, зокрема, державних місцевих архівів, у напрямі інтеграції їх інформаційно-ресурсної та організаційно-методичної складової.

ЛІТЕРАТУРА

1. Хащина К.А. Международные связи украинских архивов и создание электронных архивных ресурсов / К.А. Хащина // Вестник КемГУКИ — 2014. — № 27. — С. 251–258.
2. Філіпова Л. Я. Інформаційно-комунікативні прояви ресурсного потенціалу Інтернету // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія : наук. журнал. — К. : НАКККіМ, 2010. — №2. — С.44–48.
3. Баркова О. В. Фонд електронних документів [Електрон. ресурс] / О. В. Баркова. — Режим доступу : URL: <http://www.nbuv.gov.ua>. — Заголовок з екрана.
4. Довідка про дотримання Держкомархівом України положень закону України «Про міжнародні договори», Положенням про порядок укладання, виконання, та денонсації міжнародних договорів України міжвідомчого характеру [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.archives.gov.ua/Law-base/SCAU/2010_27_04_dovidka.pdf — Назва з екрана.
5. Папакін Г. В. Досвід і перспективи участі України у міжнародних та регіональних програмах збереження культурної спадщини / Г. В. Папакін // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2007. — № 3. — С. 6–11.

УДК 019.941(043)

В. С. Шейбут

/м. Маріуполь/

РЕФЕРУВАННЯ ЯК ЗАСІБ МІКРОАНАЛІТИЧНОГО ЗГОРТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ

Актуальність роботи зумовлена тим, що процес реферування набуває розвитку вже протягом декількох століть, однак досягши певних результатів у дослідників існує безліч питань не лише щодо суті процесу, але й навіть до самого визначення продукту процесу – реферату. Мистецтво реферування – витяг найважливіших і найхарактерніших фрагментів одного чи декількох джерел інформації – невід’ємна частина повсякденного життя.

Дослідженням питання реферування документів займалися такі вчені, як Г. В. Власова, А. А. Гречихин, В. І. Лутовинова та Л. І. Титова.

Згідно з ДСТУ 2394-94 «Реферування – це аналітико-синтетичне опрацювання документа й подання отриманої інформації у формі реферату» [1]. Перевага реферату в тому, що він дає змогу оперативно одержати коротку інформацію про зміст первинних документів і завдяки цьому максимально правильно вирішити питання про необхідність використання їх. Інколи таке ознайомлення навіть замінює вивчення першоджерела, що особливо важливо, коли воно з якихось причин недоступне. Він дозволяє ознайомитися з цими джерелами за мінімально витрачений час. Реферати також використовуються при формуванні бібліографічних і фактографічних пошукових масивів традиційних і автоматизованих інформаційно-пошукових систем [2]. Реферати часто розглядають як моделі первинних документів, оскільки вони не тільки передають зміст, а й зберігають читацьку спрямованість документа, який реферується. Даний процес не передбачає детальну видозміну та інтерпретацію документа.

Процес реферування – це багата кількість логічних операцій, починаючи з оцінки, відбору інформації та джерел, аналізу та узагальнення відомостей, що містяться в цьому джерелі до, безпосередньо, складання реферату. Правила виконання кожної окремої операції,

послідовність операцій становлять методику реферування. На етапі реферативного аналізу первинний документ читають повторно і виявляють основні ознаки його змісту, для чого здійснюють реферативне читання. Створюючи реферат, слід усвідомлювати, що він має відтворювати основні ознаки змісту первинного документа, ті ж самі ознаки мають бути в пошуковому образі документа й інформаційному запиті. Такими загальними ознаками виступають основні аспекти змісту. Під аспектами змісту в цьому разі розуміють не лише погляд, а частіше – питання, проблему, напрям тощо. Визначення загальних ознак (або аспектів змісту) дає змогу розглядати зміст документа, що реферується, з різних боків, поглядів і забезпечує однозначний підхід до його інформаційного аналізу [3].

На етапі синтезування виявленої інформації складають остаточний план або схему викладу матеріалу в рефераті з урахуванням виявлених під час реферативного аналізу змістових аспектів. На цьому етапі реферативне читання переходить у реферативний виклад. Матеріал у рефераті можна викладати в тій самій послідовності, що в первинному документі, а можна цю послідовність обумовлювати значенням різних аспектів змісту.

Незалежно від виду реферат має три основні частини: заголовну, власне реферативну і довідковий апарат. Заголовна частина є бібліографічним описом документа, складеним відповідно до державного стандарту [3]. У рефераті слід використовувати стандартизовану загальноприйнятую термінологію. При першому згадуванні будь-якого нового терміна або символу їх пояснюють. Термінологічні словосполучення можна замінювати загальноприйнятими аббревіатурами або скороченнями, розкриваючи їхній зміст у тексті. Складений реферат редагують, звертаючи особливу увагу на літературний бік тексту, і остаточно оформляють для включення до інформаційно-пошукового масиву. У процесі реферативного аналізу саме і виявляють аспекти змісту. Завдання референта на цьому етапі – виявити основну інформацію, яка стосується об'єкта розгляду, його властивостей, переваг і недоліків, мети і методів роботи, отриманих результатів, висновків і галузей використання [2].

Активним є процес залучання комп'ютерної техніки, адже виявляється потреба в реферуванні потужних потоків документів зі зменшенням затрат, забезпеченні доступності рефератів для широкого кола користувачів, забезпечення уніфікації надання інформації в рефератах.

Тож, узагальнення досвіду реферування документів показує, що воно пройшло, хоч і відносна короткий, але вельми швидкий шлях розвитку. Це зумовлено тим, що реферат є дуже корисним джерелом інформації, у якому можна ознайомитися з найбільш ширшим за обсягом документом. Триває активне дослідження питань історії, методики й організації реферування, дискутуються теоретичні аспекти реферування: вимоги до рефератів, критерії відбору матеріалу для реферування, принципи реферативного аналізу текстів, особливо тоді, коли використовуються електронні обчислювальні машини, тощо. Практика засвідчує, що, незважаючи на впровадження новітніх технологій, інтелектуальне реферування – це процес творчий, він залежить від професіоналізму, ерудиції та досвіду референта, що і позначається на якості рефератів.

ЛІТЕРАТУРА

1. ДСТУ 2394-94. Інформація та документація. Комплектування фонду, бібліографічний опис, аналіз документів. Терміни та визначення. – К., 1994. – 89 с. – (Держ. стандарт України).
2. Власова Г.В., Лутовинова В.І., Титова Л.І. Аналітико-синтетична переробка інформації: Навчальний посібник. – К.: ДАКККиМ, 2006. – 290 с.
3. Гречихин А. А. Информационные издания: Типология и основные особенности подготовки / А. А. Гречихин, И. Г. Здоров. – М.: Книга, 1988. – 272 с.

**ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЦІЛІ
В ГАЛУЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА ПЕРІОД ДО 2030 РОКУ**

На сьогодні в межах розгляду проблематики сталого розвитку сформувалось цілісне бачення інформації та технологій її опрацювання як важливої складової людства. Так, з 25 по 27 вересня відбувся Саміт ООН зі сталого розвитку 2015 року, на якому було прийнято нові Цілі в галузі сталого розвитку на період до 2030 року (ЦСР-2030) (Sustainable Development Goals – SDG-2030).

Перші Цілі розвитку тисячоліття (ЦРТ) (Millennium Development Goals – MDG) включали лише 8 основних цілей, і досить незначну кількість відсилань до ролі інформаційних-комунікаційних технологій (ІКТ) в сучасному світі, тоді як ЦСР-2030 – це 17 цілей та 169 напрямків [3], з яких 4 цілі безпосередньо відсилають до ролі ІКТ. Загалом, аналіз ЦСР-2030 свідчить, що 38 напрямків тісно пов'язані з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, засобів передачі інформації та даних.

Розуміючи значення ІКТ, особливо, побудови якісних мереж широкосмугового зв'язку, для досягнення Цілей розвитку тисячоліття ЮНЕСКО спільно з Міжнародним союзом електрозв'язку (International Telecommunication Union) ще у 2010 році створили Комісію з широкосмугового зв'язку для цифрового розвитку (Broadband Commission for Digital Development). Метою діяльності організації постало винесення на розгляд міжнародної спільноти комплексного бачення широкосмугового зв'язку як чинника приколєння досягнення ЦРТ.

Професор Джефрі Д. Сакс (Jeffrey D. Sachs), директор Інституту Землі в Колумбійському університеті (США), який з 2010 року є одним з комісарів Комісії стверджує: «Ми живемо у світі, який управляється даними» «We live in a data-driven world» [2], а у статті «Дані для Розвитку» «Data for Development» [1] визначає чотири базові напрямки використання ІКТ в сталому розвитку:

- дані для доставки послуг (data for service delivery);
- дані для державного управління (data for public management);
- дані для звітності урядів та бізнесу (data for accountability of governments and businesses);
- дані для визначення досягнення/недосягнення Цілей у галузі сталого розвитку (data revolution for indicating achieving Sustainable Development Goals).

Дані для доставки послуг. Розширене використання ІКТ в системах надання та розширення доступу до послуг, в тому числі, публічних та адміністративних, призводить до покращення якості всієї системи послуг. Це дозволяє значно удосконалювати способи боротьби з корупцією, зменшувати бюрократичні процеси, надавати доступ в місцях, які раніше таких можливостей не мали, особливо, в сільських місцевостях [4]. Особливо важливим є впровадження ІКТ в системи охорони здоров'я, освіти, банківської справи, управління на різних рівнях, розвитку інфраструктури, реагування на надзвичайні ситуації тощо;

Дані для публічного управління (державного управління та місцевого самоврядування). ІКТ мають дві базові переваги для системи публічного управління:

1. можливість відстежування суспільно-важливої інформації в реальному часі. Інформація про поточний стан державних підприємств, логістичних мереж (транспортної та розподільчої систем), діяльність з подолання надзвичайних ситуацій, криміногенну ситуацію тощо дозволяє приймати рішення з вирішення чи коригування ситуації на різних рівнях управління;

2. можливість зворотного зв'язку. Отримання інформації від громадян, краудсорсингові технології (до прикладу, інформації про «корки» на дорогах чи погане дорожнє покриття, в основі яких геоінформаційні технології, дають можливість приймати управлінські рішення з урахуванням думки громади з детальною локалізацією) дозволяють впливати на управлінські процеси, здійснювати аналіз та контроль ситуації на віддалених територіях тощо.

Дані для звітності урядів та бізнесу. Публічна інформація в он-лайн режимі дозволяє долати бюрократичні процеси в системі управління та можливості для здійснення корупційних схем. Відкрита інформація дозволяє реалізовувати громадський контроль за діяльністю структур, що є основою побудови відкритого суспільства соціальної справедливості.

Дані для визначення досягнення/недосягнення цілей у галузі сталого розвитку. Дані та інформація, що збираються в реальному часі, швидко опрацьовуються та візуалізуються для кращого сприйняття і дозволяють широкій громадськості бачити конкретні цифри та показники у досягненні ЦРС-2030, в тому числі на різних рівнях управління у кожній окремій країні.

Отже, важливість інформаційно-комунікаційних технологій та їх співвіднесення з Цілями в галузі сталого розвитку на період до 2030 року є беззаперечною. Впровадження ІКТ у повсякдення життя, суспільну практику та в управлінські процеси визначається не лише баченням світової спільноти, але й їх прикладним значенням для вирішення конкретних завдань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Sachs, J. D. Data for Development [Electronic source] / Jeffrey D. Sachs // .Project Syndicate. – Published: 06.05.2015. – Access mode: <http://www.project-syndicate.org/commentary/sustainable-development-data-by-jeffrey-d-sachs-2015-05>. – Title from the screen. – Last access: 30.09.2015.
2. Sachs, J. D. The Data Revolution for Sustainable Development [Electronic source] / Jeffrey D. Sachs // Project Syndicate. – Published: 18.09.2015. – Access mode: <https://www.project-syndicate.org/commentary/sdgs-data-collection-by-jeffrey-d-sachs-et-al-2015-09>. – Title from the screen. – Last access: 30.09.2015.
3. Sustainable Development Goals [Electronic source] / United Nations. – Access mode: <https://sustainabledevelopment.un.org/topics>. – Title from the screen. – Last access: 30.09.2015.
4. Data for Sustainable Development [Electronic source] / – Access mode: <http://unsdsn.org/what-we-do/thematic-groups/data-for-sustainable-development/>. . – Title from the screen. – Last access: 30.09.2015.

УДК 316(043)

S. Pietrzykowski
(Шимон Петриковський)
/м. Познань, Польща/

THE WEST WING EFFECT – RESTORING FAITH IN POLITICS AND PUBLIC SERVICE THROUGH U.S. POPULAR POLITICAL TV SERIES (ЕФЕКТ «ЗАХІДНОГО КРИЛА» – ПОПУЛЯРНИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ СЕРІАЛ ВІДНОВЛЮЄ ВІРУ В ПОЛІТИКУ ТА ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ)

The West Wing, major subject of this short presentation, is an American popular TV series created by Aaron Sorkin (the show's head-writer and one of executive producers till his departure in 2003), representing a rare combination of politic-fiction, comedy, romance and drama. Aired by NBC in years 1999-2006 (which makes a total number of 154 episodes in a respectable, seven-seasons-long run) it focuses on the peripeteia of fictional two-term Democratic President Josiah "Jed" Bartlet (Martin Sheen) and a group of White House staff workers, including – among others – Bartlet's closest assistant, White House Chief of Staff Leo McGarry (John Spencer), Leo's

subordinate, Deputy Chief of Staff Joshua “Josh” Lyman (Bradley Whitford), Communications Director Toby Ziegler (Richard Schiff), Toby’s subordinate, Deputy Communications Director/Speechwriter Sam Seaborn (Rob Lowe) later replaced by William “Will” Bailey (Joshua Malina) and Press Secretary Claudia Jean “C.J.” Cregg (Allison Janney) – to mention most members of the show’s featured cast. My essential intent is to present *The West Wing* as specific tool that enabled the restoration of faith in politics and the idea of public service due to its idealistic, bigger-than-life but enormously appealing depiction of the world of Washington, D.C. politics, especially among the youngest generation of Americans who turned out to be the show’s most dedicated viewers. For many of them watching premiere episodes on Tuesday evenings, later removed on Sundays, or re-discovering the series on collector’s DVD releases or throughout internet streaming platforms, constitute a kind of formative experience that significantly increased their knowledge about politics (a subject commonly regarded as “dull”) and inspired to direct their steps to the nearest government offices in order to start a political career on their own. Besides being a fictional entertainment program which has to attract viewers and advertisers to not be cancelled in the mid-season, *The West Wing* indeed carry an actual, completely un-fictional political impact. According to the study made by Council for Excellence in Government in 2001 – that is between the *The West Wing* second and third season and after critical acclaim it received during the 52nd Primetime Emmy Awards – the show was partly responsible for “giving elected officials the second most improved image”, ahead of business leaders and teachers in public esteem.

In years 1999-2006, during which *The West Wing* was broadcasted, there was a particular difficulty to maintain political idealism. Such a tendency in particular has referred to the image of presidency - “the most important and meaningful institution of the U.S. system of government”. As noted by Parry-Giles and Parry-Giles, the show’s opening episode – which made his screen debut on September 22, 1999, preceded by an intensive promotional campaign – “occurs a historical moment when the presidency and its meaning are in flux”. Certain premises initiated during the Vietnam War, Watergate affair, Iran hostage crisis, Iran-Contras negotiations, reached its peak in the late 1990s and early 2000s, including Clinton-Lewinsky sex scandal that led to the following impeachment procedure on Clinton in years 1998-1999 and controversial 2000 presidential election in which the Republican candidate, former Texas Governor George W. Bush won with his Democratic opponent, former Clinton’s Vice-President Al Gore by a minimal margin of electoral votes (271 to 266) although defeated Gore racked up larger amount of popular votes – nearly 51,000,000 (48,4%) to approximate 50,500,000 (47,9%) gained by Bush – calls into question the presumably democratic character of American political system. Under such circumstances, the figure of fictional President Bartlet – who is not Clinton but shares his progressive, openly liberal political agenda and conducts relentless policy against international terrorism (very much in style of Bush Jr.) which turns out to be much more conciliatory and politically effective than that of the former Texas Governor – offered a relief for frustrated and/or ideologically disoriented voters. That the “presidentiality” model offered by Bartlet was “mimetically efficacious” is confirmed in various opinions expressed by *The West Wing*’s enthusiasts describing the show’s fictional figure as “fantasy president”, “too-good-to-be-true”, better real-life president as Clinton or Gore or Bush”. Having Bartlet in mind, the viewers (who simultaneously appear to be voters) have adopted a more critical (though not nihilistic) and fastidious positions towards politicians they decided to pick. Raising the level of expectations, setting the bar at least a little bit higher than it usually was, may be considered as one of the most significant real-life political impacts which *The West Wing*’s creator managed to cause through their specific depiction of the U.S. presidency.

In one of his interviews Aaron Sorkin revealed that he designed his program to be a “valentine to public service”. He achieved to accomplish such intention skillfully combining idealism with political verisimilitude. The latter was mostly provided by appointing actual White House officials representing the both sides of political spectrum, such as former Clinton’s Press Secretary Dee Dee Myers, Al Gore’s speechwriter Eli Attie or Jimmy Carter’s pollster Patrick

Cadell (people associated with the Democratic Party), as well as Marlin Fitzwater, White House Press Secretary under Ronald Reagan and George H. Bush or Reagan's speechwriter Peggy Noonan (Republican Party supporters). Instead of focusing on stories that appear on the covers of daily newspapers, *The West Wing* writers offer a rejuvenating look at the mechanisms of American democratic system. As said by Eric Lesser, one of the many *The West Wing* fans who decided to work in politics, it "took something that was for the most of the part considered dry and nerdy – especially to people in high school and college – and sexed it up". "This was a show that made even the census compelling" – confirms another enthusiast, Kurt Bardella – "It's funny, because I ended up working on the Oversight Committee – which has jurisdiction over the census – and I can tell you, the census is not the most exciting topic in the world". Because of the show's "entertaining while educational" character and its ability to "create an authentic context for political instruction", Wayne Journell and Lisa Brown Buchanan, experts on education, suggest incorporating video footages from *The West Wing* into high school civics or government courses – with particular emphasis on certain episodes from the opening season, which tackle large amount of issues discussed in the curriculum: legislative process, already mentioned census, the death penalty, Supreme Court nominations. Peter M. Smudde and John R. Luecke, in turn, appreciate *The West Wing*'s pedagogical validity for future public relation specialists – by watching selected dramatized cases, students, for example, become more familiar with decision-making process and learn about conditions that facilitate effective team-work or how to handle with complex high-priority and/or stress-related situations.

Last but not least are the likable supporting characters – *The West Wing* collective hero, equally important as President Bartlet. They are equipped with a particular set of skills and features that make them look like ideal "white-collar" workers: they are amiable, trustworthy, emphatic, well-educated, charismatic, ready to cooperate despite political differences or individual ambitions. Kay Richardson notices that following the plots of President's major co-workers – due to their outstanding intellect, linguistic awareness, "extensive use of metalanguage and metacommunication" and other advantages – the viewers are able to distinguish and appreciate the work of political communication experts, usually labeled as 'spin' doctors – where 'spin' is, in Richardson's words, "the dismissive term [that- SZ.P] alludes to the use of rhetorical arts to disguise truth and manipulate public opinion, with particular reference to control over the news agenda". Quite on the contrary, Sam, Toby or C.J. use their mastery-level in spoken and written word for clearly positive purposes. *The West Wing* was often chastised because of its lack of realism. This complaint also relates to the President and his crew. "The *West Wing* presents a White House devoid of backstabbing, jockeying for position, and personal ambition – claim Rachel Gans-Boriskin and Russ Tisinger – This idealized world may be entertaining, critics argue, but it is not realistic". The depiction of politics on *The West Wing* indeed seems to look overly idealized; this is the exact reason why it attracted so many people who, identifying with their favorite characters, decided that their dream-job is located not necessarily in Hollywood or Wall Street but in their local or federal governments – Kurt Bardella and Eric Lesser are only two of the many examples. The fictional characteristics and still-lasting, not-so-fictional importance of *The West Wing* – issues that this lecture intended to address – perhaps are most accurately expressed by Nancy Franklin, "New Yorker" publicist, whose words I allowed to quote as its conclusion: "It [*The West Wing* – SZ.P] may not be realistic, but it feels real, and it feels right – if this isn't what the White House is like, it is what it should be like".

BIBLIOGRAPHY

1. Challen Paul, (2001), *Inside 'The West Wing': An Unauthorized Look at Television's Smartest Show*, Toronto: ECW Press.

2. Gans-Boriskin Rachel, Tisinger Russ, (2005), The Bushlet Administration: Terrorism and War on the 'West Wing', *The Journal of American Culture*, March 2005, Vol. 28, No. 1, pp. 100-113.
3. Holbert Lance R., Tchida David A., Dixon Maria, Cherry Kristin, Steuber Keli, Airne David, (2005), 'The West Wing' and Depictions of the American Presidency: Expanding the Domains of Framing in Political Communication, *Communication Quarterly*, October 2005, Vol. 53, No. 4, pp. 505-522.
4. Journell Wayne, Buchanan Lisa Brown, (2013), Fostering Political Understanding Using 'The West Wing': Analyzing the Pedagogical Benefits of Film in High School Civics Classrooms, *Journal of Social Studies Research*, 2013, Vol. 37, No. 2, pp. 67-83.
5. McCabe Janet, (2013), 'The West Wing': TV Milestone Series, Detroit: Wayne State University Press.
6. Parry-Giles Trevor, Parry-Giles Shawn J., (2006), *The Prime Time Presidency: The 'West Wing' and U.S. Nationalism*, Urbana-Chicago: University of Illinois Press.
7. Parry-Giles Trevor, Parry-Giles Shawn J., (2002), 'The West Wing's' Prime Time Presidentiality: Mimesis and Catharsis in a Postmodern Romance, *Quarterly Journal of Speech*, May 2002, Vol. 88, No. 2, pp. 209-227.
8. Richardson Kay, (2006), The Dark Arts of Good People: How Popular Culture Negotiates 'Spin' in NBC's 'The West Wing', *Journal of Sociolinguistics*, Vol. 10, No. 1, pp. 52-69.
9. Smudde Peter M., Luecke John R., (2005), Using 'The West Wing' for Problem-Based learning in Public Relation Courses, *Communication Teacher*, October 2005, Vol. 19, No. 4, pp. 107-110.
10. Weiner Juli, (2012), 'West Wing' Babies, <http://www.vanityfair.com/news/2012/04/aaron-sorkin-west-wing> [19.10.2015].
11. Zoller Heather M., Wornell Tracy, (2006), Television Illness Depictions, Identity, and Social Experience: Responses to Multiple Sclerosis on 'The West Wing' Among People With MS, *Health Communication*, Vol. 20, No. 1, pp. 69-79.

СЕКЦІЯ: ІНФОРМАЦІЙНІ ЧИННИКИ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

УДК 352.077.1(043)

А. О. Алексеева
/м. Маріуполь/

ЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Неконтрольований розвиток різних процесів і явищ в економіці, політиці та суспільному житті призвело до того, що роль інформаційно-аналітичної діяльності у світі об'єктивно зросла.

Дослідження вчених це підтверджує, зокрема Ю.В. Курносов казав: «Події, що відбуваються сьогодні у світі, свідчать про зростання серйозної кризи, яка охоплює практично всі сфери суспільного життя. Причини її кореняться в тім, що більшість соціально значущих рішень в сучасних умовах приймаються без глибокого і всебічного аналізу їх наслідків».

Багато дослідників, таких як І.В. Захарова, Л.Я. Філіпова, В.М. Варенко, І.М. Кузнецов, Ю.В. Курносов та інші, приділяють увагу найважливішим теоретичним та практичним питанням інформаційно-аналітичної діяльності, принципам, методам, методикам застосування інформаційно-аналітичних технологій для прийняття ефективного управлінського рішення, вивченню, значенню та ролі інформаційно-аналітичної діяльності в вищих органах.

Існує ряд визначень поняття «інформаційно-аналітичної діяльності», наприклад, фахівці С.П. Кулицький та І.М.Кузнецов у своїх дослідженнях розглядають «інформаційно-аналітичну діяльність», як процес у сфері управління, який являє собою процес пошуку, збору, переробки та подання інформації у формі, придатній для її використання. П.Ю. Конотопов і Ю.В.Курносов пропонують це поняття розглянути, як інформаційно-аналітичну роботу в двох аспектах – інформаційну роботу та аналітичну роботу, і так саме, як системне отримання, аналіз та накопичення інформації з елементами прогнозування з питань, що стосуються діяльності установи.

По відношенню до управлінської сфери, інформаційно-аналітична діяльність – це сукупність інформаційних процесів: збір, пошук, переробка інформації, необхідних для якісного та ефективного процесу управління [2].

Діяльність будь-яких структур на сьогодні, а особливо органів місцевого самоврядування, потребують прогнозовану побудову та прийняття ефективного і швидкого рішення.

Здавна, інформаційно-аналітична діяльність визначалася важливим компонентом управління, функцією і інструментом влади. Аналітика протягом багатьох століть розвивалася у владних структурах, але аналітичні служби, відділи, посади і завдання, в які входили збір, аналіз інформації та розробка управлінських рішень сформувалися тільки в наш час в результаті процесів інституалізації [3]. Отже, роль і зростання державно-управлінської аналітики в державі значно піднялася вгору.

Протягом останнього часу в органах місцевого самоврядування спостерігається збільшення обсягу використовуваної інформації, потоку управлінських документів. У той же час відчувається брак інформації, яка повинна забезпечувати аналіз нових тенденцій і вирішення суперечностей, які виникають в управлінських відносинах.

Інформаційно-аналітичні структури дають можливість керівникам та працівникам органів місцевого самоврядування отримати регулярну аналітичну та оглядову інформацію з найбільш важливих аспектів управлінського середовища, підготувати аналітичні та прогнозні матеріали з актуальних проблем стану і розвитку управлінського об'єкта, розробити ситуаційні моделі вирішення перспективних проблем, оперативно отримати оптимальні обсяги інформації в непередбачених і надзвичайних ситуаціях [1]. А також забезпечують інформаційні потреби громадян, створюють умови для об'єктивного формування громадської думки, щодо діяльності органів місцевого самоврядування, а також послуг, які вони надають.

Рівень інформаційного-аналітичного забезпечення органів місцевого самоврядування впливає на політичний, економічний, соціальний, культурний розвиток конкретної адміністративно-територіальної одиниці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Варенко В.М. Інформаційно-аналітична діяльність: навч. посіб. / В. М. Варенко. – К.: Університет «Україна», 2014. – 417с.
2. Захарова І.В. Основи інформаційно-аналітичної діяльності: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. В. Захарова, Л. Я. Філіпова. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 335с.
3. Зеркин Д. П. Основы теории государственного управления / Д. П. Зеркин, В. Г. Игнатов. – Ростов н/Д: Издат.центр «МарТ», 2000. – 448с.

УДК 004.4:061.66(043)

О. В. Герасимова
/м. Маріуполь/

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ПОСЛУГ СУБ'ЄКТАМ ІНФОРМАЦІЙНОГО РИНКУ

У сучасному суспільстві інформація та знання стають джерелами вартості, а можливість оперативної передачі інформації є вкрай важливою умовою успіху як для комерційних або державних структур, так і для людини.

Закон України «Про інформацію» визначає, що інформація – це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді. Інформаційна послуга – це здійснення у визначеній законом формі інформаційної діяльності по доведенню інформаційної продукції до споживачів з метою задоволення їх інформаційних потреб [4].

Ринок інформаційних послуг – сукупність економічних, правових і організаційних відносин з продажу і купівлі інформаційних продуктів та послуг, які складаються між їх постачальниками і споживачами.

Інформаційний ринок складається з ділової, правової, екологічної, медичної та іншої інформації, інформації для фахівців і масової споживчої інформації. Світовий ринок інформаційних послуг підкоряється загальним законам конкурентної боротьби між сотнями тисяч взаємодіючих на цьому ринку суб'єктів. Ринок інформаційних послуг зазвичай поділяється на: глобальний (загальнопланетарний); міжнародний (охоплює групи країн); національний (телебачення, радіомовлення й інші засоби масової інформації); регіональний (теле- і радіопередачі у визначеному регіоні); локальний (міське радіомовлення, місцеві газети і журнали); крапковий (інформаційні мережі в навчальних закладах, наукових установах, бібліотеках, музеях і т.п.) [5].

Найбільш динамічним сектором інформаційного ринку є сектор ділової інформації – інформації про товарні ринки і ринки конкурентних країн. На сучасному етапі інформаційний ринок являє собою надзвичайно складну структуру, що стрімко розвивається. Інформаційні послуги є специфічним продуктом, якого потребує усе ширше коло

споживачів, тому становлення ринку інформації повинно ґрунтуватися на таких принципах: відкритість, доступність, законність отримання, використання, поширення та зберігання інформації.

Одним з видів інформаційних послуг є консалтинг. Консалтинг – діяльність спеціалізованих компаній щодо надання інтелектуальних, інформаційних послуг суб'єктам ринку (виробникам, продавцям, покупцям) з різноманітних виробничих, організаційних, юридичних, маркетингових, фінансових та інших питань. Причиною утворення такої специфічної сфери підприємницької діяльності є поглиблення спеціалізації праці в ринкових умовах. Сутність консалтингових послуг полягає у наданні клієнтові обґрунтованої інформації з актуальних для нього проблем щодо найрізноманітніших об'єктів. Ці послуги класифікують на такі групи: загальне управління, адміністрування, фінансове управління, управління персоналом, маркетинг, виробництво, інформаційні технології, спеціалізовані сфери діяльності тощо [2].

Можна сказати, що консалтинг – це будь-яка інформаційна допомога відповідних фахівців або компаній, що надається фірмі з будь-якого напрямку діяльності певної фірми. Головним завданням консалтингу є підвищення ефективності як компанії в цілому, так і підвищення ефективності праці кожного із співробітників компанії окремо.

У ринковій економіці отримання послуг консалтингових фірм є ознакою високої ділової культури фірми. В умовах зростаючої конкуренції, глобалізації ринків, величезної кількості нормативно-правових актів, які регулюють господарську діяльність, підприємства все частіше звертаються до професійних консультантів з тих чи інших аспектів господарської діяльності.

Перевагами отримання послуг зовнішніх висококваліфікованих фахівців-консультантів є:

- можливість неупередженої діагностики та отримання альтернативних шляхів вирішення проблем функціонування фірми;
- підвищення конкурентоспроможності фірми за рахунок використання ідей, таланту і досвіду консультантів;
- відсутність потреби тримати у штаті та оплачувати роботу великої «армії» фахівців з питань, які потребують одноразового або систематичного (один раз на рік, квартал, на період реалізації нового проекту) вирішення;
- впровадження інформаційних технологій з метою оптимізації витрат та підвищення продуктивності компанії;
- подолання стереотипів вирішення існуючих проблем за рахунок незалежної оцінки стану справ на підприємстві;
- отримання незалежних консультацій при ініціації змін (у тому числі реорганізації) на фірмі;
- навчання та систематичне підвищення кваліфікації персоналу фірми.

Консалтинг – це професійна допомога з боку фахівців-консультантів з управління господарством керівникам і управлінському персоналу різних підприємств та організацій (клієнтам) з питань аналізу і вирішення проблем їхнього функціонування і розвитку, здійснювана у формі порад, рекомендацій і спільно вироблюваних із клієнтом рішень.

Може бути багато напрямів консалтингу, але по кожному з них розрізняють наступні види консалтингових послуг: аналітика – аналіз діяльності підприємства, ефективності виробництва, поточного ринкового становища, руху цін; прогнозування – на підставі проведеного аналізу шукуються прогнози діяльності компанії на майбутній період; консультування – поради, що зачіпають будь-які сторони роботи підприємства, вони можуть зачіпати як роботу тільки компанії-клієнта, так і весь ринок в цілому; ревізія діяльності підприємства-клієнта; безпосередня участь в діяльності компанії-клієнта – планування,

організація управління підприємством, впровадження інформаційних систем, підбір персоналу, різні тренінги тощо [1].

Для спрощення праці у наданні консультативних послуг корпорація «Парус» розробила CRM - технології, які пов'язані зі спеціальним програмним забезпеченням.

Customer Relationship Management (управління взаєминами з клієнтами) являє собою стратегію компанії спрямовану на розуміння поведінки клієнтів для підвищення рівня утримання та задоволеності найбільш прибуткових з них, при одночасному зниженні витрат і збільшенні ефективності взаємодії з клієнтом.

«CRM: Менеджмент та маркетинг», а саме рішення для організації бізнесу компанії сфери послуг дозволяє автоматизувати облік організацій і компаній, що займаються наданням послуг.

Зручний і інтуїтивно простий інтерфейс системи сприяє швидкому освоєнню програмного продукту його користувачами і надає їм широкий набір функцій для комфортної і оперативної роботи.

Застосування системи організації бізнесу по роботі з клієнтами «Парус-Менеджмент і маркетинг» для компанії сфери послуг, дозволяє автоматизувати наступні задачі: ведення деталізованого обліку клієнтської бази й спектра надаваних послуг; ведення накопичувальної історії надання послуг; аналіз пріоритетних видів послуг і найбільш активних клієнтів; облік заявок на надання послуг; складання графіка робочого часу і розподіл завантаження персоналу; облік сплаченого надання послуг; облік наданих послуг і заборгованості по їх наданню; облік реклаमाцій щодо послуг; облік вхідних звернень та їх адресний розподіл за відповідальними фахівцями; облік первинної документації (рахунки, акти тощо); повідомлення про завершення строків надання послуг з адресними нагадуваннями з відповідальними фахівцями; персоналізована розсилка пропозицій за видами послуг; інформаційна підтримка клієнтів у розрізі переваг; формування звітів, друк бланків, форм внутрішньої та вихідної документації та інші [3].

Отже, у сучасному світі все більшу популярність зазнають інформаційні послуги, а саме консалтинг, як один з видів цієї діяльності. Зараз у кожному підприємстві працює спеціаліст з консалтингу. Надання інформаційних послуг у вигляді консультування це задоволення потреб споживачів, які звернулися з тої чи іншої потреби. Задоволені споживачі це запорука успіху та розвитку підприємства. Треба зазначити, що інформаційні послуги мають бути своєчасними, щоб інформація яка надається була достовірною, повною, точною. Усі ці аспекти також залежать від спеціаліста, який надає консультативні послуги.

Зі швидким розвитком інформаційних технологій в діяльності цього напрямку, корпорація «Парус» розробила програмне забезпечення – «CRM: Менеджмент та маркетинг», яке може значно покращити ефективність роботи усього підприємства.

Тобто задля вдалого розвитку консалтингових послуг у підприємстві, потрібні фахівці, які достатньо знають свій профіль діяльності та з розвитком консалтингу у світі також будуть розвиватися.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дахно І.І. Регулювання зовнішньо-економічної діяльності: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. І. Дахно.– К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
2. Моргулець О.Б. Менеджмент у сфері послуг: навч. посіб. / О.Б. Моргулець.– К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
3. Офіційний сайт Корпорації «Парус» [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.parus.ua/ua/296/>
4. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992р. № 2658-XII (в ред. Закону України від 9 квітня 2015 р. N 317-VIII).– ВВР. – 1992. – № 48, – ст. 650.
5. Румянцев А.П. Світовий ринок послуг: навч. посіб. / А.П. Румянцев.– К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 456 с.

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЇ В МІСЦЕВОМУ УПРАВЛІННІ

В процесі управління керівники постійно стикаються з інформацією як необхідним засобом розробки управлінських рішень та їх реалізації. Якість роботи керівників багато в чому залежить від належного інформування, тобто своєчасного отримання і опрацювання потрібної інформації. Необхідно усвідомлювати всю складність сучасних процесів, які протікають та відбуваються в діяльності місцевих рад під впливом значного зростання значення інформації в сучасних управлінських процесах. Підвищення ефективності та вдосконалення роботи органів місцевого самоврядування є одним з актуальних завдань, що потребує дослідження та науково обґрунтованих підходів.

Місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [2].

Інформація – це будь-які відомості або данні, які можуть бути збережені на матеріальних носіях, або відображені в електронному вигляді [1]. Дуже важливо щоб інформація була якісна, достовірна та корисна для використання. На рівні місцевого управління своєрідними центрами з накопичення інформації та її подальшої обробки виступають місцеві ради, зокрема міські. Вони є типовим об'єктом системи місцевого самоврядування в Україні, які мають передумови для вдосконалення інформаційного забезпечення та створення інформаційно-аналітичних підрозділів (великий обсяг документообігу, матеріальне, інформаційне і технічне підґрунтя). Одним з основних завдань міської ради є процес збирання різноманітної інформації про життєдіяльність підвідомчої їй території, щоб оцінювати та задовольняти потреби громадян.

Однією з важливих функцій органів місцевого самоврядування є надання потрібної інформації громадянам звернувшись до них. Кваліфікований, неупереджений, об'єктивний і в своєчасний розгляд звернень громадян з метою оперативного вирішення порушених у них питань, задоволення законних вимог заявників, реального поновлення порушених конституційних прав та запобігання в подальшому таких порушень, повною мірою реалізуючи при цьому визначенні законодавством повноваження; надання у встановлені законом строки письмових відповідей авторам звернень за наслідки їх розгляду; ретельну перевірку усіх звернень громадян, в яких йдеться про недоліки у роботі органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Сутність інформаційної діяльності у системі місцевого управління полягає в тому, щоб зробити більш ефективними інформаційні потоки цієї системи, забезпечивши вироблення на основі інформації, яка циркулює в органах місцевого самоврядування, якісних управлінських рішень. Саме тому, інформаційно-аналітична функція виявляється важливим компонентом управління, функцією і інструментом влади, необхідним для щоденного функціонування органів влади усіх рівнів, у тому числі і органів місцевого самоврядування.

Отже, інформація в системі місцевого управління є важливим засобом розвитку конкретного населеного пункту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про інформацію: Закон України від 13.01.2011 р. № 2657 - XII // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 48. – Ст.140.
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 24.07.2014 р. № 1508 -VII // Відомості Верховної Ради України. –2014. – № 34. – Ст. 170

3. Дегтяр А. О. Державно-управлінські рішення: інформаційно-аналітичне та організаційне забезпечення / А.О. Дегтяр. – Х.: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2004. – 224 с.

УДК 007:659:323(043)

Н. Ю. Зозуля
/м. Київ/

ІНФОРМАЦІЙНА ТА PR-ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Перехід суспільства на сучасному етапі його розвитку до інформаційної доби створюють потребу у ефективному інформаційному обміні між різноманітними суспільними інститутами, державою і громадянами. Саме інформаційна та PR-діяльність покликані задовольнити інформаційні та комунікаційні потреби організацій, насамперед, громадських об'єднань, які є важливою складовою будь-якого демократичного соціуму.

Розвиток України, її шлях до євроінтеграції неможливий без активної інформаційно-аналітичної діяльності неурядових організацій, що певним чином впливають на суспільні процеси, деякою мірою визначають політику держави й можуть мати вирішальне значення для подальшого вдосконалення державного управління. Очевидно, що досягти позитивних результатів у такій діяльності можуть лише добре організовані громадські інститути, які володіють достатніми інтелектуальними, інформаційними та матеріально-фінансовими ресурсами, мають досвід співпраці із засобами масової інформації та органами влади.

На сьогодні в Україні офіційно функціонує близько 50 тис. громадських формувань. Із загальної кількості громадських формувань 66 % становлять місцеві, всеукраїнські та міжнародні громадські організації, 0,3 % політичні партії, 31 % місцеві, всеукраїнські, та міжнародні благодійні організації.

Інформаційна і PR-діяльність цих неурядових інститутів спрямована на поліпшення взаєморозуміння між організаціями та всіма, з ким вони прагнуть налагодити зв'язки, це будь-які конструктивні заходи, спрямовані на розширення сфери впливу, залучення нових волонтерів, зацікавлення влади у співпраці, на підтримку населення та встановлення нових партнерських контактів, взагалі будь-які кроки, спрямовані на покращення контактів між людьми та організаціями. Також така діяльність спрямована на те, щоб поширювати всіма можливими каналами інформацію про роботу організацій; збирати і зберігати всі публікації та інші матеріали, що стосуються їх діяльності; щоб дбати про зворотній зв'язок з громадськістю.

Співпраця засобів масової інформації та громадських організацій є важливою складовою інформаційної діяльності неурядових організацій. Адже причиною невдачі може бути недостатнє сповіщення громадськості про заплановані публічні заходи [1, с. 4]. ЗМІ мають величезний вплив на свідомість людей, тому співпраця з ними є плановою, систематичною та безперервною.

Громадські організації провадять свою PR-діяльність головним чином через 4 основні канали комунікації: інформування через засоби масової інформації, лобіювання своїх інтересів в органах влади, організація власних PR-заходів та загальне інформування всіх своїх цільових аудиторій.

Щодо інформування через ЗМІ, неурядові організації здебільшого виконують таку діяльність:

- укладання та поширення прес-релізів, прес-анонсів;
- прес-конференції;
- інтерв'ю;
- написання та розміщення спеціалізованих публікацій;
- комплексний медіа-супровід надзвичайно-важливих подій організацій.
- інформування через офіційні веб-сайти організацій та ін.

На всі без винятку публічні заходи, що проводяться такими громадськими інститутами, запрошуються представники засобів масової інформації, надається найсвіжіша та найактуальніша інформація, а також постійно підтримується тісний зв'язок з представниками преси та телебачення; створюється власна база ЗМІ, яка періодично оновлюється.

Більшість громадських організацій практикує у своїй діяльності офіційні та неформальні контакти з владою, спрямовані на ухвалення рішень в інтересах організації: пряме інформування посадовців (у будь-якій формі); виступи на заходах органів влади та місцевого самоврядування, активна участь у заходах цих органів; посередницькі заходи та ін.

Періодично проводяться власні заходи: різноманітні зустрічі з громадськістю; виставки, презентації, конкурси, фестивалі; засідання «круглих столів»; розважальні заходи. З метою загального інформування громадськості, своїх цільових аудиторій, також виготовляються та поширюються власні презентаційно-інформаційні матеріали (буклети, календарі, річні звіти та под.).

Також не можна забувати і про Інтернет, який став чудовим допоміжним інструментом для громадських організацій, адже за його допомогою інформація поширюється миттєво. З його допомогою громадські організації мають змогу спілкуватись з партнерами, спонсорами, засобами масової інформації. Інтернет відіграє неоціненну роль у медіа-супроводі важливих заходів.

Отже, серед усіх необхідних умов для розвитку громадянського суспільства в Україні та областях визначальною на сьогодні є насамперед інформаційна складова в діяльності неурядових інститутів. Для значного впливу на життя людей та змін у державній політиці громадські організації України мають зайняти належне місце в інформаційному просторі України. Відповідно до цього постає необхідність покращення іміджу шляхом ефективної інформаційної та PR-діяльності саме українських неурядових організацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Куліш А. Public Relations для громадських (недержавних) організацій / А. Куліш. – Вид. 4-те, змінене та доповнене. – К., 2004. – 125 с

УДК 177(043)

Т. В. Куриленко

/м. Миколаїв/

ПОНЯТТЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЕТИКИ ДИСКУРСУ

Як зазначається в програмі даної міжнародної науково-практичної конференції «Інформація і культура в забезпеченні сталого розвитку людства» сучасні суспільні трансформації пов'язані з переходом суспільства з культури споживання на культуру підтримки, підтримки соціокультурних інновацій, соціальних ініціатив, які неможливі без індивідуальних та колективних форм активності людей.

Становлення громадського самоврядування потребує зрілості й повноліття людини. Йдеться не тільки про фізичний або формально-юридичний стан особистості, а й про її культурний розвиток. Невід'ємним атрибутом культури є норми та цінності. З огляду на процес творення та відтворення соціальних відносин важливими постають етичні норми й цінності.

До вищезазначеного слід додати оцінку тих процесів та змін, що відбуваються в сучасній філософії. Мова, зокрема, йде про комунікативний поворот, який свідчить про переорієнтацію сучасної філософії на проблему буття мови. І цей поворот змінює погляд і на людину, і на сучасне суспільство, його цінності та подальший розвиток.

В цьому контексті звертає увагу теорія етики дискурсу Ю. Габермаса. Концепція Габермаса не беззаперечна, але цікава тим, що спонукає до пошуків гідної (або оптимальної)

форми громадського життя, яка може бути створена колективно, спільно і при наявності комунікативної компетентності у кожного учасника громадського життя.

Етику дискурсу можна розглядати як синтез аристотелівської й кантівської етики, як подолання протиріччя між телеологічною й деонтологічною етикою. На думку німецького філософа П.Ульріха етика дискурсу поєднує дві етичні системи - телеологічну етику Аристотеля й деонтологічну етику Канта. Це є поєднанням еволюційного й критичного способів мислення. Аристотель розмірковує про доцільний і гарний устрій майбутнього життя, а Кант порушує питання про етичні зобов'язання автономного індивіда, проте не вказує шляху для досягнення гідної форми громадського життя. Кант створює монологічну морально-етичну теорію, в якій розглядає раціональну поведінку ізольованого індивіду і формулює категоричний імператив, що скеровує його вчинки такого індивіду. онтологічний категоричний імператив Канта Габермас замінює раціональним консенсусом. Поняття консенсусу свідчить не тільки про зміну понять, а й про зміну способу мислення, де діалогічність протистоїть монологічному баченню світу. Консенсус для Габермаса - основа його концепції етики дискурсу.

Однією з основних умов досягнення консенсусу є наявність у суб'єктів комунікації таких якостей як комунікативна компетентність, зрілість, повага, взаємоповага. Комунікативна компетентність визначається як людська здатність оперувати універсальними нормами, умінням користуватися правилами, згідно яким можна досягти взаєморозуміння. Тому комунікативна компетентність може бути розглянута не тільки з когнітивної та психологічної точки зору, а ще як етична компетентність.

У цьому понятті також простежується зв'язок теорії етики дискурсу Габермаса з морально-етичною теорією Канта. Концепція комунікативної компетенції є подальшим розвитком кантівської концепції повноліття або зрілості особи. Бути повнолітнім, на думку Канта, означає мати здатність діяти відповідно до свого власного розуму, окрім впливу з боку інших суб'єктів. Однак у Канта це поняття монологічно. Габермас розширює дане поняття, він зберігає принципи автономності й універсальності, але вже на діалогічній (полілогічній) основі. Поняття комунікативної компетентності передбачає відношення до іншого учасника комунікативного процесу як до зрілої й комунікативно компетентної особи, здатної аргументовано досягати згоди. І якщо йдеться про можливий примус, то це «примус кращого аргументу».

У своїй концепції Габермас окреслює етичну модель згоди, в якій поняття зрілості, поваги й взаємоповаги становлять основу цієї моделі. Взаємність і повага є тим комунікативним середовищем, у якому можлива реалізація моральних принципів.

Комунікативна компетентність особи і певний рівень розвитку моральної свідомості мисляться ним ще й як необхідна умова дотримання принципів справедливості і відповідальності. Ці принципи є базовими для різних форм співбуття людей.

Запропонована Ю.Габермасом теорія етики дискурсу не є остаточним рецептом врегулювання конфлікту інтересів усіх учасників громадського життя, а також не є і остаточним рецептом побудови гідної форми громадського життя. Це може бути запрошенням до аргументованої розмови про майбутнє, про виклики та перспективи сучасного суспільства.

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНЕ ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

В умовах становлення та розвитку інформаційного суспільства актуальним є розроблення та впровадження нових технологій, спрямованих на спрощення та вдосконалення комунікаційних процесів між громадянами, бізнес-структурами і органами влади на будь-яких рівнях і в усіх сферах. Однією з таких технологій є електронне урядування, наявність якого вказує на існування демократії у державі, здійснення діяльності влади відповідно до принципів прозорості і відкритості, її підконтрольності громадськості.

Електронне урядування – це спосіб організації державної влади за допомогою систем локальних інформаційних мереж та сегментів глобальної інформаційної мережі, яка забезпечує функціонування певних служб у режимі реального часу та робить максимально простим і доступним щоденне спілкування громадянина з офіційним установами [2]. Систему державного регулювання електронного урядування розглянемо у двох аспектах: діяльність центрального органу виконавчої влади, відповідального за впровадження системи електронного урядування в Україні, та наявність нормативно-правових актів, які регламентують процес впровадження та дії електронного урядування в нашій державі.

04 червня 2014 року шляхом перейменування Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України було утворено Державне агентство з питань електронного урядування (далі – Агентство). Агентство є центральним органом виконавчої влади. Його діяльність спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Віце-прем'єр-міністра України – Міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства. 01 жовтня 2014 року постановою Кабінету Міністрів України було затверджено положення про Державне агентство з питань електронного урядування України. Відповідно до цього нормативно-правового акту основним завданням Агентства є реалізація державної політики у сфері інформатизації, електронного урядування, формування і використання національних електронних інформаційних ресурсів, розвиток інформаційного суспільства [1].

Діяльність Агентства у напрямку розвитку електронного урядування базується на положеннях зазначених у Законі України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» та Концепції розвитку електронного урядування в Україні:

- удосконалення нормативно-правового забезпечення;
- розроблення та впровадження концептуальних засад інтегрованої системи «Електронний Уряд»;
- забезпечення ефективності та якості адміністративних послуг населенню та бізнесу, що надаються за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій;
- створення системи електронної взаємодії державних органів;
- впровадження в діяльність державних органів типових організаційно-технологічних рішень та забезпечення їх ефективного функціонування;
- впровадження відомчих інформаційних систем планування та управлінської звітності в рамках створення єдиної державної системи контролю результативності діяльності державних органів щодо забезпечення розвитку соціально-економічної сфери;
- нормативно-правове регулювання процедури забезпечення архівного зберігання електронних документів;
- створення Єдиного державного порталу адміністративних послуг для забезпечення надання органами виконавчої влади, іншими державними органами, органами влади

Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування адміністративних послуг громадянам і організаціям;

- здійснення додаткових заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для надання послуг із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема особам, які потребують соціальної допомоги та реабілітації;

- підвищення ефективності та прозорості процедури здійснення державних закупівель з урахуванням інтенсифікації впровадження системи електронних державних закупівель;

- поширення досвіду, набутого під час реалізації пілотних проектів у сфері е-урядування, зокрема таких як «Електронне міністерство», «Електронний регіон», «Електронне місто», «Електронне село»;

- організація та впровадження у рамках виконання міжнародної програми «Бібліоміст – глобальні бібліотеки в Україні» ініціативи «Публічні бібліотеки – мости до електронного урядування»;

- проходження державними службовцями та посадовими особами місцевого самоврядування навчання з питань впровадження електронного урядування [1].

Нормативно-правова база складається із законів та підзаконних актів, які регламентують процес впровадження та дії електронного урядування в Україні, зокрема:

- Закони України – «Про інформацію», «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», «Про адміністративні послуги»;

- Укази Президента України – «Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій», «Про підготовку пропозицій щодо забезпечення гласності та відкритості діяльності органів державної влади», «Про додаткові заходи щодо забезпечення відкритості у діяльності органів державної влади»;

- Розпорядження та постанови Кабінету Міністрів України – «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції створення та функціонування інформаційної системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів», «Про затвердження плану заходів щодо створення Єдиного державного порталу адміністративних послуг», «Про схвалення Концепції створення та функціонування інформаційної системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів», «Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного порталу адміністративних послуг», «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронного урядування в Україні», «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні», «Питання реалізації пілотного проекту впровадження технологій електронного урядування», «Про затвердження плану заходів з виконання завдань, передбачених Законом України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», «Про затвердження Положення про Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів», «Про затвердження заходів з реалізації Концепції формування системи національних електронних інформаційних ресурсів», «Про затвердження Концепції формування системи національних електронних інформаційних ресурсів», «Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи «Електронний Уряд», «Про заходи щодо подальшого забезпечення відкритості у діяльності органів виконавчої влади», «Про затвердження Порядку підключення до глобальних мереж передачі даних», «Про затвердження Порядку локалізації програмних продуктів (програмних засобів) для виконання Національної програми інформатизації»;

- Накази Центральних органів виконавчої влади – «Про затвердження Порядку формування й користування інформаційним фондом Реєстру інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем органів виконавчої влади, а також підприємств, установ і організацій, що належать до сфери їх управління», «Про порядок надання інформаційних та інших послуг з використанням електронної інформаційної системи «Електронний Уряд», «Про затвердження Порядку інформаційного

наповнення та технічного забезпечення Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади та Порядку функціонування веб-сайтів органів виконавчої влади».

Проте, сучасна громадськість потребує більш активних дій щодо впровадження системи електронного урядування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державне агентство з питань електронного урядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dknii.gov.ua>. – Назва з екрана.
2. «Електронне урядування в Україні – ефективна влада для мешканців». – Київ, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://msdp.undp.org.ua/data/publications/postranichno.pdf>. – Назва з екрана.

УДК351.751(043)

Л. В. Сердечна
/м. Одеса/

ДРУКОВАНІ ЗМІ В УКРАЇНИ ЯК СУСПІЛЬНА ІНСТИТУЦІЯ

Відповідність інформаційного поля задачам формування ефективних комунікацій в суспільстві це одна із засад становлення громадського самоврядування. Для стимулювання активності громади, залучення її до участі в громадському житті необхідні заходи щодо інформування населення про діяльність органів громадського самоврядування, забезпечення зворотнього зв'язку населення і влади. Провідну роль в побудові такої комунікації на сучасному етапі відіграють регіональні ЗМІ. Предметом даного дослідження є діяльність друкованих засобів масової інформації, як суспільної інституції і чинника становлення громадського самоуправління.

Більш як 10 років минуло з того моменту, коли у 2004 р. експерти висловились про те, що друковані засоби масової інформації (ЗМІ) не проіснують в Україні і 10 років [1]. Прогнози не виправдалися, хоча окрім інших факторів, що впливають на медіа-ринок, на протязі цього десятиліття постійно посилювалась конкуренція з боку інтернет-ЗМІ. Вплив на соціум електронних засобів масової інформації продовжує зростати, вони доступні практично кожній родині. Сьогодні в інформаційному просторі інтернет-ЗМІ займають від 40% до 60% за різними напрямками [1]. Але попри радикальні зміни у структурі національного інформаційного простору, друковані ЗМІ є досить суттєвою його складовою і залишаються четвертою владою в державі.

З моменту прийняття Закону України від 16.11.1992 р. №2782-ХІІ «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» здійснюється державна реєстрація періодичних друкованих видань [2]. На даний час в Україні зареєстровано близько 40 тис. найменувань видань, що відповідають вимогам статті 1 вказаного Закону, а саме: друкованими ЗМІ в державі вважаються “періодичні і такі, що продовжуються, видання, які виходять під постійною назвою, з періодичністю один і більше номерів (випусків) протягом року на підставі свідоцтва про державну реєстрацію” [3]. Стаття 12 Закону визначає сферу розповсюдження – місцеву, регіональну, загальнодержавну і зарубіжну [2]. Загально вживаєме поняття регіональної преси, яким, до речі, користуються журналісти і фахівці сфери розповсюдження, включає регіональні і місцеві видання, в даній роботі буде вживатись саме так. Слід відмітити, що реально в Україні виходить лише близько п'яти тисяч найменувань друкованих періодичних видань, згідно оцінки Української асоціації видавців періодичної преси (УАВПП). За ознакою частоти виходу дослідження УАВПП зафіксувало понад 50 щоденних газет, більше 2000 щотижневиків, близько 300 щомісячних видань й не більше 10 щоквартальників. Таким чином, найбільшою популярністю серед українців користуються щотижневі видання. Дані УАВПП узгоджуються і з цілком достовірними даними щодо кількості видань, які розповсюджуються за передплатою. У

передплатному каталозі видань Державного підприємства по розповсюдженню періодичних видань «Преса» на 2015 р. міститься 2,4 тис. найменувань видань України [4]. Загальний *разовий* тираж видань тільки за передплатою складав у 2014 р. 16,3 млн. примірників, в тому числі передплатний *разовий* тираж регіональних видань 6,1 млн. примірників, тобто майже 40%. Частка зарубіжних видань в структурі передплати 0,1%, загальнодержавні видання за передплатою з накладом 10,3 млн. примірників займають понад 60% [5]. Загальний *річний* наклад преси, яка розповсюджується за передплатою, в роздріб і розповсюджується безкоштовно, за експертними оцінками, складає понад 3 млрд. примірників, при цьому частка регіональних видань 65%.

Серед важливих тенденцій на ринку періодичних видань слід відзначити, що в Україні вже досить тривалий час відбувається регіоналізація друкованих ЗМІ. Процес відбувається як за рахунок регіональних випусків популярних загальнодержавних видань, так і, в основному, за рахунок видань з місцевою сферою розповсюдження (обласних, районних, міських). Видання з місцевою сферою розповсюдження є одним з дієвих засобів комунікації місцевих органів влади з громадськістю. Регіональні ЗМІ користуються більш високою довірою громадськості і мають вплив на громадську думку.

Інформаційні фактори друкованих видань пов'язані із їх змістовним наповненням. Саме проблема контенту в регіональних медіа стала предметом дослідження Інституту демократії імені Пилипа Орлика. Проект реалізується вже четвертий рік, і за цей час експерти провели низку моніторингів регіональних, в тому числі друкованих, ЗМІ. Як свідчить моніторинг, станом на червень 2015 р. частка політичних замовних матеріалів в ЗМІ окремих регіонів досягала 34 %. Проведення моніторингів протягом кількох років дало експертам підстави зробити висновок, що регіональні ЗМІ дезінформують читачів, кожен п'ятий матеріал в регіональних медіа (а перед парламентськими виборами – кожен третій) має ознаки замовності; найбільше таких замовних матеріалів без грифу «реклама» розміщують комунальні газети, що свідчить про їх залежність від місцевої влади [6]. В цілому друковані ЗМІ відчувають тиск не тільки з боку влади, для України стають реальністю наслідки монополізації друкованої преси у вигляді маніпуляції громадською свідомістю з боку власників видань, окремих видавців та журналістів. Не говорячи вже про таке явище, як використання друкованих ЗМІ у якості каналу реклами. Як свідчить офіційний каталог передплатних видань Державного підприємства «Преса», в якому кожне видання декларує частку реклами, остання присутня в усіх виданнях (від 1% до 100%), що в свою чергу, перетворює пресу у засіб маніпуляції суспільством. Оцінки експертів ринку преси підтверджують, що в економічних умовах нашої держави працювати не в збиток без доходів від реклами практично неможливо – передплатна й роздрібна ціна видання зазвичай не покривають витрат на папір, присутність у торгових точках (які, знову ж таки, через фактор монополізму, встановлюють неадекватно високу ціну за потрапляння на полиці) тощо. Лише одне-два видання в Україні можуть дозволити собі встановити ціну за один номер більш-менш відповідну витратам без суттєвого зменшення читачького кола [7].

Як наслідок такого «ринкового» стану медіа сфери, більше половини українців (51 %) переконані, що в Україні існує загроза свободі слова, за даними соціологічного дослідження, проведеного компанією Research&Branding Group у 2010 р., яке охопило всі регіони України. На об'єктивність подачі інформації в ЗМІ, на думку опитаних, впливають політичні погляди власника – 53,6 %, цензура з боку влади – 38 % і самоцензура журналіста – 10,6 %; 56 % українців у цілому довіряють ЗМІ і не довіряють – 38,5 %; 37 % опитаних отримують інформацію з місцевих ЗМІ. З твердженням, що інформаційне поле України є реальним відображенням ситуації в країні, погодилися 48,6% респондентів, а не погодилися – 20,3 % [8].

Покращити ситуацію покликана реформа, що відбувається в державі. Але вже зрозуміло, що зміни вузько спрямовані на роздержавлення державних та комунальних ЗМІ і

відповідного переформатування державної підтримки ЗМІ. Проте і діючий поки що механізм державної підтримки не відповідає сучасним реаліям, на практиці залишається декларацією. Видання з державною та комунальною формою власності з державного бюджету коштів не отримують і вимушені вдаватись до пошуку інших форм економічної підтримки своєї діяльності, які відповідно обмежують їх політичну свободу і незалежність. Світовий досвід показує, що державна підтримка ЗМІ не є унікальним явищем. У так званих країнах з розвиненою демократією успішно застосовуються різноманітні форми державного протекціонізму в сфері видавничої діяльності. А сам ринок преси не такий вже й вільний, бо діє досить ефективне регулювання ринку, зовнішній контроль і антимонопольне законодавство. Нам же Рада Європи надає рекомендації по усуненню «невиправданих переваг» на ринку преси за рахунок роздержавлення друкованих ЗМІ, що засновані органами державної влади та місцевого самоврядування (п. 12.4 Резолюції 1466 (2005)) [9]. Таке «реформування» визначається для нас пріоритетом у інформаційній сфері.

На жаль, те ж саме роблять і національні громадські організації, зокрема Національна спілка журналістів, які підтримують законопроект №1123 «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації», зареєстрований у грудні 2014 р. Наші реформи та роздержавлення ЗМІ, що поки що залишаються у державній і комунальній власності(їх частка зокрема серед регіональних видань менше 30%), не сприятимуть вирішенню ні економічних проблем галузі, ні покращенню стану інформаційного поля в державі. «Вивільнення» завдасть більше проблем як колективам редакцій, що значною мірою будуть звільнятись, так і місцевим громадам, які отримують «незалежну» пресу. Комерціалізація всіх сфер життя, на чому сьогодні ґрунтуються не тільки проекти реформування в суспільних комунікаціях, створить в суспільстві нові проблеми. Розглянута ситуація в окремій сфері соціально-економічного життя країни показує, що без системних змін в державі галузеве реформування зводиться до руху по другорядних і навіть безвихідних напрямках, а потенціал медіа-ресурсів використовується на підтримку і прискорення цього руху. В таких умовах життєво-важливим є завдання реалізації «прав місцевої громади», в тому числі такого важливого з них як право на власні друковані засоби масової інформації, вираженого підходу до роздержавлення ЗМІ, використання медійного потенціалу для залучення громадськості до реальної участі у реформах і, з рештою, до реального громадського самоуправління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Юрій Ровенський. Тенденції та перспективи розвитку ринку друкованих та інтернет-ЗМІ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1362900-tendenciyi-ta-perspektivi-rozvitku-rinku-drukovanih-ta-internet-zmi>
2. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні. Верховна Рада України; Закон від 16.11.1992 № 2782-ХІІ. Документ 2782-12, чинний, поточна редакція – Редакція від 21.05.2015, підстава 317–19. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2782-12>
3. Інформація державної реєстраційної служби України про результати виконання функції державної реєстрації друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.drsu.gov.ua/show/10592>
4. Для передплатника. Державне підприємство по розповсюдженню періодичних видань «ПРЕСА». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://presa.ua/dlja-podpyschyka/>
5. Державне підприємство по розповсюдженню періодичних видань «ПРЕСА» Підсумки передплати на 2015 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://presa.ua/news/index/view/id/171/>
6. Інститут Демократії Імені Пилипа Орлика // Заходи // Як реанімувати регіональну журналістику? [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://idpo.com.ua/events/175-yak-reanmuvati-regionalnu-zhurnalstiku.html>

7. Хто створив маніпулятивну систему ЗМІ?[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Politics/59514>
8. Більшість українців побачили загрозу свободі слова [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2010/12/16/5681347> (16.12.10).
9. Резолюція 1466 (2005) Парламентської Асамблеї Ради Європи "Про виконання обов'язків та зобов'язань[...] Рада Європи, Парламентська Асамблея; Резолюція, Міжнародний документ від 05.10.2005 № 1466(2005)[Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_611

УДК 35.077.1:342.5(477)(043)

Д. О. Тімотіна
/м. Маріуполь/

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЛОВОДСТВА ЗА ЗВЕРНЕННЯМИ ГРОМАДЯН

Розвиток інституту звернень громадян є пріоритетним завданням для держави, бо саме ця сфера напряму пов'язана із забезпеченням прав і свобод громадян. Реалізація та охорона таких прав і свобод надає країні демократичності, сприяє її реформуванню, оновленню шляхом активної участі населення в управлінських процесах через різні форми суспільно-політичного самовираження. Якщо розглядати звернення громадян з іншого боку, тобто визначити їхню загальнолюдську цінність, то тут також мають важливе місце свої позитивні сторони. Можливість висловити власні інтереси, оповістити владні структури про наявні ідеї, або навпаки, виразити незадоволення, що виникли в процесі життєдіяльності забезпечується конституційним правом бути почутими та здатності вирішувати питання різного характеру за допомогою фахівців, які усвідомлені у той чи іншій справі. Відповідно, кожна з компетентних організацій має ефективно налаштовувати всередині себе принципи та технології роботи зі зверненнями. Все це зосереджує та впорядковує спеціалізована галузь діловодства, яка займається виключно таким вузьким напрямом.

Проблеми визначення особливостей роботи зі скаргами, заявами та пропозиціями, а також розробка методів вдосконалення даної системи розробляються такими науковими діячами: Т.В. Івановою, Г.М. Котляревською, І.О. Петровою, Л.П. Піддубною, С. Сельченковою, В.А. Соболю та ін.

Необхідність комплексного дослідження особливостей діловодства за зверненнями громадян є актуальним напрямком сьогодні, і це підтверджують наступні причини. По-перше, таке діловодство являє собою самостійну ділянку роботи служби документаційного забезпечення організації. Його ведення має ряд особливостей, які необхідно враховувати при визначенні правил в кожній конкретній організації. По-друге, основні питання даної спеціалізованої галузі діловодства формуються, можна сказати, в реальному режимі часу – це оновлення законодавства, розвиток новітніх шляхів здійснення права на звернення, а від цього і постійні зміни та доповнення в організації роботи з такими документами. Всі ці нововведення мають бути доведені до відома відповідним фахівцям. Третя причина, найбільш сутнісна, полягає у незначному ступені вивченості такої сфери діловодства у межах наукових видань. В процесі пошуку відповідних джерел, можна побачити невелику збірку навчальних підручників, більш позитивна ситуація склалася з науковою періодикою.

Треба зазначити, що основи діловодства за зверненнями громадян закріплені в окремих нормативних актах нашої держави. В першу чергу, це стосується Конституції України, цей факт дозволяє вважати, що інститут звернень має важливе загальнодержавне значення. Так, стаття 40 визнає, що право на звернення є абсолютним, невідчужуваним правом громадянина, і воно не може бути обмежене. Наступним актом є Закон України «Про звернення громадян» від 02 жовтня 1996 року. Остання редакція набрала чинності 28 жовтня 2015 року. Тут визначається поняття та різновиди звернень, вимоги до їх змісту та

оформлення, порядок їх розгляду тощо. В останніх змінах був виділений новий вид таких документів – електронна петиція. Дане становище вимагає комплексного перегляду організації роботи зі зверненнями, особливо це стосується органів влади [5].

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Інструкції з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації» (14.04.1997) є головним документом щоденного використання для відділів, що організують такий напрям роботи з документами [2].

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Класифікатора звернень громадян» (24.09.2008) є нормативним документом, що розподіляє звернення на окремі види на основі використання таких характеристик, як форма надходження, ознака надходження, стать авторів, тип, результат розгляду тощо. Кожен вид має свій унікальний шифр, що використовуються під час реєстрації звернень. Останнім документом є постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики оцінювання рівня організації роботи із зверненнями громадян в органах виконавчої влади» (24.06.2009), вона дозволяє визначити наскільки ефективно відділ за зверненнями громадян виконує свої обов'язки [3; 4].

Саме ця низка нормативно-правової документації координує та контролює діяльність всіх без виключення служб, відповідальних за роботу зі зверненнями громадян, які діють на сьогодні. Це головні документи, в яких викладені майже всі теоретичні та практичні питання щодо організації спеціалізованого діловодства, а тому саме на інформацію, що міститься в них слід перш за все опиратися.

Функціональну діяльність за пропозиціями, скаргами та заявами здійснюють спеціалізовані відділи по роботі зі зверненнями громадян. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування в першу чергу забезпечені наявністю такого структурного підрозділу. Він може складатися як зі штату працівників, так і з одного фахівця. Цей фактор залежить від обсягів роботи та кількості документів, що надходять за рік до організації. Наприклад, в обласних державних адміністраціях кадровий склад відділу складається з начальника або завідувача та 3-4 головних спеціалістів даного напрямку. Серед напрямів їх діяльності можна виділити: розгляд та реєстрація письмових звернень, організація особистих прийомів громадян, контроль за виконанням таких документів, готування відповідних проектів розпоряджень та рішень, організація обліку і збереження звернень тощо. Саме по собі звернення проходить ряд етапів, серед них: прийом і розгляд; реєстрація; розгляд керівництвом та передача на виконання; повернення документа разом із актами виконаних робіт спеціалізованому відділу; формування справи та організації її збереження; передача в архів. Як бачимо, діяльність відділу зосереджується лише на роботі із декількома видами документів – скаргами, заявами, пропозиціями, клопотаннями, актами виконання тих дій, що вимагають звернення, журналами реєстрації таких документів або реєстраційно-контрольними картками, аналітичними та статистичними звітами, які відображають стан адміністративно-територіальної одиниці за певний період тощо.

Особливості діловодства за зверненнями громадян простежуються в чотирьох обов'язкових вимогах – це реєстрація звернень, контроль за їх виконанням, обов'язкова відповідь авторам звернень та аналіз змісту таких документів.

Згідно з Інструкцією, реєстрація здійснюється загалом в день знаходження звернень. Цей процес фіксується або в журналі реєстрації (якщо за рік в установу надійшло менше ніж 600 звернень) або за допомогою картотеки (а саме через реєстраційно-контрольні картки). При реєстрації обов'язковим моментом є надання документу реєстраційного індексу, що складається з двох частин: початкової літери прізвища заявника та порядкового номера звернення, що надійшло за цей день. Розміщуються індекс на штампі, який ставиться в основному на нижньому полі першого аркуша документа праворуч [2].

Процес здійснення контролю за зверненнями має статус важливого, адже самі по собі такі документи вимагають виконання певних дій від компетентних організацій. Вони надсилаються заявниками не для інформування, а для активізації діяльності органів владних структур з метою поліпшення життя та усунення назрілих проблем. Тому відділи діловодства за зверненням громадян мають здійснювати систематичний нагляд за долею пропозицій, скарг та заяв. Обов'язкова відповідь є логічним продовженням етапу контролю, бо результати виконання певних дій, усунення вказаних заявниками проблем відображаються в листах-відповідях на їх звернення (найчастіше такими документами є акти виконання робіт).

Важливе місце серед функціональних обов'язків відділу роботи зі зверненнями громадян є аналіз таких документів. На даному етапі слід зосередити більше уваги, адже такий вид робіт має загальне суспільне значення. Інформація, яка відображена у зверненнях має велике значення для поліпшення роботи органів влади, місцевого самоврядування, а також для підприємств, організацій та установ. Аналіз звернень громадян – це всебічний, систематичний розбір та розгляд всієї сукупності звернень громадян, які надійшли до органів влади та інших структур за певний період. Серед головних завдань аналізу звернень громадян слід виділити: виявлення причин, які призвели до появи звернення; виявлення найгостріших суспільно-важливих проблем, які необхідно терміново вирішити; внесення пропозицій щодо поліпшення діяльності певних органів влади або поліпшення відповідного законодавства.

Для проведення аналізу розгляду звернень за певний період необхідно мати такі відомості: загальна кількість звернень, що надійшли, за змістом; кількість порушень прав громадян і законодавства; кількість звернень, які слід було направити на розгляд підвідомчим установам, прямим обов'язком яких є вирішення даного питання; кількість звернень, спричинених непоінформованістю громадян про чинне законодавство тощо. Так, за результатами розгляду звернень громадян щорічно до 15 січня керівництву подається аналітична довідка. Це документ, що містить узагальнений матеріал відносно стану організації роботи зі зверненнями громадян за певний період. Серед існуючих її видів є статистичний звіт, зведення, доповідь, доповідна записка, презентація та інформаційний лист. Такі документи частіше за все складаються з текстового повідомлення, діаграм, таблиць, графіків, порівняльних схем [1].

Обов'язковість цього етапу пояснюється тим, що таким чином, можна побачити нагальні проблеми у суспільстві та забезпечити їх усунення таким чином, щоб вони були повністю ліквідовані і повторних звернень не було. Завдяки таким звітам, довідкам можна отримати інформацію щодо того, які питання сьогодні найбільш актуальні, яка категорія людей більш за все вимагає допомоги. Також аналіз надає можливостях визначити шляхи поліпшення роботи за зверненнями взагалі.

Отже, організація роботи зі зверненнями громадян представляє собою цілковито окремий напрям, який має свої особливості (обов'язкова реєстрація звернень, контроль за виконанням, відповідь на звернення та їх аналіз), а тому ведеться окремо від загального діловодства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методичні рекомендації по роботі зі зверненнями громадян: для керівників та інших посадових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, установ, організацій, об'єднань громадян / Лебідь Н. В. – Суми, 2014. – 24 с.
2. Про затвердження Інструкції з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації: постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997 р. № 348 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/348-97-%D0%BF>. – Загл. з екрану.

3. Про затвердження Класифікатора звернень громадян: постанова Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 р. № 858 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/858-2008-%D0%BF>. – Загл. з екрану.
4. Про затвердження Методики оцінювання рівня організації роботи із зверненнями громадян в органах виконавчої влади: постанова Кабінету Міністрів України від 24 червня 2009 р. № 630 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/630-2009-%D0%BF>. – Загл. з екрану.
5. Про звернення громадян: закон України від 02 жовтня 1996 року № 393/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>. – Загл. з екрану.

УДК 331.104(043)

Х. О. Феоктістова
/м. Маріуполь/

КОДЕКС КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК ФАКТОР ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Бренд-менеджмент – це процес застосування маркетингових технологій до певного продукту, лінійки продуктів або бренду. Для збільшення попиту на власні продукти і послуги бренд-менеджментом користуються такі величезні компанії і корпорації як Apple, Sony, Facebook, Coca-Cola, Nestle і багато інших.

В період постіндустріального розвитку, коли ринок послуг перевантажений, корпорації мають виділятися і заявляти світу про себе найнеочікуванішими, але дієвими способами. Якщо розглядати вищий навчальний заклад в якості корпорації, то переваги застосування бренд-менеджменту для роботи будь-якого університету стають очевидними. Бренд-менеджмент збільшить популярність ВНЗ серед споживачів освітніх послуг і допоможе залучити до співпраці потенційних партнерів, інвесторів. Просування в цьому інноваційному напрямку стане простішим і швидшим після створення, затвердження керівництвом закладу, постійного вдосконалення і дотримання прописаних постулатів бренд буку, або ж кодексу корпоративної культури.

Корпоративна культура ґрунтується на колективних цінностях та визначає основні орієнтири поведінки членів спільноти, тобто в даному випадку – співробітників університету та осіб, що навчаються за всіма формами, розвиваючи у них почуття відповідальності та причетності до неї, що є необхідною умовою реалізації університетом його статутних завдань. Корпоративні відносини, як і будь-які інші, потребують врегулювання і чіткої регламентації. Кодекс корпоративної культури є документом, в якому прописані ключові цінності, ідентифікаційні ознаки, принципи корпоративної взаємодії студентів, викладачів та співробітників університету, які є обов'язковими для усієї університетської спільноти. Не підлягає сумнівам необхідність створення, постійного вдосконалення такого документа і неухильного наслідування його постулатів. В цьому і виражається актуальність обраної теми.

Спеціаліст у сфері ділової етики та комерційної діяльності І. Герчикова стверджує, що створення корпоративного кодексу або кодексу корпоративної етики – це один із способів забезпечення інформативної відкритості та публічності установи, свідчення дотримання високих стандартів корпоративної поведінки. Такий кодекс покращує імідж установи у зовнішньому світі, скорочує шлях організації до виходу на всеукраїнський та міжнародний ринки, до іноземних інвестицій, тощо [1, с.118].

Відомі топ-менеджери К. Мацусіта (компанія Sony), А. Пітерс (компанія Motorola), В. Ложко (компанія Nemiroff) наголошують, що бренд бук або кодекс може виконувати три основні функції: іміджеву, управлінську та функцію розвитку корпоративної культури.

Перша полягає в формуванні довіри до університету з зовні. Кодекс являється інструментом зв'язків з громадськістю (PR) і підвищує інвестиційну привабливість компанії. Наявність у будь-якої компанії корпоративної етики стає загальносвітовим стандартом. Це стосується і вищих навчальних закладів, які в прямому сенсі впливають на розвиток тієї країни, в якій розташовані. Університети займаються підготовкою майбутніх спеціалістів різних сфер діяльності, в руках яких майбутнє країни. Управлінська функція кодексу полягає в регулюванні поведінки соціуму у складних ситуаціях з етичної точки зору. Кодекс беззаперечно транслює цінності компанії всім співробітникам, орієнтує їх на досягнення єдиних корпоративних цілей. В цьому і виражається третя функція документа [2, с. 315].

Науковці В. А. Євтушевський та Г. Л. Хаєта, які висвітлюють питання корпоративної культури у своїх працях, акцентують увагу на тому, що наразі немає стандарту, який регулював би ступені наповненості кодексу, місткість окремих розділів. Не існує і чіткого переліку розділів, що мають бути прописаними в документі. В результаті аналізу корпоративних кодексів найбільших світових компаній, стає зрозумілим, що в такому документі формулюється місія і завдання організації, її основні цінності, фіксуються стандарти поведінки персоналу. Як правило, кодекси мають дві частини: ідеологічну і нормативну. Така наповненість документу актуальна і для університетів. В кодексах вищих навчальних закладів часто прописуються традиції організації, вказується текст гімну, перелічуються нагороди і висвітлюється символіка.

Корпоративна культура вищого навчального закладу є складною системою і містить такі компоненти:

- ціннісно-нормативний (основні цінності, норми та правила);
- організаційний (формальна та неформальна організаційна структура, структура управління);
- комунікаційний (структура формалізованих и неформалізованих потоків, якість комунікацій);
- соціально-психологічні відносини (соціометрія, система ролей, конфліктність);
- знаково-символьний (міфи та легенди, корпоративні перекази);
- зовнішня ідентифікація (імідж, рекламні атрибути) [3, с.104].

Саме ціннісно-нормативний компонент корпоративної культури є найважливішим. Основні принципи вищого навчального закладу задають напрям його функціонування та визначають спектр норм і цінностей. Проблемою є те, що корпоративна культура установи може бути демонстративною (тобто говориться одне, а робиться інше). Тим більше, що співробітники, викладачі і студенти освітньої установи можуть взагалі не мати закріплених на папері цих принципів. І тут вже постає питання створення спеціального кодексу.

Після розробки і затвердження всіх обраних для власної установи пунктів документу, керівництво університету має зробити так, щоб кодекс діяв. Недостатньо формально створити його. Слід зробити так, щоб співробітники, викладачі і студенти наслідували прописані постулати. Проте кодекс не повинен ставати догмою. Неможливо охопити в ньому всі без винятків нестандартні ситуації. Завдання керівництва вищого навчального закладу – донести до колективу необхідність звертатися до кодексу для відповіді на окремі складні питання, проте не сприймати документ як єдиний і беззаперечно правильний засіб вирішення проблеми.

Отже, сьогодні в Україні корпоративна культура розглядається як один з головних механізмів, який забезпечує практичне підвищення ефективності роботи вищих навчальних закладів. Вона може впливати на мотивацію співробітників, привабливість самої установи як роботодавця, на мораль кожного співробітника, його ділову репутацію, продуктивність і ефективність трудової діяльності, якість роботи співробітників, характер особистісних і виробничих відносин у колективі, позитивне ставлення працівників до установи та відчуття гордості за приналежність до даного колективу.

Формування корпоративної культури повинно стати однією з найважливіших стратегічних цілей ефективного розвитку вищого навчального закладу. Важливу роль тут відіграє створення кодексу корпоративної культури, який в свою чергу являється фактором інноваційного розвитку освітніх закладів. Прописані в ньому норми роботи, головні цінності, мета функціонування установи, підкреслення вже існуючих досягнень і наголошення на важливість рухатися вперед до нових звершень – ось що стане об'єднуючою ланкою. Такий винятковий документ не просто допоможе створити працездатну атмосферу і згуртувати колектив, а й закріпить найважливіші цінності на майбутні роки, що стане запорукою злагодженої, гармонічної, продуктивної, результативної роботи вищого навчального закладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Герчикова И. Деловая этика и регулирование международной коммерческой практики: учебное пособие. – М.: Консалтбанкир, 2002. – 576 с.
2. Кубко В. П. Процес створення корпоративних кодексів // Труды Одесского политехнического университета. – 2008. – вип. 1(29). – С. 314–317.
3. Шаполова В. В. Роль корпоративної культури у підвищенні якості підготовки студентів-менеджерів вищого технічного навчального закладу // Проблеми професійної освіти. Теорія і практика управління соціальними системами. – 2011. – №4. – С. 101–106.

УДК 316.7(043)

A. Gębalska-Berekets
(А.Гебальська-Берекетс)

/м. Варшава (Польща)/

**MEDIA LOKALNE I ICH WPŁYW NA FORMOWANIE SIĘ POLITYKI INFORMACYJNEJ
I PROMOCYJNEJ ORGANÓW ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ NA PRZYKŁADZIE
POWIATU GRODZISKIEGO**
**(МІСЦЕВІ ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТА РОЗВИТОК МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА
ПРИКЛАДІ ГРОДЗИЦЬКОГО ПОВІТУ)**

Współcześnie media zwiększają siłę swojego oddziaływania. Za ich pomocą możliwa jest szybsza komunikacja i wymiana informacji. W związku z dynamicznym rozwojem cywilizacyjnym i informacyjnym zwiększa się ich różnorodność, łatwość i jakość konkretnego przekazu odbiorcom. Media można podzielić na środowiskowe (regionalne) i ponadlokalne (światowe, globalne). Charakterystycznym dla mediów lokalnych jest to, że obejmują one mniej niż jedno województwo, ale przynajmniej jeden powiat [1, s. 21]. W literaturze przedmiotu określa się je mianem mediów środowiskowych, mikro, community media. Stworzone zostały dla potrzeb określonej społeczności, zazwyczaj kierowane są do dużej grupy w pewnej przestrzeni komunikacyjnej [2, s. 124]. Za pomocą lokalnych serwisów, artykułów, ulotek. Koncentrują się na lokalnych zagadnieniach i sprawach ważnych ze względu na daną społeczność. Odbiorcami są grupy ludzi o szczególnych zainteresowaniach, a treści jakie się w nich pojawiają uwzględniają użytkowników zamieszkujących konkretną rzeczywistość.

Mimo wielu przeciwności, z jakimi spotykają się media lokalne (zasięg oddziaływania, kłopoty finansowe, konkurencyjność z mediami o globalnym zasięgu) ich rola w funkcjonowaniu środowisk lokalnych jest bardzo istotna. W tym przypadku media lokalne są alternatywą i równowagą dla społeczeństwa, jak i rynku medialnego.

Środki masowego komunikowania o zasięgu lokalnym, oprócz przekazywania informacji kształtują świadomość środowiska regionalnego, wpływają na sposób jego postrzegania, poznawania i rozwijania kultury i obyczajowości. W związku z tym, że lokalne nośniki informacji działają w określonej przestrzeni jest im łatwiej upowszechniać niezbędne informacje, edukować i promować, to co stanowi zasadniczy walor i atut danego miejsca i okolic. Można powiedzieć, że

„edukacja regionalna polega na stwarzaniu sytuacji, w których jednostka ludzka styka się (...) z dobrami i wartościami kultury (...). Jej zadaniem jest (...) stwarzanie licznych okazji do przeżywania wartości związanych z najbliższym otoczeniem. Ma też przysposobić (...) do dostrzegania nie tylko przeszłości, lecz także bieżących potrzeb regionu, a także widzenia przyszłości” [3, s. 11]. Odniesienie się człowieka do określonych sytuacji lokalnych powoduje w nim pragnienie wzięcia za nie odpowiedzialności i potęguje chęć wypowiedzenia się na temat konkretnej rzeczywistości społecznej, kulturowej i gospodarczej.

Dzięki funkcjonowaniu mediów o charakterze lokalnym obywatele wzmacniają poczucie przynależności środowiskowej i pragną mieć realny wpływ na zmiany, jakie ewentualnie mogłyby się rozpocząć. Aby media mogły stać się pewnymi animatorami życia lokalnego, potrzeba by środki, którymi będą się posługiwały były uniwersalne, przeznaczone dla każdego obywatela i wychodziły naprzeciw jego różnorodnym oczekiwaniom.

Jak podkreśla Karol Jakubowicz media powinny spełniać rolę „spirali interakcji” (o zjawisku interakcji jako postaci komunikowania i procesu społecznego wspominał także K. Marten, który zwrócił uwagę na istotną jej właściwość jaką jest zwrotność komunikatu), tak by pobudzać do zaangażowania i aktywności, by obywatele poczuli swoją tożsamość i przynależność środowiskową i brali czynny udział w kształtowaniu warunków, w których na co dzień żyją [4]. W ten sposób mieszkańcy mogą wyrażać swoją aprobatę lub niechęć wobec kierunku zmian, rozwoju działalności kulturalnej, społecznej, gospodarczej. Ma to jednak o tyle sens, o ile nie odnosi się do tzw. zjawiska „hejtingu” w stosunku do wszystkiego i do wszystkich. Chodzi w tym miejscu o podjęcie merytorycznej dyskusji i wyrażenia opinii w przypadkach dysfunkcyjnych.

Lokalne media, ze względu na ograniczoną przestrzeń, mogą sprawniej przekazywać informacje o wydarzeniach, akcjach, które mają miejsce na danym terenie oraz zachęcać do społecznej w nich aktywności.

W kontekście mediów środowiskowych istotne jest określenie kierunku i sposobu oddziaływania i nośności treści. Przekazując informacje o powiecie grodziskim w lokalnych mediach uwzględnia się oczekiwania odbiorców. Społeczność ta jest w porównaniu z mediami globalnymi bardziej jednolita. Odznacza się określoną specyfiką i oczekiwaniami. Jest to związane z zamieszkiwaniem na danym terenie, poczuciem tożsamości z konkretnym miejscem, kulturą, charakterystyczną przestrzenią. Jak pisze ks. Henryk Skorowski: „człowiek jest bowiem obywatelem w pierwszej kolejności swojej małej ojczyzny” [5, s. 151].

Powiat grodziski prowadzi stronę internetową, dzięki której mieszkańcy i zainteresowane osoby mogą mieć dostęp do wiadomości z regionu. Taka forma powoduje szybszy dostęp do informacji o różnorodnej treści. W tym przypadku Internet służy sprawom lokalnym i ich przekazywaniu. Media działające na terenie powiatu odzwierciedlają potrzebę komunikowania, wpływania na rzeczywistość i jej sprawy. Są także narzędziem, które promuje i wspiera różnorodne inicjatywy i poddaje je uwadze odbiorców, którzy mogą dokonać wyboru, co do ich słuszności i zasadności. Poruszając pewne tematy w mediach lokalnych, angażuje się tym samym aktywność mieszkańców, wzmacnia się motywacja do podjęcia dyskusji, komentowania i wyrażania własnych opinii. W tym sensie media lokalne stanowią wartość określonego środowiska [6, s. 261]. Odbiorcy stają się współkreatorami tej medialnej przestrzeni i kształtują rzeczywistość.

Powiat grodziski realizuje politykę informacyjną współpracując m.in. z „Expressem Wieczornym”, „Gazetą WPR”, „Gazetą Bogoria”, „Radiem Bogoria”, „Radiem Niepokalanów”, portalem „Obiektyw. Info. Za pośrednictwem tych mediów przekazywane są informacje o działaniu administracji samorządowej, wydarzeniach kulturalnych, artystycznych, relacje z wydarzeń, imprez (których powiat jest organizatorem lub objął nad nimi patronat).

Oprócz form przekazu, wynikających z umowy, media środowiskowe prowadzą również własne zadania: bieżąca informacja lokalna, kontrola działań samorządowych, promowanie inicjatyw, wspieranie aktywności kulturalnej, sportowej, ekologicznej. Pełnią również rolę reklamodawców, edukacyjną i opiniotwórczą. Stwarzają ponadto przestrzeń socjalizującą różne

grupy społeczne ze sobą, zachęcając do aktywności i odpowiedzialności za słowo i kierunek zmian w „małej ojczyźnie”.

Media lokalne, które przekazują wiadomości o powiecie grodziskim są dostawcami informacji o różnorodnym charakterze, przekazują wiedzę o miejscowych przeobrażeniach, wzmacniając tym samym wizerunek powiatu. Umowy z lokalnymi mediami obejmują m.in.:

- w radiu - informacje o powiecie w komunikatach i serwisach informacyjnych, audycje z pracownikami powiatu i dyrektorami jednostek przyległych starostwu;
- w prasie – informacje promujące działalność powiatu (realizowane inwestycje, zadania oraz przeznaczenie i wydatkowanie środków pozyskiwanych dzięki funduszom unijnym).

Dotychczasowe artykuły i informacje w mediach lokalnych dotyczyły przede wszystkim aktualnych wydarzeń odnoszących się do działalności powiatu, jak i jego poszczególnych jednostek administracyjnych, informacji służących wsparciu mieszkańców powiatu (np. porady dotyczące problematyki konsumenckiej, cyklicznych spotkań w formie wywiadów na antenie lokalnej rozgłośni radiowej informujące o dotychczasowych działaniach w zakresie lokalnej samorządności i jej rozwoju).

Ścisła określona współpraca samorządu powiatowego z mediami lokalnymi ma za zadanie realizację celów strategicznych. Do najważniejszych należą: wspieranie i monitorowanie polityki informacyjnej samorządu, ułatwiony dostęp do informacji na temat nastrojów opinii publicznej, informowanie o wydarzeniach kulturalnych, ekonomicznych, społecznych, relacje z tych wydarzeń, tworzenie wzajemnej przestrzeni, w której mają miejsce konkretne problemy i próby ich rozwiązania, wzrost samoświadomości, pobudzenie i zachęta do podjęcia dialogu, służącego rozwojowi „małej ojczyzny” i określeniu zasadniczego kierunku zmian, promowanie działań samorządowych na rzecz lokalnej społeczności i kontrola tej aktywności.

Współpraca z lokalnymi mediami jest niezwykle istotna i potrzebna. Bez tego nie możliwe byłoby prowadzenie marketingu promocyjnego i informacyjnego oraz budowanie wizerunku powiatu wśród mieszkańców, turystów i inwestorów.

Media lokalne współpracujące z powiatem są nie tylko informatorami, doradcami, czy partnerami rozwiązywania problemów, ale również wspierają organizacyjnie i obejmują patronatem imprezy o charakterze kulturowym, artystycznym. Dzięki takiej możliwości aktywności możliwe jest szersze przekazywanie wartościowych komunikatów, informacji większemu gronu odbiorców. Kształtowanie opinii publicznej, prezentowanie różnorodnej treści daje pewną propozycję i zaproszenie do zajęcia stanowiska, do dyskusji i przemyśleń. Oddziaływanie informacji oczywiście może być zupełnie różne, w zależności od jej odbiorcy, ten sam przekaz i ten sam środek przekazu na jednego wpływa pozytywnie, na innego natomiast negatywnie, czy też nie wywiera wpływu w ogóle [7, s. 146].

Media lokalne informują o wydarzeniach kulturalnych, w których uczestniczy powiat, lub których jest organizatorem. Ponadto taka forma współpracy zachęca do obcowania z kulturą regionalną w czasie wolnym, łącząc twórców z odbiorcami.

Materiały publikowane w mediach upowszechniają formy działalności podległych jednostek, ośrodków i centrów kulturalnych. Różnorodność informacji sprzyja podejmowaniu refleksji nad ewentualnymi kierunkami zmian, stanowi zachętę do dalszej pracy i podejmowania inicjatywy.

Media środowiskowe mają istotne znaczenie społeczne, w tym również na sposób postrzegania lokalnej samorządności. W stosunku do środków przekazu o zasięgu ogólnokrajowym, pozwalają na kontrolowanie spraw, wydarzeń, pobudzają do aktywności i poszanowania tradycji i kultury.

Dla Starostwa Powiatowego współpraca z mediami lokalnymi jest wyzwaniem i realizacją celów marketingowych i promocyjnych, które należy stale doskonalić wykorzystując dostępne formy i narzędzia. We wzajemnej pracy należałoby umacniać te wartości i wymiary tożsamości regionalnej, które stanowią o jej odrębności i wyjątkowości. Dla ludzi żyjących w konkretnej

społeczności, nawet drobna inwestycja jest godna uwagi i niesie ze sobą konkretne emocje i poczucie satysfakcji.

BIBLIOGRAFIA

1. Por. Dziki S., Chorążki W., Media lokalne i regionalne, [w:] Bauer Z., Chudziński E., (red.), Dziedzictwo i świat mediów, Kraków 2008.
2. Hasło: „lokalne mass media”, [w:] Aktualizacje encyklopedyczne. Suplement do Wielkiej Ilustrowanej Encyklopedii Powszechnej Wydawnictwa Gutenberga, Skrzypczak J., (red.), t. 11: Media, Poznań 1998.
3. Horbowski A., Kultura w edukacji, „Kwartalnik Edukacyjny”, 2001, nr 3(25).
4. Jakubowicz K., Decentralizacja: jeden z kierunków ewolucji radia i telewizji w krajach rozwiniętych, „Aktualności Radiowo-Telewizyjne”, 1984, nr 10.
5. Mikułowski – Pomorski J., Nęcki Z., Komunikowanie społeczne?, Kraków 1983.
6. Roguska A., Media globalne - media lokalne, Kraków 2012.
7. Skorowski H., Moralność społeczna. Wybrane zagadnienia z etyki społecznej, gospodarczej i politycznej, Warszawa 1996.
8. Sonczyk W., Media w Polsce. Zarys problematyki, Warszawa 1999.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Абрамов В.С.	студент I курсу спеціальності «Експлуатація суднових енергетичних установок» Азовський морський інститут Одеської національної морської академії, м. Маріуполь
Алексєєва А. О.	студентка III курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Алфьоров А. Д.	студент IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Анищук М. Ю.	студентка ОКР «Магістр» II р. н. спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Астрашенюк М. О.	студентка III курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Батичко Г.І.	кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ, м.Маріуполь
Біличенко Г. І.	студентка ОКР «Спеціаліст» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Білоус К. В.	студентка III курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Білоусова В. Д.	студентка II курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Бірюкова Т. Л.	кандидат наук з соціальних комунікацій, доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності ОНПУ, м. Одеса
Богатікова О. В.	аспірант МДУ, м. Маріуполь
Брусенцев В. О.	кандидат технічних наук, доцент ХДАК, м. Харків
Вдовіна О. О.	аспірант ХДАК, м. Харків
Веклич В. О.	старший викладач кафедри міжнародної економіки НУХТ, м. Київ
Влас А. В.	студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Воронік Д.С.	магістр з історії, м. Маріуполь
Гебальска-Берекетс А.	магістр медіаосвіти та журналістики інститута освіти, ЗМІ та журналістики Варшавського університету ім. кардинала Стефана Вишинського м. Варшава (Польща)
Герасимова Н. Г.	завідувач інформаційно-бібліографічного відділу Центральної міської бібліотеки ім. В. Г. Короленка, м. Маріуполь
Герасимова О. В.	студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Глок Г. В.	студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Головко О.В.	кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільних та гуманітарних дисциплін ХДУХТ, м. Харків
Грінберг Л. Ф.	кандидат історичних наук, доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності, декан факультету державного управління і права Київського національного університету культури і мистецтв, м. Київ
Грудій А. Ю.	студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» ХДАК, м. Харків
Давва В. В.	аспірант МДУ, м. Маріуполь
Демідко О. О.	аспірант МДУ, м. Маріуполь
Демків Ю. М.	студентка ОКР «Магістр» II р. н. спеціальності «Документознавство

Довгаленко Н.О.	та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» ОНПУ, м. Одеса
Дудник К. О.	студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Дьячкова М. А.	студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Єремєєва А. О.	студентка II курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Зінченко В. А.	студентка ОКР «Спеціаліст» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Зозуля Н. Ю.	кандидат філологічних наук, доцент, Державний університет телекомунікацій, м. Київ
Золотарьова О. М.	аспірант МДУ, м. Маріуполь
Караберова З. М.	студентка ОКР «Магістр» II р. н. спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Качура Ю. М.	студентка ОКР «Спеціаліст» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Коваленко А. В.	студентка II курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Козлова В. В.	студентка ОКР «Магістр» II р. н. спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Колодіна Л. С.	кандидат філологічних наук, доцент Державного університету телекомунікацій, м. Київ
Коноваленко О. Є.	доцент НТУ «Харківський політехнічний інститут», м. Харків
Коноплянник М. В.	студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» ХДАК, м. Харків
Кривогуз К. В.	студентка III курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Кригіна О. В.	кандидат історичних наук, доцент кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ, м. Маріуполь
Кудлай В. О.	кандидат наук із соціальних комунікацій, старший викладач кафедри культурології та інформаційної діяльності, м. Маріуполь
Кузенкова К. І.	студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Куриленко Т. В.	викладач Миколаївського національного університету ім. В. О.Сухомлинського, м. Миколаїв
Курінна Т. І.	студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» ХДАК, м. Харків
Кустов І. І.	студент ОКР «Магістр» II р. н. спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Кучеренко В. О.	студентка ОКР «Спеціаліст» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Лисенко О. А.	аспірант ХДАК, м. Харків
Литвин Ю. С.	студентка III курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Ліфиренко О. С.	студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Малига Гжегош	магістр міжнародних відносин, докторант Вроцлавського університету,

	Вроцлав, Польща
Манякіна О. С.	кандидат історичних наук, старший викладач кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ, м. Маріуполь
Мелюс А. І.	студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Мирошник В. І.	студентка II курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Моїсєєнко І. Е.	студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Мусієнко Ю. Д.	аспірант ХДАК, м. Харків
Нікольченко Ю. М.	доцент кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ, м. Маріуполь
Новікова Є. В.	студентка III курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Онищенко А. В.	студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Онiщенко І. Г.	доктор політичних наук, професор кафедри міжнародної економіки НУХТ, м. Київ
Онофрійчук О. А.	кандидат філософських наук, доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв
Орєхова С. Є.	кандидат історичних наук, доцент кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ, м. Маріуполь
Осика Я. Ю.	студентка ОКР «Спеціаліст» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Пахоменко С.П.	кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики МДУ, м. Маріуполь
Петриковски Шимон	докторант Познанського університету ім. Адама Міцкевича, Познань, Польща
Петрова І. В.	доктор культурології, професор, завідувач кафедри культурно-дозвілєвої діяльності КНУКІМ, м. Київ
Петрова І. О.	кандидат історичних наук, доцент кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ, м. Маріуполь
Піхурович К. В.	студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» ХДАК, м. Харків
Плешакова- Боровинська М. Г.	аспірант ХДАК, м. Харків
Покуль О. Б.	методист центру довузівської підготовки Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв
Проценко К.В.	аспірант МДУ, м. Маріуполь
Руденко О. Г.	студентка ОКР «Магістр» I р. н. спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Рябуха Ю. В.	кандидат історичних наук, доцент кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ, м. Маріуполь
Сабадаш Ю. С.	доктор культурології, професор, завідувач кафедри італійської мови, літератури та культури МДУ, м. Маріуполь
Саражинська Ю. С.	студентка ОКР «Магістр» II р. н. спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Селін Ю. М.	кандидат технічних наук, Інститут прикладного системного аналізу МО та НАНУ, м. Київ
Сердечна Л. В.	кандидат наук з державного управління, доцент кафедри економіки та

	гуманітарних наук Одеської національної академії зв'язку ім. О.С. Попова, м. Одеса
Сивак О. А.	кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ, м. Маріуполь
Сидоренко П. О.	доцент кафедри міжнародної економіки НУХТ, м. Київ
Скуратова В. І.	студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Соломко А. С.	доцент кафедри міжнародної економіки НУХТ, м. Київ
Стахієва Н. В.	аспірант МДУ, м. Маріуполь
Тельних Л. В.	студентка III курсу спеціальності «Комп'ютерні науки» ПДТУ, м. Маріуполь
Тімотіна Д. О.	студентка IV курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Ткач Ю. В.	студентка ОКР «Магістр» II р. н. спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Феоктістова Х. О.	студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Філіпова Л. Я.	доктор педагогічних наук, професор кафедри інформаційно-документних систем ХДАК, м. Харків
Хащина Х. О.	здобувач ХДАК, провідний спеціаліст загального відділу Адміністрації Держинського району Харківської міської ради, м. Харків
Шейбут В. С.	студентка II курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Шершньова О. В.	кандидат наук з державного управління Національного університету «Острозька академія», м. Нетішин
Шулькевич Т. В.	аспірант НТУУ «КПІ», м. Київ
Юдіна Т. І.	студентка III курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» МДУ, м. Маріуполь
Янковський С. В.	кандидат філософських наук, доцент кафедри культурології та інформаційної діяльності МДУ, м. Маріуполь

ЗМІСТ

Батичко Г.І.	Передмова	3
Балабанов К. В.	Вітання	4
Батичко Г. І.	Інформаційно-культурна складова концепції сталого розвитку людства	5
Пахоменко С.П.	Методи пропаганди та контрпропаганди (на прикладі конфлікту на Донбасі)	6
Янковський С. В.	Структурна своєрідність концепту «соціокультурний світ»	7
Воронік Д. С.	Культурний герой в сучасному українському кіно (на матеріалі фільмів «Той хто пройшов крізь вогонь» та «Поводир»)	8
		12
СЕКЦІЯ: ТРАДИЦІЯ ЯК ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА		
Абрамов В. С.	Готичний архітектурний стиль на теренах України	12
Анищук М. Ю.	Організація діловодства в українських землях у XV-XVI ст.	14
Біличенко Г. І.	Документальний фонд у державних музеях України: класифікація та особливості комплектування	17
Білоус К. В.	Організація місцевого самоврядування в Україні в період національно-демократичної революції 1917-1920 рр. у документах	19
Богатікова О. В.	Український етнодизайн: витоки та особливості (на прикладі роботи Г. Павлуцького «Історія українського орнаменту»)	22
Головка О. В.	Система виховання у дошкільних закладах в УСРР (1919-1933)	25
Давва В. В.	Ідеологія як невід’ємна складова системи культури	27
Демідко О. О.	Театральна справа в Північному Приазов’ї (1943-1950-ті р.р.)	28
Золотарева Е. Н.	Публичная трапеза как форма презентации этнических общин в условиях поликультурности	31
Качура Ю. М.	Використання інформації документів Національного архівного фонду	33
Кучеренко В. О.	Організація діяльності Центрального державного історичного архіву (м. Київ)	36
Литвин Ю. С.	Організація діловодства в адміністративних структурах Гетьманщини (1649-1764 рр.)	39
Манякіна О. С.	Релігійно-духовне життя іноземних колоністів Північного Приазов’я: історіографічний огляд	41
Мирошник В. І.	Аналітико-синтетична переробка інформації з історії діловодства і документування в українських землях литовсько-польської доби	44
Нікольченко Ю. М.	Типологія і класифікація організаційно-розпорядчої	47

Онофрійчук О. А.	документації учасників Берестецької битви Історична пам'ять» як сучасна форма засвоєння соціального досвіду	49
Покуль О. Б.	Потрактування феномену «софійності» в сучасній українській культуро-історичній думці	51
Проценко К.В.	Глобалізаційний процеси культури в інформаційному вимірі	54
Рябуха Ю. В.	«Листы приповедные» в документообороте Речи Посполитой в XVI- XVII в.в.	56
Стахієва Н. В.	Діяльність Володимира Миколайовича Перетца: мистецтвознавчий аспект	57
Ткач Ю. В.	Розвиток документознавчої періодики у 1990-х роках – на початку ХХІ століття в Україні	59

СЕКЦІЯ: ПРОБЛЕМА МОДЕРНІЗАЦІЇ ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ **62**

Бірюкова Т. Л., Довгаленко Н. О. Вдовіна О. О.	Інформаційні технології як ключовий фактор успіху компанії Інформатизація вітчизняного судочинства на прикладі Верховного Суду України	62 63
Влас А. В.	Інформатизація архівної справи	65
Глок Г. В.	Сучасний стан інформатизації в Маріупольському державному університеті	68
Грінберг Л. Ф.	Сучасний стан реінженерії документообігу	71
Грудій А. Ю., Курінна Т. І.	Питання інформатизації документаційного забезпечення державних архівних установ і пенсійних служб	73
Демків Ю. М.	Особливості впровадження систем документаційного забезпечення управління на підприємстві поштового зв'язку: оптимізація ключових бізнес-процесів	75
Караберова З. М.	Підготовка фахівців інформаційної галузі як чинник модернізації документаційного забезпечення управління	77
Козлова В. В.	Впровадження електронного документообігу в трудових архівах	80
Колодіна Л. С.	Електронний документообіг як засіб підвищення ефективності управління (на прикладі ТОВ «Київський міжнародний контрактний ярмарок»)	82
Кривогуз К. В.	Кадрова служба в системі управління персоналом	84
Кригіна О. В.	Інформаційні технології в сфері архівної справи	85
Кузенкова К. І.	Нормативно-методичні засади документаційного забезпечення діяльності медичного закладу в Україні	88
Литвин Ю. С.	Програмне забезпечення діяльності секретаря-референта	91
Мелюс А. І.	Організація діловодства в Україні: правовий аспект	93

Мусієнко Ю. Д.	Питання документаційного забезпечення релігійних організацій України	95
Новикова Е. В.	Программы конвертации pdf-файлов в форматы текстовых файлов Microsoft word	96
Онищенко А. В.	Організація засідання колегіального органу: документний супровід	98
Петрова І. О.	Інновації в роботі зі зверненнями громадян	100
Плешакова-Боровинська М. Г.	Значення систем електронного документообігу та електронних архівів на виробничому підприємстві	101
Руденко О. Г.	Уніфікація ділових процесів в Україні: сучасний стан	103
Скуратова В. І.	Методи раціоналізації документообігу	105
Тімотіна Д. О.	Сучасні технології щодо забезпечення збереженості архівних документів	107
Юдіна Т. І.	Електронне діловодство: загальні положення	110

СЕКЦІЯ: МУЛЬТИМЕДІЙНІ КОМУНІКАЦІЇ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

113

Алексєєва А. О.	Використання офісних пакетів Microsoft Office, LibreOffice, Gnome Office, Calligra Suite, OpenOffice в організаціях	113
Алфьоров А. Д.	Мобільний маркетинг як інструмент мультимедійних комунікацій в сучасному суспільстві	115
Астрашенков М. О.	Сравнительная характеристика программ проверки документов на плагиат	118
Белоус К. В.	Кейс-технологии как разновидность средств дистанционного образования	120
Брусенцев В. О., Коноваленко О. Є., Герасимова Н. Г.	Мультимедійні та інтерактивні технології в освіті	123
Дудник К. О.	Розширення сфери діяльності бібліотеки та аудиторії користувачів, забезпечення рівномірного розповсюдження інформації, насамперед правової	125
Дьячкова М. А.	Культурно-просвітницька діяльність Наукової бібліотеки МДУ	128
Дьячкова М. А.	Напрями комунікативної діяльності Наукової бібліотеки Маріупольського державного університету	130
Кривогуз К. В.	Особливості пошуку науково-технічної інформації в інтернеті	132
Кустов І. І.	Роль новітніх інформаційних технологій в бібліотечно-інформаційному обслуговуванні МДУ	134
Лисенко О. А.	Електронні ресурси Канади зі славістичних наук	136
Ліфіренко О. С.	Мультимедійні засоби реклами як засіб просування продуктів/послуг	137
Новікова Є. В.	Питання захисту інформації в нормативно-правових актах	139

Орехова С. Е.	України Интернет маркетинг – ефективний інструмент продаж	141
Осика Я. Ю.	Основні чинники формування зовнішньої комунікативної політики підприємства	144
Пихурович Е. В., Коноплянник М. В.	Информационные системы в деятельности образовательных учреждений: значение и проблемы внедрения	146
Саражинська Ю. С.	Веб-сайт архіву як інформаційний ресурс	147
Тельных Л. В.	К проблеме киберсоциализации	150
Юдіна Т. І.	Програмне забезпечення використання креативних технологій	151
Малига Г.	Сучасні мультимедійні засоби комунікації в діяльності ісламських екстремістських організацій	153

СЕКЦІЯ: ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА

157

Астрашенюк М. О.	Інформаційні продукти та послуги у бібліотечній сфері	157
Білоусова В. Д.	Оглядові документи в контексті задоволення інформаційних потреб людини	159
Веклич В. О.	«Глобальне управління» як індикатор сталого розвитку: проблеми та оцінка перспектив	160
Єремєєва А. О.	Роль електронних каталогів у бібліотеках інформаційного суспільства	162
Коваленко А. В.	Особливості вторинного документа як інформаційного ресурсу суспільства	163
Кудлай В. О.	Інформаційна політика видавництва в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку	164
Онищенко И. Г.	Понятие «устойчивость» в международных отношениях	167
Петрова І. В.	Інновації у сфері культури: проблеми реалізації	168
Сабадаш Ю. С.	Університетські бібліотеки як центри інформаційного та культурного розвитку регіонів (на прикладі наукової бібліотеки Маріупольського державного університету)	170
Селін Ю. М., Шулькевич Т. В.	Математичні моделі прогнозування процесів сталого розвитку	171
Сивак О. А.	Інформаційно-комунікаційні технології та трансформація системи забезпечення безпеки	174
Сидоренко П. О.	Проблеми фінансування сталого розвитку	175
Соломко А. С.	Генеральні цілі сталого розвитку людства та шляхи їх здійснення	177
Філіпова Л. Я.,	Міжнародні тенденції інформаційно-архівної взаємодії в сфері	179

Хащина Х. О.	розвитку електронних інформаційних ресурсів	
Шейбут В. С.	Реферування як засіб мікроаналітичного згортання інформації	182
Шершньова О. В.	Інформаційно-комунікаційні технології та цілі в галузі сталого розвитку на період до 2030 року	184
Петриковски Ш.	Ефект «Західного крила» – популярний американський серіал відновлює віру в політику та державну службу	185

СЕКЦІЯ: ІНФОРМАЦІЙНІ ЧИННИКИ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ **189**

Алексєєва А. О.	Значення інформаційно-аналітичного забезпечення в діяльності органів місцевого самоврядування	189
Герасимова О. В.	Особливості надання інтелектуальних послуг суб'єктам інформаційного ринку	190
Зінченко В. А.	Роль інформації в місцевому управлінні	193
Зозуля Н. Ю.	Інформаційна та PR-діяльність громадських організацій	194
Куриленко Т. В.	Поняття комунікативної компетентності	195
Моїсеєнко І. Е.	Впровадження електронного урядування в Україні: сучасне державне регулювання	197
Сердечна Л. В.	Друковані ЗМІ в Україні як суспільна інституція	199
Тімотіна Д. О.	Особливості організації діловодства за зверненнями громадян	202
Феоктістова Х. О.	Кодекс корпоративної культури як фактор інноваційного розвитку вищої школи	205
Гебальска-Берекетс А.	Місцеві засоби масової інформації та їх вплив на формування інформаційної політики та розвиток місцевого самоврядування на прикладі Гродзицького повіту	207

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	211
------------------------------	------------

ЗМІСТ	215
--------------	------------

Наукове видання

**«Інформація та культура
в забезпеченні сталого розвитку людства»**

Збірник матеріалів
Міжнародної науково-практичної конференції
04 листопада 2015 року

Редакційна колегія:

*Г. І. Батичко, к. н. з мист., доцент; І. О. Петрова, к.і.н., доцент;
Ю. М. Нікольченко, доцент; Ю. В. Рябуха, к.і.н., доцент.*

Комп'ютерна верстка: Н. В. Стахієва

Підписано до друку 20.10.2015

Наклад 100 примірників

Видавничий центр МДУ

78500, м. Маріуполь, пр. Будівельників, 129

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції. Серія ДК №4930 від 07.07.2015 р.